

155.232
ค 318 น
ร.3

ผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อกระบวนการ
ตัดสินใจทางจริยธรรม

23 ส.ค. 2539

ปริญญาโท
ของ
จารีรัตน์ ปรกแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
กันยายน 2538
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาคำนิยามที่มีต่อกระบวนการ
ตัดสินใจทางจริยธรรม

บทคัดย่อ
ของ
จารีรัตน์ ประกแก้ว

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร
กันยายน 2538

สังคมสมัยใหม่ทุกวันนี้เป็นสังคมที่พรั่งพร้อมด้วยเทคโนโลยีขั้นสูง และมีระบบการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงในสังคมจึงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งคนในสังคมปัจจุบันแทบจะคาดการณ์ล่วงหน้าไม่ได้เลยว่า จะต้องประสบกับข้อมูล ความรู้ และสถานการณ์เช่นไร การให้การศึกษาทางจริยธรรมโดยอาศัยกระบวนการสังคมประกิตเป็นหลัก เช่นที่เป็นมาในอดีตจึงอาจไม่เพียงพอ หากควรแสวงหาวิธีการที่น่าจะสามารถเตรียมบุคคลให้เป็นผู้มีระบบคิดแบบยืดหยุ่น เป็นผู้มีความสามารถจะปรับประยุกต์แนวคิดในการจัดการกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเองโดยอิสระ และเป็นผู้มีความอดทนต่อทัศนะความเห็นที่แตกต่างกันอย่างหลากหลาย

การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการทดลองให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม โดยมุ่งให้ผลทางการวิจัยเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับเยาวชนอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากเป็นผู้มีความสามารถตัดสินใจทางจริยธรรมโดยยึดหลักการเคารพความคิดของตนเองได้แล้ว

กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่อาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย และได้รับการคัดเลือกพร้อมกับถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน โดยทุกกลุ่มมีคุณสมบัติใกล้เคียงกันในด้านเพศ ระดับผลการเรียน ระดับชั้นปีการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว และลักษณะการอบรมเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ถูกสุ่มเข้าแผนการวิจัยแบบประยุกต์จากวิธีของโซโลมอนส์กลุ่มทดสอบก่อน - หลัง

เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถามความเรียงวัดการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนตามแนววิธีการเจาะคำถาม และการครอบงำ ความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าว และแบบวัดลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

แผนการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยม ที่มีต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม อาศัยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุภาคี และแผนการพรรณนาวิเคราะห์

การให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยม และกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมที่จะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนภายหลังให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว สร้างขึ้นตามแนวทฤษฎีค่านิยม และเทคนิควิธีการเจาะคำถาม ของ รัธส์ และคนอื่น ๆ (Raths and others. 1972) ผสมผสานกับทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมของวิลสัน (Wilson. 1972)

แฮร์ริส (Harris. 1966) ดาวนี่ และเคลลี (Downey and Kelly. 1986) และ
ซุทธเทอร์แลนด์ (Sutherland. 1988)

ผลการทดลองพบว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม ส่งผลให้
ผู้เรียนเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงกว่า ผู้ที่ไม่ได้ผ่านการให้การศึกษาด้วยวิธี
ดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม มีข้อควรสังเกตรึคือ แม้สิ้นสุดระยะเวลาของการทดลอง
แล้ว กลุ่มตัวอย่างก็ยังคงมีพฤติกรรมแบบตัดสินใจผิดเร็วโดยอาศัยข้อมูลที่ตนมีอยู่อย่างจำกัด และ
มักมุ่งหว่านล้อมให้ผู้อื่นมุ่งสู่คำตอบในใจตนมากกว่าเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจ
ที่กระจ่างแจ้งชัดเจน การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม จึงควรมีกิจกรรมมุ่ง
ละลายพฤติกรรมดังกล่าวด้วย

THE EFFECTS OF THE VALUE APPROACH EDUCATION
ON ETHICAL JUDGMENT PROCESS

AN ABSTRACT

BY

JAREERATANA PROKEKAEW

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Doctor
of Education degree in Curriculum Research and Development
at Srinakarinwirot University

September 1995

Moral education by the means of training and instructing fixed codes seems not appropriate any ~~more in~~ modern society which is overwhelmed with advanced technology and sophisticated communication system. Children of today are experiencing unexpected, confusing, and different information and situations which their predecessors have never met before. What is crucial for these children to cope with the complexity in such the society is the inability to make own judgment. Moral education, hence, should focus on the process of value approach instead of the traditional style.

This research was designed to study the effects of providing education through the value approach process on ethical value judgment. Educational institutions can adapt and modify this teaching method for use with the students from the age of sixteen and higher since they are old enough to make judgment through self - actualization.

This study subjects were undergraduate student volunteers of Srinakarinwirot University who had studied or been exposed to the subject of H.M.102 : Man, Reasoning and Ethics. Of the 78 student volunteers as the study sampling group, 32 were randomly chosen and divided on the basis of their relatively closeness in sex, grade point average, class rank and socioeconomic background into 4 groups comprising 8 students in each. The method of selecting these 4 experimental groups was the Solomon's Four Group Pre and Post Tests.

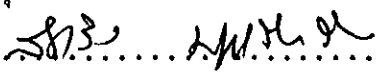
The research instruments were consisted of (1) Essay Test to measure the ethical value judgment occurrences, (2) Observation Form to observe the clarity of the subjects' responses, and (3) Measurement Form to measure child care method. The Friedman - two ways analysis of variance was used to examine the treatment effects.

The framework of the process of value approach education and the ethical value judgment process was designed in accordance with the value theory and value clarification technique by Rath and others (1966) ; and the moral education theories emphasizing the value process by Harris (1966), Wilson (1972), Downey and Kelly (1986) and Sutherland (1988).

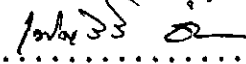
The findings showed that the value approach education process had resulted significantly in a high occurrences of ethical value judgment. However, it was found that subjects in the experimental group still had demonstrated hasty value judgment on limited and insufficient data information. This, moreover, had resulted in their approach to try to inappropriately convince others to blindly agree with them. The process of value approach, therefore, should suitably be introduced in conjunction with sufficient activities for behavioral stabilization.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต
สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..........ประธาน

(ศ.ดร.สาเร้ง บุญเรืองรัตน์)

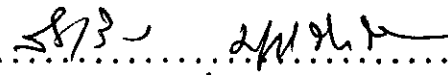
..........กรรมการ

(ผศ.ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

..........กรรมการ

(ดร.สงบ ลักษณะ)

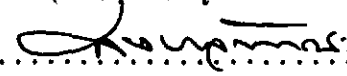
คณะกรรมการสอบ

..........ประธาน

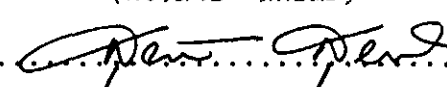
(ศ.ดร.สาเร้ง บุญเรืองรัตน์)

..........กรรมการ

(ผศ.ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

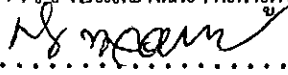
..........กรรมการ

(ดร.สงบ ลักษณะ)

..........กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ผศ.ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนินคม)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

..........คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร. ศิริยภา พูลสุวรรณ)

วันที่ ๕ เดือน .....พ.ศ. 2538

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ อาศัยความรู้ที่ได้มาจากแนวทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการ
แสวงหาค่านิยมของนักการศึกษา หลายท่านตามที่ได้อธิบายไว้ในเล่ม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างสูง
ไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งอย่างยิ่งในพระคุณของ ศ.ดร.สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ ประธาน
กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผศ.ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล และ ดร.สงบ ลักษณะ กรรมการ
ควบคุมปริญญานิพนธ์ ตลอดจน ผศ.ดร. สุวัฒนา สุวรรณเขตนันท์ กรรมการสอบปริญญานิพนธ์
รวมทั้งคณาจารย์คณะบัณฑิตวิทยาลัย แห่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ได้
ประสิทธิ์ประสาทวิชาอันเป็นรากฐานความรู้สำหรับความสำเร็จของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ช่วยวิจัย
(นางจงพทย์ อมรพัฒนกุล) นิสิตอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย เจ้าหน้าที่โสตทัศนูปการ และ
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดกลาง ที่อำนวยความสะดวกที่ทดลองของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณในมุทิตาจิตของท่านที่กล่าวมา ณ ที่นี้ด้วย

จารีรัตน์ ปรงแก้ว

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย	11
ความสำคัญของการศึกษาวิจัย	11
2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
ความหมายของจริยธรรมและคำที่เกี่ยวข้อง	12
เกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรม	13
เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ในจริยศึกษา	15
เทคนิควิธีกระจำงค่านิยมและแนวทฤษฎีค่านิยม	19
แนวคิดและทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยม	30
กระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรม : นิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อการวิจัย	48
การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม : นิยามเชิงปฏิบัติการ เพื่อการวิจัย	50
กรอบทฤษฎีและแนวคิดเพื่อการวิจัย	55
สมมุติฐานของการวิจัย	56
3 วิธีดำเนินการวิจัย	57
กำหนดการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม	57
คู่มือปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	79
การดำเนินการทดลอง	83
การวิเคราะห์ข้อมูล	93
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	98

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	124
สรุปผลการทดลอง	125
อภิปรายผลการวิจัย	126
บรรณานุกรม	135
ภาคผนวก	140
ประวัติย่อของผู้วิจัย	314

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	คะแนน (อันดับ) การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมและผลการวิเคราะห์ ความแปรปรวนโดยวิธีฟรายด์แมน	๕9
2	ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทาง จริยธรรมระหว่างกลุ่ม	101
3	คะแนนทางลบ (คะแนนทางบวก) จากแบบสอบถามความเรียง	109
4	คะแนนทางลบจากแบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าวในการ ดำเนินกลุ่มสนทนา	115
5	คะแนนทางบวกและลบของการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมจาก แบบสังเกต	117
6	คะแนนทางบวกโดยรวมแสดงการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ของ กลุ่มตัวอย่าง	121

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภาพกรอบทฤษฎีและแนวคิดเพื่อการวิจัย	55
2 แผนภาพแบบการวิจัย	92
3 แผนภาพการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ	94

บทนำ

การอยู่ร่วมกันในสังคมและการดำรงสังคมอยู่ได้นั้น มนุษย์อาศัยการควบคุมทางสังคม ทั้งในลักษณะของการควบคุมภายนอกด้วยกฎ ระเบียบ การให้รางวัล การลงโทษ การบังคับ การจูงใจ ฯลฯ และการควบคุมภายในด้วยการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบขึ้นในใจโดยอาศัยค่านิยม (Values) ต่าง ๆ เป็นพื้นฐานทางจิตใจและเป็นหลักสำหรับบุคคลยึดถือในการดำเนินชีวิต โดยทั่วไปสังคมมักให้ความสำคัญต่อการควบคุมภายในเป็นอย่างมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะเห็นว่า มนุษย์นั้นมีความสามารถในการเรียนรู้และใช้ความคิด รวมทั้งเห็นว่าในสังคมที่ซับซ้อนนั้น กฎเกณฑ์ ย่อมไม่อาจเข้าไปควบคุมดูแลสมาชิกได้ทุกแง่มุมตลอดเวลา (นาถกรณ์ ทะวานนท์. ม.ป.ป. : 4) ดังนั้นค่านิยมจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ที่ต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม

หากคำนึงถึงมนุษย์ในฐานะของสัตว์สังคมดังกล่าว อาจแบ่งความหมายของค่านิยม (Values) ได้เป็น 2 นัย โดยขึ้นอยู่กับบทบาทการดำรงอยู่ในสังคมของบุคคล 2 ฐานะ คือ (1) ฐานะความเป็นปัจเจกบุคคล (Self - Orientation) ค่านิยมโดยนัยนี้หมายถึงคุณค่าที่บุคคลคิดว่ามีค่าสำหรับชีวิตของตนเอง และ (2) ฐานะความมีส่วนร่วมในสังคมส่วนรวม (Collective - Orientation) ค่านิยม โดยนัยนี้หมายถึงคุณค่าที่บุคคลคิดว่ามีค่าสำหรับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม หรือ ที่เรียกว่าคุณค่าทางจริยธรรม (Moral Concern) (Olsen. 1968 : 38)

ในอดีตที่ผ่านมา สังคมโดยทั่วไปมักอาศัยตัวค่านิยมที่บุคคลคิดว่ามีค่าสำหรับสังคมส่วนรวม เป็นหลักจริยธรรม และมักใช้เป็นหลักหนึ่งในการปกครอง หลักจริยธรรมโดยทั่วไปจึงมักถูกกำหนดขึ้นโดยผู้มีอำนาจของสถาบันต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครองประเทศ ผู้นำศาสนา พรรคการเมือง หรือผู้ใหญ่จากชนชั้นต่าง ๆ ในสังคม ฯลฯ เพื่อสอนแก่อนุชนโดยอาศัยกระบวนการสังคมประภคิต (Socialization) หรือการบอกกล่าวให้อนุชนได้รับรู้ว่ามีหลักจริยธรรมอะไรบ้างที่ควรยึดถือเป็นแนวทางสำหรับดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม การสอนหลักจริยธรรมนี้ได้ถูกกระตุ้นด้วยคำถามของ วิลสัน (Wilson and others. 1967 : 12S; citing Socrates. n.d.) มาตั้งแต่ 470 ปีก่อนคริสตศักราช หรือ พุทธศักราช 73 ว่า หลักจริยธรรมนั้นสอนกันได้จริงหรือ ซึ่งก็ได้รับ

ความสนใจจากคนบางกลุ่มในสังคมที่การศึกษาค้นคว้าเรื่อยมา และมีแนวโน้มว่าจะได้รับความสนใจมากขึ้น ๆ เมื่อสภาพสังคมในทุก ๆ ด้านมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมมีความก้าวหน้าทางวิทยาการ ไปอย่างมากขึ้น ส่งผลให้มีการทบทวนมากขึ้นถึงความเหมาะสมของการสอนหลักจริยธรรมด้วยวิธีการบอกกล่าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้ความรู้เดิมมาอธิบายประเด็นทางจริยธรรมใหม่ ๆ อาจให้คำอธิบายที่ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ตัวอย่างเช่นประเด็นเรื่องความเหมาะสมของการรับจ้างตั้งครุฑโดยฝังเชื้อผสมจากหลอดทดลอง ซึ่งแต่เดิมสังคมยังไม่เคยรับรู้วิทยาการเรื่องนี้มาก่อน เป็นต้น ประกอบกับการรับรู้ข่าวสารข้อมูลในปัจจุบันกำลังมีสภาพไร้พรมแดนอันเนื่องมาจากการที่สังคมกำลังเปลี่ยนแปลงสู่สังคมข่าวสารข้อมูลที่ผู้คนสามารถรับรู้ความก้าวหน้าทางวิทยาการ ได้สะดวกรวดเร็วและกว้างขวางรอบด้านจากทั่วโลก ถ้ายังคงฝืนอธิบายประเด็นทางจริยธรรมใหม่ ๆ โดยอาศัยความรู้เดิม นอกจากจะไม่ทำให้เกิดความชัดเจนเท่าที่ควรแล้ว ยังอาจส่งผลให้อนุชนขาดความศรัทธาเชื่อมั่นในวิธีการบอกกล่าวของผู้ใหญ่ได้ จึงได้มีการสืบค้นวิธีการต่าง ๆ สำหรับใช้ในการสอนจริยธรรมนอกเหนือจากวิธีการบอกกล่าวมากขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนจริยธรรมที่มีผู้เสนอไว้ อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (1) วิธีกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) และ (2) วิธีอบรมสั่งสอนค่านิยม (Value Instruction) ทั้งนี้เป็นการจำแนกโดยพิจารณาความเชื่อพื้นฐาน (Basic Assumption) ซึ่งต่างกัน กล่าวคือ วิธีกระจ่างค่านิยมนั้นเชื่อว่า "อนุชนหรือคนรุ่นหลังมีความสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างอิสระโดยอาศัยค่านิยมที่เหมาะสมของตน ดังนั้นการให้การศึกษาจึงควรคำนึงถึงกระบวนการที่จะอำนวยความสะดวกและส่งเสริมการตัดสินใจในลักษณะดังกล่าว" ส่วนวิธีอบรมสั่งสอนค่านิยมนั้นเชื่อว่า "ความรับผิดชอบในการบ่งชี้ค่าทางจริยธรรมหรือค่าของความคิด ถูกหรือควร ควรถือว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียน ผู้ใหญ่ในสังคม หรือเป็นหน้าที่ของรัฐ ด้วยเหตุนี้การสอนจริยธรรมจึงควรอบรมสั่งสอนอนุชนด้วยตัวคุณค่าที่ได้รับการเห็นชอบอย่างไตร่ตรองแล้วจากสถาบันดังกล่าว" (Cummings and others. 1988 : 5)

วิธีอบรมสั่งสอนค่านิยม (Value Instruction) เป็นวิธีที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิม และยังคงใช้กันอยู่โดยทั่วไปในปัจจุบันตามสถาบันต่าง ๆ ของสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา ฯลฯ โดยอาศัยกระบวนการสังคมประคองให้บุคคลได้เรียนรู้แต่ใน

สิ่งที่ตรงกับบรรทัดฐานและระเบียบแบบแผนของสังคม หรือมุ่งอบรมสั่งสอนให้บุคคลได้ทำ หรือคิด "ตาม" หลักจริยธรรม หรือหลักเหตุผลที่สังคมได้กำหนดเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว วิธีอบรมสั่งสอนค่านิยมอาจมีเทคนิควิธีในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ (Raths and others. 1966 : 39 - 40)

1. การใช้ตัวแบบ

วิธีทางตรงของการใช้ตัวแบบคือ การใช้วิธีปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง หรืออาจใช้วิธีทางอ้อมโดยการยกตัวอย่างในอดีตหรือปัจจุบันให้แก่นุชนได้เลียนแบบ

2. การใช้วิธีชักจูง หรือ โน้มน้าวให้เชื่อตาม

วิธีชักจูงหรือโน้มน้าวให้เชื่อตามนี้ อาจใช้วิธีเสนอข้อโต้แย้ง หรือให้เหตุผลสนับสนุนค่านิยม โดยการชี้ให้เห็นถึงภาวะการอ้างเหตุผลที่ผิดหลักตรรกวิทยา หรือชี้ให้เห็นลักษณะหลุมพรางที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อค่านิยมที่ต้องการอบรมสั่งสอน

3. วิธีจำกัดทางเลือกให้ผู้เรียนแต่เฉพาะทางเลือกที่ได้รับการยอมรับจากผู้สอนเท่านั้น

เทคนิควิธีนี้นอกจากผู้สอนจะเสนอทางเลือกให้ผู้เรียนแต่เฉพาะทางเลือกที่ตนยอมรับแล้ว อาจรวมถึงการเสนอทางเลือกที่ตรงข้ามจากที่ตนยอมรับด้วย แต่จะเป็นทางเลือกประเภทที่มีแนวโน้มว่าจะไม่มีผู้ใดยอมรับอย่างแน่นอน

4. วิธีการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับค่านิยมที่แน่นอนโดยผ่านทางบทละครหรือการแสดงบทบาท ซึ่งโดยทั่วไปจะประกอบด้วยแบบอย่างของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมนั้น ๆ

5. การอาศัยกฎและระเบียบ เพื่อนำไปสู่พฤติกรรมที่เป็นแม่พิมพ์ วิธีนี้เป็นวิธีที่จะทำใ้บุคคลปฏิบัติตามพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยความเคยชินโดยไม่ต้องใช้ความคิดหรือเหตุผลมาสนับสนุนการปฏิบัติพฤติกรรม ซึ่งโดยทั่วไปจะอาศัยการให้รางวัลหรือการทาโทษเป็นเครื่องช่วยตีกรอบไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

6. วิธีอาศัยหลักเกณฑ์ทางศาสนาหรือวัฒนธรรมประเพณี วิธีนี้โดยทั่วไปจะอาศัยข้ออ้างที่ว่า หลักเกณฑ์ทางศาสนาหรือวัฒนธรรมประเพณีนั้นเป็นสิ่งที่ควรเชื่อถือ เนื่องจากบรรพบุรุษของเราได้ปฏิบัติตามแนวทางนี้ตลอดมา

7. วิธีอาศัยความรู้สึกผิดชอบของจิตสำนึก วิธีนี้จะทักท้วงว่ามีเสียงอยู่ในจิตสำนึกของคนคอยกระตุ้นเตือนให้เกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี แต่อย่างไรก็ตาม เสียงภายในจิตสำนึกดังกล่าวก็จำเป็นต้องได้รับการขัดเกลาจากผู้ใหญ่อีกต่อเนื่อง

เทคนิคการอบรมสั่งสอนค่านิยมดังกล่าวเป็นวิธีที่ใช้ในการสอนจริยธรรมของไทยมาโดยตลอดแม้กระทั่งในปัจจุบัน โดยพบว่าคู่มือครูจริยศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ซึ่งกำหนดโดยคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เพื่อใช้อบรมสั่งสอนนักเรียนดังนี้ (1) การพึ่งตนเอง ขยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ (2) การประหยัดและการออมทรัพย์ (3) การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย (4) การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และ (5) การมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ พร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนการปลูกฝังค่านิยมพื้นฐานเหล่านั้นไว้ 3 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นให้ความหมาย ความสำคัญ ประโยชน์ และพฤติกรรมปลูกฝัง (2) ขั้นให้คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และทำตนเองให้กระจ่างต่อค่านิยมจริยธรรมที่ปลูกฝัง และ (3) ขั้นควบคุมตนเองให้มีพฤติกรรมตามค่านิยมจริยธรรมที่ปลูกฝัง โดยผู้เรียนเองเป็นผู้กำหนดพฤติกรรม วิธีปฏิบัติ เกณฑ์เงื่อนไข และบันทึกผลการปฏิบัติ (กรมสามัญศึกษา. 2529 : 1) นอกจากนี้ยังได้กำหนดวิธีส่งเสริมการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของโคลเบอร์ก (Kohlberg) ไว้ด้วย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีหลักเกณฑ์สำหรับตัดสินความถูกต้องด้วยเหตุผลระดับสูง หรืออย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์ของสังคมตามทฤษฎีซึ่งอธิบายว่า ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมจะผูกพันกับพัฒนาการทางอายุ หากไม่ถึงวัยอันควรจริยธรรมบางอย่างก็จะไม่เกิด แต่อย่างไรก็ตามก็สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนได้ด้วยวิธีอภิปรายเกี่ยวกับทางเลือกทางจริยธรรม (Moral Dilemma) ที่ขัดแย้งกัน โดยรวมเอาทางเลือกที่เป็นประเด็นทางจริยธรรมที่ต้องการสอนไว้ด้วย ผู้สอนจะต้องหาวิธีตั้งคำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนอภิปรายเพื่อมุ่งสู่ประเด็นทางจริยธรรมที่นำมาสอน (กรมสามัญศึกษา. 2529 : 116 - 119) ซึ่งตามแนวทฤษฎีจริยธรรมพัฒนาการของโคลเบอร์กนั้น ผู้สอนต้องเสนอหลักเหตุผลที่สูงกว่าลำดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของผู้เรียน 1 ขั้นเสมอ (Downey and Kelly. 1986 : 157 - 180 ; Frankel. 1977 : 71 - 76)

จากการศึกษาสภาพการเรียนการสอนจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การกำหนดแนวทางของกระบวนการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในระดับนี้โดยกรมการศึกษาก็ยังคงตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานเดียวกันกับในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กล่าวคือได้มีการเสนอธรรมหมวดต่าง ๆ ซึ่งนำมาจากศาสนาพุทธจำนวน 40 ถึง 60 เรื่อง เช่น สัมปยุตตปิฎก 7 ทศปิฎก 10 อายุมุข 6 ทศ 6 กาลามสูตร ฯลฯ

พร้อมกับแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนไว้ 7 ประการ คือ (1) ให้ความหมาย
 ธรรม (2) ศึกษาที่มาของธรรม (3) จำแนกธรรม (4) วิเคราะห์ธรรม (5) ศึกษาแนวทางการปฏิบัติ (6) ศึกษาผลของการปฏิบัติ และ (7) ศึกษาตัวอย่างของผู้ปฏิบัติธรรมในเรื่องนั้น ๆ
 ได้สำเร็จทั้งอดีตและปัจจุบัน (กรมการศาสนา. 2525 : 1)

นอกจากนี้จากการศึกษาสภาพการเรียนรู้การสอนจริยธรรมในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ใน
 ความดูแลของทบวงมหาวิทยาลัยนั้นไม่พบหลักฐานชัดเจนว่ามีการจัดกระบวนการเรียนการสอนต่าง
 ไปจากแนวความเชื่อพื้นฐานที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ คิด หรือทำตามหลักจริยธรรม หรือหลัก
 เหตุผลที่สังคมกำหนดเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว ทั้งนี้พิจารณาจากหลักฐานงานวิจัยเกี่ยวกับสภาพและ
 ปัญหาของวิชาศึกษาทั่วไปของไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์ไสธ (2526) ซึ่งพบว่า
 แต่เดิมนั้นมหาวิทยาลัยมุ่งจัดหลักสูตรที่เน้นเฉพาะวิชาชีพ ในปี พ.ศ. 2500 คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดวิชาศึกษาทั่วไปเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างนอกเหนือจากวิชาชีพขึ้น
 เป็นครั้งแรก ส่วนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น ได้ชื่อว่าเป็นแห่งแรกที่ได้จัดหลักสูตรวิชาศึกษา
 ทั่วไปให้กับบัณฑิตทั้งมหาวิทยาลัยตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นต้นมา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้าง
 บุคลิกภาพของนักศึกษาให้มีปัญญาลงสู่ควบคู่ไปกับการมีความรู้ในแขนงวิชาเฉพาะ ในปัจจุบัน
 มหาวิทยาลัยทุกแห่งต้องถือเป็นหน้าที่ที่ต้องจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปให้แก่ผู้เรียน เป็นที่น่าสังเกต
 ว่าจุดมุ่งหมายของวิชาศึกษาทั่วไปในระยะเริ่มแรกไม่ได้กล่าวถึง คุณธรรม หรือจริยธรรมอย่าง
 ชัดเจนโดยตรง จนกระทั่ง พ.ศ. 2513 เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้จัดประชุมสัมมนาเรื่อง
 วิฤตติการณ์เชิงวิชาการในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลของการประชุมสัมมนาทำให้มีการกล่าวถึง
 คุณธรรมและจริยธรรมไว้ในวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไปชัดเจนขึ้นคือ เพื่อเร่งอบรมขัดเกลา
 จิตใจบัณฑิตให้มีโนธรรมและซาบซึ้งในคุณค่า คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำเนิน
 ชีวิตในทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม แม้กระนั้นวิชาศึกษาทั่วไปก็ไม่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ
 จริยศึกษาโดยตรงแต่สอดแทรกไว้ตามวิชาต่าง ๆ เช่น มนุษยศาสตร์ ศิลปศาสตร์ วรรณคดี
 ศาสนากับสังคม เป็นต้น และที่สำคัญการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยล้วนอยู่
 ภายใต้สภาพปัญหาที่ว่าครูอาจารย์มักใช้วิธีการบรรยายเป็นสำคัญ ซึ่งการบรรยายนั้น ผู้เรียน
 ได้เรียนรู้ที่จะ ไม่ต้องคิดด้วยตนเอง เพราะผู้บรรยายทบทวนที่คิดแทนแล้ว โดยอธิบายความหมาย
 กำหนดหัวข้อพรรณนา อธิบายความสัมพันธ์ และสรุปสาระสำคัญให้ผู้เรียนทั้งหมด

อย่างไรก็ตามในปี พ.ศ. 2534 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้เริ่มใช้หลักสูตร จริยศึกษาโดยตรง คือ รายวิชา "มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรม" ภายหลังจากการ สัมมนาปรับปรุงวิชาศึกษาทั่วไปในปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายของ รายวิชานี้ และการทำกิจกรรมของแต่ละบทเรียน ตลอดจนจากการสังเกตโดยผู้วิจัยที่ได้ เข้าร่วมเป็นผู้ช่วยสอนมาสู่ภาคการศึกษาพบว่า กระบวนการเรียนการสอนยังคงอยู่ภายใต้แนวคิด พื้นฐานที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ คิด หรือทำตาม หลักจริยธรรม หรือหลักเหตุผลที่หลักสูตร กำหนดเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว แม้ว่าจุดมุ่งหมายของรายวิชาข้อหนึ่ง มุ่งให้ผู้เรียนสามารถ แสวงหาความจริงด้วยตนเองและพยายามให้มีกิจกรรมการเรียนส่วนใหญ่ในลักษณะของการทำ กิจกรรมกลุ่ม หรือการจัดกลุ่มอภิปราย แต่เมื่อลงสู่การปฏิบัติจริงผลที่เกิดขึ้นล้วนมุ่งสู่ข้อสรุปที่เป็น หลักจริยธรรมหรือหลักเหตุผลของหลักสูตรหรือของผู้สอนเป็นสำคัญ (จารีรัตน์ ปรกแก้ว.

2535 : 16 - 26)

นอกจากหลักฐานข้างต้นที่แสดงให้เห็นว่าจริยศึกษาในทุกระดับการศึกษาล้วนอยู่ ภายใต้แนวคิดพื้นฐานที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ คิดหรือทำตาม หลักเหตุผลหรือหลักจริยธรรม ตามบรรทัดฐานของสังคมแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียน การสอน เพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมที่ผ่านมา ล้วนยึดถือแนวคิดพื้นฐานนี้เช่นเดียวกัน โดยพบว่าจากปริมาณงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผ่านมาถึง พ.ศ. 2530 จำนวน 91 เรื่อง ล้วนเป็น การทดลองเทคนิควิธีสอนเพื่อศึกษาผลทดลองในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษา คุณลักษณะ ทางจริยธรรมที่พึงประสงค์ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ฯลฯ และศึกษาผลของการยกระดับเหตุผลทางจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของโคลเบอร์ก (จารีรัตน์ ปรกแก้ว. 2534 : 48 - 59)

แนวคิดพื้นฐานของจริยศึกษาของไทยที่ผ่านมาจนกระทั่งปัจจุบันซึ่งประสงค์ให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ คิด หรือทำตามหลักจริยธรรม หรือ หลักเหตุผลตามบรรทัดฐานของสังคมนั้น อาจ สอดคล้องกับสภาพสังคมที่ผ่านมามากมายจนกลืนจึงได้รับการยอมรับและนำมาใช้อย่างกว้างขวาง ทั้งในหลักสูตรจริยศึกษาและการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง แต่เมื่อสังคมต้องเผชิญกับสภาพความ เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสภาพความสลับซับซ้อนในทุก ๆ ด้าน จริยศึกษาที่ตั้งอยู่บน ฐานความเชื่อ หรือแนวคิดพื้นฐานดังกล่าวจึงอาจขาดความสมบูรณ์ที่จะสามารถพัฒนาคน ให้มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะรองรับได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความสลับซับซ้อน

ของสังคมดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพัฒนาการทางเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงแบบแผน การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไปจากเดิมอย่างมาก ยิ่งความก้าวหน้าในการสื่อสารคมนาคมและความสะดวกเร็วในการเดินทางระยะไกลมีมากขึ้น ยิ่งทำให้สังคมมีการผสมผสานทาง วัฒนธรรมมากขึ้น และทำให้สังคมมีลักษณะเปิด (Open Society) ที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้ ตระหนักถึงสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในส่วนต่าง ๆ ของโลกมากขึ้น สภาวะเช่นนี้ทำให้บุคคลจำเป็นต้องมี ความอดทนที่จะต้องเผชิญกับความหลากหลายและกว้างขวางของทัศนะความเห็นในทุกประเด็น ปัญหา รวมทั้งประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่สังคมมักเสนอปัญหาใหม่ ๆ ให้อยู่เสมอ และเปิด โอกาสให้บุคคลตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวทางของ สังคมประชาธิปไตย ภาวะของการให้ข้อสรุปทางจริยธรรมที่ต่างกันในแต่ละปัญหาเดียวกัน ในกลุ่มนักคิดระดับสูงปรากฏภาพให้เห็นชัดเจนมากขึ้น ๆ (Downey and Kelly, 1986 : 151 - 180)

ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงปรากฏว่ามีผู้ทรงคุณวุฒิบางกลุ่มได้เสนอ แนวคิดหรือคำอธิบายโดยอาศัยข้อเท็จจริงซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เพื่อกระตุ้นให้การดำเนินการ ที่เกี่ยวข้องกับการจริยศึกษาค้นถึงปัญหาจริยธรรมใหม่ ๆ และนำมาใช้ปรับกระบวนการเรียน การสอนให้ทันกับสถานการณ์มากขึ้น ดังนี้

1. ในสภาพสังคมปัจจุบัน การสื่อสารที่ทันสมัยจำนวนมากได้เข้าสู่วิถีชีวิตประจำวัน เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งพิมพ์ราคาถูกระเภท การ์ตูน ฯลฯ สื่อต่าง ๆ เหล่านี้นอกจากเสนอทางเลือกจำนวนมากแก่นุชนแล้ว ยังสะท้อนภาพ เหตุการณ์ทางลบมากขึ้นด้วย เช่น อาชญากรรม ความรุนแรง ความน่าสยดสยอง การคอร์รัปชัน จ้องโกงจากบางคนที่มีการศึกษาสูง ฯลฯ ในขณะที่การอยู่พร้อมหน้ากันภายในครอบครัวกลับมีน้อยลง ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งอาจเนื่องมาจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจทำให้ทั้งพ่อบ้านและแม่บ้านต้องทำงาน ตลอดทั้งวันนอกบ้าน และกลับมามีบ้านด้วยความเหนื่อยมากกว่าปกติที่มีใช้ เนื่องมาจากหน้าที่ การงานเท่านั้น แต่ยังเนื่องมาจากปัญหาการเดินทางด้วย ทำให้หาโอกาสสนทนาประเด็นต่าง ๆ ร่วมกันภายในครอบครัวได้ยาก สภาพเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดความสับสนมากขึ้นต่ออนุชนในการจะ ตัดสินว่าสิ่งใดดีหรือเลว ถูกหรือผิด ยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม (Raths and others, 1968 : 16 - 17) ประกอบกับเมื่ออนุชนต้องเผชิญกับวิธีอบรมสั่งสอนค่านิยมประเภทบอกให้เชื่อ คิด หรือ ทำตาม หลักจริยธรรม หรือ หลักเหตุผลซึ่งปัจจุบันมีความแตกต่างกันมากขึ้นโดยขึ้นอยู่กับ

กลุ่มบุคคลที่มีประสบการณ์ต่างกันออกไป เช่น กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มเพื่อน กลุ่มครูอาจารย์ หรือกลุ่มบุคคลที่มีชื่อเสียง ฯลฯ จึงน่าจะยิ่งเพิ่มความสับสนให้อนุชนมากขึ้น

2. ในกรณีที่สังคมต้องเผชิญกับปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ ซึ่งผู้ใหญ่รุ่นก่อนไม่เคยตระหนักถึงมาก่อน (Downey and Kelly. 1985 : 151 - 155) เช่นปัญหาการผ่าตัดเปลี่ยนเอาอวัยวะของสัตว์มาใส่ทดแทนอวัยวะที่บกพร่องของคนซึ่งเป็นการทำลายชีวิตสัตว์เพื่อต่อชีวิตให้แก่คนนั้น เป็นเรื่องที่มีความถูกต้องเหมาะสมทางจริยธรรมเพียงใด หรือ ปัญหาการให้กำเนิดทารกจากหลอดแก้วโดยฝ่ายหญิง ไม่จำเป็นต้องทำการสมรสกับฝ่ายชายนั้นมีความเหมาะสมเพียงใด หรือการรับจ้างตั้งครรภ์โดยฝังไข่ที่ผสมเชื้อของคู่สามีภรรยาซึ่งสุขภาพของภรรยาไม่สามารถตั้งครรภ์ได้นั้น เมื่อทารกคลอดออกมา ควรแจ้งกับทางการว่าใครเป็นมารดาและใครเป็นบิดา ฯลฯ ตัวอย่างปัญหาเหล่านี้ คนรุ่นก่อนไม่เคยตระหนักถึงมาก่อน เนื่องจากวิทยาการยังไม่ก้าวหน้า จึงย่อมไม่มีแนวทางของหลักเหตุผล หรือหลักจริยธรรมครอบคลุมไปถึง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า วิธีการอบรมสั่งสอนโดยการบอกให้เชื่อ คิด หรือทำตามนั้น อาจไม่ครอบคลุมประเด็นปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้นเมื่อสภาพแวดล้อมทางสังคมก้าวหน้าหรือเปลี่ยนแปลงไป และเมื่อประกอบกับอนุชนไม่เคยได้รับการฝึกกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมด้วยตนเองมาก่อน จึงอาจก่อปัญหาอย่างมากในการหาข้อยุติปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ เหล่านี้ได้ด้วยตนเอง

ตามปกติค่านิยมของบุคคลจะสามารถก่อเป็นรูปร่างที่ชัดเจนขึ้นได้ สามารถทดสอบได้ และพัฒนาเป็นแบบแผนที่แน่นอนได้ ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่แน่นอนหนึ่ง ๆ จนกระทั่งกลายเป็นค่านิยมของแต่ละคน แต่ก็อาจพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ที่ถูกสะสมภายใต้สภาวะแวดล้อมใหม่ ๆ ได้ ตลอดเวลา (Raths and others. 1966 : 28) จากคำอธิบายนี้ประกอบกับคำอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมในข้อ 1 และ 2 ข้างต้น จึงแสดงว่าการที่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วซึ่งอาจส่งผลให้สภาพสังคมทุก ๆ ด้านมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อนมากขึ้นนั้น การจะบงการ (Dictate) สภาวะแวดล้อม และประสบการณ์แก่อนุชนให้เป็นไปตามที่ผู้ใหญ่ในสังคมคาดหวัง และให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังตัวค่านิยมเฉพาะอย่าง อาจไม่สอดคล้องเท่าที่ควรกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงมีการเสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจริยศึกษาใหม่ ๆ ขึ้น เพื่อเป็นรากฐานสำหรับเสนอเทคนิควิธีสอนที่ให้ความสำคัญต่อการกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของผู้เรียนมากกว่าการบอกหลักจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยหวังว่าจะช่วยซ่อมเสริมข้ออ่อนของวิธีบอกหลักจริยธรรมแบบดั้งเดิมในหลาย ๆ ประการกล่าวคือ

1. เทคนิควิธีสอนที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของผู้เรียน จะมีคุณสมบัติกลาง ๆ ที่อยู่นอกเหนือความขัดแย้งอันอาจเกิดจากความเชื่อที่ต่าง ๆ กันของแต่ละศาสนาได้

2. เทคนิควิธีสอนที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของผู้เรียนจะสร้างบรรยากาศแบบมุ่งแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานสนับสนุนการคิดและตัดสินใจ และบรรยากาศแบบพร้อมจะปรับเปลี่ยนการตัดสินใจเมื่อได้รับข้อมูลใหม่ มากกว่าบรรยากาศแบบต่างคนต่างยืนยันความเชื่อและเหตุผลของตนที่ได้รับการบอกกล่าวมา ที่มักจะนำไปสู่ความขัดแย้งกันได้บ่อย ๆ

3. เทคนิควิธีสอนที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของผู้เรียน ไม่ได้เสนอขึ้นมาเพื่อล้มเลิกหรือขัดขวางวิธีบอกหลักจริยธรรมแบบดั้งเดิม แต่จะช่วยเสริมผู้เรียนให้เกิดความตระหนักในหลักจริยธรรมที่ได้รับการบอกกล่าวยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะวิธีสอนใหม่จะจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้พิจารณาไตร่ตรองทำความเข้าใจกับเรื่องราวทั่ว ๆ ไปเป็นสำคัญ ซึ่งเมื่อผู้เรียนเข้าถึงหลักจริยธรรมโดยการทำความเข้าใจด้วยตนเอง ย่อมจะเกิดความตระหนักยิ่งขึ้นดังกล่าว

4. เทคนิควิธีสอนที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของผู้เรียน ซึ่งไม่ได้มุ่งบอกหลักจริยธรรมให้แก่ผู้เรียนอันเนื่องมาจากไม่เชื่อว่ามีหลักเกณฑ์ใดที่แน่นอนตายตัวใช้ตัดสินใจทางจริยธรรมต่าง ๆ ได้ และไม่เชื่อว่ามีหลักเกณฑ์ใดดีที่สุด เทคนิควิธีนี้จึงจะให้ความสำคัญเชื่อมั่นต่อผู้เรียนว่าเขาจะสามารถตัดสินใจทางจริยธรรมได้อย่างเหมาะสมด้วยตนเอง เพราะเชื่อว่าเมื่อบุคคลได้ผ่านกระบวนการพิจารณาไตร่ตรองเพื่อทำความเข้าใจกับเรื่องราวทั่ว ๆ ไป ย่อมจะเกิดการหยั่งรู้ (Insight) ที่สามารถตัดสินใจทางจริยธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะได้ ดังนั้นเทคนิควิธีนี้น่าจะส่งเสริมผู้เรียนให้เชื่อมั่นในตนเองว่ามีความสามารถตัดสินใจทางจริยธรรมได้มากกว่าวิธีบอกหลักจริยธรรมแบบดั้งเดิมที่ผู้เรียนต้องคอยการบอกกล่าวหลักจริยธรรมจากผู้ใหญ่

แนวคิดสนับสนุนเทคนิควิธีสอนดังกล่าวที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) ภายใต้ฐานทฤษฎีค่านิยม (Value Theory) ของ รัสส์ และคนอื่น ๆ (Raths and others, 1966) แนวคิดในทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญต่อค่านิยมในเชิงกระบวนการแสวงหาค่านิยมมากกว่าตัวค่านิยม หรือหลักจริยธรรมสำหรับใช้อบรมสั่งสอน โดยให้

ความสำคัญต่อกระบวนการแสวงหาค่านิยม ที่ดำเนินการตามขั้นตอน 3 ขั้นตอน ต่อไปนี้ (Raths and others. 1966 : 28 - 30)

1. กระบวนการเลือกทางเลือก (Choosing)
2. กระบวนการขึ้นชมนิยมดีต่อทางเลือกของตน (Prizing)
3. กระบวนการกระทำตามทางเลือกที่ตนเลือก (Acting)

และทั้ง 3 ขั้นตอนต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์ต่อไปนี้

1. การเลือกทางเลือก ต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์ดังนี้

- 1.1 ต้องเป็นการเลือกทางเลือกด้วยตนเองอย่างอิสระโดยไม่มีอำนาจใด ๆ

มาบังคับ ชักจูง หรือโน้มน้าวให้เชื่อตาม

- 1.2 ต้องเป็นการเลือกจากทางเลือกที่มีมากกว่าหนึ่งทางเลือก

- 1.3 ต้องเป็นการเลือกภายหลังจากได้มีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างใช้ความคิด

ต่อผลที่จะเกิดตามมาต่าง ๆ ของแต่ละทางเลือกแล้ว

2. การขึ้นชมนิยมดีต่อทางเลือกของตน ต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์ดังนี้

- 2.1 ต้องมีความรู้สึกภาคภูมิใจ และยินดีต่อทางเลือกที่ตนได้เลือกมา

- 2.2 ต้องพร้อมที่จะยืนยัน รับรอง หรือแม้แต่แก้ต่างให้กับทางเลือกของตนอย่าง

เปิดเผย

3. การกระทำตามทางเลือกที่ตนเลือก ต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์ดังนี้

- 3.1 มีการนำทางเลือกที่เลือกมาด้วยตนเองไปปฏิบัติในวิถีชีวิตของตน

- 3.2 มีการนำทางเลือกที่เลือกมาด้วยตนเองไปปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกระทั่งกลายเป็น

แผนแบบ (Pattern) ของการดำเนินชีวิต

เป็นที่น่าสังเกตว่า กระบวนการแสวงหาค่านิยม (Valuing Process) นี้สามารถช่วยพัฒนากระบวนการตัดสินคุณค่า (Value Judgment Process) ของบุคคลโดยใช้กระบวนการคิดระดับสูงหรือการใช้ความคิดขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน ต่อประเด็นต่าง ๆ ทางจริยธรรมได้ กล่าวคือเมื่อมีทางเลือกที่ไม่มีคำตอบที่ชัดเจนอยู่ก่อนจะทำให้บุคคลต้องใช้ความคิดซึ่งนำหน้าระหว่างทางเลือกต่าง ๆ และจะก่อรูปเป็นความรู้สึกที่แน่นอนต่อทางเลือกที่ตนเลือกมาภาวะเช่นนี้จะทำให้บุคคลต้องใช้ทั้งความรู้ ความคิด (Cognitive Domain) และค่านิยม (Affective Domain) การใช้กระบวนการคิดระดับสูงนี้ จะแสดงออกอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ถ้าทางเลือกเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับปัญหาจริยธรรมในสถานการณ์จริง (Schiever. 1991 : 4)

กระบวนการแสวงหาค่านิยม ภายใต้ทฤษฎีค่านิยม ของ รัสส์ และคนอื่น ๆ นี้ สอดคล้องกับแนวทฤษฎีจริยศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ อีกหลายท่าน เช่น วิลสัน (Wilson. 1970) แฮร์ริส (Harris. 1976) คาวนี่ และเคลลี (Downey and Kelly. 1986) และ ซุเทอร์แลนด์ (Sutherland. 1988) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาค่านิยมของรัสส์ และคนอื่น ๆ นั้น เป็นการเสนอเพื่อใช้ในการสอนสำหรับส่งเสริมค่านิยมโดยทั่วไป มิได้มุ่งเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจทางจริยธรรมโดยตรง สำหรับทฤษฎีจริยศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิท่านอื่น ๆ ก็ยังไม่ได้มีการวิจัยขยายผลเพื่อใช้ในทางปฏิบัติ ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาเชิงผสมผสานระหว่างแนวคิดของรัสส์และคนอื่น ๆ กับทฤษฎีจริยศึกษาที่สอดคล้องกันเพื่อเสนอการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมโดยตรง

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการทดลองให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาวิธีให้การศึกษาด้านจริยศึกษา ซึ่งเน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่ส่งผลต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลจะสามารถนำไปปรับใช้ในการจัดการกับปัญหาจริยธรรมใหม่ ๆ ในสังคมทันสมัยและสลับซับซ้อนโดยอาศัยกระบวนการคิดระดับสูงของตนเองเป็นสำคัญ สำหรับวิธีให้การศึกษานั้นสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะสามารถนำไปปรับใช้กับนักเรียนที่มีระดับอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นระดับอายุเดียวกับกลุ่มทดลองของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และเป็นระดับอายุซึ่งมีพัฒนาการทางจริยธรรมที่จะสามารถตัดสินใจทางจริยธรรม โดยยึดหลักการเคารพความคิดของตนเองโดยพื้นฐาน ซึ่งเป็นคุณสมบัติพื้นฐานสำคัญของผู้เรียนที่จะรับการศึกษาโดยวิธีนี้

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของจริยธรรมและคำที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของจริยธรรม ที่ระบุไว้ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 214) คือ ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม กฎศีลธรรม

การให้ความหมายคำ "จริยธรรม" เช่นเดียวกับความหมายของ "ศีลธรรม" อาจเป็นเพราะคำสอนทางศาสนา มักจะแสดงหลักแห่งความประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ซึ่งบุคคลพึงยึดถือเพื่อความปกติสุขในสังคม ที่เรียกว่า "หลักศีลธรรม" อยู่โดยพื้นฐาน (สุลักษณ์ ศิวลักษณ์. 2522 : 68) แต่ที่เลียงมาใช้คำ "จริยธรรม" แทน "ศีลธรรม" อาจเนื่องมาจาก หลักแห่งความประพฤติดีปฏิบัติชอบนั้น นอกจากวางรากฐานอยู่บนหลักคำสอนทางศาสนาแล้ว ยังอาจมีรากฐานมาจากหลักปรัชญา และขนบธรรมเนียมประเพณีด้วย (พระมหาประยูร ธมฺมจิตฺโต. ม.ป.ป. : 3)

โดยทั่วไป จึงมักมีการให้ความหมายคำ "จริยธรรม" แบบกว้าง ๆ ว่า คือ หลักหรือแนวทางของการประพฤติดี ปฏิบัติชอบ เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและส่วนรวม (ประกาศรี จิตรักดี. 2522 ; ยุพาพร จุนเจือจาน. 2522 ; เกษณี ผลประพจน์. 2524 ; เขวลิต นิลโนรี. 2528 ; วิภา เนาวลักษณ์. 2528 ฯลฯ)

คำที่ใช้ในการวิจัยนี้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ "จริยธรรม" และอาจก่อให้เกิดความสับสนได้คือ "ค่านิยม" คำนี้ไม่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หรือแม้แต่ในพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 จึงสันนิษฐานว่า แผลมาจากภาษาอังกฤษ Value ซึ่งหมายถึง ความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีลักษณะถาวร โดยเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่าง หรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตนเองหรือสังคมเห็นชอบ สมควรที่จะยึดถือหรือปฏิบัติตามมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น (สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครงการ. 2522 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Rokeach. 1968 : 5) ความหมายของค่านิยม จะประกอบขึ้นทั้งส่วนที่มุ่งส่วนบุคคลซึ่งแสดงถึงจุดหมายปลายทางของชีวิตตน (สุนทรี โคมิน และสนธิ สมัครงการ. 2522 : 17 ; อ้างอิงมาจาก Morris. 1956 ; Maslow. 1959 ; Rosenberg. 1960 ; Allport, Vernon and Lindzey. 1960 ; Smith. 1969) และค่านิยมที่มุ่งส่วนจริยธรรม ที่หมายถึง ค่านิยมวิถีปฏิบัติ ซึ่งมีจุดรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และหากค่านิยม

ในอุกสะเมิด บุคคลนั้นจะรู้สึกผิดและไม่สบายใจด้วยเสียงมโนธรรม (Conscience) ภายในใจว่า ได้ทำผิด (สุนทรী โคมิน และสนธิ สัมครการ. 2522 : 17 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1963 ; Piaget. 1965 ; Scott. 1965 ; French and Kalm. 1967)

คำที่ใช้ในการวิจัยนี้ และเกี่ยวข้องกับจริยธรรมอีกคำหนึ่งคือ "จริยศึกษา" ใน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 214) ให้ความหมายว่า คือการศึกษาเกี่ยวกับ ความเจริญงอกงามในทางความประพฤติและการปฏิบัติตน เพื่อให้อยู่ในแนวทางของศีลธรรม และวัฒนธรรม เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่เทคนิควิธีสอนเป็นสำคัญ จึงใช้คำว่า "การจริยศึกษา" เพื่อแสดงถึงสิ่งที่ต้องการมุ่งเน้นดังกล่าวด้วย

จากเดิมที่ยังไม่มีการจัดการศึกษาให้เป็นระบบและเป็นทางการ สังคมได้อาศัย กระบวนการสังคมประกิต (Socialization) หรือ การบอกกล่าวให้ผู้อื่นได้รับรู้ว่ามีหลัก จริยธรรมอะไรบ้างที่ควรยึดถือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคม เมื่อการศึกษา ถูกจัดให้เป็นระบบ และเป็นทางการขึ้น เทคนิควิธีสอนเป็นประเด็นหนึ่งที่มีการศึกษาค้นคว้าอย่าง จริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและปรากฏว่าค่านิยมของคนในสังคมมีความโน้มเอียง ไปในแนวของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม นั้น ก็ได้มีการเสนอเทคนิควิธีสอนสำหรับจริยศึกษาหลายรูปแบบมากขึ้น แต่เนื่องจากจริยธรรม มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจหรือการกระทำใดดี ถูกหรือควร ดังนั้นจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรมด้วยเพื่อจะทำให้เข้าใจเทคนิควิธีสอนจำนวนมากเหล่านั้นได้ ชัดเจนขึ้น

เกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรม

ทัศนะเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรมนั้น โดยทั่วไปมักพบว่า มีความแตกต่างกัน อยู่หลายแนว อย่างไรก็ตามอาจแบ่งโดยอาศัยความเชื่อพื้นฐานที่ต่างกันเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ (1) กลุ่มสัมพัทธนิยม (Ethical Relativism) และ (2) กลุ่มสัมบูรณ์นิยม (Ethical Absolutism)

กลุ่มสัมพัทธนิยม มีความเชื่อว่า สิ่งหรือการกระทำที่ดีหรือไม่ดี ถูกหรือไม่ถูก ควรหรือไม่ควร ไม่ใช่เรื่องตายตัว แต่จะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายอย่าง ในสภาพหนึ่งสิ่งหรือ การกระทำหนึ่งอาจดี ถูก หรือ ควร แต่ในอีกสภาพหนึ่งสิ่งหรือการกระทำนั้นอาจไม่ดี ไม่ถูก หรือไม่ควรก็ได้ เมื่อความดีมีใช้สิ่งตายตัว จึงไม่มีมาตรฐานอันหนึ่งอันใดที่ตายตัวมาตัดสิน ดังนั้น

เกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรมอาจมีได้หลายเกณฑ์ และไม่มีเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งสูงสุด (วิทยุ วิชาแพทย์. 2519 : 61)

กลุ่มสัมบูรณ์นิยม มีความเห็นว่า ความดี ถูก หรือควรนั้นเป็นสิ่งตายตัว ถ้าสิ่งหรือ การกระทำใด ดี ถูกหรือควร ย่อมต้อง ดี ถูก หรือควรโดยไม่มีเงื่อนไข โดยไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่น ใด ดังนั้นจึงเชื่อว่า มีมาตรฐานตายตัวที่แน่นอนอันใดอันหนึ่งมาตัดสินความดี ถูกหรือควรได้ (วิทยุ วิชาแพทย์. 2519 : 61) อย่างไรก็ตาม แม้แต่ภายในกลุ่มที่มีความเชื่อเช่นเดียวกัน ว่า มีมาตรฐาน หรือเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวสำหรับตัดสินค่าความดี ถูก หรือควรนี้ก็ใช้เกณฑ์ หรือ มาตรฐานต่าง ๆ กัน อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้หลายกลุ่ม เช่น (1) กลุ่มปัญานิยม เห็นว่า ความสุขเป็นสิ่งที่น่าเหยียดหยาม เพราะจะเป็นตัวล่อให้มนุษย์หันห่างจากการใช้ปัญญา สิ่ง ที่ ประเสริฐ ควรได้แก่ การได้ใช้ปัญญาแสวงหาสัจธรรมและคุณธรรม (2) กลุ่มวิมุตินิยม (Cynic - Stoic) เห็นว่า ความสงบแห่งจิต-และการหลุดพ้นจากความต้องการเป็นสิ่งที่ดีที่สุด (3) กลุ่มจงทำตามหน้าที่ (Intuitionism) เชื่อว่า การกระทำที่ดี ถูก หรือควร คือการ กระทำที่เกิดจากเจตนาที่ดี และทำตามหน้าที่ที่เกิดจากเหตุผลซึ่งตั้งอยู่บนกฎศีลธรรมที่ใช้กับ คนทุกคนในฐานะที่เป็นคนเสมอกันโดยไม่มีใครมีสิทธิพิเศษ เป็นต้น

เป็นที่น่าสังเกตว่า หากมีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรมดังกล่าว ข้างต้น ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ในเรื่องมี หรือไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว สำหรับตัดสิน ค่าความดี ถูก หรือควรของสิ่งหรือการกระทำต่าง ๆ แล้ว น่าจะส่งผลให้ เป้าหมายของการใช้ เทคนิควิธีสอนจริยธรรมไม่ว่าด้วยรูปแบบใด ต่างกันออกไป กล่าวคือ หากมีความเชื่อตามแนวคิด ของกลุ่มสัมบูรณ์นิยมซึ่ง เชื่อว่ามีเกณฑ์หรือมาตรฐานที่แน่นอนตายตัวสำหรับใช้ตัดสินค่าทางจริยธรรม แล้ว การใช้เทคนิควิธีสอนจริยธรรมไม่ว่าด้วยรูปแบบใดมักจะมุ่ง ไปที่เป้าหมายเชิงผล

(Product) หรือคุณลักษณะต่าง ๆ ทางจริยธรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนจำพวก ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ฯลฯ หรือตัวกฎเกณฑ์เชิงจริยธรรมที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ แต่ถ้า หากว่ามีความเชื่อตามแนวคิดของกลุ่มสัมพัทธ์นิยมซึ่งเชื่อว่าไม่มีเกณฑ์หรือมาตรฐานที่แน่นอนตายตัว สำหรับใช้ตัดสินค่าความดี ถูกหรือควรของสิ่งหรือการกระทำใด ๆ เนื่องจากต้องพิจารณา โดยขึ้นอยู่กับกาละ เทศะ ในสถานการณ์เฉพาะหนึ่ง ๆ และเชื่อว่าเกณฑ์ตัดสินค่าทางจริยธรรม อาจมีได้หลายเกณฑ์โดยไม่มีเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งสูงสุดแล้ว การใช้เทคนิควิธีสอนจริยธรรมไม่ว่าด้วย รูปแบบใดบนฐานความเชื่อนี้ มักจะมุ่งไปที่เป้าหมายเชิงกระบวนการ (Process) หรือกระบวนการ

การคิดที่ผู้เรียนใช้ตัดสินค่าทางจริยธรรมเป็นสำคัญ ซึ่งถ้าวิเคราะห์เป้าหมายของการใช้เทคนิควิธีสอนรูปแบบต่าง ๆ โดยอาศัยแนวคิดจากข้อสังเกตข้างต้นประกอบการพิจารณาแล้ว น่าจะทำให้มองเห็นคุณสมบัติเฉพาะของเทคนิควิธีสอนที่เสนอในการวิจัยครั้งนี้ได้ชัดเจนขึ้น

เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ในจริยศึกษา

เทคนิควิธีสอนจริยธรรมแต่เดิมโดยทั่วไป มักแสดงให้เห็นเป้าหมายของการสอนว่ามุ่งอบรมสั่งสอนให้บุคคลคิดหรือทำตามหลักจริยธรรมหรือหลักเหตุผลที่สังคมได้กำหนดเป็นบรรทัดฐานไว้แล้ว ดังจะเห็นได้จากที่รัสส์ และคนอื่น ๆ (Rasths and others. 1966) รวบรวมไว้ 7 รูปแบบ สำคัญคือ (1) การใช้ตัวแบบ (2) การใช้วิธีชักจูงหรือโน้มน้าวให้เชื่อตาม (3) การจำกัดทางเลือกให้ผู้เรียนเฉพาะที่ได้รับการยอมรับจากผู้สอน (4) การให้ข้อเสนอแนะผ่านบทละคร และการแสดงบทบาท (5) การอาศัยกฎระเบียบ (6) การอาศัยหลักเกณฑ์ทางศาสนาและขนบธรรมเนียมประเพณี และ (7) การอาศัยความรู้สึกผิดชอบของจิตสำนึก ต่อมาได้มีการพัฒนาเทคนิควิธีสอนจริยธรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนใช้ความคิดมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1967) เสนอทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมขึ้นนั้น ทำให้เกิดความตื่นตัวศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาวิธีสอนจริยธรรมในกลุ่มนักการศึกษาอย่างกว้างขวาง จากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคนิควิธีสอนจริยธรรมที่อาศัยทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ถึงปี พ.ศ. 2530 โดยจารีรัตน์ พรแก้ว (2534 : 52 - 62) พบว่า มีงานวิจัยถึง 91 เรื่องที่ทดลองเทคนิควิธีสอนจริยธรรม 19 วิธี

เทคนิควิธีสอนจริยธรรมเหล่านั้นได้แก่ (1) การใช้กิจกรรมกลุ่มหรือกลุ่มสัมพันธ์ที่ให้โอกาสแก่ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น และค้นพบสิ่งที่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์ จำพวกวิธี ถาม - ตอบ หรือ บุจฉา - วิสัชนา วิธีอภิปรายโต้ตอบระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนหรือที่เรียกว่า ธรรมสภาจฉา วิธีบรรยายอุปมาอุปไมย วิธีปฏิบัติตาม 3 ขั้นคือ ศีล สมาธิ ปัญญา หรือที่เรียกว่า ไตรสิกขา วิธีสอนตามชั้นอริยสัจสี่ วิธีเบญจขันธ์ และวิธีฝึกสมาธิ (3) เทคนิคการใช้นิทาน (4) เทคนิคการใช้ชุดการสอน ซึ่งเป็นสื่อประสมที่ประกอบด้วยบทบาทสมมุติ กรณีตัวอย่าง วีดีโอเทป รูปภาพ แบบฝึกหัด และการทำงานเป็นกลุ่ม (5) เทคนิคการสอนแบบซินดิเคต ที่แบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยและ แต่ละกลุ่ม

ได้รับมอบงานผ่านบัตรกำหนดงานโดยให้มีการทำงานร่วมกัน ศึกษาค้นคว้า และเขียนรายงาน
ร่วมกัน ผู้สอนทำหน้าที่บรรยายสรุปภายหลัง (6) เทคนิคการใช้การ์ตูนประกอบการสอน
(7) เทคนิคการใช้กิจกรรมคัดสรร จ้าพวก เล่นเกม กิจกรรมลูกโซ่ และกิจกรรมควบคุมโดยกลุ่ม
(8) เทคนิคการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (9) เทคนิคการใช้สถานการณ์จำลอง (10) เทคนิค
การสอนโดยวิธีสร้างศรัทธา (11) เทคนิคการใช้กิจกรรมกลุ่มควบคุมคุณภาพ (Quality
Control) ซึ่งประกอบด้วยการประชุมกลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูล การระดมสมอง การตัดสินใจ
ร่วมกัน การวิเคราะห์สาเหตุ การใช้ความคิดสร้างสรรค์ การวางแผนแก้ปัญหา การแก้ปัญหา
และการประเมินผล การปฏิบัติงาน (12) เทคนิคการใช้สไลด์เทป (13) เทคนิคการใช้บท
ร้อยกรอง (14) เทคนิคการใช้บทเพลงประกอบการสอน (15) เทคนิคการใช้การเล่นพื้นบ้าน
(16) การใช้เทคนิคพยากรณ์ (17) การใช้บทบาทสมมติ (18) การใช้ตัวแบบ (19) เทคนิค
การสอนแบบบูรณาการที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นปฏิบัติการ ขั้นกิจกรรมสรุป และ
ขั้นประเมินผล

เนื่องจากการวิจัยเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ข้างต้นอาศัยแนวคิดจากทฤษฎีพัฒนาการการใช้
เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ซึ่งเสนอให้มีการส่งเสริมผู้เรียนใช้ความคิดมากขึ้น จึงส่ง
ผลให้มีการศึกษาและทดลองในแง่การวัดระดับพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของ
ผู้เรียนด้วย นอกเหนือจากการวัดระดับความรู้ความเข้าใจในหลักจริยธรรมที่ต้องรับรู้

นอกจากเสนอทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแล้ว โคลเบอร์กยังเสนอ
เทคนิควิธีสอนที่สอดคล้องกับทฤษฎีนี้ไว้ด้วยคือ การจัดการเรียนการสอนนั้นควรให้โอกาสแก่ผู้เรียน
ได้เผชิญกับทางเลือกทางจริยธรรม (Moral Dilemma) แล้วอาศัยการอภิปรายกระตุ้นผู้เรียนให้
ใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเลือกทางเลือก โดยผู้สอนจะทำหน้าที่เสนอหลักเหตุผลเชิงจริยธรรม
ที่สูงกว่า ขั้นพัฒนาทางจริยธรรมของผู้เรียน 1 ขั้น วิธีนี้จะส่งเสริมผู้เรียนให้มีระดับพัฒนาการ
การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นได้ เกี่ยวกับระดับพัฒนาการนี้โคลเบอร์กเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
ไว้ว่า บุคคลย่อมมีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่แล้วโดยธรรมชาติ โดยจะมีการพัฒนา
ไปตามลำดับขั้น จากขั้นต่ำสุดไปสูงสุดโดยไม่มีการข้ามขั้น เร่งขึ้น หรือสลับขึ้นและสำหรับ
สภาวะแวดล้อมทางสังคมจะมีอิทธิพลในเชิงถ่วง หรือ เร่งพัฒนาการเท่านั้น

ขั้นพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลจะมี 3 ระดับ 6 ขั้น (นิตยาพร สารีบุตร. 2528 : 7 - 10 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1975) ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์สังคม ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นยึดหลักการหลบหลีกการลงโทษ เป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในช่วงอายุ 2 - 7 ปี ขั้นนี้ บุคคลจะตัดสินค่าความดี ถูก หรือควรของสิ่งหรือการกระทำใด ๆ โดยใช้หลักการหลีกเลี่ยงการถูกทำโทษเป็นเกณฑ์

ขั้นที่ 2 ขั้นยึดหลักการแสวงหารางวัล เป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลในช่วงอายุ 7 - 10 ปี

ระดับที่ 2 ระดับกฎเกณฑ์สังคม ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมระดับสูงขึ้นไป 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 3 ขั้นยึดหลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ เป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลช่วงอายุ 10 - 13 ปี

ขั้นที่ 4 ขั้นยึดหลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม เป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลช่วงอายุ 13 - 16 ปี

ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์สังคม ประกอบด้วยขั้นพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ระดับสูงสุด 2 ขั้น คือ

ขั้นที่ 5 ขั้นยึดหลักการเคารพสัญญาสังคมที่ค้ำประกันถึงสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้อื่น และเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก

ขั้นที่ 6 ขั้นยึดหลัก อุดมคติสากลนอกเหนือจากการเคารพเฉพาะอุดมคติในสังคมของตนเท่านั้น

ทั้งขั้นที่ 5 และ 6 เป็นขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม ของบุคคลในช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป

แม้ว่าทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบิร์ตจะได้รับการยอมรับนำมาศึกษาวิจัยต่อเนื่องอย่างกว้างขวาง ดังหลักฐานที่แสดงข้างต้น แต่ก็มี การตั้งข้อสงสัยต่อทฤษฎีนี้ อยู่หลายประการ ได้แก่

(1) เหตุผลเชิงจริยธรรมที่โคลเบิร์กให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งว่าเป็นรากฐานของจริยธรรมในลักษณะต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมจริยธรรมนั้น ปรากฏว่ามีผลงานวิจัยบางส่วนแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างการมีเหตุผลเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมจริยธรรมนั้นอยู่ในระดับที่ต่ำมาก หรือไม่สามารถนำเอาเหตุผลเชิงจริยธรรมมาอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ (Schneider. 1979 ; Conroy. 1986 ; Gladychild. 1982) และมีการโต้แย้งอยู่เสมอว่า ผู้ที่ฉลาดและมีประสบการณ์มากกว่าอาจสามารถหาเหตุผลมาอธิบายการกระทำทั้งของตนเองและผู้อื่นได้แนบเนียนกว่า แม้ว่าการกระทำนั้นอาจจะไม่ดี ไม่ถูก หรือไม่ควร ก็ตาม (ชัยพร วิชชาวุธ. 2525 : 30)

(2) การสรุปขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลไม่ว่าสังคมใด ๆ เป็น 6 ขั้น และบุคคลจะพัฒนาไปตามลำดับขั้น จากขั้นคุณภาพต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุดโดยไม่ข้ามขั้น สลับขั้น หรือเร่งขั้นนั้น เป็นข้อสรุปจากการศึกษาวิจัยเพียง 5 วัฒนธรรมเท่านั้น จัดว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กเกินไปที่จะสามารถเป็นตัวแทนประชากรวัฒนธรรมของสังคมทั้งหมดได้ (Fraenkel. 1977 : 71) และที่สำคัญผลงานศึกษาวิจัยของโคลเบิร์กและคนอื่น ๆ ก็ไม่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่างมีความเคลื่อนไหวไปตามลำดับขั้นทั้ง 6 ขั้น เช่นในงานวิจัยปี 1969 ของ โคลเบิร์กนั้นเมื่อกำลังศึกษาเพียงหนึ่งในสามเท่านั้นที่มีการเปลี่ยนแปลงขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าเดิม หรือในงานศึกษาวิจัยปี 1973 ของ โฮลสไตน์ (Holstein) ก็พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 17 คน จาก 52 คน ที่เคลื่อนขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมไปได้ 1 ขั้นในช่วงเวลาถึง 3 ปี และในงานศึกษาวิจัยปี 1975 ของ บอสตัน และพิตส์เบิร์ก (Boston and Pittsburgh) ก็พบว่า มีครูเพียงครึ่งหนึ่งจากจำนวนที่เข้ารับการทดลองสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเพียงหนึ่งในสี่ เคลื่อนสู่ขั้นจริยธรรมที่สูงขึ้นหนึ่งขั้น (แหล่งเดิม : 76)

(3) จากการที่ขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมทั้ง 6 ขั้นมีคุณภาพที่ต่างกันโดยเริ่มจากคุณภาพขั้นต่ำสุดไปสู่ขั้นสูงสุดนั้น ก่อให้เกิดข้อสงสัยว่าผู้ที่อยู่ในขั้นพัฒนาการที่ต่ำกว่าจะสามารถเข้าใจพัฒนาการที่สูงกว่าได้อย่างไร และที่สำคัญจากการศึกษาวิจัยของ โคลเบิร์ก เองก็พบว่า คนส่วนใหญ่ไม่มีความสามารถก้าวได้ไกลกว่าขั้นที่ 4 (แหล่งเดิม : 73) ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อสงสัยว่าจะหาครูผู้สอนจากที่ไหนมาสอนจริยธรรมในขั้นพัฒนาการที่ 5 - 6 ครูที่มีขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมต่ำกว่าขั้นที่ 5 - 6 จะเข้าใจจริยธรรมในขั้นที่สูงกว่าได้พอที่จะสอนแก่นักเรียนได้หรือไม่

(4) ข้อสงสัยในเรื่องความยุ่งยากที่น่าจะเกิดขึ้นในการนำไปใช้สอนจริง ทั้งนี้เพราะในความเป็นจริงนั้น นักเรียนในห้องเรียนหนึ่ง ๆ ย่อมต้องมีขั้นตอนการพัฒนาทางจริยธรรมต่าง ๆ กัน การที่ครูจะต้องเป็นผู้บอกหลักเหตุผลเชิงจริยธรรมในแต่ละขั้นตอนพัฒนาการที่สูงกว่าของนักเรียน 1 ชั้นให้แก่นักเรียนแต่ละคน น่าจะทำให้ครูต้องประสบกับความยุ่งยากในห้องเรียนอย่างมาก การนำเทคนิควิธีนี้ไปใช้จริงจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

จากการที่ทฤษฎีพัฒนาการการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคลเบอร์ก ยังคงมีข้อสงสัยหลายประการดังกล่าว ทำให้ยังไม่สามารถจะสถาปนาทฤษฎีนี้ให้เป็นข้อความรู้ที่ยั่งยืนและถาวรได้ ผู้วิจัยจึงเสนอเทคนิควิธีสอนที่อาศัยแนวทฤษฎีอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ทฤษฎีค่านิยม และเทคนิควิธีกระจายค่านิยมของรัสส์และคนอื่น ๆ รวมทั้งกลุ่มทฤษฎีจริยศึกษาที่มีแนวคิดสอดคล้องกัน เนื่องจากทฤษฎีเหล่านี้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน สำหรับใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ที่ซับซ้อนและมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน

เทคนิควิธีกระจายค่านิยมและแนวทฤษฎีค่านิยม

รัสส์ และคนอื่น ๆ อธิบายแนวทฤษฎีนี้โดยอาศัยหลักฐานและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม จากการพบว่าสังคมสมัยใหม่ต่างจากสังคมดั้งเดิมอย่างมาก จากที่เคยเป็นสังคมที่เข้าใจง่าย ๆ เกือบทุกคนในชุมชนหนึ่ง ๆ รู้จักกันอย่างทั่วถึง ความคาดหวังของสังคมมีความชัดเจนแน่นอน หน้าที่หลักของผู้ใหญ่ในสังคมคือ การเป็นผู้บอกสิ่งต่าง ๆ ให้แก่ก่อนชนว่าแนวคิด สิ่ง หรือการกระทำใด ดี ถูก หรือควร สภาพเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงไปในสังคมสมัยใหม่ที่มีการสื่อสารทันสมัยจำนวนมากเข้าสู่วิถีชีวิตประจำวัน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร และสิ่งตีพิมพ์ราคาถูกระเภทการ์ตูน ฯลฯ ทำให้เกิดทางเลือกจำนวนมาก รวมทั้งภาพเหตุการณ์ทางลบต่าง ๆ เช่นอาชญากรรม ความรุนแรง การคอร์รัปชัน การทำลายทรัพยากร ฯลฯ และเมื่อประกอบเข้ากับการบีบคั้นทางเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้ปกครองต้องอยู่ตลอดเวลาอยู่นอกบ้าน เป็นส่วนใหญ่ จึงน่าจะส่งผลให้เกิดความสับสนต่ออนุชนเป็นอย่างมากในการจะตัดสินใจว่าสิ่งใดดี ถูก หรือควรด้วยตนเอง รัสส์ และคนอื่น ๆ ยังได้ตั้งข้อสงสัยต่อหน้าที่การเป็นผู้บอกหลักเหตุผลและหลักจริยธรรมของผู้ใหญ่ว่ายังคงมีความสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วเพียงใด ทั้งนี้เนื่องจาก ค่านิยมที่เป็นรากฐานสำหรับใช้ในการตัดสินใจคุณค่าต่าง ๆ ซึ่งจะได้รับการสะสมและปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น ในสังคมข่าวสารข้อมูลที่มีความสลับซับซ้อน

เป็นอย่างมากนี้ย่อมจะทำให้ค่านิยมของบุคคลพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนเมื่อได้รับข้อมูลใหม่ที่มีเข้ามาตลอดเวลา สภาวะเช่นนี้รัสส์ และคนอื่น ๆ จึงเสนอว่าหน้าที่ของผู้ใหญ่ควรให้ความสำคัญมากขึ้นในการพัฒนาวิธีการที่จะส่งเสริมอนุชนให้มีความสามารถเข้าไปจัดการกับความสลับซับซ้อน หรือมีความสามารถในการจัดระเบียบความสับสนของวิถีชีวิตในสังคมที่ทันสมัยด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ ค่านิยมซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจคุณค่าต่าง ๆ จึงควรได้รับการพิจารณาในความหมายของกระบวนการในการแสวงหาค่านิยม (The Process of Valuing) มากกว่าจะคำนึงถึงเฉพาะตัวค่านิยมที่บุคคลได้มา รัสส์และคนอื่น ๆ ได้ให้ความหมายกระบวนการแสวงหาค่านิยม ว่าควรมีลักษณะสอดคล้องกับเกณฑ์ทั้ง 7 ประการต่อไปนี้คือ

1. มีลักษณะเป็นการเลือกทางเลือกด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยปราศจากอำนาจใด ๆ มาบังคับ ชักจูง หรือโน้มน้าวให้เชื่อตาม
  2. ต้องเป็นการเลือกจากทางเลือกที่มีมากกว่าหนึ่งทางเลือก
  3. ต้องเป็นการเลือกภายหลังจากที่ได้มีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างใช้ความคิด
- ต่อผลที่จะเกิดตามมาต่าง ๆ ของแต่ละทางเลือกแล้ว
4. ผู้เลือกต้องแสดงให้เห็นว่ามีความชื่นชม และยึดมั่นต่อทางเลือกของตน
  5. ผู้เลือกต้องแสดงให้เห็นว่าพร้อมที่จะยืนยัน หรือรับรอง หรือพร้อมที่จะแตกต่างให้กับทางเลือกของตนอย่างเปิดเผย
6. ต้องมีการนำทางเลือกที่เลือกมาด้วยตนเอง ไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิตของตน
  7. ต้องมีการนำทางเลือกที่เลือกมาด้วยตนเอง ไปปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกระทั่งกลายเป็นแผนแบบ ของการดำเนินชีวิต

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาค่านิยมนี้ นอกจากจะมีคุณค่าเชิงกระบวนการที่สามารถทำให้เป็นวิธีการสำหรับบุคคลนำไปปรับใช้ได้ด้วยตนเองแล้ว แนวคิดนี้ยังแสดงให้เห็นว่ามีคุณค่าอันเนื่องมาจาก มีความสอดคล้องกับความคิดรวบยอดของสังคมประชาธิปไตยที่ว่า "บุคคลย่อมมีความสามารถเรียนรู้ที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง" รวมทั้งสอดคล้องกับความคิดรวบยอดทางมนุษยศาสตร์ (A Conception of humanity) ที่ว่า "ค่านิยมที่เหมาะสมนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลได้มีโอกาสใช้สติปัญญาของตนอย่างอิสระ ได้มีโอกาสคิดไตร่ตรองในการพิจารณาความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา" (Raths and others. 1966 : 39) ด้วยความคิดรวบยอดข้างต้น รัสส์

และคนอื่น ๆ จึงเสนอว่าการเรียนการสอนควรใช้วิธีสอนที่จะช่วยส่งเสริมค่านิยมในความหมายของกระบวนการแสวงหาค่านิยมให้แก่บุคคลมากกว่าการใช้วิธีสอนค่านิยมแบบคั่งเดิมที่ครูเป็นผู้บอกตัวค่านิยมให้แก่ผู้เรียน โดยเสนอไว้ 2 แนวทาง ดังนี้

1. แนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคล
2. แนวทางการตอบสนองต่อกลุ่ม

แนวทางการตอบสนอง หมายถึง แนวทางของพฤติกรรมของผู้สอนที่ควรใช้ในการตอบสนองต่อสิ่งที่ผู้เรียนพูดหรือกระทำ ซึ่งทั้งแนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคล และแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่ม ล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเคารพความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเองโดยอิสระ จะแตกต่างกันเพียงแนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคลนั้นมุ่งให้แต่ละคนได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจกับแนวคิดและการกระทำในวิถีชีวิตของตน ส่วนแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่มมุ่งให้แต่ละคนได้ผ่านกระบวนการแสวงหาและกระจ่างค่านิยมแบบกลุ่มไปทำความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในสังคมที่มีค่าควรแก่การทำความเข้าใจร่วมกัน อย่างไรก็ตามทั้งแนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคลและแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่มล้วนมีวิธีการพื้นฐานที่ผู้สอนควรใช้สำหรับตอบสนองผู้เรียนในตนเองเดียวกัน คือ การใช้คำถาม หรือประโยคสนทนาในแนวทฤษฎีกระจ่างค่านิยม กระตุ้นผู้เรียนให้คิดใคร่ครวญไตร่ตรองเพื่อให้เกิดการแสวงหาและทำความเข้าใจในค่านิยมของตนเอง โดยที่การใช้คำถามหรือประโยคสนทนาต้องมียอดองค์ประกอบภายใต้เกณฑ์ 10 ประการต่อไปนี้

1. การที่ผู้สอนจะมีปฏิริยาตอบสนองผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระจ่างในค่านิยมของตน ต้องหลีกเลี่ยงการนำเอาเกณฑ์ที่ถูก หรือผิด ตามแนวคิดของผู้สอนมาเป็นคำแนะนำหรือวิพากษ์วิจารณ์ หรือประเมินแนวคิดของผู้เรียน
2. จะต้องดำเนินการให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาความรับผิดชอบที่จะพิจารณาพฤติกรรมและความคิดของตน รวมทั้งมีโอกาสตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง
3. ผู้สอนต้องให้เกียรติผู้เรียนแม้ในกลุ่มผู้เรียนที่มีลักษณะเฉื่อยชา ไม่ชอบคิดหรือตัดสินใจด้วยตนเอง โดยต้องให้โอกาสและหาวิธีกระตุ้นหรือเร้าความสนใจ ต้องไม่ตราหน้าว่าพวกเขาจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้
4. ผู้สอนต้องพยายามตอบสนองเพื่อให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในค่านิยมของตนหลาย ๆ ครั้ง มิใช่ทำการตอบสนองเพียงครั้งเดียว ทั้งนี้เพราะผลเชิงกระบวนการที่จะเกิดในตัวผู้เรียนนั้นจะเกิดมาจากการสะสมของกิจกรรมการตอบสนองหลาย ๆ ครั้ง

5. ผู้สอนต้องใช้ในการตอบสนองเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระจำในคำนิยามของตนอย่างแท้จริง ต้องไม่ใช้ในการตอบสนองเพื่อต้องการข้อมูลจากผู้เรียน หรือต้องไม่ใช้การตอบสนองในลักษณะเดียวกับการสัมภาษณ์อย่างมีจุดหมาย

6. การตอบสนองในลักษณะอภิปราย ต้องไม่ใช่เพื่อการขยายความสู่เกณฑ์ถูกผิดตามแนวคิดของผู้สอนแต่ต้องใช้เพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้คิดและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องพร้อมที่จะตัดบทสนทนาเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดทบทวนและไตร่ตรองด้วยตัวของพวกเขาเอง

7. ในการอภิปรายต่อประเด็นเนื้อหาทั่วไป แม้ว่าผู้เรียนจะมีโอกาสดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แต่ในที่สุดแล้วแต่ละบุคคลต้องคิดไตร่ตรองและตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ใช่สรุปเป็นหลักการร่วมกันของกลุ่ม

8. การตอบสนองของผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนมีความกระจำในคำนิยามของตนนี้ ผู้สอนไม่จำเป็นต้องตอบสนองต่อทุกสิ่งที่ผู้เรียนทุกคนพูดหรือกระทำแต่จะใช้กับผู้เรียนที่มีคุณลักษณะเฉพาะที่จำเป็นต้องใช้เทคนิควิธีนี้

9. ต้องไม่ใช้ในการตอบสนองโดยอ้างอิงถึงสิ่งซึ่งผู้สอนมีคำตอบอยู่ในใจเรียบร้อยแล้ว

10. การตอบสนองเพื่อให้ผู้เรียนมีความกระจำในคำนิยามของตนมิใช่ว่าต้องเดินตามกฎเกณฑ์อย่างระมัดระวัง แต่จะเป็นการใช้อย่างสร้างสรรค์และหยั่งรู้

โดยอาศัยหลักเกณฑ์ 10 ประการข้างต้น รัสส์ และคนอื่น ๆ ได้สร้างแนวคำถามหรือประโยคสนทนาที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการแสวงหาและความกระจำในคำนิยามของตนเอง โดยจำแนกตามเกณฑ์ของคำนิยามเชิงกระบวนการ 7 ประการ ดังนี้

1. การเลือกทางเลือกอย่างอิสระ อาจใช้คำถามหรือประโยคสนทนาต่อไปนี้

- 1.1 ท่านคิดว่าท่านได้แนวความคิดนี้ในครั้งแรกจากที่ไหน
- 1.2 ท่านรู้สึกว่าได้คิด เช่นนั้นมานานเท่าไรแล้ว
- 1.3 มีผู้อื่นช่วยท่านคิดหรือไม่ ท่านต้องการการช่วยเหลือมากกว่านี้หรือไม่

ท่านจะสามารถช่วยอะไรท่านได้บ้าง

- 1.4 ท่านเป็นเพียงคนเดียวที่รู้สึกเช่นนั้นหรือเปล่า
- 1.5 ผู้ปกครองของท่านต้องการให้ท่านเป็นอย่างไร
- 1.6 ท่านต้องยืนยันทางเลือกของท่านอย่างยืนกรานหรือไม่

2. การเลือกทางเลือกจากหลาย ๆ ทางเลือก อาจใช้คำถามหรือประโยคสนทนาดังต่อไปนี้

2.1 ก่อนที่ท่านจะเลือกทางเลือกนี้ ท่านได้พิจารณาทางเลือกอื่น ๆ มาก่อนหรือไม่

2.2 ท่านได้ตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือกนี้อยู่นานเท่าไร

2.3 การตัดสินใจครั้งนี้ยากหรือไม่ อะไรทำให้ท่านตัดสินใจเลือกทางเลือกนี้มีใครช่วยตัดสินใจหรือไม่ ท่านต้องการการช่วยเหลืออื่น ๆ อีกหรือไม่

2.4 มีเหตุผลอะไรบ้างที่อยู่เบื้องหลังการเลือกทางเลือกนี้

2.5 ทางเลือกใดที่ท่านตัดสินใจปฏิเสธก่อนที่จะเลือกทางเลือกนี้

2.6 ทางเลือกนี้เด่นกว่าทางเลือกอื่นอย่างไร

3. การเลือกภายหลังจากได้ใช้ความคิดพิจารณาและไตร่ตรองผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกแล้ว อาจใช้คำถามหรือประโยคสนทนาดังต่อไปนี้

3.1 อะไรคือผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกเท่าที่พอจะหาได้

3.2 แนวความคิดของท่านต่อทางเลือกต่าง ๆ มีการพัฒนาไปอย่างไร ท่านได้ใช้ความคิดพิจารณาในเรื่องนี้มากเพียงใด

3.3 ฉันเข้าใจว่า ท่านได้พูดว่าอย่างนี้... (ทวนประโยคที่พูดเดิมของผู้เรียน) ใช่หรือไม่

3.4 ฉันเข้าใจว่า ท่านได้พูดว่าอย่างนี้... (บิดเบือนไปจากประโยคที่ผู้เรียนพูด) ใช่หรือไม่

3.5 ท่านมีข้อสันนิษฐานอะไรเกี่ยวกับทางเลือกนี้หรือไม่

3.6 ถ้าท่านทำเช่นนั้นจะเกิดอะไรขึ้น

3.7 แต่ละทางเลือกจะนำไปสู่อะไรบ้าง

3.8 ถ้าจะจัดลำดับความสำคัญของทางเลือกจะได้ลำดับอย่างไร

4. การชื่นชมและยึดมั่นต่อทางเลือกของตนอาจใช้คำถามหรือประโยคสนทนาดังต่อไปนี้

4.1 ท่านดีใจหรือไม่ที่มีความรู้สึกเช่นนั้น

4.2 ท่านมีความต้องการเช่นนั้นมานานเท่าไรแล้ว

4.3 ทำไมสิ่งนั้นจึงมีความสำคัญต่อท่าน

4.4 ท่านชื่นชมต่อแนวทางนั้นอย่างแท้จริงหรือ

4.5 ควรทำให้แนวทางที่ท่านเลือกนี้เป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ ด้วยหรือไม่

5. การพร้อมที่จะรับรองและยืนยันทางเลือกของตน อาจใช้คำถามหรือประโยคสนทนาดังต่อไปนี้

5.1 ท่านจะบอกแนวทางเลือกของท่านต่อเพื่อนร่วมชั้นหรือไม่

5.2 ท่านเต็มใจที่จะต่อสู้เพื่อสนับสนุนแนวทางเลือกนั้นหรือไม่

5.3 ท่านกำลังพูดว่าท่านเชื่อในทางเลือกนั้นหรือ

5.4 ท่านไม่ได้หมายความว่ากำลังจะเชื่อในสิ่งนั้นหรือ

5.5 คนที่มีความเชื่อในแนวทางเดียวกันนี้สมควรแสดงความคิดเห็นให้ทราบ

โดยทั่วกันหรือไม่

6. การได้ปฏิบัติตามแนวทางเลือกของตน อาจใช้คำถามหรือประโยคสนทนาดังต่อไปนี้

6.1 ได้ยินมาว่าท่านชอบแนวทางนี้หรือ แล้วท่านได้ทำอะไรตามแนวทางนี้หรือไม่ จะช่วยอะไรท่านได้บ้างหรือไม่

6.2 ตามแนวทางเลือกนี้ท่านจะดำเนินการอย่างไรในขั้นแรกและขั้นต่อไป

6.3 ท่านเต็มใจที่จะอุทิศเวลา หรือทรัพยากรเงินทองเพื่อดำเนินการตามแนวทางนี้หรือไม่

6.4 ท่านได้ตรวจสอบผลที่จะเกิดตามมาจากการได้ดำเนินการตามทางเลือกนั้นหรือไม่

6.5 ถ้ามีองค์กรตั้งขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันนี้ ท่านจะเข้าร่วมหรือไม่

6.6 ท่านได้อ่านเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับแนวทางนี้มากหรือไม่ มีใครบ้าง

ที่มีอิทธิพลต่อท่าน

6.7 ยังมีแผนการอย่างอื่นจะดำเนินการนอกเหนือจากที่ได้ทำไปแล้วอีกหรือไม่

6.8 ถ้ามีผู้ไม่เห็นด้วยกับแนวทางของท่าน จะทำอย่างไร

6.9 แนวทางที่ท่านเลือกนี้จะนำไปสู่อะไรบ้าง ท่านเต็มใจจะดำเนินการตามแนวทางนั้น แน่หรือ

6.10 แนวทางนี้จะส่งผลกระทบต่อชีวิตของท่านอย่างไร และจะส่งผลอย่างไร

ต่ออนาคต

7. การกระทำซ้ำ ๆ อาจใช้คำถามหรือประโยคสนทนาดังต่อไปนี้

7.1 ท่านได้ทำอะไรไปบ้างที่ส่งเสริมแนวทางที่ท่านเลือก ท่านทำบ่อยหรือไม่

7.2 ท่านได้วางแผนจะประพฤติปฏิบัติตามแนวทางเลือกของท่านให้มากขึ้นอย่างไรหรือไม่

7.3 มีแนวทางอื่นที่ท่านได้ปฏิบัติตามทางเลือกนี้อีกหรือไม่

7.4 ท่านจะปฏิบัติตามแนวทางนี้ไปอีกนานเท่าใด

7.5 ท่านจะทำตามแนวทางนั้นอีกหรือไม่

การจะนำเอาคำถามหรือประโยคสนทนาข้างต้นไปใช้เพื่อกระตุ้นหรือช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจำในค่านิยมของตนเองข้างต้นนั้น จะต้องปรับให้สอดคล้องกับคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละแนวทางระหว่างแนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคล และแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่ม กล่าวคือ

แนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคลนั้น คำถามหรือประโยคสนทนาควรสอดคล้องกับลักษณะของวิธีการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ ในช่วงเวลาสั้น ๆ โดยมุ่งให้โอกาสแก่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ตรวจสอบแนวคิดหรือการกระทำ และเกิดความกระจำในค่านิยมของตน การใช้คำถามหรือประโยคสนทนาต้องอยู่บนฐานความเข้าใจว่า แนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคลนี้จะก่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนประเภท เจื้อยชาเจ๋อเมย ขอบคล้อยตามผู้อื่น เป็นต้น เพื่อให้พวกเขามีความสามารถดำเนินชีวิตโดยใช้สติปัญญาของตนเองมากขึ้น มีแนวคิดและการกระทำแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น มีความสนใจและตื่นตัวจะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้มากขึ้น รวมทั้งทำให้ผลการเรียนสูงขึ้นด้วย

ตัวอย่างการตอบสนองต่อรายบุคคล

ครู : วันนี้เธอมาโรงเรียนสายอีกแล้ว เธอชอบมาโรงเรียนสายเช่นนี้เสมอหรือ

นักเรียน : ไม่เสมอหรอกครับ

ครู : เธอมาโรงเรียนสายเช่นนี้มานานเท่าไรแล้ว

นักเรียน : ตั้งแต่มาเรียนที่โรงเรียนนี้รู้สึกว่าจะสายบ่อย ๆ ครับ

ครู : เธอรู้สึกอย่างไรบ้างที่มาโรงเรียนสาย

นักเรียน : บางครั้งก็รู้สึกสนุกกับมันครับ

ครู : หมายความว่าอย่างไรที่รู้สึกสนุกกับมัน

นักเรียน : แต่ผมก็ไม่ใช่ว่าเด็กเล็ก ๆ แล้ว บางครั้งก็รู้สึกละอายใจ

ครู : ครูเข้าใจว่า เธอไม่สบายใจที่มาโรงเรียนสาย ครูเข้าใจถูกหรือไม่

นักเรียน : ถูกครับ

ครู : ครูจะช่วยอะไรเธอได้บ้าง

นักเรียน : ตามปกติคุณเมื่อก่อนผมทุก ๆ เช้า แต่บางครั้งทำนองก็ลืม

ครู : เธอมีนาฬิกาปลุกหรือไม่

นักเรียน : ไม่มี

ครู : ครูจะหามาให้ดีหรือไม่

นักเรียน : ผมคิดว่าผมหาเองดีกว่าครับ

ในส่วนของการแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่มนั้น คำถามหรือประโยคสนทนาต้องอยู่บนฐานความเข้าใจที่ว่า ไม่ได้อาศัยการอภิปรายกลุ่มเพื่อสรุปความรู้หรือหลักการร่วมกันของกลุ่ม แต่ยังคงมีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะเคารพความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง การอาศัยกลุ่มอภิปรายก็เพียงเพื่อประโยชน์จากการสร้างสภาวะแวดล้อมให้ผู้เรียนได้ตระหนักว่า ประเด็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมล้วนมีทางเลือกอยู่เป็นจำนวนมาก โดยแต่ละทางเลือกจะมีผลที่จะเกิดตามมาเป็นการเฉพาะที่แตกต่างกัน และยังเป็นการสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกท่วงท่าตนเองที่จะตอบสนองต่อแนวคิดของผู้อื่นที่เลือกทางเลือกอื่นและขัดแย้งกับของตนโดยผ่านการใช้คำถามประเภทกระจ่างความคิด แทนการใช้ท่วงท่าเองก้าวร้าวหรือครอบงำความคิดผู้อื่น และบรรยากาศของการอภิปรายซึ่งอาศัยเทคนิควิธีกระจ่างคำนิยามต้องมีลักษณะดังนี้คือ (1) ต้องเป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมการใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองอย่างสุขุม ไม่ใช่บรรยากาศของการยืนยันความคิดของตนอย่างเผด็จรื้อ (2) เป็นบรรยากาศที่เต็มไปด้วยเสรีภาพที่จะเลือกทางเลือกโดยอิสระ ไม่ใช่เลือกทางเลือกเพื่อเอาใจผู้มีอำนาจเหนือตน (3) เป็นบรรยากาศของการรับฟังซึ่งกันและกัน และ (4) ต้องปราศจากบรรยากาศที่จะทำให้ผู้เรียนคำนึงถึงผลกระทบต่อผลการเรียนของตน การดำเนินการในแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่ม โดยทั่วไปจะมี 2 ขั้นตอน คือ (1) การให้เอกสารซึ่งนำเสนอประเด็นเนื้อหาพร้อมทั้งชุดของคำถามในแนวกระจ่างคำนิยาม แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจะได้มีโอกาสตอบคำถามต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยอาจให้ทำเป็นการบ้านเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนหลีกเลี่ยงที่จะไม่คิดด้วยตนเอง และ (2) นำประเด็นคำตอบของรายบุคคลมาเป็นฐานการอภิปรายของกลุ่ม

ภายใต้บรรยากาศของการสนทนาหรือการใช้คำถามของเทคนิควิธีกระจ่างคำนิยามแต่จะต้องไม่ให้มีผลเกี่ยวข้องกับคะแนนผลการเรียนของผู้เรียน ประเด็นเนื้อหาที่เหมาะสมแก่การใช้ในแนวทาง การตอบสนองต่อกลุ่ม ได้แก่ เรื่องการแบ่งปันหรือจัดการรายได้ การจัดการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ กับครอบครัว การเลือกอาชีพกับเจตคติต่อการทำงาน การใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม และ ประเด็นทางจริยธรรม ฯลฯ

ตัวอย่างลักษณะของแนวทางการตอบสนองกลุ่ม (เป็นตัวอย่างที่เสนอโดย รัสส์ และ คนอื่น ๆ ซึ่งใช้กับคำนิยามโดยทั่วไป) เช่น .

คำชี้แจง : ให้นักเรียนศึกษาประเด็นของเรื่องต่อไปนี้แล้วตอบคำถามที่เกี่ยวข้อง และส่งคืน คำตอบในวันจันทร์ หลังจากจบบทเรียนที่ต้องเรียนตามปกติแล้วจะใช้เวลา ที่เหลือเปิดอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับคำถามเหล่านั้น กิจกรรมนี้ไม่มีผลกระทบต่อก คะแนนผลการเรียนในวิชานี้แต่อย่างใด

ประเด็น : จากข้อเขียนของออสบอร์น (Raths and others. 1966 : 88 ; citing Osborn. n.d.) นักเขียนการ์ตูนชื่อดังที่ได้กล่าวไว้ต่อไปนี้

ถ้าเรามีเวลาว่าง เราต้องกำหนดขอบเขตที่แน่นอนในการใช้เวลาว่าง ซึ่ง ในการทำเช่นนี้เราต้องการการตัดสินใจแบบผู้ใหญ่อย่างแท้จริง โดยจะต้องไม่นำ เอาเรื่องเหลวไหล หรือเรื่องที่จะทำให้เกิดความมัวหมองเข้ามาเกี่ยวข้อง ตัวอย่าง เช่น เมื่อเราต้องการใช้เวลาว่างไปในการตัดหญ้าและจำเป็นต้องตัดสินใจว่าควร จะตัดหญ้าในสนามให้ได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าเลือกตัดหญ้าให้น้อยเกินไปก็ อาจจะทำให้เรามีเวลาว่างเหลืออยู่มาก และอาจทำให้เราเป็นคนมีบุคลิก เจือยเนือย แต่ถ้าต้องตัดหญ้ามามากเกินไปก็อาจจะทำให้เราเหน็ดเหนื่อย หงุดหงิด หรือ แม้กระทั่งอาจทำให้เป็นคนขาดสติได้

จากประเด็นเนื้อหาข้างต้น โปรดตอบคำถามต่อไปนี้

1. สิ่งที่ออสบอร์นต้องการจะบอกคืออะไร ท่านคิดว่าสนามหญ้าที่จะทำการตัดหญ้านั้น หมายถึงอะไร
2. ตามแนวคิดของท่านเอง ท่านคิดว่า บุคคลที่มีบุคลิกเจือยเนือยจะทำกิจกรรม ประเภทใด

3. ท่านมีทัศนะอย่างไรต่อข้อเขียนข้างต้น ถ้าเป็นแนวคิดของท่านเองจะเป็นอย่างไร

4. ถ้าจะจัดการกับปัญหาการใช้เวลาว่าง ท่านจะเริ่มต้นอย่างไร จะมีลำดับขั้นตอนอย่างไร จะเริ่มเมื่อใด ปัจจุบันจะทําอย่างไร สามเดือนถัดไปจะทําอย่างไร และจะทําอย่างไรในหนึ่งปีถัดไป

5. ถ้าท่านต้องตัดหญ้าในสนามหญ้าของท่านเอง ท่านจะตัดหญ้ามามากหรือน้อยเพียงใด ท่านจะใช้เกณฑ์อะไรมาวัดว่าท่านได้ตัดหญ้ามามากหรือน้อยเกินไป ท่านจะดำเนินการตัดหญ้าอย่างไรหรือจะดำเนินการอย่างไรเพื่อให้สามารถตัดหญ้าได้มาก ๆ

กิจกรรมตามแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่ม ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้คั่นระหว่างบทเรียนที่เป็นทางการอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้มีอิทธิพลของคะแนนผลการเรียนเข้ามาเกี่ยวข้องและจะส่งผลให้การตัดสินใจของผู้เรียนไม่มีความเป็นอิสระ ซึ่งจะขัดกับแนวคิดพื้นฐานของเทคนิควิธีกระจำง่า คำนิยม

ตามปกติการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่มและแนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคลนั้นคาดหวังว่าผลของการจัดกิจกรรมจะทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลประเภทมีจุดมุ่งหมายในชีวิต หรือเป็นผู้ดำเนินชีวิตอย่างมีความหมาย เป็นผู้มีความภาคภูมิใจในตนเอง และเป็นบุคคลที่มีบุคลิกลักษณะกระตือรือร้น โดยจะมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์เป็นพิเศษต่อกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะต่อไปนี้คือ (1) บุคคลที่มีลักษณะเฉื่อยชา เรื่องหงอย ไม่สนใจต่อสิ่งรอบข้าง (The Pathetic Listless or Disinterested Person) (2) บุคคลที่มีลักษณะให้ความสนใจต่อทุกสิ่งทุกอย่างเพียงในเวลาสั้น ๆ (The Flighty Person) (3) บุคคลที่มีลักษณะโลเลแม้แต่ในเรื่องง่าย ๆ ก็ยังต้องใช้เวลานานกว่าจะตัดสินใจได้ (The Very Uncertain Person) (4) บุคคลที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจได้ง่าย ๆ (The Very Inconsistent Person) ตัวอย่างเช่นในเรื่องเดียวกัน วันนี้อาจให้การสนับสนุนแต่วันพรุ่งนี้อาจคัดค้าน เป็นต้น (5) บุคคลที่มีลักษณะเลือนลอย ไม่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต ไม่เคยมีความกังวลต่อเรื่องใด ๆ รวมทั้งไม่เคยคิดว่าจะมีเรื่องใดมีความสำคัญต่อเขา

(The Drifting Person) (6) บุคคลที่มีลักษณะไม่มีความคิดเป็นของตนเอง ได้แต่พยายามที่จะรักษาแนวความคิดและพฤติกรรมให้ตรงตามบรรทัดฐาน หรือทำตามผู้มีอำนาจเหนือตนอย่างเคร่งครัด (The Overconforming Person) (7) บุคคลที่มีลักษณะชอบขัดแย้งหรือจับผิดผู้อื่นอยู่เสมอ (The Overdissenting Person) และ (8) บุคคลที่มีลักษณะชอบอยู่แต่ในโลกสมมุติ หรือโลกของจินตนาการ โดยสมมุติว่าตนเองเป็นบุคคลอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา

(The Role-playing Person)

การคาดหวังผลที่จะได้รับจากการใช้เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมข้างต้นได้รับการยืนยันบ้างแล้วจากผลงานวิจัยต่อไปนี้

คลีแวน (Raths and others. 1966 : 206-207 ; citing Klevan. 1957) ได้ศึกษาผลของการใช้เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมต่อความคงเส้นคงวาของเจตคติ ความเป็นบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต และความเป็นมิตรกับเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยทำการศึกษาวิจัยกับนักศึกษาระดับวิทยาลัยชั้นปีที่ 2 ที่ศึกษารายวิชาของมหาวิทยาลัยนิวยอร์ก ได้ทดลองใช้เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมและเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มทดลองและกลุ่มที่ไม่ได้ใช้เทคนิควิธีนี้ ซึ่งหลังจากใช้เวลาดำเนินการทดลอง 1 ภาคการศึกษา ปรากฏว่ากลุ่มทดลองมีความคงเส้นคงวาในเจตคติ และมีลักษณะของความเป็นบุคคลที่มีจุดมุ่งหมายในชีวิตสูงขึ้นกว่าในตอนก่อนทดลอง และสูงกว่าของกลุ่มเปรียบเทียบ แต่ในเรื่องของ ลักษณะความเป็นมิตรนั้นทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

บรวาน์ (Raths and others. 1966 : 208-209 ; citing Brown. 1958) ได้สร้างโปรแกรมสำหรับอบรมครูระดับประถมศึกษา ให้มีความรอบรู้ในเทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมในการวิจัย ได้นำโปรแกรมนี้ไปใช้อบรมครูจำนวน 16 คน แล้วให้ครูนำเทคนิควิธีที่รับรู้มาไปใช้กับนักเรียนประถมศึกษาที่มีลักษณะนิสัยเฉพาะต่อไปนี้คือ ลักษณะเฉื่อยชา ลักษณะโลเลไม่กล้าตัดสินใจ ลักษณะชอบให้ความสนใจกับทุกสิ่งทุกอย่างแต่เพียงเวลาสั้น ๆ ลักษณะชอบเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจอย่างง่าย ๆ ลักษณะชอบคล้อยตามผู้มีอำนาจเหนือตน และลักษณะชอบมีทัศนคติที่ขัดแย้งหรือคอยจับผิดผู้อื่น ระยะเวลาที่ใช้เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมกับนักเรียนเป็นเวลา 15 สัปดาห์ จึงศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยดังกล่าวเทียบกับกลุ่มเปรียบเทียบที่ไม่ได้ใช้เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยม ผลการทดลองพบว่า ลักษณะนิสัยของนักเรียนในกลุ่มทดลองล้วนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยเป็นผู้ที่มีจุดมุ่งหมายในชีวิตชัดเจนขึ้น และมีโครงสร้างของแนวความคิดชัดเจนขึ้น ซึ่งต่างจากของนักเรียนในกลุ่มเปรียบเทียบที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม เมื่อมีการติดตามผลระยะยาวด้วย ยังได้พบว่าครู และนักเรียนชอบเทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมนี้ และนำไปใช้ในการเรียนการสอนของตนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

รัธส์ (Raths and others. 1966 : 211 - 212 ; citing Raths. 1960) ได้ทดลองใช้เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมกับกลุ่มนักเรียนระดับไฮสคูล (High-School) ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าปกติในระยะเวลา 15 สัปดาห์ โดยศึกษาผลการทดลองเปรียบเทียบ

กับของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้มาด้วยการจับคู่กับนักเรียนกลุ่มทดลองตามตัวแปร เพศ ระดับชั้นเรียน ระดับสติปัญญา และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม นักเรียนในกลุ่มทดลองนั้น ได้รับบทสนทนาส่วนตัวกับครูสัปดาห์ละครั้ง ๆ ละ 20 นาที ผลการทดลองพบว่า เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมทำงานได้ผลเป็นอย่างดีในกลุ่มทดลองและส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และยังทำให้นักเรียนมีความเต็มใจและพอใจกับการใช้เทคนิควิธีนี้ด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทฤษฎีค่านิยม และเทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมที่เสนอโดยริตส์ และคนอื่น ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ได้มีการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อบุคคลที่มีปัญหาพฤติกรรมในบางลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบุคคลที่มีลักษณะขาดจุดหมายในชีวิต เจื้อยเนือย ขาดความกระตือรือร้น ไม่มีความคิดเป็นของตนเองหรือเป็นคนมีปัญหาในการตัดสินใจด้วยตนเอง บุคคลที่ชอบขัดแย้งหรือจับผิดผู้อื่น เป็นต้น สำหรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางจริยธรรมนั้น ริตส์ และคนอื่น ๆ เห็นว่าเทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมนั้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน แต่ก็ไม่ได้ให้รายละเอียดเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตาม กระบวนการแสวงหาและกระจ่างค่านิยมนี้มีบทบาททั้งในแง่ที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล (Self-Orientation) และสังคมส่วนรวม (Collective-Orientation) โดยพิจารณาจากแนวทางการสอนที่ริตส์ และคนอื่น ๆ เสนอไว้ 2 แนวทางคือ แนวทางการตอบสนองต่อรายบุคคลที่มุ่งให้แต่ละคนตรวจสอบและทำความเข้าใจกับแนวคิดและการกระทำในวิถีชีวิตส่วนตน และแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่มที่มุ่งให้แต่ละบุคคลอาศัยกระบวนการแสวงหาและกระจ่างค่านิยมไปทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาทางสังคมร่วมกัน ซึ่งในแนวทางหลังนี้จะมี ความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางจริยธรรมโดยตรงเมื่อพิจารณาจริยธรรมในความหมายที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจที่ดี ถูกหรือควรที่ส่งผลกระทบต่อความสนใจและความรู้สึกของผู้อื่นและสังคมส่วนรวม ด้วยเหตุนี้ในการศึกษาเทคนิควิธีสอนตามแนวคิดและทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยม จึงได้ศึกษาเชื่อมโยงกับแนวคิดในแนวทางการตอบสนองต่อกลุ่ม เป็นสำคัญ

แนวทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยม

1. แนวทฤษฎีจริยศึกษาของ วิลสัน (Wilson. 1972)

ทฤษฎีนี้มุ่งให้จริยศึกษาเน้น หรือให้ความสำคัญต่อ การใช้ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thinking) โดยต้องทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจว่า การใช้ความคิดทางจริยธรรมนั้น

ก็เหมือนกับการคิดทางวิทยาศาสตร์และการคิดประเภทอื่น ๆ ที่บุคคลต้องใช้ความคิดด้วยตนเองในการตอบคำถามทางจริยธรรม หรือคือการตัดสินค่าความดี ถูก หรือควร ของสิ่งหรือการกระทำต่าง ๆ โดยในการตัดสินนั้นควรอาศัยวิธีวิทยา (Methodology) ที่ไม่ได้หมายถึง หลักเกณฑ์ทางจริยธรรม (Moral Rules) หรือกลุ่มความเชื่อต่าง ๆ แต่จะหมายถึงกระบวนการส่งเสริมผู้เรียนให้ได้มีโอกาสพัฒนาคุณสมบัติที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการใช้ความคิดทางจริยธรรมซึ่งได้แก่

1.1 การเป็นผู้คำนึงถึงความเท่าเทียมกันของบุคคล โดยต้องให้ความเคารพ ให้ความยุติธรรม มีความเมตตา กรุณา มีความรักแก่บุคคลอื่นอันที่พื้นนี้เอง ซึ่งการจะมีคุณสมบัตินี้ได้ ต้องมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับบุคคลว่าบุคคลนั้นปรารถนาหลักเหตุผลในการกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ดังนั้นบุคคลจึงควรให้ความสนใจแก่บุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

1.2 การเป็นผู้มีความสามารถเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกทั้งของตนเองและผู้อื่น ทั้งในด้านความมีสติและความไร้สติ

1.3 การเป็นผู้มีความรู้ในข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ทางจริยธรรมทั้งในแง่ของข้อมูลและการแสวงหาแหล่งข้อมูล

1.4 การเป็นผู้มีความรู้เชิงวิธีการ (Know How) และการมีทักษะทางสังคมทั้งในด้านการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและการใช้เครื่องมือสื่อสารอื่น นอกเหนือจากภาษาพูด เช่น การแสดงสีหน้า กิริยา ท่าทางหรืออาการทางกายต่าง ๆ

1.5 การเป็นผู้อาศัยคุณสมบัติในข้อ 1 ถึง 4 ข้างต้นเป็นฐานในการตัดสินใจ

1.6 การเป็นผู้บวบววยที่จะแปลความการตัดสินใจสู่การปฏิบัติ

คุณสมบัติเหล่านี้ถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของบุคคลที่ได้รับการศึกษาทางจริยธรรม ซึ่งอาจไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการสั่งสอนให้ซึมซาบ (Indoctrination) วิลสัน แนะนำให้ใช้วิธีการอภิปรายที่ผู้สอนต้องไม่ครอบงำผู้เรียนด้วยแนวคิดที่เป็นความเลื่อมใสของตน หรือต้องไม่ดำเนินการใด ๆ ที่อาจส่งอิทธิพลให้ผู้เรียนมีลักษณะที่คอยแต่จะเชื่อถือในแนวคิดของผู้มีอำนาจเหนือตนจนกระทั่งขาดความสามารถที่จะใช้ความคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง

เป็นที่น่าสังเกตว่า แนวคิดที่สำคัญ ๆ ในทฤษฎีจริยศึกษาของวิลสันข้างต้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดบางประการในกระบวนการแสวงหาค่านิยมของทฤษฎีค่านิยมและเทคนิควิธี

กระจำงค่านิยมของ รัสส์ และคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่เกี่ยวกับ "แนวคิดในการจะส่งเสริมบุคคลให้มีความสามารถในการคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่คอยแต่จะหวังพึ่งแนวคิดของผู้ที่มีอำนาจเหนือตน" รวมทั้งประเด็นที่เกี่ยวกับ "การพยายามจะผลักดันให้บุคคลนำผลจากแนวคิดและการตัดสินใจลงสู่การปฏิบัติจริง" แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดในประเด็นหลังอาจไม่ตรงกันทีเดียวนัก กล่าวคือ แนวทฤษฎีจริยศึกษาของวิลสันนั้น มีแนวคิดอยู่เพียงชั้นการพยายามแปลผลการตัดสินใจลงสู่การปฏิบัติเท่านั้น แต่แนวทฤษฎีของรัสส์ และคนอื่น ๆ มุ่งถึงขั้นการได้ปฏิบัติแล้ว และได้ปฏิบัติซ้ำ ๆ ตามแนวทางเลือกของตน ซึ่งก็มีผู้แย้งว่าแนวทฤษฎีของรัสส์และคนอื่น ๆ นั้นยังไม่มีชัดเจนเท่าที่ควร โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาในกรณีของบุคคลที่ไม่มีโอกาสได้ปฏิบัตินั้น ไม่ได้หมายความว่าเขาจะไม่นำไปปฏิบัติ กรณีเช่นนี้จะตัดสินใจว่าบุคคลนั้นขาดคุณสมบัติข้อนี้หรือไม่ได้ (Fraenkel. 1977 : 44)

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่ทฤษฎีทั้งสองกล่าวถึงแตกต่างกันในบางประการด้วย เช่นพบว่า แนวคิดในทฤษฎีค่านิยมและเทคนิควิธีกระจำงค่านิยมของรัสส์ และคนอื่น ๆ ที่วิลสันไม่ได้คำนึงถึง แต่อาจเป็นประโยชน์ต่อแนวทฤษฎีจริยศึกษาคือ การสร้างโอกาสให้บุคคลได้เผชิญกับทางเลือกจำนวนมาก ได้ตัดสินใจท่ามกลางทางเลือก และการได้ตัดสินใจภายหลังจากที่ได้มีการพิจารณาผลที่จะเกิดตามมาจากแต่ละทางเลือกแล้ว แนวคิดนี้วิลสันได้กล่าวถึงเพียงสังเขปว่าควรส่งเสริมบุคคลให้ตระหนักในข้อมูลอ้างอิงที่เป็นข้อเท็จจริง และการรู้แหล่งที่จะแสวงหาข้อมูลเท่านั้น และพบแนวคิดในทฤษฎีจริยธรรมของวิลสัน ที่ทฤษฎีกระจำงค่านิยมของรัสส์และคนอื่น ๆ ไม่ได้คำนึงถึงคือ การตัดสินใจค่าความดี ถูก หรือควร ที่อาจส่งผลต่อความรู้สึกและความสนใจของผู้อื่นซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นของผู้มีการศึกษาทางจริยธรรม

2. แนวทฤษฎีจริยศึกษาของแฮร์ริส (Harris. 1966)

ทฤษฎีนี้อาศัยฐานแนวคิดมาจากทฤษฎีจริยศึกษาของวิลสัน โดยยึดความหมายของการจริยศึกษาในแนวของ "การให้การศึกษาทางจริยธรรม" ที่เน้นกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมเป็นสำคัญ ซึ่งต่างจากความหมายของการจริยศึกษาในแนวเดิมที่เน้นตัวกฎเกณฑ์ทางจริยธรรม (Moral Rules) และอาศัยวิธีการอบรมสั่งสอนให้ซึมซาบ (Indoctrination) การวางเงื่อนไข (Conditioning) การฝึกฝน (Training) หรือ การบอกให้ทำตามคำสั่ง (Instruction) เพื่อให้ผู้เรียนยึดถือกฎเกณฑ์ทางจริยธรรมตามแนวความเชื่อของผู้สอน

แม้ว่า แฮร์ริส ได้อธิบายลักษณะของบุคคลที่ได้รับการศึกษาทางจริยธรรม (Morally Educated Person) โดยอาศัยแนวคิดของวิลสัน แต่ก็ให้ความสำคัญมากขึ้นกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในแง่ที่ผู้เรียนควรได้รับโอกาสในการตัดสินใจอย่างอิสระ ไม่ใช่ทำตามอย่างง่าย ๆ ในสิ่งที่คนอื่นบอก รวมทั้งการได้รับโอกาสตัดสินใจในท่ามกลางทางเลือกที่เป็นความเชื่อทางจริยธรรมแบบต่าง ๆ จำนวนมากหรือท่ามกลางเหตุผลทั้งสนับสนุนและคัดค้านจากทฤษฎีทางจริยธรรมหลายทฤษฎี และควรเป็นการตัดสินใจทางจริยธรรมภายหลังจากที่ได้พิจารณาถึงผลที่จะเกิดตามมา ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของผู้อื่นและตนเอง เป็นที่น่าสังเกตว่าประเด็นที่แฮร์ริส ให้ความสำคัญมากขึ้นเหล่านี้ ล้วนสอดคล้องกับแนวคิดในทฤษฎีค่านิยมและเทคนิควิธีกระจำงค่านิยม ของรัสส์และคนอื่น ๆ ทั้งสิ้น

นอกจากนี้ แฮร์ริส ยังได้ให้รายละเอียดมากขึ้นในเรื่องของเทคนิควิธีสอนสำหรับส่งเสริมบุคคลให้ได้ชื่อว่า เป็นผู้ได้รับการศึกษาทางจริยธรรม ซึ่งในเทคนิควิธีกระจำงค่านิยมของรัสส์ และคนอื่น ๆ ไม่ได้แสดงไว้ โดยแฮร์ริสได้แนะนำให้ใช้วิธีการอภิปรายแบบเปิดต่อประเด็นต่าง ๆ ทางจริยธรรมที่เสนอขึ้นโดยผู้เรียนเอง ซึ่งอาจเน้นความสำคัญของการอภิปรายในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือทั้งสองลักษณะต่อไปนี้คือ (1) การเน้นความสำคัญของการอภิปรายเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจตรงกันต่อประเด็นทางจริยธรรม และ (2) การเน้นความสำคัญที่ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้มีโอกาสตัดสินใจทางจริยธรรม

สำหรับกิจกรรมของการอภิปราย โดยทั่วไปจะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมตอบสนองแตกต่างกันใน 4 ลักษณะ ซึ่งอาจอธิบายในรูปของ แมทริก (Matric) ได้ดังนี้ (Harris. 1966 : 46 ; citing Norman. n.d)

	การคิด (Thinking)	การอ้างอิง (Refering)
เกี่ยวกับตนเอง (Self related)	1	3
เกี่ยวข้องกับผู้อื่น (Other-related)	2	4

ในเมทริก ส่วนที่ 1 คือลักษณะการตอบสนองที่บุคคลใช้ความคิดของตนโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาซึ่งเกี่ยวข้องกับตนเองเป็นสำคัญ

ในเมทริก ส่วนที่ 2 คือลักษณะการตอบสนองที่บุคคลใช้ความคิดของตนเองโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

ในเมทริก ส่วนที่ 3 คือลักษณะการตอบสนองที่บุคคลจะอ้างอิงแนวคิดของผู้อื่นมาใช้ในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาซึ่งเกี่ยวข้องกับตนเอง

ในเมทริก ส่วนที่ 4 คือลักษณะการตอบสนองที่บุคคลจะอ้างอิงแนวคิดของผู้อื่นมาใช้ในการตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้อื่น

ในจำนวนการตอบสนองทั้ง 4 แบบนี้ ในเมทริกส่วนที่ 2 จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการให้การศึกษาทงจริยธรรม และการดำเนินการอภิปรายที่บรรลุจุดมุ่งหมายตามแนวคิดของทฤษฎีนี้

3. แนวทฤษฎีจริยศึกษาของ ดาวนี่ และเคลลี (Downey and Kelly. 1986)

การจริยศึกษาของทฤษฎีนี้มีความหมายในแนวของ "การให้การศึกษาทงจริยธรรม" - เช่นเดียวกัน - โดยหมายถึงกระบวนการส่งเสริมบุคคลให้มีความสามารถคิดด้วยตนเองต่อประเด็นต่าง ๆ ทางจริยธรรม ทฤษฎีนี้ปฏิเสธความหมายของการจริยศึกษาในแนวทางการฝึกฝนทางจริยธรรม (Moral Training) หรือ การอบรมให้ทำตามคำสั่งสอน (Moral Instruction) ทั้งนี้เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า สังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมแบบเปิดมากขึ้น ทิศต่อประเด็นปัญหาต่าง ๆ ของสังคมมีลักษณะกว้างขวางและหลากหลาย รวมทั้งประเด็นทางจริยธรรมใหม่ ๆ ที่คนรุ่นก่อนไม่ได้ให้แนวทางของคำตอบไว้ ลักษณะสังคมเช่นนี้ จำเป็นต้องเตรียมอนุชนให้เป็นผู้มีระบบความคิดแบบยืดหยุ่น เป็นผู้มีความสามารถจะปรับประยุกต์แนวความคิดในการจัดการกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ และเป็นผู้มีความอดทนต่อทัศนะความเห็นต่อประเด็นปัญหาหนึ่ง ๆ ที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย

ดาวนี่ และเคลลี ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้ได้รับการศึกษาทงจริยธรรม ซึ่งเทคนิควิธีกระจำงำนนิยมของรัสส์ และคนอื่น ๆ ไม่มีรายละเอียดแสดงไว้ ดังนี้

- (1) กระบวนการเรียนการสอนต้องจัดโอกาสให้ผู้เรียนอภิปรายโต้แย้ง และไตร่ตรองต่อประเด็นทางจริยธรรมซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินชีวิตทางสังคม
- (2) เนื้อหาของบทเรียนควรเกี่ยวข้องกับปัญหาทางสังคมในสถานการณ์จริง

(3) ผู้สอนต้องมีคุณสมบัติของการเป็นผู้ได้รับการศึกษาทางจริยธรรม

(Morally educated person) ในความหมายเดียวกัน

4. แนวทฤษฎีจริยศึกษาของ ซุทเธอร์แลนด์ (Sutherland. 1988)

การจริยศึกษาตามแนวทฤษฎีนี้ ให้ความสำคัญต่อการตัดสินใจทางจริยธรรม (Moral Judgment) ด้วยตนเองของบุคคล ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อพื้นฐานว่า เมื่อบุคคลมี โอกาสได้ใช้เหตุผลแล้ว ย่อมจะนำไปสู่การตัดสินใจทางจริยธรรมร่วมกันได้ แม้ว่าจะให้เสรีภาพ แก่บุคคล ได้ตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมีอิสระก็ตาม การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เหตุผลนี้ ซุทเธอร์แลนด์ เสนอให้ใช้เทคนิคกลุ่มอภิปรายภายใต้บรรยากาศของกลุ่มแบบเคารพสิทธิ ซึ่งกันและกันปราศจากการเหยียดหยัน หรือการแสดงกิริยาก้าวร้าวต่อกัน และการดูแลของครูต้อง ไม่กำหนดข้อสรุปของบทเรียนให้แก่ผู้เรียนหรืออาจดำเนินการกลุ่มอภิปรายตามแนวคิดของ เทคนิค วิธีกระจ่างค่านิยมของรัสส์ และคนอื่น ๆ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทฤษฎีทั้งหมดข้างต้น ล้วนให้ความสำคัญต่อค่านิยมหรือ จริยธรรมในความหมายเชิง "กระบวนการแสวงหาค่านิยม" มากกว่าการให้ความสำคัญต่อตัว ค่านิยม หรือตัวหลักจริยธรรมสำหรับนำมาใช้อบรมสั่งสอนให้แก่ผู้เรียนได้รับรู้ และเชื่อตาม ด้วยเหตุนี้ ความเชื่อพื้นฐานของทฤษฎีเหล่านี้ที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจทางจริยธรรม หรือการตัดสินใจว่าความดีถูกหรือควร ของสิ่งหรือการกระทำต่าง ๆ จึงน่าจะสอดคล้องกับความเชื่อ ตามแนวของทฤษฎีสัมพัทธนิยมทางจริยศาสตร์ที่เชื่อว่า ไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวเพียงเกณฑ์ใด เกณฑ์หนึ่งมาใช้ตัดสินใจทางจริยธรรมของสิ่ง หรือการกระทำใด ๆ ว่า ดี ถูก หรือควรได้ โดย ไม่มีเงื่อนไข การตัดสินใจว่าอะไร ถูก ผิด ควร หรือไม่ควรนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น บุคคลผู้ตัดสินใจ สถานการณ์ที่แตกต่างกัน การคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นต้น ด้วยความเชื่อนี้จะทำให้เป้าหมายของการให้การศึกษาทางจริยธรรมไม่ได้มุ่งที่ตัวคุณค่า หรือตัวหลักจริยธรรมที่จะส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน แต่จะสนใจในแง่ของกระบวนการที่ เหมาะสมสำหรับส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจทางจริยธรรมได้ด้วยตนเอง โดยอิสระ หรือก็คือ การส่งเสริมให้เกิด "กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม" ในตัวผู้เรียนนั้น เอง และความเชื่อพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีสอนที่จะนำมาใช้ในการให้การศึกษาทาง จริยธรรมแก่ผู้เรียนให้สอดคล้องกัน ก็น่าจะเป็นแนวเดียวกับความเชื่อพื้นฐานในประเภทวิธีสอน แบบกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) ที่ว่า บุคคลย่อมมีความสามารถที่จะตัดสินใจได้

ด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยอาศัยค่านิยมที่เหมาะสมของตน ดังนั้นการให้การศึกษาจึงควรคำนึงถึงกระบวนการที่จะอำนวยความสะดวก และส่งเสริมการตัดสินใจในลักษณะดังกล่าว

เนื่องจากทฤษฎีทั้งหมดข้างต้นมีความสอดคล้องกันในเรื่องเป้าหมายของการศึกษา ที่มุ่งให้เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม แต่ขณะเดียวกันแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม และเทคนิควิธีสอนที่ส่งเสริมกระบวนการนี้ของแต่ละทฤษฎีก็มีข้อดี และข้อจำกัดแตกต่างกันออกไป ผู้วิจัยเสนอแนวคิดเชิงหลักการขึ้นใหม่ โดยอาศัยทฤษฎีเหล่านั้นเป็นฐาน โดยพยายามจัดข้อจำกัดต่าง ๆ ออกไปให้มากที่สุดดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม

โดยที่ฐานแนวคิดแรกสุดที่เสนอโดย รัสส์ และคนอื่น ๆ เกี่ยวกับกระบวนการแสวงหาค่านิยมนั้น มีข้อจำกัดในลักษณะที่มุ่งแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมโดยทั่วไป จึงยังไม่มีคุณสมบัติเฉพาะของแนวคิดที่เกี่ยวกับจริยธรรมโดยตรง ซึ่งเป็นสิ่งมุ่งเน้นของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวก็มีลักษณะเป็นรูปธรรมจึงชัดเจนกว่าทฤษฎีอื่น ๆ เนื่องจากมีผลงานวิจัยสนับสนุนมาบ้างแล้ว กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมอาศัยฐานแนวคิดของกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่เสนอโดย รัสส์ และคนอื่น ๆ เป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้นำมาทั้งหมด โดยได้พยายามจัดส่วนที่ยังมีข้อจำกัดอยู่ออกไป กล่าวคือ

กระบวนการแสวงหาค่านิยม 7 ประการ ของ รัสส์ และคนอื่น ๆ ซึ่งได้แก่

(1) การเลือกทางเลือกด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยปราศจากอำนาจใด ๆ มาบังคับ ชักจูง หรือโน้มน้าวให้เชื่อตาม (2) การเลือกจากทางเลือกที่มีมากกว่าหนึ่งทางเลือก (3) การเลือกภายหลังจากที่ได้มีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างใช้ความคิดต่อผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกแล้ว (4) การที่ผู้เลือกแสดงให้เห็นว่า มีความชื่นชม และยึดมั่นต่อทางเลือกของตน (5) การที่ผู้เลือกมีความพร้อมที่จะยืนยัน รับรอง และแก้ต่างให้แก่ทางเลือกของตนอย่างเปิดเผย (6) การที่ผู้เลือกนำทางเลือกของตนไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิต และ (7) การที่ผู้เลือกนำทางเลือกของตนไปปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกระทั่งกลายเป็นแผนแบบของการดำเนินชีวิต จะพบว่า กระบวนการในข้อ (4) (5) (6) และ (7) นั้น ยังมีข้อจำกัดอยู่คือ กระบวนการชื่นชมยินดีต่อทางเลือกของตน การยืนยันรับรอง หรือแก้ต่างให้กับทางเลือกของตนนั้น อาจมีลักษณะขัดกับลักษณะสังคมข่าวสารข้อมูล ที่พร้อมจะให้โอกาสแก่บุคคลเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจได้ตลอดเวลาเมื่อได้รับข้อมูลใหม่ นอกจากนี้ยังอาจมีผลทางอ้อม โดยเป็นการส่งเสริมให้บุคคลยืนยันความเชื่อของตนบนฐาน

ของการตัดสินใจเร็วด้วยข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด อันจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการส่งเสริมบุคคลให้มีความสามารถในการแสวงหาข้อเท็จจริง ให้รอบด้านที่สุดก่อนตัดสินใจ สำหรับกระบวนการนำทางเลือกไปปฏิบัติในวิถีการดำเนินชีวิต การได้ปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกระทั่งกลายเป็นแผนแบบของการดำเนินชีวิต หากพิจารณาในกรณีที่บุคคลไม่มีโอกาสได้ปฏิบัตินั้น ไม่ได้หมายความว่าเขาจะไม่นำไปปฏิบัติ กรณีเช่นนี้จะตัดสินว่า บุคคลนั้นขาดคุณสมบัติข้อนี้ย่อมไม่ได้ (Fraenkel. 1977 : 44)

กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม จึงยังคงดำรงแนวคิดในข้อ (1) (2) และ (3) ไว้เท่านั้น แล้วสังเคราะห์ข้อดีจากทฤษฎีอื่น ๆ ที่เหลือผสมผสานเข้ามาเป็นองค์ประกอบ 7 ประการ ดังต่อไปนี้

(1) การพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวาง กว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน

กระบวนการในข้อแรก ซึ่งเป็นกระบวนการเลือกทางเลือกนี้ยังคงดำรงแนวคิดของรัสส์ และคนอื่น ๆ ไว้ นอกจากนี้ทั้ง แฮริส ดาวนี และเคลลี ก็ให้ความสำคัญต่อกระบวนการในข้อนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมข่าวสารข้อมูล และเพื่อเป็นการส่งเสริมบุคคลให้ใช้กระบวนการคิดระดับสูงทั้งในขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน เมื่อต้องเผชิญกับทางเลือกที่ยังไม่มีคำตอบอย่างชัดเจน

ข้อที่ควรสังเกตคือ ได้ให้คำอธิบายกระบวนการเลือกทางเลือกมากขึ้นจากที่ รัสส์ และคนอื่น ๆ ให้ไว้ โดยอธิบายให้เห็นว่า เป็นการเลือกทางเลือก "เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน" ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมคุณสมบัติของบุคคลในการพยายามแสวงหาข้อมูล หรือข้อเท็จจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ก่อนตัดสินใจ อันเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับสังคมข่าวสารข้อมูล และที่ต้องอธิบายมากขึ้นดังกล่าวนั้น เนื่องมาจากการที่ได้ทำการศึกษา (Pilot Study) ลองใช้วิธีสอนตามทฤษฎีแล้วเกิดความคิดว่า ในขั้นตอนการวัดตัวแปรวิจัยอาจเกิดความสับสนกับสภาพที่ผู้เรียนมีการคำนึงถึงทางเลือกอื่นเช่นกัน แต่เป็นการคำนึงถึงทางเลือกอื่นโดยมีเหตุผล ซึ่งสนับสนุนคำตอบที่มีอยู่ในใจตนไว้แล้ว ไม่ได้เป็นการคำนึงถึงทางเลือกอื่นอันเนื่องมาจากต้องการขยายขอบข่ายแนวคิดของตนให้กว้างขวางขึ้น เพื่อความรอบคอบในการตัดสินใจ

(2) การพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน

กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในข้อนี้เป็นแนวคิดที่เสนอโดย แฮริส แม้ว่าทฤษฎีของคนอื่น ๆ ไม่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติข้อนี้อย่างชัดเจน แต่ถ้าหากพิจารณาเชื่อมโยงกับ

กระบวนการในข้อแรก จะเห็นว่ามีคำตอบจำเป็นต้องกำหนดคุณสมบัติข้อนี้ไว้ให้ชัดเจนต่อเนื่องกัน เนื่องจากเมื่อบุคคลเผชิญกับทางเลือกจำนวนมาก และแต่ละคนมีความเชื่อจากกระบวนการสังคม ประกิตมาต่าง ๆ กัน อาจทำให้เกิดสภาพการพูดถึงเรื่องเดียวกันในคนละประเด็น พูดกันไม่รู้เรื่อง ซึ่งอาจนำไปสู่บรรยากาศแบบตึงเครียด หรือถึงขั้นขัดแย้งกันได้ แต่ถ้าหากมีการพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันแล้ว บรรยากาศที่เหลืออยู่อาจจะเหลือไว้เฉพาะการแสวงหาข้อเท็จจริงมาสนับสนุน หรือคัดค้านเชิงเหตุเชิงผลเป็นสำคัญ

(3) การพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อเท็จจริง และแนวทัศนะความเห็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน

กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อนี้ เป็นแนวคิดที่ได้รับการสนับสนุนจากทุกทฤษฎี และเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับส่งเสริมให้แก่คนในสังคมข่าวสารข้อมูล คุณสมบัติข้อนี้ได้มีการให้รายละเอียดมากขึ้นโดยมีข้อความอธิบายในตอนท้ายว่า "เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน" ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเปิดทัศนะให้กว้างพร้อมจะรับข้อมูลใหม่ หรือข้อเท็จจริงเพิ่มเติมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ก่อนตัดสินใจ และเพื่อให้เห็นว่า เป็นคุณสมบัติที่มีความแตกต่างไปจากพฤติกรรมที่มักพบเห็นกันโดยทั่วไปที่มักคำนึงถึงแนวเหตุผล และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนคำตอบที่มีอยู่ในใจตน ซึ่งได้มีการตัดสินใจไว้เรียบร้อยแล้ว การเสนอข้อมูลเพิ่มเติมก็เพียงเพื่อสนับสนุนคำตอบที่ได้ตัดสินใจไปแล้ว ลักษณะของพฤติกรรมที่มักพบเห็นโดยทั่วไปเช่นนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจากกระบวนการสังคมประกิต หรือก็คือ การที่สังคมใช้วิธีบอกกล่าวให้บุคคลได้เชื่อตามว่ามีอะไรบางอย่างที่ดี ถูก หรือควร ตามบรรทัดฐานของสังคม จึงมักสะท้อนภาพออกมาให้เห็นเป็นพฤติกรรมแบบตัดสินใจเร็วโดยอาศัยความเชื่อของตนที่ได้รับการบอกกล่าวมา ประกอบกับเมื่อได้ทำการศึกษา (Pilot Study) วิธีสอนตามทฤษฎีการวิจัยก็ได้พบบรรยากาศของการอภิปรายแบบต่างคนต่างยืนยันความเชื่อของตนเอง ตัดสินใจเร็วบนฐานข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด และเมื่อสังเกตไปในวงการต่าง ๆ ของสังคมก็เห็นบรรยากาศเช่นนี้อยู่เสมอ แม้แต่ในรายการมองต่างมุม ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์ที่ยอมรับในหลักการของความแตกต่างกันในทัศนะความเห็น ก็จะได้เห็นบรรยากาศดังกล่าวเช่นกัน บางครั้งถึงกับแสดงให้เห็นถึงความตึงเครียดของบรรยากาศที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจน

คุณสมบัติข้อนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ซึ่งนอกจากจะอำนวยความสะดวกในแง่ของความรอบคอบในการตัดสินใจแล้ว ยังจะช่วยส่งเสริมให้

เกิดบรรยากาศแบบพร้อมจะหยุดฟังทัศนะจากผู้อื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุดก่อนตัดสินใจ ไม่ปิดกั้น
เพียงแต่ความเชื่อของตน หรือบรรยากาศแบบต่างคนต่างยืนยงความเชื่อของตนอันจะนำไปสู่ความ
ขัดแย้งที่รุนแรงได้ในที่สุด

(4) การพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในทุก ๆ
ด้าน ทั้งในด้านผลดี ผลเสีย ผลกระทบต่อบุคคล ผู้อื่น และ/หรือส่วนรวม ตลอดจนผลกระทบทั้งใน
ระยะสั้น และระยะยาว

กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในข้อนี้ รัสส์ และคนอื่น ๆ กล่าวไว้
ชัดเจนว่า แนวคิดในทฤษฎีอื่น ๆ ที่เหลือ และเมื่อวิเคราะห์เชื่อมโยงกับความต้องการจะส่งเสริม
ให้บุคคลมีความสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองโดยอิสระแล้ว จะเห็นว่าคุณสมบัติข้อนี้มีความ
จำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยทำให้เกิดความรอบคอบยิ่งขึ้นก่อนตัดสินใจคุณสมบัติข้อนี้ได้มีการระบุ
รายละเอียดของด้านที่ต้องพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมา 6 ด้านไว้ชัดเจนกว่าเดิม ทั้งนี้
เนื่องจากสังเกตเห็นพฤติกรรมโดยทั่วไปของคนในสังคมว่า มักมองปัญหาไม่รอบด้าน บางครั้งมอง
แต่ด้านดี ไม่มองด้านเสีย หรือมองเฉพาะประโยชน์ส่วนตน ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม หรือ
เห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้า จนกระทั่งขาดการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในระยะยาว ปัญหา
สังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่สะท้อนภาพพฤติกรรมเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน เช่น "ปรากฏการณ์เรือน
กระจก (Green House Effect) หรือ "ความแปรปรวนของภูมิอากาศอันเนื่องมาจากการ
ตัดไม้ทำลายป่า" ฯลฯ

นอกจากนี้กระบวนการในข้อนี้ยังเป็นข้อที่แสดงถึงคุณสมบัติอันเป็นหัวใจสำคัญ
ของความหมายทางจริยธรรม คือ "การคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดแก่ผู้อื่น และส่วนรวม"

การระบุแต่ละด้านที่ต้องพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาไว้อย่าง
ชัดเจนดังกล่าวยังจะช่วยอำนวยความสะดวกต่อไปในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้
สามารถส่งเสริมผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย

(5) การใช้คำถามหรือประโยคสนทนาในแนวกระจ่างคำนึงบนฐานของการ
เคารพสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระของแต่ละบุคคล โดยปราศจากการพยายามครอบงำความคิด
ผู้อื่นให้เหมือนกับของตน และ/หรือก้าวร้าว

กระบวนการในข้อนี้ผู้วิจัยกำหนดให้อยู่ในระบบเพิ่มขึ้นจากเดิมด้วย ทั้งนี้เป็น
ผลมาจากการที่ได้สังเกตเห็นบ่อยครั้งที่สภาพการอภิปรายมักปรากฏบรรยากาศแบบต่างคนต่าง

ยืนยันความเชื่อของตน ปฏิเสธทัศนะของคนอื่น และมักตัดสินถูกผิดเร็วบนฐานข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด จนกระทั่งนำไปสู่บรรยากาศที่ตึงเครียด และขัดแย้งกันอยู่เสมอ ๆ เมื่อวิเคราะห์แนวคิดของ รัสส์ และคนอื่น ๆ ที่เสนอให้มีการใช้ประโยชน์สนทนา หรือการตั้งคำถามตามแนวกระจ่างคำนิยม เพื่อกระตุ้นให้บุคคลได้ตรวจสอบ และทำความเข้าใจกับความกระจ่างกับคำนิยมของตนไปทำความเข้าใจต่อประเด็นต่าง ๆ ทางจริยธรรมภายใต้บรรยากาศแบบเคารพ และให้เสรีภาพในการตัดสินใจ โดยอิสระของปัจเจกบุคคลจึงสันนิษฐานว่า ถ้าจัดให้แนวคิดนี้เป็นกระบวนการหนึ่งสำหรับส่งเสริมให้แก่ผู้เรียน น่าจะช่วยบรรเทาบรรยากาศแบบต่างคนต่างยืนยันทัศนะของตนเอง และปฏิเสธทัศนะของผู้อื่นลงได้บ้าง โดยหันไปใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนากระตุ้นให้บุคคลได้ทำความเข้าใจกับความกระจ่างกับคำนิยมของแต่ละคนแทน และยังจะเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลได้ตัดสินใจด้วยตนเองโดยอิสระด้วย

(6) การตัดสินใจโดยอิสระปราศจากอำนาจครอบงำหรือชักจูงใฝ่หน้าจากผู้ที่มีอิทธิพลเหนือตน

กระบวนการข้อนี้ผู้วิจัยกำหนดให้อยู่ในระบบเพิ่มเติมจากเดิมด้วย ทั้งนี้เป็นผลมาจากการพิจารณาเห็นว่า เป็นความเชื่อพื้นฐานของทุกทฤษฎีที่เห็นว่า บุคคลย่อมมีสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระด้วยตนเอง และให้ถือว่า เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้มีความคิดทางจริยธรรม นอกจากนี้ยังจัดได้ว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของสังคมแบบประชาธิปไตยที่ให้เสรีภาพแก่บุคคลในการแสดงความคิดเห็น และยินยอมให้เวลา และผลทางการปฏิบัติเป็นเครื่องพิสูจน์ทัศนคติความเห็นนั้น ๆ

(7) การตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัติ

กระบวนการในข้อนี้เป็นแนวคิดที่เสนอโดยวิลสัน อย่างไรก็ตาม รัสส์ และคนอื่น ๆ ก็ให้ความสำคัญต่อการลงสู่การปฏิบัติด้วยเช่นกัน โดยกำหนดไว้เป็นหนึ่งในกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่ควรส่งเสริมให้แก่ผู้เรียน แต่การกำหนดของรัสส์ และคนอื่น ๆ เป็นการกำหนดถึงขั้นการได้นำเอาผลของการตัดสินใจไปปฏิบัติจริง และได้ปฏิบัติซ้ำ ๆ จนกระทั่งถือเอาเป็นแผนแบบของวิถีชีวิต ซึ่ง แฟรงเกิล (Fraenkel. 1977) เห็นว่า ยังเป็นแนวคิดที่มีข้ออ่อนและโต้แย้งได้ โดยให้ทัศนะว่า การที่คนไม่ได้นำไปปฏิบัติจริง อาจเป็นเพราะไม่มีโอกาส หรือโอกาสไม่อำนวยให้ลงสู่การปฏิบัติได้ จะเหมาเอาว่าบุคคลขาดคุณสมบัติข้อนี้ย่อมเป็นการไม่เหมาะสม การวิจัยครั้งนี้จึงยึดแนวคิดของวิลสันแทน

เทคนิควิธีสอนที่ส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม

ในส่วนของเทคนิควิธีสอนสำหรับการศึกษากลุ่มบุคคล เพื่อส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้างต้น จากการวิเคราะห์แนวคิดจากทุกทฤษฎีแล้วพบว่า แนวทางการตอบสนองต่อกลุ่มของรัสส์ และคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นวิธีสอนที่อาศัยกระบวนการแสวงหาและกระจายค่านิยมแบบกลุ่มไปหาความชัดเจนต่อประเด็นปัญหาทางสังคมที่ควรค่าแก่การทำความเข้าใจร่วมกัน มีคุณสมบัติที่น่าจะใช้ส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมได้

แนวทางการตอบสนองต่อกลุ่มนี้ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญคือ

(ก) การนำประเด็นปัญหาทางสังคมที่จะใช้เป็นบทเรียนมาจัดทำคำถามในแนวกระจายค่านิยมข้างต้น ให้ผู้เรียนทำเป็นการบ้านเพื่อป้องกันการไม่คิดด้วยตัวเองของผู้เรียนก่อนการอภิปราย และเพื่อนำคำตอบของผู้เรียนไปใช้เป็นแนวสร้างคำถามหรือประโยคสนทนาสำหรับผู้สอนใช้ในกิจกรรมกลุ่มสนทนา

(ข) นำคำตอบของผู้เรียนในข้อ (ก) มาจัดทำคำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวคิดของเทคนิควิธีกระจายค่านิยมเพื่อส่งเสริมกระบวนการแสวงหาค่านิยมในแต่ละประการสำหรับผู้สอนใช้ในการอภิปรายกลุ่ม โดยการอภิปรายต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศแบบส่งเสริมให้มีการใช้ความคิดเห็นไตร่ตรองด้วยตนเองอย่างอิสระ เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่มีการสรุปเป็นความเห็นร่วมกันของกลุ่ม และไม่ให้มีผลกระทบต่อนักเรียนในหลักสูตรปกติ

แนวคิดเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนข้างต้นได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด โดยปรับคำถามหรือประโยคสนทนาให้สอดคล้องกับการส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม 7 ประการ ตามแนวทฤษฎีของการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งมีการนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีอื่น ๆ ที่เหลือเพิ่มเติมเข้าไปด้วย โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียน ที่ดาวนี้ และเคลลี แนะนำให้ใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมในสถานการณ์จริง เพื่อความมีชีวิตชีวาของบรรยากาศการเรียน และเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดระดับสูงขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน แต่เนื่องจากเป้าหมายของการให้การศึกษาข้อแรก คือ ความสามารถของผู้เรียนในการพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน จึงปรับเนื้อหาบทเรียนให้เป็นปัญหาทางจริยธรรมในสถานการณ์จริงที่มีทัศนคติเห็นแตกต่างกันไปหลายแง่มุม โดยยังไม่มีข้อสรุปหรือข้อตัดสินที่แน่นอน

เทคนิควิธีสอนที่ปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมอีกส่วนหนึ่งคือ การปรับลักษณะของกลุ่มอภิปรายให้เป็นแนวเดียวกับเทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า ผู้สอนต้องมีกิจกรรมใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวเทคนิควิธีกระจ่างคำถาม คล้ายกับกิจกรรมของผู้ดำเนินการกลุ่มสนทนา (Moderator) ที่ต้องใช้คำถามตามความมุ่งหมายของการวิจัย นอกจากนี้หลักการพื้นฐานของการจัดกลุ่มสนทนาที่ต้องการอาศัยพลวัตรของกลุ่ม (Group Dynamic) ส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศแบบที่ความคิดเห็นของคนหนึ่งไปกระตุ้นให้คนอื่น ๆ ในกลุ่มปรารถนาจะแสดงความคิดเห็นของตนออกมาบ้างอย่างเปิดเผย และจริงจัง ยังจะเป็นประโยชน์ต่อการให้การศึกษาด้วยวิธีนี้ด้วย

ประเด็นสำคัญที่สุดที่ได้มีการจัดทำให้เป็นรูปธรรม และชัดเจนมากขึ้นคือ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สอน โดยได้นำเอาแนวคิดของ บูเบอร์ (Buber. 1965) และโรเจอร์ (Rogers. 1969) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในทฤษฎีของการวิจัยครั้งนี้ มาอธิบายคุณสมบัติผู้สอน บทบาท และหน้าที่ของผู้สอน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนแบบฉัน-เธอ (I-Thou) ทำให้มีความชัดเจนขึ้น ซึ่งจะได้แสดงรายละเอียดไว้ในตอนให้นิยามเพื่อการวิจัยต่อไป

เนื่องจากกิจกรรมหลัก ๆ ของเทคนิควิธีสอนนี้อาศัยแนวคิดของรัสส์ และคนอื่น ๆ (Rath and others. 1966) ซึ่งเน้นวิธีสอนที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการแสวงหาคำนิยม จึงให้ชื่อเทคนิควิธีสอนของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ว่า "การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาคำนิยม"

สาระจากการวิเคราะห์ทั้งหมดข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

เพื่อจัดโอกาสต่อไปนี้ให้แก่บุคคล ซึ่ง ได้แก่

1. การให้โอกาสแก่บุคคลได้ใช้ระบบคิดเชิงเหตุผลด้วยตนเองอย่างอิสระปราศจากอำนาจบังคับหรือชักจูงใด ๆ ในการพิจารณาประเด็นปัญหาทางจริยธรรมจากสถานการณ์จริงในสังคมท่ามกลางทางเลือกที่เป็นความเชื่อทางจริยธรรมแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
2. การให้โอกาสแก่บุคคลได้พิจารณาถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือก ทั้งในค่าข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งผลกระทบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม

3. การให้โอกาสแก่บุคคลได้เผชิญกับคำถามประเภทกระจ่างค่านิยม หรือคำถามประเภทเร้าให้บุคคลได้ใช้เหตุผล หรือแสวงหาข้อมูลหรือข้อเท็จจริงมาประกอบการพิจารณา จนกระทั่งเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเองด้วยตนเอง ซึ่งต้องไม่ใช่คำถามประเภทต้องการข้อมูลจากผู้ตอบ หรือคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์อย่างมีจุดหมาย

4. การให้โอกาสแก่บุคคลได้ผ่านกระบวนการกลุ่มอภิปรายที่อาศัยพลวัตรของกลุ่ม (Group Dynamic) กระตุ้นให้บุคคลแสดงทัศนะของตนต่อประเด็นปัญหาทางจริยธรรมอย่างกว้างขวาง เปิดเผย และจริงใจ และกระตุ้นระบบคิดที่คำนึงถึงลักษณะของการดำรงอยู่ของสังคมส่วนรวม (Collective Orientation) ภายใต้บรรยากาศของการเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่ครอบงำ หรือชักจูงความคิดผู้อื่น และปราศจากการประเมินจากผู้สอน หรือการสรุปไปสู่คำตอบที่กำหนดไว้แล้วโดยผู้สอน

เมื่อบุคคลได้รับโอกาสทั้ง 4 ประการข้างต้นซ้ำ ๆ ในช่วงเวลาหนึ่งที่เหมาะสมแล้ว ย่อมปรากฏผลต่อมาในรูปของกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในบุคคลนั้น หรือในการตัดสินใจค่าความดี ถูก หรือควรของสิ่งหรือการกระทำในประเด็นปัญหาทางจริยธรรมใด ๆ จะปรากฏกระบวนการต่อไปนี้ในตัวบุคคลก่อนตัดสินใจ คือ มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ต่างๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบ หรือเคยชิน มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อเท็จจริง และแนวทัศนะความเห็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกทั้งในแง่ผลดี ผลเสีย ผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว ผลกระทบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และ/หรือส่วนรวม มีการใช้คำถามในแนวกระจ่างค่านิยมบนฐานของการเคารพสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระของแต่ละบุคคล โดยปราศจากการพยายามครอบงำความคิดของผู้อื่น ให้เหมือนของตน และ/หรือก้าวร้าว มีการตัดสินใจโดยอิสระปราศจากอำนาจครอบงำ หรือชักจูงโน้มน้าวจากผู้มีอำนาจเหนือตนและมีการตีความทางเลือก เพื่อการจะนำไปปฏิบัติ

แนวคิดพื้นฐานข้างต้นอาจมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นบางประการดังต่อไปนี้

1. การที่แนวคิดข้างต้นเน้นให้ผู้เรียนมีความเป็นอิสระในการตัดสินใจทางจริยธรรมด้วยตนเอง โดยผู้สอนต้องไม่ทำหน้าที่เป็นผู้บอกหลักจริยธรรม หรือหลักเหตุผลนั้นอาจทำให้มีข้อเสียดังกล่าว เมื่อไม่มีผู้ใหญ่ออกบอกหลักจริยธรรม หรือหลักเหตุผลแล้ว อนุชนจะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งหรือการกระทำใดดี ถูก หรือควร

2. การไม่มีบรรทัดฐานทางสังคมเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจสิ่งหรือการกระทำใดดี ถูก หรือ ควร จะช่วยลดความสับสนในวิถีชีวิตทางสังคมของอนุชนได้อย่างไร

3. การส่งเสริมอนุชนให้มีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง จะช่วยแก้ปัญหาทางจริยธรรมได้อย่างไร

ข้อความในข้อโต้แย้งที่ว่า "การ ไม่มีผู้ใหญ่คอยบอกหลักจริยธรรมหรือหลักเหตุผล..." และ "การไม่มีบรรทัดฐานทางสังคมเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ..." ในข้อโต้แย้ง 1 และ 2 นั้น เป็นคำกล่าวที่ไม่สอดคล้องกับสถานะที่ดำรงอยู่จริงทางสังคม ทั้งนี้เพราะแม้แต่หน่วยสังคมที่เล็กที่สุดคือ ครอบครัวรวมทั้งหน่วยสังคมหรือสถาบันต่าง ๆ เช่น เครือญาติ ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง การปกครอง ฯลฯ ล้วนยังคงดำรงไว้โดยธรรมชาติทางสังคมซึ่ง วิถีชาวบ้าน จารีต ประเพณี กฎหมาย เป็นต้น ผ่านทางกระบวนการสังคมประกิดหรือการบอกกล่าว ให้อนุชนรับรู้ว่ามีหลักจริยธรรมหรือบรรทัดฐานอะไรบ้างที่พวกเขาต้องยึดถือ การส่งเสริม กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมโดยวิธีการให้การศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยม ไม่ได้ยกเลิกหรือปฏิเสธหลักจริยธรรม หรือบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอยู่แล้ว แต่กลับจะยิ่งส่งเสริม ในทางที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้เพราะหลักจริยธรรมหรือบรรทัดฐานใดที่ได้ผ่านกระบวนการพิจารณา ไตร่ตรองหลายประการจนกระทั่งเกิดการหยั่งรู้หรือกระจ่างค่านิยมด้วยตนเองแล้ว น่าจะส่งผลให้อนุชนยอมรับอย่างมั่นคงยิ่งขึ้นว่าน่าจะมีคุณค่าอย่างแท้จริง

ต่อประเด็นที่ว่า "อนุชนจะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งหรือการกระทำใดดี ถูกหรือควรถ้า ไม่มีผู้ใหญ่คอยบอก" อาจให้คำอธิบายได้ดังนี้ ในการตัดสินใจทางจริยธรรมนั้น ถ้าอนุชนได้มีกระบวนการพิจารณาไตร่ตรองก่อนตัดสินใจ ซึ่งได้แก่ การได้พิจารณาไตร่ตรองเลือกจากทางเลือก หลาย ๆ ทางเลือก เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบ หรือเคยชิน การได้พิจารณาไตร่ตรองค้ำหนักที่เกยข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน การได้พิจารณาไตร่ตรองข้อเท็จจริง เหตุผลหรือแนวทัศนะความเห็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือกเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน การได้พิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิด ตามมาทั้งในแง่ของข้อดี ข้อเสีย ผลกระทบระยะสั้นและระยะยาว ผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมส่วนรวม การได้ใช้คำถามในแนวกระจ่างค่านิยม การได้ผ่านกระบวนการกลุ่ม อภิปรายแลกเปลี่ยนทัศนะอย่างกว้างขวาง และในที่สุดได้มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเองอย่าง อิสระ กระบวนการเหล่านี้ น่าจะส่งผลให้อนุชนได้มีโอกาสใช้ความคิดอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจ

และน่าจะทำให้สามารถหยั่งรู้ (Insight) ได้ว่าควรตัดสินใจอย่างไรจึงเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่อนุชนได้มีโอกาสพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาทั้งข้อดี ข้อเสียผลกระทบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และส่วนรวม รวมทั้งผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาวนั้น โดยธรรมชาติที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคมน่าจะมีความพยายามโดยธรรมชาติที่จะทำให้เผ่าพันธุ์หรือสังคมดำรงอยู่ได้ด้วยเหตุนี้สิ่งใดที่เขาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าน่าจะส่งผลกระทบต่อการดำรงอยู่ทางสังคมร่วมกันแล้ว ย่อมจะผลักดันให้เขาสามารถตัดสินใจได้ดีในที่สุด ซึ่งโอกาสเช่นนี้น่าจะเกิดขึ้นได้ โดยเนื่องมาจากวิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีการระดมการแสวงหาคำนิยามที่จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามแนวทางของเทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) และแนวทางการใช้คำถามและประโยคสนทนาตามเทคนิควิธีกระจ่างคำนิยาม ซึ่งเทคนิควิธีเหล่านี้ น่าจะส่งผลให้เกิดพลวัตต่อกลุ่ม (Group Dynamic) ที่จะทำให้บุคคลคำนึงถึงภาวะองค์รวมของสังคม (Collective-Orientation) ซึ่งเป็นคุณสมบัติทางจริยธรรมได้

โดยที่การเลือกทางเลือกของอนุชนโดยพิจารณาถึงผลที่จะเกิดตามมาข้างต้น อยู่บนฐานของการได้มีโอกาสเลือกจากหลายทางเลือก การได้มีโอกาสพิจารณาไตร่ตรองศัพท์นิยามเพื่อความเข้าใจตรงกัน การได้มีโอกาสพิจารณาถึงข้อเท็จจริง แนวคิด และเหตุผลที่มาสนับสนุนและโต้แย้ง โอกาสเหล่านี้ น่าจะกระตุ้นให้อนุชนได้ใช้ความคิดระดับสูงทั้งเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินก่อนตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งน่าจะช่วยให้เขามีความมั่นใจยิ่งขึ้น และสามารถรู้ได้ว่าควรตัดสินใจอย่างไร

จากการอาศัยกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้างต้น แม้ว่าอนุชนจะต้องเผชิญกับการบอกกล่าวถึงหลักจริยธรรม หรือบรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่ตรงกันของบุคคลต่างกลุ่ม ต่างประสบการณ์ หรือถึงแม้ว่า จะยังไม่มีการบอกกล่าวถึงหลักจริยธรรมหรือบรรทัดฐานทางสังคมที่สมบูรณ์เพียงพอจากผู้ใหญ่ในสังคม อนุชนก็ไม่น่าจะมีความสับสนในวิถีชีวิตทางสังคมมากนัก เนื่องจากมีหลักเชิงกระบวนการที่จะนำมาใช้ตัดสินใจได้ด้วยตนเอง คำอธิบายข้างต้นจึงสามารถนำมาใช้ตอบคำถามในข้อ 2 ได้อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม คำอธิบายดังกล่าวอาจยังคงมีข้อสงสัยอื่น ๆ ตามมา กล่าวคือ สิ่งที่อนุชนตัดสินใจว่าดี ถูก หรือ ควร นั้น จะตรงหรือสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้ใหญ่ตัดสินใจว่าดี ถูก หรือ ควร หรือไม่ ต่อประเด็นนี้ผู้ใหญ่ก็ต้องตระหนักถึงภาวะที่ดำรงอยู่จริงที่ว่า แม้แต่ในกลุ่มนักคิดระดับสูงที่มีความเชื่อในความคงที่ตายตัวของคุณค่าก็ยังมีข้อสรุปในการตัดสินใจทางจริยธรรม

ในประเด็นเดียวกันที่แตกต่างกันออกไปตัวอย่างเช่น ในกรณีของเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินค่าความดี ถูก หรือควร ของกลุ่มนักทฤษฎีจริยปรัชญา ก็ปรากฏว่ามีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) นั้น เห็นว่าการกระทำที่ดี ถูก หรือควร คือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุด แก่คนจำนวนมากที่สุด แนวคิดนี้ตรงข้ามกับของกลุ่มวิมุตินิยม (Cynic - Stoic) ที่เห็นว่า ความสุขมิใช่สิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต แต่ควรเป็นความสงบของจิตและการหลุดพ้นจากตัณหาทั้งปวง ตัวอย่างกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มลัทธิจรรยาตามหน้าที่ของคานท์ (Kant) เห็นว่าการกระทำที่ถูกคือการกระทำที่เกิดจากเจตนาที่ดี ที่ทำโดยการสำนึกในหน้าที่ที่เกิดจากเหตุผล ตามกฎของศีลธรรมที่ผู้กระทำไม่อยู่ในฐานะพิเศษกว่าคนอื่น กลุ่มอัตนิยม (Egoism) เห็นว่าการกระทำใด ๆ ล้วนเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ตนเองก็นับว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมแล้ว และกลุ่มปัญานิยม เห็นว่าชีวิตที่ประเสริฐคือชีวิตที่ได้ใช้ปัญญาแสวงหาสัจธรรม คุณธรรม ปัญญา และความรู้ จึงนับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ไม่ใช่ความสุข ฯลฯ (วิทย์ วิศทเวทย์).

2519 : 29 - 105)

นอกจากนี้ กลุ่มนักคิดที่เชื่อในความเปลี่ยนแปลงของคุณค่า เช่น กลุ่มสัมพัทธนิยม (Ethical Relativism) ก็ได้อธิบายว่า หลัก หรือบรรทัดฐานทางจริยธรรมอาจมีลักษณะสัมพัทธ์โดยจะขึ้นอยู่กับลักษณะทางวัฒนธรรมหรือสภาพการณ์หนึ่ง ๆ สิ่งที่ถูกในวัฒนธรรมหรือสภาพการณ์หนึ่งอาจผิดในอีกรั้ววัฒนธรรมหรือสภาพการณ์หนึ่งก็ได้ ยิ่งกว่านั้น ในบางครั้ง การตัดสินคุณค่าของสิ่งหรือการกระทำต่าง ๆ นั้นอาจมีความจำกัดด้วยหลักฐานข้อมูลหรือแนวเหตุผลอย่างเพียงพอมาสนับสนุน ณ ช่วงเวลาหนึ่ง และผลการตัดสินอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อหลักฐานข้อมูลหรือแนวเหตุผลชัดเจนขึ้น ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่มีคนตัดสินว่าดี ถูก หรือควร อาจไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้ใหญ่วัดตัดสินว่าดี ถูกหรือควรได้ ซึ่งผู้ใหญ่จะสรุปว่าการตัดสินของอนุชนไม่ถูกต้องนั้น เป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเหมาะสม สิ่งที่น่าจะทำให้บุคคลเชื่อมั่นได้ร่วมกันในความเหมาะสมของการตัดสินค่าทางจริยธรรมของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ จึงควรอาศัยกระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรมที่ทำให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลซึ่งน่าจะทำให้ เชื่อถือได้ในขั้นต้นว่าบุคคลมีการตัดสินใจโดยอาศัยกระบวนการคิดระดับสูงและการพิจารณาไตร่ตรอง ยังคิด อย่างรอบคอบแล้ว

ต่อประเด็นคำถามที่ว่า "การส่งเสริมอนุชนให้มีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเอง จะช่วยแก้ปัญหาด้านจริยธรรมได้อย่างไร" อาจให้คำอธิบายได้ดังนี้ เนื่องจากอนุชนได้มีโอกาสใช้กระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรมก่อนตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในข้อที่อนุชนได้มีโอกาส

ตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัตินั้น อนุชนได้มีแนวทางสำหรับการจะนำไปปฏิบัติเพื่อ
แก้ปัญหาทางจริยธรรมในขั้นต้นแล้ว และถึงแม้ว่าถ้านำไปปฏิบัติจริงแล้วอาจไม่ได้ผลชัดเจน
เขาก็ยังสามารถคำนึงถึงกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมเพื่อทบทวนถึงความบกพร่องในการใช้
กระบวนการดังกล่าวได้ตลอดเวลา การได้ทบทวนกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมดังกล่าว
น่าจะทำให้บุคคลมีความแตกฉานในการแก้ปัญหาด้วยตนเองยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังน่าจะมีผลทางอ้อมอื่น ๆ ด้วย เช่น อาจช่วยลดบรรยากาศที่ตึงเครียด
อันเนื่องมาจากความขัดแย้งจากการที่ต่างคนต่างยืนยันทักษะจริยธรรมที่ได้มาจากกำรบอกกล่าว
ของบุคคลต่างกลุ่ม เนื่องจากต้องใช้กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมมาพิจารณาร่วมกันแทน
หรืออนุชนน่าจะลดบทบาทของตนในการเป็นผู้แก้ปัญหาทางจริยธรรมได้บ้างอันเนื่องมาจากได้มีการ
ยังคิดโดยใช้กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมก่อนตัดสินใจ เป็นต้น

จากคำอธิบายทั้งหมดข้างต้นอาจมีข้อน่าสงสัยตามมาด้วยว่า กระบวนการตัดสินใจทาง
จริยธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยอาศัยวิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหา
ค่านิยมนั้นจะยังคงดำรงอยู่ในตัวผู้เรียนหรือไม่สำหรับเงื่อนไขนอกชั้นเรียน ซึ่งอาจให้คำอธิบายได้
ดังนี้ เนื่องจากวิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยมอาศัยแนวคิดพื้นฐานของ
เทคนิควิธีกระจำค่านิยม ซึ่งเทคนิควิธีนี้ได้มีผลวิจัยยืนยันโดย บราวน์ (Raths and others.
1966 : 208 - 209 ; citing Brown. 1958) อย่างชัดเจนแล้วว่า ในการติดตามผล
ระยะยาว พบว่า ทั้งครูและนักเรียนชอบและได้นำเทคนิควิธีกระจำค่านิยมไปใช้อย่างต่อเนื่อง
และที่สำคัญเนื่องจากกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมซึ่งเกิดจากวิธีการให้การศึกษาด้วยวิธี
กระบวนการแสวงหาค่านิยมนี้จะอยู่ภายใต้บรรยากาศของความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนแบบ
ฉัน - เธอ (I - Thou) โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ยอมให้มีการดำรงอยู่ของความเป็นอิสระ ความ
มีเสรีภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง มีความเปิดเผยตรงไปตรงมา เคารพซึ่งกันและกัน และมีความ
ผูกพันซึ่งกันและกันฉันท์มิตร ปราศจากการวิพากษ์วิจารณ์การตัดสินใจของกันและกัน กระบวน
การตัดสินใจทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยปราศจากอำนาจบังคับใด ๆ ดังกล่าว น่าจะ
ดำรงอยู่ในตัวผู้เรียนต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

ด้วยเหตุผลที่ตอบข้อโต้แย้งข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการ
แสวงหาค่านิยม เพื่อส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมนี้น่าจะมีแก่นสารและ
คุณค่าเพียงพอสำหรับการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

อย่างไรก็ตามการวิจัยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมเพื่อส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมนี้ ยังไม่มีหลักฐานสนับสนุนจากข้อความรู้ของระบบการวิจัยสำหรับเป็นแนวทางในการนำไปใช้ประโยชน์ทางการปฏิบัติอย่างชัดเจนมาก่อน ในการวิจัยครั้งนี้จึงต้องจัดทำนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition) เพื่อทำให้มีความชัดเจนในการจัดการกับตัวแปรในการทดลอง และให้มีความชัดเจนในแง่ที่ว่า ตัวแปรสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ควรถูกวัดอย่างไร โดยตัวแปรสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม และวิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม : นิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อการวิจัย

จากการที่แนวคิดของทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยม ได้เสนอหลักการให้กับผู้สอนว่า ต้องไม่ใช้วิธีการบอกหลักจริยธรรม หรือหลักเหตุผลตามแนวความเชื่อของตนให้แก่ผู้เรียน ด้วยเหตุนี้ ผลของการตัดสินใจทางจริยธรรมของผู้เรียนว่า ดี ถูก หรือควร หรือไม่ จึงไม่ใช่ประเด็นที่ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญ ประเด็นที่ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญจึงอยู่ที่ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนภายหลังจากที่ได้มีประสบการณ์เข้า ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมของวิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมในช่วงเวลาหนึ่งที่เหมาะสมแล้ว โดยกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมต่อไปนี้จะเกิดในตัวผู้เรียนอย่างอัตโนมัติ เมื่อไรก็ตามที่มีการตัดสินใจความดี ถูก หรือควร ของสิ่งหรือการกระทำในประเด็นปัญหาทางจริยธรรมต่าง ๆ ซึ่งได้แก่

1. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบ หรือเคยชิน
2. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน
3. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อเท็จจริงและแนวทัศนะความเห็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน
4. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในทุก ๆ ด้านต่อไป

4.1 ด้านผลดี

4.2 ด้านผลเสีย

- 4.3 ด้านผลกระทบต่อส่วนบุคคล
- 4.4 ด้านผลกระทบต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม
- 4.5 ด้านผลกระทบในระยะสั้น
- 4.6 ด้านผลกระทบในระยะยาว

5. มีการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาในแนวกระจ่างคำนิยามบนฐานของการเคารพสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระของแต่ละบุคคลโดยปราศจากการพยายามครอบงำความคิดของผู้อื่นให้เหมือนกับของตนและ/หรือก้าวร้าว

6. มีการตัดสินใจโดยอิสระปราศจากอำนาจครอบงำหรือชักจูงโน้มน้าวจากผู้มีอิทธิพลเหนือตน

7. มีการตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัติ

กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนดังกล่าวเชิงการวัดจะหมายถึงคะแนนที่ได้จากการบริหารสิ่งเร้าดังต่อไปนี้

1. เมื่อให้สิ่งเร้าประเภทแบบทดสอบความเรียงหรือแบบสอบถามปลายเปิดที่มีประเด็นปัญหาให้บุคคลตัดสินใจทางจริยธรรม โดยไม่มีคำตอบบนทางแบบมีตัวเลือกแล้วผู้ตอบสามารถให้คำตอบที่ปรากฏให้เห็นหลักฐานต่อไปนี้ในคำตอบ

1.1 มีการคำนึงถึงทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบ หรือเคยชิน

1.2 มีการคำนึงถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้าใจตรงกัน

1.3 มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงและแนวทัศนะความเห็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน

1.4 มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในทุกด้านได้แก่

- 1.4.1 ด้านผลดี
- 1.4.2 ด้านผลเสีย
- 1.4.3 ด้านผลกระทบต่อตัวตน
- 1.4.4 ด้านผลกระทบต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม
- 1.4.5 ด้านผลกระทบระยะสั้น
- 1.4.6 ด้านผลกระทบระยะยาว

1.5 ไม่มีการพยายาม คบองำความคิดของผู้อื่นให้เหมือนกับของตน และ/หรือ ก้าวร้าว

1.6 ไม่มีการอ้างอิงการตัดสินใจตามความเห็นของผู้อื่นอันเนื่องมาจากการ มีอำนาจเหนือ การคบองำ การชักจูง หรือโน้มน้าว การอ้างอิงควรเนื่องมาจาก มีหลักเหตุผล ตามแนวคิดของตนรองรับ

1.7 มีการตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัติ

ถ้าปรากฏหลักฐานว่ามีในทุกข้อ ยกเว้นข้อ 1.5 และ 1.6 จะได้ครั้งละ 1 คะแนน ถ้าไม่มีจะได้ -1 คะแนน สำหรับข้อ 1.5 และ 1.6 ถ้าไม่มี จะได้ 1 คะแนน ถ้ามี จะได้ -1 คะแนน

2. เมื่อให้สิ่งเร้าประเภทกลุ่มอภิปรายเกี่ยวกับปัญหา และการตัดสินใจทางจริยธรรม บุคคลมีการใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนาในแนวระจ่างค่านิยม และอยู่บนฐานของการเคารพ สิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระของแต่ละบุคคล โดยปราศจากการพยายามคบองำความคิดผู้อื่น ให้เหมือนกับของตนและ/หรือก้าวร้าว

ถ้ามีการใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนาประเภทระจ่างค่านิยมจะได้ 1 คะแนน

ถ้าเป็นคำถามหรือประโยชน์สนทนาที่ไม่ใช่ประเภทระจ่างค่านิยม (ประเภท คบองำให้ผู้อื่นมีความคิดเหมือนตน) จะได้ -1 คะแนน

ทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมเห็นว่า กระบวนการตัดสินใจ ทางจริยธรรมข้างต้น จะเกิดขึ้นในตัวบุคคลก็ต่อเมื่อบุคคลได้มีประสบการณ์ซ้ำ ๆ จากการเข้า ร่วมกิจกรรมของวิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยม ซึ่งสามารถให้นิยามเพื่อ การจัดการทางการทดลอง (Treatment) ได้ดังนี้

การให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยม : นิยามเชิงปฏิบัติการเพื่อการวิจัย

การให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยม จะมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1. ในการส่งเสริมบุคคลให้ใช้ความคิดพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน อยู่เสมอ เมื่อใดก็ตามที่มีการตัดสินใจทางจริยธรรม นั้น กระบวนการเรียนการสอนต้องจัดโอกาส ให้ผู้เรียนได้เผชิญกับ เนื้อหาบทเรียนประเภทประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่มีทางเลือกหรือมีทัศนะ

ความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ แตกต่างกันในหลายแง่มุมโดยยังไม่มีข้อสรุป หรือข้อตัดสินใจที่แน่นอน และเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่จริงในสังคมขณะนั้น ๆ เนื้อหาบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในสถานการณ์จริง และมีทางเลือกของคำตอบอย่างหลากหลายนี้ จะกระตุ้นผู้เรียนให้ใช้กระบวนการคิดระดับสูงทั้งในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ ประเมินสำหรับพิจารณาไตร่ตรองเพื่อการตัดสินใจ (Downey and Kelly. 1986 : 179 - 180 ; Schiever. 1991 : 4 - 5) และจะส่งผลในที่สุดให้ผู้เรียนพึงตระหนักอยู่เสมอถึงทางเลือกต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้หลายแนวทางของแต่ละประเด็นปัญหา

2. การส่งเสริมกระบวนการต่อไปนี้ให้ผู้เรียน คือ

2.1 การพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน
2.2 การพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อเท็จจริงและแนวทัศนะความเห็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน

2.3 การพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกทั้งในด้านผลดี ผลเสีย ผลกระทบต่อส่วนบุคคล ผู้อื่นและต่อส่วนรวม รวมทั้งผลกระทบทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

2.4 การใช้คำถามหรือประโยคสนทนาในแนวกระจ่างค่านิยมบนฐานของการเคารพสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระของแต่ละบุคคลโดยปราศจากความพยายามครอบงำความคิดผู้อื่นให้เหมือนกับของตนและ/หรือก้าวร้าว

2.5 การตีความทางเลือก เพื่อการจะนำไปปฏิบัติ
กระบวนการเหล่านี้สามารถส่งเสริมให้แก่ผู้เรียนได้ โดยการจัดโอกาสให้ผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนประเภทการใช้คำถาม หรือประโยคสนทนา ตามแนวของเทคนิควิธีกระจ่างค่านิยม ผสมผสานกับเทคนิคกลุ่มอภิปราย โดยที่เทคนิควิธีกระจ่างค่านิยมนี้จะช่วยให้บุคคลได้ทำความเข้าใจกับแนวคิดและค่านิยมของตน และกลุ่มอภิปรายจะเอื้อให้ผู้บุคคลได้มีโอกาสทำความเข้าใจต่อประเด็นปัญหาทางจริยธรรมของสังคมร่วมกัน ซึ่งปฏิกริยาของกลุ่ม (Social Interaction) จะส่งผลให้ผู้บุคคลได้แสวงหาค่านิยมที่เหมาะสมด้วยตนเอง จากการได้พิจารณาการจำกัดความของความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน จากการได้แสวงหาข้อเท็จจริง แหล่งข้อมูล และเหตุผลมาอ้างอิงหรือโต้แย้ง จากการได้พิจารณาผลที่จะเกิดตามมาจากทั้งข้อดีและข้อเสีย และจากการได้พิจารณาผลกระทบต่อส่วนบุคคล ผู้อื่นและต่อส่วนรวม รวมทั้งผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

คำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวทางของวิธีกระจำจ้านิยามควรอยู่ภายใต้
เกณฑ์ต่อไปนี้ (Raths and others. 1966 and Schiever. 1991)

(1) คำถามหรือประโยคสนทนาต้องไม่กำหนดคำตอบที่ถูกต้องไว้ล่วงหน้าหรือมุ่งสู่
คำตอบในใจของผู้สอนแต่ละรายให้ผู้เรียนได้พิจารณาใคร่ครวญด้วยตนเองจนกระทั่งเกิดความ
กระจ่างในค่านิยมของตน หรือหยั่งรู้ด้วยตนเอง

(2) คำถามหรือประโยคสนทนาจะช่วยให้บุคคลต้องใช้เหตุผล ข้อมูลหรือ
ข้อเท็จจริงหรือสารสนเทศมาประกอบการพิจารณาใคร่ครวญก่อนตัดสินใจ

(3) คำถามหรือประโยคสนทนาต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศของท่วงทำนองที่ยอมรับ
ซึ่งกันและกัน โดยปราศจากการวิจารณ์จากผู้สอนทั้งในแง่การยอมรับและปฏิเสธ

(4) คำถามหรือประโยคสนทนาต้องมีลักษณะผสมผสานระหว่างการมุ่งสู่ลักษณะ
เชิงกระบวนการกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่เป็นเนื้อหาของบทเรียนอย่างกลมกลืน

ในส่วนของกลุ่มอภิปราย ควรอยู่ภายใต้เกณฑ์ต่อไปนี้

(1) การอภิปรายต้องไม่ใช่เพื่อการขยายความเพื่อบ่งชี้หลักจริยธรรมหรือ
หลักเหตุผล หรือคำตอบที่อยู่ภายในใจของผู้สอนแต่ละรายใช้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนคิดแลกเปลี่ยนความรู้
แสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตีความ และตัดสินใจด้วยตนเองอย่างอิสระโดยปราศจากการ
สรุปเป็นแนวคิดร่วมกันของกลุ่ม

(2) การดำเนินการอภิปรายต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศ ท่าที หรือท่วงทำนอง
ที่รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และปราศจากการประเมินจากผู้สอน อย่างไรก็ตามผู้สอนก็
สามารถแสดงจุดยืนของตนได้แต่ต้องให้เหมาะสมกับกาลเทศะโดยอาจต้องปกปิดไว้จนกว่าผู้เรียน
จะมีความเป็นอิสระจากการอาศัยแนวคิดผู้อื่น

ในกรณีที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน หรือขัดแย้งกัน หรือคำตอบหรือประโยคสนทนา
ไม่ชัดเจน ผู้สอนจะเป็นแบบอย่างในการใช้คำถามประเภทกระจำจ้านิยามด้วยท่วงทำนองสงสัย
อย่างอ่อนน้อมถ่อมตนอย่างแท้จริง และพร้อมจะเคารพความเห็นและผลการตัดสินใจของ
ปัจเจกบุคคลโดยอิสระ (ไม่ใช่ท่วงทำนองก้าวร้าว ข่มขู่ ครอบงำความคิดเห็นผู้อื่น) ทั้งนี้เพื่อให้
ผู้เรียนเกิดความเคยชินจนกระทั่งรับเอาท่วงทำนองดังกล่าวมาใช้โดยอัตโนมัติ

(3) กลุ่มอภิปรายซึ่งใช้ผสมผสานกับเทคนิควิธีกระจำจ้านิยามนี้ มุ่งอาศัยพลวัตร
ของกลุ่ม (Group Dynamic) ที่เกิดจากการที่ความคิดเห็นของคนหนึ่งไปกระตุ้นให้คนอื่น ๆ

ในกลุ่ม บรรณานาจะแสดงความคิดเห็นของตนออกมาบ้างและเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือทัศนะออกมาอย่างเปิดเผยและจริงใจ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายพื้นฐานข้อหนึ่งของเทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยแนวคิดของเทคนิคนี้สามารถกำหนดขนาดของกลุ่มอภิปรายที่เหมาะสมได้ 6 - 12 คน (นาถกรณ์ หะวานนท์. ม.ป.ป. : 1)

กระบวนการเรียนการสอนซึ่งอาศัยคำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวทางของเทคนิควิธีกระจ่างคำนิยมผสมผสานกับเทคนิคกลุ่มอภิปรายข้างต้นจะต้องดำเนินการโดยไม่เกี่ยวข้องกับเกรดหรือคะแนนผลการเรียนของผู้เรียน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนขาดความเป็นอิสระที่จะคิดและตัดสินใจด้วยตนเองโดยการพยายามตอบสนองให้สอดคล้องกับความประสงค์ของผู้สอน เพื่อรักษาระดับเกรดหรือผลการเรียน

3. การส่งเสริมบุคคลให้เป็นผู้มีการตัดสินใจทางจริยธรรมด้วยตนเองอย่างอิสระ ปราศจากอำนาจครอบงำหรือการชักจูงใ้มน้าวจากผู้มีอิทธิพลเหนือตนนั้น กระบวนการเรียนการสอนควรประกอบด้วยคุณลักษณะของบรรยากาศการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้สอน ดังนี้

3.1 บรรยากาศการเรียนการสอน

บรรยากาศการเรียนการสอนควรเป็นไปในลักษณะของการเคารพและเชื่อมั่นในความคิด และการตัดสินใจอย่างอิสระของปัจเจกบุคคล ทั้งในระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน กับผู้สอน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนควรเป็นลักษณะเดียวกับความสัมพันธ์แบบ ฉัน - เธอ (I - Thou) ของคนกับคนที่มีความเสมอภาคกัน เป็นความสัมพันธ์ที่ยอมให้มีการดำรงอยู่ของความเป็นอิสระ ความมีเสรีภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง เปิดเผยตรงไปตรงมา เคารพซึ่งกันและกัน และมีความผูกพันกันอันเนื่องมาที่ได้มีการคำนึงถึงความเป็นอยู่ทั้งหมดในความสัมพันธ์ (Buber. 1965 : XV, 109 - 205)

3.3 ผู้สอน

ผู้สอนควรมีคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ดังนี้

ก. คุณสมบัติของผู้สอน (Buber. 1965 : XV ; Rogers. 1969 :

(1) ผู้สอนต้องไม่ใช่บุคคลที่มีอุปนิสัยชอบทิ่มแทงข้อมูลให้แก่ผู้เรียน หรือเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่เปิดเผยศักยภาพของผู้เรียน แต่ผู้สอนจะต้องเป็นบุคคลที่มีความตระหนัก และเอาใจใส่อย่างแท้จริงในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันและกัน ทั้งระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยตนเอง และต้องให้ความสำคัญอย่างแท้จริงในการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน มีความตระหนักต่อการเลือกทางเลือกอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ผู้สอนจะต้องมีความสามารถอย่างแท้จริงในการเป็นผู้รับฟัง ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรับรู้ความรู้สึกของผู้เรียน

(3) ผู้สอนต้องมีความสามารถอย่างแท้จริงในการเป็นผู้ยอมรับ ความคิดประเภทที่มีความเปลี่ยนแปลง ทำท่าย รบกว่น หรือสร้างสรรค์ มากกว่าการพยายาม ยืนกรานเพื่อให้เกิดความคิดแบบลงรอยกัน (Conformity)

(4) ผู้สอนต้องมุ่งความสนใจอย่างมากไปยังความสัมพันธ์กับผู้เรียน อย่างเท่าเทียมกันมากกว่ามุ่งไปยัง เนื้อหาของหลักสูตร

(5) ผู้สอนต้องมุ่งให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจกับความสัมพันธ์ที่แตกร้าวระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมากกว่ามุ่งสู่การลงโทษเพื่อรักษาวินัย

(6) ผู้สอนต้องมุ่งพัฒนาบรรยากาศของความเท่าเทียมกัน ในชั้นเรียน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระ และสร้างสรรค์

ข. บทบาทและหน้าที่ของผู้สอน

ผู้สอนต้อง ไม่เป็นผู้บอกหลักเหตุผล คือ หลักจริยธรรมแก่ผู้เรียน หรือตอบสนองผู้เรียนเพื่อนำไปสู่คำตอบที่มีอยู่ในใจของผู้สอน แต่จะทำหน้าที่ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาตามแนวทางของเทคนิค วิธีการจางคำนิยามเพื่อช่วยให้ผู้เรียนฉุกคิดและปรารภณาที่จะ แสวงหาสารสนเทศสำหรับนำไปสู่การตัดสินใจด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยปราศจากการวิพากษ์ วิจารณ์ หรือประเมินแนวคิดของผู้เรียนทั้งในแง่ลบและบวก

ผู้สอนสามารถแสดงทัศนะที่เป็นจุดยืนของตนได้ แต่ต้องให้เหมาะสม กับกาลเทศะ อาจต้องปกปิดไว้จนกว่า เมื่อผู้เรียน มีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองอย่าง เพียงพอแล้ว

โดยกรอบทฤษฎีและแนวคิดทั้งหมดข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุปด้วยแผนภาพ เพื่อการวิจัยได้ดังนี้

การให้การศึกษาด้วยวิธี

กระบวนการแสวงหาคำนิยาม:-

เนื้อหาบทเรียน: ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่ดำรงอยู่ในขณะนั้น ซึ่งมีทัศนคติความเห็นแตกต่างกันไปหลายแง่มุมโดยยังไม่มีข้อสรุปหรือข้อตัดสินใจที่แน่นอน

เทคนิควิธีสอน: เป็นการผสมผสานระหว่างการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวทางของเทคนิควิธี

กระจ่างคำนิยามและกลุ่มสนทนา

ผู้สอน: ไม่เป็นผู้บอกหลักจริยธรรมหรือหลักเหตุผล แต่จะใช้เทคนิควิธีสอนข้างต้นเร้าผู้เรียนให้ตัดสินใจทางจริยธรรมด้วยตนเองโดยไม่วิพากษ์วิจารณ์ ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ และมีคุณลักษณะตามเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน-ผู้เรียน แบบฉัน-เธอ (I-Thou) บรรยากาศการเรียนรู้

การสอน: เคารพและเชื่อมั่นในความคิดและการตัดสินใจอย่างอิสระของปัจเจกบุคคล

เครื่องมือวัดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม :-

1. แบบทดสอบประเภทความเรียงและเกณฑ์การให้คะแนน
2. แบบสังเกตการใช้และไม่ใช้คำถามประเภทกระจ่างคำนิยามหรือการครอบงำความคิดผู้อื่นและหรือก้าวร้าว

ส่งผลต่อ

(ทำให้เกิด)

โดยอาศัยเครื่องมือนี้

วัดการเกิดขึ้นของกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม

กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม :-

1. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่เป็นไปได้
2. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความของความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้อง
3. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อเท็จจริงและแนวทัศนคติความเห็นที่เกี่ยวข้อง
4. มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาทั้งในด้านผลดี ผลเสีย ผลกระทบ ต่อส่วนตนและต่อส่วนรวมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว
5. มีการใช้คำถามในแนวกระจ่างคำนิยามแทนการครอบงำความคิดผู้อื่นและหรือก้าวร้าว
6. มีการตัดสินใจโดยอิสระปราศจากการครอบงำจากผู้มีอิทธิพลเหนือตน
7. มีการตีความทางเลือกเพื่อจะนำไปปฏิบัติ

ปรับการให้การศึกษา โดยอาศัยทฤษฎีและผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ส่งผลอย่างแท้จริง

เป็นที่น่าสังเกตว่าจากแผนภูมิของกรอบทฤษฎีและแนวคิดเพื่อการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามีส่วนเปิดของแผนภูมิที่สามารถนำแนวคิดเพิ่มเติมจากทฤษฎี และข้อความรู้จากการดำเนินการวิจัยมาปรับปรุงวิธีให้การศึกษาให้เกิดความสมบูรณ์ขึ้นได้

สมมุติฐานของการวิจัย

โดยทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ทำให้ได้สมมุติฐานการวิจัยดังนี้

บุคคลที่ได้รับประสบการณ์ซ้ำ ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมในระยะเวลาหนึ่งที่เหมาะสมย่อมเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ได้มีการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. กำหนดการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม
2. คู่มือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
3. การดำเนินการทดลอง

ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด ต่อไปนี้

1. กำหนดการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม

กำหนดการให้การศึกษา หมายถึง โครงสร้างหรือองค์ประกอบของการให้การศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ พื้นฐานเชิงทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ความมุ่งหมายของการให้การศึกษา เนื้อหาบทเรียนหรือมวลประสบการณ์ การดำเนินกิจกรรม การเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล สำคัญของแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 พื้นฐานเชิงทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา

พื้นฐานเชิงทฤษฎีของการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานเชิงทฤษฎีที่เป็นรากฐานสำหรับการพัฒนาองค์ประกอบที่เหลือ มีสาระสำคัญโดยสรุปสำหรับการศึกษาวิจัย ครั้นนี้ดังนี้

สังคมปัจจุบันเป็นสังคมสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อน ต่างจากสังคมดั้งเดิมเป็นอย่างมาก ด้านหนึ่งอาจเนื่องมาจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของการทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และการคมนาคมสื่อสารที่ติดต่อถึงกันได้สะดวกรวดเร็วทั่วโลก สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ และทางเลือกจำนวนมากปรากฏให้เห็นชัดเจนขึ้น ในขณะที่ผู้ใหญ่ในสังคม จำเป็นต้องอุทิศเวลาส่วนใหญ่มุ่งประกอบหน้าที่การงาน ภายนอกบ้าน และหาเวลาได้

ยากในการจะจัดให้สมาชิกในครอบครัวได้ร่วมสนทนา วิเคราะห์หรือวิพากษ์วิจารณ์ต่อปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ และทางเลือกจำนวนมากดังกล่าว ด้วยสภาวะเช่นนี้ กระบวนการสังคมประกิต (Socialization) หรือการบอกกล่าวให้ผู้อื่นรับรู้ว่ามีหลักจริยธรรมหรือบรรทัดฐานทางสังคมอะไรบ้างที่พวกเขาต้องยึดถือ และนำไปใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจคุณค่าต่าง ๆ สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม จึงอาจไม่สอดคล้องเท่าที่ควรที่จะใช้ส่งเสริมอนุชนให้มีความสามารถในการจัดการเพื่อหาข้อยุติในปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ ที่การวางหลักเกณฑ์ของผู้ใหญ่ไม่เคยได้คำนึงหรือคาดถึงมาก่อน (Downey and Kelly. 1986) อย่างไรก็ตามหน่วยหรือสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง ฯลฯ ก็ยังจะคงไว้โดยธรรมชาติ ซึ่งวิถีชาวบ้าน จารีต ประเพณี กฎหมาย ฯลฯ โดยผ่านทางกระบวนการสังคมประกิตต่อไปแต่สำหรับสถาบันทางการศึกษาซึ่งเป็นสถาบันที่ไวที่สุดสถาบันหนึ่งในการเป็นผู้นำในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอย่างเป็นระบบต่อการจัดการกับประเด็นต่าง ๆ ทางสังคมนั้น ปัจจุบันได้มีการเสนอทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยม เพื่อความมุ่งหมายใหม่ในเรื่องการส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมมากกว่ามุ่งที่ตัวคุณค่าหรือหลักจริยธรรมสำหรับบอกกล่าวแก่อนุชน

การเกิดขึ้นของทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อล้มเลิกหลักจริยธรรมหรือบรรทัดฐานที่ได้รับการสั่งสมเรื่อยมาในสังคม แต่ทฤษฎีนี้เกิดขึ้นเพื่อเสนอวิธีการกระบวนการที่จะช่วยส่งเสริมบุคคลให้สามารถทำความเข้าใจในหลักจริยธรรมหรือบรรทัดฐานทางสังคมที่ควรคิดสรรนำมาใช้กับแต่ละทางเลือกได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ และที่สำคัญเพื่อช่วยส่งเสริมกระบวนการในการแสวงหาค่านิยมใหม่ ๆ สำหรับใช้เป็นรากฐานให้เกิดกระบวนการในการตัดสินใจคุณค่าต่าง ๆ ต่อปัญหาจริยธรรมใหม่ ๆ ที่ยังไม่ได้มีการวางรากฐานไว้โดยคนรุ่นก่อน

เนื่องจากทฤษฎีจริยศึกษาในแนวดังกล่าว มุ่งเน้นความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมผู้เรียนให้มีโอกาสพัฒนากระบวนการที่เป็นองค์ประกอบของการใช้ความคิดระดับสูงหรือการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินหรือการตัดสินใจทางจริยธรรมท่ามกลางทางเลือกจำนวนมากได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ ไม่ใช่ทำตามอย่างง่าย ๆ ในสิ่งที่ผู้อื่นบอก จึงได้คำนึงถึงพื้นฐานทางจิตวิทยาพัฒนาการเชิงจริยธรรมของผู้เรียนที่เป็นประชากรเป้าหมายให้สอดคล้องกันด้วย

จากทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2524 : 30 - 31 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. n.d.) ซึ่งกล่าวว่า การจะเลือกทำสิ่งใดโดยยึดหลักการเคารพตนเอง และคำนึงถึงส่วนรวมนั้นจะเกิดขึ้นกับบุคคลตั้งแต่ อายุ 16 ปีขึ้นไป การวิจัยครั้งนี้จึงได้เลือกศึกษานิสิตระดับปริญญาตรี รวมทั้งได้เจาะจงศึกษาแก่นิสิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ทั้งนี้เพราะ สถาบันการศึกษาแห่งนี้มีการเปิดสอนวิชา มน. 102 -มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรม ซึ่งเป็นวิชาศึกษาทั่วไปที่นิสิตทุกคณะวิชาต้องเรียนเป็นวิชาพื้นฐาน และหลักสูตรของรายวิชานี้ได้รับการปรับปรุงพัฒนาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรใช้เป็นฐานเริ่มต้นสำหรับแสดงให้เห็นว่าการให้การศึกษา ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดผลที่ต่างจากวิธีการให้การศึกษาที่มีอยู่แล้วหรือไม่

1.2 ความมุ่งหมายของการให้การศึกษา

การจริยศึกษาซึ่งเน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่เสนอเพื่อศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้มีความมุ่งหมายอยู่ที่การพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมของผลการตัดสินค่าทางจริยธรรมของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะทฤษฎีนี้ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวคุณค่า หลักจริยธรรม หรือบรรทัดฐานทางสังคม โดยเห็นว่า การพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมโดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ตายตัวนั้น อาจไม่สอดคล้องเท่าที่ควรกับลักษณะความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของทุก ๆ ด้านในสังคมข่าวสาร ข้อมูลสมัยใหม่ จึงได้เสนอความมุ่งหมายของการให้การศึกษาโดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรมที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดระดับสูง หรือความคิดขั้น วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินต่อประเด็นทางจริยธรรม มากกว่ามุ่งที่ตัวคุณค่า หลักจริยธรรมหรือบรรทัดฐานทางสังคมสำหรับบอกกล่าวให้เชื่อตาม

กระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรมซึ่งเป็นความมุ่งหมายของการให้ศึกษานี้ ได้แก่

- (1) การที่ผู้เรียนสามารถพิจารณาไตร่ตรอง ถึงทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบ หรือเคยชิน
- (2) การที่ผู้เรียนสามารถ พิจารณาไตร่ตรอง ถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้าใจตรงกัน

(3) การที่ผู้เรียนสามารถพิจารณาไตร่ตรอง ถึงข้อเท็จจริง และแนวทัศนะ ความเห็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือกเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน

(4) การที่ผู้เรียนสามารถพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในทุก ๆ ด้านต่อไปนี้เป็นคือ ด้านผลดี ด้านผลเสีย ด้านผลกระทบต่อนส่วนบุคคล ด้านผลกระทบต่อนผู้อื่น และ/หรือส่วนรวม ด้านผลกระทบในระยะสั้น และด้านผลกระทบในระยะยาว

(5) การที่ผู้เรียนสามารถใช้คำถามหรือประโยคสนทนาในแนวกระจ่าง คำนึงมบนฐานของการเคารพสิทธิในการตัดสินใจ อย่างอิสระของแต่ละบุคคล โดยปราศจากการพยายามครอบงำ ความคิดผู้อื่นให้เหมือนกับของตนและ/หรือก้าวร้าว

(6) การที่ผู้เรียนสามารถตัดสินใจโดยอิสระปราศจากอำนาจครอบงำ หรือ ชักจูงโน้มน้าวจากผู้มีอิทธิพลเหนือตน

(7) การที่ผู้เรียนสามารถตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัติ

1.3 เนื้อหาบทเรียนหรือมวลประสบการณ์

เนื่องจาก ทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มุ่งเน้นในเรื่อง การใช้ความคิดระดับสูง หรือการใช้ความคิดขั้นวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน หรือ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมท่ามกลางทางเลือกจำนวนมากด้วยตนเองอย่างอิสระ ดังนั้น เนื้อหาบทเรียนหรือมวลประสบการณ์ที่จะช่วยส่งเสริมสิ่งที่มุ่งเน้นดังกล่าวจึงควรเป็นประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในสถานการณ์จริงที่ดำรงอยู่ในสังคมขณะนั้น ๆ และควรเป็นประเด็นปัญหาที่ยังคง มีทัศนะความเห็นวิพากษ์วิจารณ์ในหลายแง่มุม กระทั่งปรากฏเป็นทางเลือกจำนวนมากโดยยัง ไม่มีข้อสรุปหรือข้อตัดสินใจที่แน่นอน ลักษณะเนื้อหาบทเรียนที่มีทางเลือกดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียน พิจารณาทบทวนอยู่ เสมอถึงทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ของแต่ละประเด็นปัญหาเมื่อต้องมีการตัดสินใจคุณค่า ซึ่งจะส่งผลให้การตัดสินใจคุณค่าในแต่ละครั้ง ไม่กระทำไปโดยขาดความยั้งคิด นอกจากนี้บทเรียนที่เป็นประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่ดำรงอยู่จริงในสถานการณ์สังคมขณะนั้น ๆ ยังจะช่วยกระตุ้น ผู้เรียนให้มีความกระตือรือร้นและมีชีวิตชีวาในการใช้กระบวนการคิดระดับสูง ทั้งในเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินเพื่อตัดสินใจทางจริยธรรมด้วย (Downey and Kelly. 1986 : 179 - 180 ; Schiever. 1991 : 4 - 5)

ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในสถานการณ์จริงที่ดำรงอยู่ในสังคมที่นำมาเป็นบทเรียนควรได้รับการคัดเลือกโดยกลุ่มผู้เรียนเอง ทั้งนี้เพราะถ้าเป็นประเด็นปัญหาที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียน น่าจะช่วยส่งเสริมให้บรรยากาศการเรียนการสอนมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำรายการประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในสถานการณ์จริง ที่ดำรงอยู่ในสังคมให้กลุ่มตัวอย่างจัดลำดับ และเสนอประเด็นเพิ่มเติม (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก) ได้ประเด็นสำหรับนำมาดำเนินการทดลอง 5 ประเด็น ดังนี้

- (1) การแก้ปัญหาการทันท่วงทีเนื่องจากการเปิดให้มีกฎหมายการทันท่วงทีเสรี มีความเหมาะสมเพียงใด
- (2) การขยายเวลาเปิดสถานบริการบันเทิงถึง 3.00 นาฬิกา มีความเหมาะสมเพียงใด
- (3) การจัดสรรงบประมาณโครงการพิเศษ (งบ ส.ส.) ให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แต่ละท่าน ๆ ละ 20 ล้านบาท มีความเหมาะสมเพียงใด
- (4) การตัดสินใจสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยของผู้ที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้แต่ผลสอบไม่มีความเหมาะสมเพียงใด
- (5) มาตราการ 4 ประการในการแก้ปัญหาโสเภณี คือ (ก) ในระยะสั้นให้ใช้การปราบปรามอย่างเร่งด่วน (ข) ให้แก้ไขกฎหมายปราบปรามโสเภณีให้มีประสิทธิภาพ (ค) ให้ช่วยเหลือโสเภณีให้สามารถกลับเข้าอยู่ในสังคมปกติได้ และ (ง) ให้เพิ่มการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี มาตราการเหล่านี้มีความเหมาะสมเพียงใด

เนื่องจากตามแผนการทดลองต้องมีการสอบก่อนและสอบหลัง การวิจัยครั้งนี้จึงใช้ประเด็นแรกในการสอบก่อนและสอบหลัง ตามแผนการทดลองดังกล่าว

1.4 การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน

1.4.1 วิธีดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎี การวิจัยครั้งนี้ เป็นการผสมผสานระหว่างการใช้คำถามหรือประโยคสนทนา ตามแนวทางของ เทคนิควิธีกระจำจำนัย และเทคนิคการจัดกลุ่มอภิปราย

การจะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามวิธีดังกล่าว การใช้คำถามหรือประโยคสนทนา และการอาศัยเทคนิคกลุ่มอภิปรายต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์ที่กำหนด บรรยากาศการเรียนการสอน สภาพความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน รวมทั้ง

ต้องอาศัยผู้สอน ที่มีคุณสมบัติ แสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีการวิจัย
ครั้งนี้ซึ่งแสดงรายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 2

1.4.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนเตรียมระบบสนับสนุนการเรียนการสอน และขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน
แต่ละขั้นตอนมีสาระดังต่อไปนี้

ก. ขั้นตอนเตรียมระบบสนับสนุนการเรียนการสอน ในขั้นนี้ผู้สอนต้องเตรียมการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

(1) เตรียมประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่มีค่าควรแก่การทำความเข้าใจร่วมกัน ที่ดำรงอยู่ในสังคมขณะนั้น และมีทัศนะความเห็นแตกต่างกันหลายแง่มุมโดยยังไม่มีข้อสรุปหรือข้อตัดสินใจที่ชัดเจนแน่นอน รวมทั้งต้องเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของผู้เรียนด้วยการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งประเด็นปัญหาทางจริยธรรมดังกล่าว และอยู่ในความสนใจของผู้เรียนด้วย อาจดำเนินการโดยนำประเด็นปัญหาที่ผู้สอนรวบรวมมาได้ ให้ผู้เรียนจัดลำดับความสำคัญ

(2) จัดทำคู่มือการตั้งคำถามตามแนวเทคนิควิธีกระจำง่าคำถามที่สอดคล้องกับแต่ละประเด็นปัญหา (รายละเอียดแสดงไว้ในคู่มือปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอน)

(3) เตรียมรายชื่อแหล่งข้อมูลที่จะสามารถค้นคว้าข้อมูลอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับแต่ละประเด็นปัญหาสำหรับสนับสนุนผู้เรียนที่ต้องการค้นคว้าเพิ่มเติม

(4) เตรียมสถานที่จัดกลุ่มสนทนาที่ปราศจากการรบกวนใด ๆ จากภายนอกที่มีขนาดพอเหมาะกับกลุ่มอภิปรายจำนวน 6 - 12 คน

(5) เตรียมอุปกรณ์การถ่ายวิดีโอ และเทปบันทึกเสียงสำหรับใช้ศึกษาบทสนทนาเพื่อปรับปรุงข้อบกพร่องของผู้สอน และการดำเนินกิจกรรมที่ยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ รวมทั้งเพื่อใช้บทสนทนาข้อมูลที่ต้องการสังเกต และเพื่อใช้ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

อุปกรณ์ถ่ายวิดีโอ และเทปบันทึกเสียงอาจส่งผลให้ผู้เรียนระมัดระวังพฤติกรรมไม่ให้เป็นไปโดยธรรมชาติ ผู้วิจัยหรือผู้สอนต้องชี้แจงให้ผู้เรียนเข้าใจว่าอุปกรณ์ดังกล่าว

จะไม่ทำให้เกิดความเสียหายใด ๆ แก่ผู้เรียน แต่จะใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาค้นคว้า หรือปรับปรุงการเรียนการสอนเท่านั้น

ข. ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน

ในแต่ละประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่นำมาใช้เป็นเนื้อหาบทเรียน โดยทั่วไปจะดำเนินการเรียนการสอนไปตามลำดับขั้นต่อไปนี้

(1) ขั้นเริ่มกิจกรรม

(1.1) จัดทำแผนผังชื่อ และที่นั่งของผู้เรียน

(1.2) ผู้สอนชี้แจงเหตุผลเพื่อให้ผู้เรียนพึงตระหนักว่าประเด็น

ปัญหาทางจริยธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน มีหลายประเด็นที่มีค่าควรแก่การทำความเข้าใจร่วมกัน

(1.3) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อประเภทวิดีโอและเทป บันทึกเสียง ซึ่งจะไม่ทำให้เกิดผลเสียหายแก่ผู้เรียน แต่จะใช้เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือเพื่อศึกษาค้นคว้า

(1.4) ขอให้ทุกคนแนะนำตนเอง

(2) ขั้นมอบหมายการบ้าน

ให้เอกสารที่บรรจุด้วยสถานการณ์ของประเด็นปัญหาทางจริยธรรมและคำถามขั้นต้นตามแนวเทคนิควิธีการแจกจ่ายคำนิยามสำหรับอำนวยความสะดวกต่อไปในการจัดทำคำถามหรือประโยคสนทนาในชั้นจัดกลุ่มสนทนา (ตัวอย่าง แสดงรายละเอียดไว้ในภาคผนวก ข) เอกสารนี้จะมอบหมายให้ผู้เรียนทำเป็นการบ้าน พร้อมกับกำหนดเวลา สถานที่ส่ง และการนัดพบ เพื่อจัดกลุ่มสนทนาซึ่งจะนำเอาคำตอบของบางคนมาเป็นประเด็นในการอภิปราย

(3) ขั้นดำเนินการกิจกรรมกลุ่มสนทนา และอภิปราย

ผู้สอนใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามเกณฑ์ของการให้การศึกษาด้วยวิธีการระดมการแสวงหาคำนิยาม (รายละเอียดของคำถามหรือประโยคสนทนาแสดงตัวอย่างไว้ในคู่มือปฏิบัติการการเรียนการสอน) โดยผู้สอนจะทำหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ดำเนินการกลุ่มสนทนา (Moderator) ในกิจกรรมกลุ่มสนทนา (Focus Group) ในขั้นตอนนี้ควรมีการถ่ายวิดีโอและใช้เทปบันทึกเสียง

(4) ขั้นดำเนินการกลุ่มสนทนาและอภิปรายเพิ่มเติม (ถ้ามี)

ดำเนินการเช่นเดียวกับในขั้นตอน (3) ในกรณีที่ผู้เรียนขอโอกาสในการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

โดยที่แนวคิดของการให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาคำนิยมนั้น จะไม่มีการสรุปการอภิปรายให้เป็นความเห็นร่วมกันของกลุ่ม ผู้สอนต้องทำหน้าที่ติดบทสนทนาเพื่อทั้งประเด็นการอภิปรายให้แต่ละคนได้ตัดสินใจด้วยตนเอง

ภายหลังสิ้นสุดขั้น (4) ผู้สอนจะให้เอกสารในลักษณะเดียวกับขั้น (2) แต่จะเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมในบทเรียนต่อไป เพื่อมอบหมายผู้เรียนทำการบ้าน

การดำเนินการสำหรับประเด็นปัญหาทางจริยธรรมแต่ละประเด็นต่อ ๆ มา จะเริ่มวงจรในขั้น (2) เรื่อยมาจนกระทั่งครบวงจรในขั้น (4)

1.4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในขั้นดำเนินการเรียนการสอน

ขั้นดำเนินการเรียนการสอนในแต่ละประเด็นปัญหาจะใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ โดยระยะเวลา ดังกล่าวมีลักษณะยืดหยุ่นได้อันเนื่องจากต้องขึ้นอยู่กับการตกลงร่วมกันของกลุ่ม

เวลา 2 สัปดาห์ที่ใช้ดำเนินการเรียนการสอนในแต่ละประเด็นปัญหา มีรายละเอียดของการใช้เวลาในแต่ละขั้นดังนี้

(1) ขั้นเริ่มกิจกรรมเพื่อจัดทำผังข้อและที่นั่งผู้เรียน ชี้แจงเหตุผล การนำประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมและมีค่าควรแก่การทำความเข้าใจร่วมกัน ชี้แจงวัตถุประสงค์ทางการใช้สื่อวิดีโอ และเทปบันทึกเสียง ให้แนะนำตัว รวมทั้งการมอบหมายการบ้านให้ตอบคำถามขั้นต้นในเอกสารที่มีสาระเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางจริยธรรม อาจใช้เวลาโดยประมาณ 1 ชั่วโมง

(2) ระยะเวลาในการทำการบ้าน ให้อยู่ในความตกลงร่วมกันของกลุ่ม โดยทั่วไปอาจใช้เวลาประมาณ 1 - 2 วัน

(3) ภายหลังจากที่ผู้เรียนส่งการบ้านแล้ว ผู้สอนจะนำคำตอบขั้นต้นของผู้เรียนมาจัดทำรายละเอียด ของคำถามหรือประโยชน์สนทนาตามเทคนิควิธีการข้างค่านิยม อาจใช้เวลาดำเนินการดังกล่าวโดยประมาณ 2 - 3 วัน

(4) ดำเนินกิจกรรมกลุ่มสนทนา ในขั้นนี้อาจใช้เวลาโดยประมาณ

2 - 3 ชั่วโมง

(5) ในขั้นดำเนินการกิจกรรมกลุ่มสนทนาอาจมีผู้ร้องขอเวลาและโอกาสในการค้นคว้าข้อมูล หรือหลักฐานอ้างอิงเพิ่มเติม ระยะเวลาที่ให้อยู่กับความตกลงร่วมกันของกลุ่ม อาจใช้เวลาโดยประมาณ 1 - 3 วัน

(6) ดำเนินกิจกรรมกลุ่มสนทนาอีกครั้ง ภายหลังจากที่ได้ให้โอกาสไปค้นคว้าข้อมูล หรือหลักฐานอ้างอิงเพิ่มเติม อาจใช้เวลาโดยประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง

ระยะเวลาดำเนินการทั้งหมด ทั้งสิ้น ประมาณ 10 - 14 วัน

1.4.4 จำนวนประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่สามารถนำมาดำเนินการได้ในหนึ่งภาคการศึกษา

เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้ดำเนินการในแต่ละประเด็นปัญหาทางจริยธรรมจะใช้เวลาโดยประมาณ 2 สัปดาห์ ในภาคการศึกษาหนึ่ง ๆ มีเวลาเรียนเต็มที่ประมาณ 15 สัปดาห์ ดังนั้นในภาคการศึกษาหนึ่งอาจสามารถนำประเด็นปัญหาทางจริยธรรมมาดำเนินการได้ประมาณ 7 ประเด็น

แต่สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ต้องดำเนินการตามแผนวิจัยแบบสีกุ่มทดสอบก่อนหลัง จึงสามารถนำปัญหาทางจริยธรรมมาดำเนินการได้เพียง 5 ประเด็นเท่านั้น

1.5. การวัดและประเมินผล

เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสดงความคิดเห็นตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มุ่งที่ตัวคุณค่าทางจริยธรรม หากแต่เพื่อมุ่งให้เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมด้วยเหตุนี้ การวัดและประเมินผลจึงไม่ใช่เป็นลักษณะเดียวกับการวัดผลสัมฤทธิ์แต่จะเป็นการวัดและประเมินผลเพื่อแสดงว่าผู้เรียนเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมหรือไม่ ภายหลังได้รับการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือวัดต่อไปนี้

1.5.1 แบบทดสอบประเภทความเรียงพร้อมเกณฑ์การให้คะแนน

1.5.2 แบบสังเกตการใช้ และไม่ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาประเภท

กระจำจนวนและแบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าว

เครื่องมือวัดดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 แบบทดสอบประเภทความเรียงพร้อมเกณฑ์การให้คะแนน

การถือว่าแบบทดสอบประเภทความเรียงเป็นเครื่องมือวัดที่เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ (ไพศาล หวังพานิช. 2528 : 93)

(1) ข้อสอบความเรียงเหมาะสำหรับใช้วัดความสามารถในการเสนอความคิด วิพากษ์ วิเคราะห์ และการตัดสินใจต่าง ๆ

(2) ข้อสอบความเรียงเหมาะสำหรับใช้กับผู้เรียนที่มีจำนวนน้อย

(3) ข้อสอบความเรียงจะให้อิสระในการตอบ

สำหรับข้อจำกัดของข้อสอบความเรียงนั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา ค้นคว้าครั้งนี้ ทั้งนี้เพราะ

(1) ข้อจำกัดของข้อสอบความเรียงเรื่องความครอบคลุมของเนื้อหา

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ไม่ได้ยึดถือเนื้อหาบทเรียนเป็นสาระสำคัญ แต่จะใช้เนื้อหาบทเรียน หรือประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเป็นสื่อในการดำเนินกิจกรรมที่จะนำไปสู่การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม จึงทำให้ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องนี้

(2) ข้อจำกัดในเรื่อง การตรวจให้คะแนนยาก และมักมีความลำเอียง

อันเนื่องมาจากผู้ตรวจคำตอบ ซึ่งมีผลวิจัยสนับสนุนให้เห็นอย่างชัดเจนโดยแอสเบิร์น (ไพศาล หวังพานิช. 2528 : 91 ; อ้างอิงมาจาก Ashbern. n.d.) ว่า มีเด็กถึงร้อยละ 40 ที่สอบด้วยข้อสอบความเรียงแล้วได้คะแนนมากน้อยโดยขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้ตรวจให้คะแนน และยังมีเด็กอีกร้อยละ 10 ที่ได้คะแนนมากน้อยโดยขึ้นอยู่กับว่า ตรวจให้คะแนนในตอนไหน

ข้อจำกัดนี้ไม่มีผลต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เนื่องจากการตรวจให้คะแนน ไม่ได้วัดผลสัมฤทธิ์ หรือความสามารถของผู้เรียน แต่จะพิจารณาเพียงว่า มีการเกิดหรือไม่เกิด กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในตัวผู้เรียนตามความมุ่งหมายของการให้การศึกษาหรือไม่ ซึ่งมีเกณฑ์สำหรับพิจารณาอย่างชัดเจน ดังนี้

ในการทำข้อสอบความเรียงที่มีประเด็นปัญหาให้บุคคลได้ตัดสินใจทางจริยธรรม โดยไม่มีคำตอบนำทางแบบมีตัวเลือก แล้วผู้ตอบสามารถให้คำตอบที่ปรากฏหลักฐานต่อไปในคำตอบ คือ

(1) มีการคำนึงถึงทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน

(2) มีการคำนึงถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน

(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริง หลักฐานหรือแนวเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน

(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกทั้งในด้านผลดี ด้านผลเสีย ด้านผลกระทบต่อส่วนบุคคล ผู้อื่น และ/หรือส่วนรวม รวมทั้งคำนึงถึงผลกระทบทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

(5) ไม่มีการพยายามครอบงำความคิดของผู้อื่นให้เหมือนกับของตน และ/หรือก้าวร้าว

(6) ไม่มีการอ้างอิงการตัดสินใจตามความเห็นของผู้อื่นอันเนื่องมาจากการมีอำนาจเหนือ การครอบงำ ชักจูงหรือโน้มน้าวให้เชื่อตาม การอ้างอิง ถ้ามีควรเนื่องมาจากมีหลักเหตุผลตามแนวคิดของตนรองรับ

(7) มีการตีความทางเลือกเพื่อจะนำไปปฏิบัติ

ถ้าปรากฏหลักฐานว่ามีในทุกข้อ ยกเว้นข้อ (5) และ (6) จะได้ ครั้งละ 1 คะแนน ถ้าไม่มี จะได้ -1 คะแนน สำหรับข้อ (5) และ (6) ถ้าไม่มีจะได้ 1 คะแนน ถ้ามีจะได้ -1 คะแนน

การให้คะแนนทั้งทางลบ และทางบวกก็เพื่อให้สามารถศึกษาถึง

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้ทั้งในแง่ของการเกิดพฤติกรรม และ ไม่เกิดพฤติกรรม และได้มีการบันทึกคะแนนทุกครั้งที่เกิดหรือไม่เกิดพฤติกรรม ซึ่งอาจทำให้กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมบางข้อมีคะแนนทางบวกมากกว่าข้ออื่นหรือบางข้ออาจมีเฉพาะคะแนนทางลบเท่านั้น เพราะไม่เกิดพฤติกรรมตามความมุ่งหมายเลย การดำเนินการเช่นนี้ก็เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไปในการศึกษาค้นคว้าเพื่อปรับปรุงเทคนิควิธีสอน อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของการวิจัยนั้น ได้ใช้คะแนนที่บ่งชี้กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมโดยรวมทางบวก เท่านั้น สำหรับคะแนนทางด้านลบนั้น นำมาใช้วิธีศึกษาแบบพรรณาวิเคราะห์

ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่นำมาใช้สร้างแบบสอบถามความเรียง คือ เรื่อง การแก้ปัญห การทำแท้งเถื่อนโดยการเปิดให้มีกฎหมายการทำแท้งเสรี ความเที่ยงตรงของแบบสอบ อาศัยวิธีพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ รายละเอียดของแบบสอบถามความเรียงมีดังต่อไปนี้

แบบสอบถามเรื่อง

เรื่อง การแก้ปัญหา การทำแท้งเถื่อนโดยการเปิดให้มีกฎหมายการทำแท้งเสรี

นำเรื่อง

เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2537 ตำรวจกองปราบปรามบุกหลายแหล่งบริการรับทำแท้งที่โรงพยาบาลพัฒนาเวช เขตพระโขนง กรุงเทพฯ และพบซากทารกที่ถูกทำแท้งยัดใส่ถุงพลาสติกจำนวน 3 ถุง โดยหนึ่งในสามถุง เป็นถุงใส่ทารกที่เริ่มเป็นรูปเป็นร่าง มีแขนขาแล้ว ส่วนอีก 2 ถุง เป็นทารกที่เพิ่งเป็นตัว มีแขนขาออกออกมาเล็กน้อย รวมทั้งยังมีซากศพใส่ไว้ในกะละมังอีก 1 ศพ กระดูกเล็ก ๆ จำนวนมากอยู่ใต้ชักโครกในห้องน้ำของโรงพยาบาล

จากรายงานการวิจัยของ น.พ.วิฑูรย์ โอสถานนท์ พบว่า มีผู้ลักลอบทำแท้งถึง 150,000 - 200,000 คนต่อปี

อย่างไรก็ตามภายหลังเกิดกรณี บุกหลายแหล่งบริการทำแท้งที่โรงพยาบาลพัฒนาเวช ได้มีการเรียกร้องให้มี "กฎหมายทำแท้งเสรี" กันมากขึ้น ในขณะที่มีเสียงคัดค้านอย่างหนาแน่น เช่นเดียวกัน (ดอกเบี๋ยการเมืองรายสัปดาห์ 4(159) 5 - 11 มิถุนายน 2537 : 10 - 13)

หลังจากได้อ่านกรณีตัวอย่างเรื่องการทำแท้งข้างต้นแล้ว โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ด้วยแนวคิดที่แท้จริงของท่าน

1. ท่านคิดว่าการแก้ปัญหาเรื่องการทำแท้ง โดยให้มีการออกกฎหมายทำแท้งเสรีเหมาะสมแล้วหรือไม่ เพราะเหตุใด
2. ก่อนให้คำตอบในข้อ 1
  - 2.1 ท่านเคยคิดจะตอบคำตอบอื่นหรือไม่ อย่างไร
  - 2.2 ถ้าเคยคิด ทำไมจึงคิด
  - 2.3 ถ้าไม่เคยคิด ทำไมจึงไม่คิด
3. การให้คำตอบในข้อ 1
  - 3.1 ท่านเคยลังเลในคำตอบนั้นหรือไม่
  - 3.2 ถ้าเคยทำไมจึงลังเล

3.3 ถ้าไม่เคย ทำไมจึงไม่ลังเล

3.4 ถึงตอนนั้นท่านยังคงลังเลในคำตอบข้อ 1 ของท่านอยู่อีกหรือไม่ เพราะ

เหตุใด

4. การให้คำตอบในข้อ 1

4.1 ท่านเคยคิดถึงความหมายของคำ หรือข้อความใดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เป็นพิเศษหรือไม่ อย่างไร

4.2 ถ้าเคยคิด ทำไมจึงคิดถึงความหมายของคำหรือข้อความนั้นเป็นพิเศษ

5. เหตุผลที่ใช้สนับสนุนคำตอบในข้อ 1

5.1 หนักแน่นเพียงพอแล้วหรือยัง

5.2 ถ้าหนักแน่นเพียงพอแล้ว ทำไมจึงคิดว่าหนักแน่นเพียงพอแล้ว

5.3 ถ้ายังไม่หนักแน่นเพียงพอ ท่านคิดจะค้นคว้าหลักฐานข้อเท็จจริงใดมา

อ้างอิงเพิ่มเติม เพราะเหตุใด

6. การให้คำตอบในข้อ 1

6.1 ท่านเคยคิดถึงผลที่จะเกิดตามมาอะไรบ้างหรือไม่

6.2 ถ้าเคย ท่านคิดไว้อย่างไร

7. ในการให้คำตอบในข้อ 1

7.1 ท่านเคยคิดต้องการให้คนอื่น ๆ ตอบเหมือนท่านหรือไม่

7.2 ถ้าไม่เคยคิด ทำไมจึงไม่คิด

7.3 ถ้าเคย ทำไมจึงคิดอยากให้คนอื่นตอบเหมือนท่าน

7.4 ถ้าต้องการให้คนส่วนใหญ่ตอบเหมือนท่านจะทำอย่างไร

8. การให้คำตอบในข้อ 1

8.1 ท่านคิดว่ามีใครมีอิทธิพลต่อการให้คำตอบของท่านในข้อ 1 บ้างหรือไม่

8.2 ถ้ามี เป็นใครบ้าง และทำไมบุคคลเหล่านั้นจึงมีอิทธิพลต่อแนวคิดของท่าน

9. การให้คำตอบในข้อ 1

9.1 ท่านเคยคิดผลักดันให้แนวคิดของท่านเป็นจริงในทางปฏิบัติหรือไม่

9.2 ถ้าไม่เคย ทำไมจึงไม่คิด

9.3 ถ้าเคย ทำไมจึงคิด และคิดไว้อย่างไร

ความเชื่อถือได้ (Reliability) ของการตรวจให้คะแนน ในแบบสอบ
 ความเรียงพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนที่ตรวจโดยผู้วิจัย ต่างเวลา
 และระหว่างคะแนนที่ตรวจโดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย ซึ่งพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ
 กิลฟอร์ด (Guilford) ระหว่างคะแนนที่ตรวจโดยผู้วิจัยต่างเวลากันมีค่าเท่ากับ 0.8333
 และระหว่างคะแนนที่ตรวจโดยผู้วิจัยกับผู้ช่วยวิจัยมีค่าเท่ากับ 0.7857

คะแนนที่ได้จากการตรวจแบบสอบความเรียงนำมาบันทึกลงในแบบฟอร์มต่อไปนี้

แบบบันทึกคะแนนจากแบบสอบถามเรียง

กลุ่ม.....

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่อาจเป็นไปได้ เพื่อขยาย ขอบข่ายความคิดและแนวทาง ให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน								
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความที่เกี่ยข้องเพื่อความ เข้าใจตรงกัน								
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือ แนวคิดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน								
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อดี								
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อเสีย								
(6) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล								

คนที่ สิ่งมุ่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(7) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม								
(8) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น								
(9) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว								
(10) ไม่มีการครอบงำความคิด ผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว								
(11) ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจาก มีอิทธิพลเหนือ								
(12) มีการตีความทางเลือก เพื่อ จะนำไปปฏิบัติ								

1.5.2 แบบสังเกตการใช้ และไม่ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาประเภท

กระจ่างคำนิยมและแบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว

เครื่องมือวัดประเภทข้อสอบความเรียงข้างต้น สามารถใช้วัดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่ครบถ้วน ในประเด็นที่เกี่ยวกับ "การใช้คำถามหรือประโยคสนทนาในแนวกระจ่างคำนิยมบนฐานของการเคารพสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระของปัจเจกบุคคล โดยปราศจากการพยายามครอบงำความคิดผู้อื่นให้เหมือนตน และ/หรือก้าวร้าว" นั้นต้องใช้เครื่องมือวัดประเภทการสังเกตโดยสังเกตจากกลุ่มสนทนาที่ดำเนินการกลุ่มโดยผู้เรียนด้วยกันเอง สมาชิกกลุ่มเลือกผู้เรียนคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย ส่วนผู้สอนไม่มีส่วนร่วมในกลุ่มสนทนา นั้น แต่มีหน้าที่เพียงบันทึกคะแนนจากการสังเกต แบบสังเกตนี้สามารถใช้วัดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมได้ทุกประการ แบบสังเกตที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มี 2 ฉบับดังนี้

- (1) แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจ่างคำนิยม
- (2) แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าว

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจ่างคำนิยม ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงของสิ่งที่มุ่งวัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมีรายละเอียดตามแบบฟอร์ม ดังต่อไปนี้

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจ่างค่านิยม

กลุ่ม.....

คนที่ สิ่งมุ่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่อาจเป็นไปได้ เพื่อขยาย ขอบข่ายความคิดและแนวทาง ให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน								
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความที่เกี่ยวข้องเพื่อความ เข้าใจตรงกัน								
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือ แนวคิดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน								
(4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อดี								
(5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อเสีย								

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล								
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม								
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น								
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว								
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม สู่คำตอบในใจตน								

คน ที่ สิ่ง มุ่ง วัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(11) เสนอแนวคิด ชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน								
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ								

แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว ปรับปรุงจากแบบบันทึก
พฤติกรรมก้าวร้าวของพรทิพย์ ทรัพย์สิน (2532) และวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับแนวคิดวิธี
กระจ่างค่านิยม ภายหลังจากผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรงของสิ่งที่มุ่งวัดโดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว
มีรายละเอียดดังนี้

แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าว

กลุ่ม .....

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ยกเหตุผลหรือหลักฐาน หว่านล้อมเพื่อมุ่งสู่คำตอบ ในใจตนมากกว่าเพื่อแสวง หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม								
(2) พยายามชักชวนของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ								
(3) พุดแข่งด้วยประโยชน์สนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูดไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด								
(4) ตั้งคำถามข้อสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจตน								

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(5) พุทธศัคคานหรือสนับสนุนหรือเสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดตนมากกว่าเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง								
(6) พุดเสียงดังด้วยน้ำเสียงกระด้าง								
(7) พุดประชดประชัน								

การบันทึกคะแนนในแบบสังเกต จะให้ 1 คะแนน ทุกครั้งที่กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนใช้คำถาม หรือประโยคสนทนาที่แสดงถึงสิ่งมุ่งวัดตามแบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจ่างคำนิยม และให้ -1 คะแนนทุกครั้งที่กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนใช้คำถามหรือประโยคสนทนาที่แสดงถึงสิ่งมุ่งวัดตามแบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และหรือก้าวร้าว

ความเชื่อถือได้ของการให้คะแนนในแบบสังเกตทั้งสองฉบับข้างต้น พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ สก็อต (Scott) ระหว่างคะแนนการสังเกตที่ให้โดยผู้วิจัยต่างเวลากัน (สังเกตจากภาพวิดีโอ และฟังเสียงจากเทปบันทึกเสียง ในประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเรื่องเดียวกัน สองครั้งแต่ละครั้งห่างกันสี่สัปดาห์) และระหว่างคะแนนการสังเกตโดยผู้วิจัย กับผู้ช่วยวิจัยในประเด็นปัญหาทางจริยธรรมเดียวกัน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.7047 และ 0.6775 ตามลำดับสำหรับแบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจ่างคำนิยม และมีค่าเท่ากับ 0.8219 และ 0.7950 ตามลำดับสำหรับแบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าว

2. คู่มือปฏิบัติการกรรมการเรียนการสอน

ในขั้นดำเนินการกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามเกณฑ์ของการให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการเล่นหาคำนิยมนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องมีคู่มือปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนการสอน คู่มือดังกล่าวประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

2.1 เอกสารที่ระบุด้วยสถานการณ์ของประเด็นทางจริยธรรมและคำถามขั้นต้นตามแนวเทคนิควิธีการหาคำนิยามสำหรับใช้เป็นฐานของการจัดทำรายละเอียดของคำถามหรือประโยคสนทนาสำหรับผู้สอนใช้ในกิจกรรมกลุ่มสนทนา

คำถามขั้นต้นนี้ผู้สอนจัดทำขึ้น โดยพิจารณาจากสถานการณ์ของประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่น่าเรื่องไว้ ลักษณะของคำถามจะกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดระดับวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมิน ให้คำตอบเป็นแนวทางเบื้องต้น สำหรับใช้เป็นฐานในการจัดทำรายละเอียดของคำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวเทคนิควิธีการหาคำนิยาม

เอกสารนี้ จะแจกให้ผู้เรียนทำเป็นการบ้านในช่วงเริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อหวังประโยชน์ในเรื่องให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดโดยลำพังตนเอง เป็นเบื้องต้น ก่อนจะเข้าอภิปราย (ตัวอย่างคำถามขั้นต้นแสดงรายละเอียดในภาคผนวก ข)

2.2 คำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวเทคนิควิธีการหาคำนิยามสำหรับผู้สอนใช้ในกิจกรรมกลุ่มสนทนา

คำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวเทคนิควิธีการหาคำนิยามนี้ ผู้สอนจะจัดทำรายละเอียดโดยอาศัยคำตอบของผู้เรียนจากการตอบคำถามขั้นต้น

แนวคำถาม หรือประโยคสนทนาต่อไปนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเชิงหลักการทั่วไป โดยปรับจากแนวคิดในเทคนิควิธีการหาคำนิยามของ รัธส์ และคนอื่น ๆ (Raths and others. 1966 : 63 - 65) และได้ผ่านการพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว (แบบฟอร์มการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงในภาคผนวก ค) ผู้สอนสามารถนำไปเพิ่มเติมรายละเอียดโดยอาศัยฐานคำตอบของผู้เรียนจากการตอบคำถามขั้นต้นได้ทุกประเด็นปัญหาทางจริยธรรม มีรายละเอียดดังนี้

เนื่องจากคำถามหรือประโยคสนทนาได้ถูกสร้างขึ้น เพื่อให้เอื้อต่อการช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม 7 ประการ จึงได้นำเสนอคำถามหรือประโยคสนทนาดังกล่าว แยกไว้ในแต่ละประการ คือ

(1) การพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่อาจจะเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยาย ขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่า สิ่งที่คุณเคยประสบ หรือเคยชิน

คำถามหรือประโยคสนทนาที่ส่งเสริมให้เกิดคุณสมบัติในข้อนี้ ได้แก่

- (1.1) (ระบุชื่อผู้เรียน) เคยคิดถึงคำตอบอื่น ก่อนที่จะตอบคำตอบนี้หรือไม่
ทำไมจึงคิด (ทำไมจึงไม่คิด)
- (1.2) ท่านคิดอย่างไรกับทางเลือก... (กล่าวถึงทางเลือก หรือแนวคิดของ
ผู้อื่นที่ไม่สอดคล้องกัน)

(1.3) แต่ละคนใช้เวลาตัดสินใจเลือกทางเลือกของตนอยู่นานเท่าใด

(1.4) นอกจากทางเลือกที่แต่ละคนในที่นี้ได้กล่าวถึงแล้ว คนทั่วไปได้พูดถึง
ทางเลือกที่แตกต่างไปจากนี้หรือไม่ อย่างไร

(2) การพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความของความคิดรวบยอดที่เกี่ยวข้อง เพื่อ
ความเข้าใจตรงกัน

คำถามหรือประโยคสนทนาที่ส่งเสริมให้เกิดคุณสมบัติในข้อนี้ ได้แก่

(2.1) การเลือกทางเลือกที่ต่างกันขึ้นอยู่กับ การให้ความหมายคำหรือข้อความ
"(ระบุ)" ต่างกันหรือไม่

(2.2) มีคำหรือข้อความอื่นอีกหรือไม่ที่อาจตีความต่างกัน แล้วทำให้เลือกทาง
เลือกที่ต่างกันออกไป

(2.3) คำหรือข้อความ "(ระบุ)" (ระบุชื่อผู้เรียน) เข้าใจว่าอย่างไร
มีใครตีความต่างจากนี้หรือไม่

(2.4) (ระบุชื่อผู้เรียน) เข้าใจคำ หรือข้อความ "(ระบุ)" ว่า "(ระบุ)"
ใช่หรือไม่ (ย้ำคำตอบของผู้นั้น)

(2.5) (ระบุชื่อผู้เรียน) เข้าใจคำ หรือข้อความ "(ระบุ)" ว่า "(ระบุ)"
ใช่หรือไม่ (บิดเบือนคำตอบของผู้นั้น)

(3) การพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อเท็จจริง หลักฐาน หรือแนวเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับ
แต่ละทางเลือกเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน

คำถามหรือประโยคสนทนา ที่ส่งเสริมให้เกิดคุณสมบัติข้อนี้ ได้แก่

(3.1) (ผู้สอนรวบรวมแนวเหตุผล หลักฐาน ข้อมูล จากแหล่งต่าง ๆ แล้วให้ผู้เรียน แสดงความเห็น อาจใช้คำถามว่า คิดอย่างไรกับแนวเหตุผล หลักฐาน และข้อมูล เหล่านั้น)

(3.2) (ระบุชื่อผู้เรียน) รู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่ตอบนั้น เหมาะสมแล้ว

(3.3) (ระบุชื่อผู้เรียน) มีหลักฐานอะไรมาสนับสนุนคำตอบของท่านหรือไม่

(3.4) หลักฐานสนับสนุนนั้นท่านอ้างอิงมาจากแหล่งใด

(3.5) แหล่งอ้างอิงนั้นน่าเชื่อถือเพียงใด

(3.6) หลักฐานที่ท่านอ้างอิง นั้นแน่นเพียงพอแล้วหรือไม่

(3.7) คนทั่วไปเขาอ้างอิงกันด้วยหลักฐานใด

(3.8) มีผู้ใดต้องการเวลาสำหรับค้นคว้าข้อมูลเพื่อการอ้างอิงเพิ่มเติมหรือไม่ ควรหาข้อมูลในแง่ใดมาเพิ่มเติม

(4) การพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกทั้งในด้านผลดี ผลเสีย ผลกระทบต่อส่วนตน ผู้อื่น และ/หรือส่วนรวม รวมทั้งผลกระทบในระยะสั้น และระยะยาว

คำถามหรือประโยคสนทนาที่ส่งเสริมให้เกิดคุณสมบัติในข้อนี้ ได้แก่

(4.1) (ระบุชื่อผู้เรียน) ทางเลือกหรือคำตอบที่ว่า "(ระบุ)" ของท่านน่าจะส่งผลกระทบตามมาบ้าง

(4.2) นอกจากผลเสีย (หรือผลดี) แล้วมีผลดี (หรือผลเสีย) บ้างหรือไม่

(4.3) ผลเสีย (หรือผลดี) น่าจะเกิดแก่ผู้ใดบ้าง

(4.4) คำตอบของ (ระบุชื่อผู้เรียน) ที่ว่า "(ระบุ)" จะส่งผลกระทบต่อผู้อื่นอย่างไร

(4.5) (ระบุทางเลือกหรือคำตอบต่าง ๆ) จะส่งผลกระทบต่อการอยู่ร่วมกันของสังคมหรือไม่ จะส่งผลในลักษณะอย่างไร

(4.6) ผลกระทบระยะสั้นจะมีลักษณะอย่างไรบ้าง และผลกระทบระยะยาวจะมีลักษณะอย่างไรบ้าง

(4.7) (ระบุผลที่เกิดตามมาต่าง ๆ) เป็นผลที่เกิดขึ้นในระยะสั้นหรือระยะยาว

(4.8) ควรสนใจผลที่จะเกิดตามมาในระยะยาว หรือไม่เพราะเหตุใด

(5) การใช้คำถามตามแนววิธีกระจ่างคำนิยามบนฐานของการเคารพสิทธิในการตัดสินใจอย่างอิสระของปัจเจกบุคคลโดยปราศจากการพยายามครอบงำความคิดผู้อื่นให้เหมือนของตน และ/หรือก้าวร้าว

คำถามหรือประโยคสนทนาที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดคุณสมบัติในข้อนี้ ได้แก่

(5.1) มีผู้ใด (ระบุชื่อผู้เรียน) จะซักถามผู้ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกับตน หรือไม่ (ให้โอกาสซักถามซึ่งกันและกันในระหว่างผู้เรียน)

(5.2) ท่านเห็นด้วยกับแนวคิดของ (ระบุชื่อ) หรือไม่ เพราะเหตุใด

(5.3) มีใครต้องการจะให้ผู้อื่นมีความคิดเห็นเหมือนตนหรือไม่ เพราะเหตุใด

(5.4) ถ้าท่านประสงค์จะให้ผู้อื่นมีความคิดเห็นเหมือนท่านจะทำได้โดยวิธีใด

(5.5) มีใครต้องการให้คนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเหมือนกับแนวคิดของตนบ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด ถ้าต้องการ จะทำได้โดยวิธีใด

(6) การตัดสินใจอย่างอิสระปราศจากอำนาจครอบงำหรือชักจูงโน้มน้าวจากผู้มีอิทธิพลเหนือตน

คำถามหรือประโยคสนทนาที่ส่งเสริมให้เกิดคุณสมบัติข้อนี้ ได้แก่

(6.1) ท่านได้แนวคิดนี้มาจากไหน

(6.2) การที่ท่านตัดสินใจเลือกทางเลือกนี้คนอื่น ๆ จะคิดกับท่านอย่างไร

(6.3) การที่ท่านเลือกตัดสินใจเช่นนี้ ใครเป็นผู้มีอิทธิพลต่อท่านมากที่สุด

(6.4) การที่ท่านเห็นด้วยกับ (ระบุ) เป็นเพราะเขามิใช่เสี่ยงเป็นต้นแบบ

ถือเอาหรือไม่

(6.5) ถ้าท่านไม่ตัดสินใจเลือกทางเลือกนี้จะทำให้กระทบกระเทือนต่อความรู้สึกของผู้ที่เคารพนับถือ เช่นครู หรือผู้ปกครองหรือไม่ ท่านกังวลใจเรื่องนี้หรือไม่

(7) การตีความทางเลือกเพื่อจะนำไปปฏิบัติ

คำถามหรือประโยคสนทนาที่ส่งเสริมให้เกิดคุณสมบัติข้อนี้ ได้แก่

(7.1) แนวทางเลือกของท่านสามารถจะทำให้เป็นจริงในทางปฏิบัติได้

หรือไม่ จะทำได้โดยวิธีใด

(7.2) สิ่งที่ต้องทำก่อนคืออะไร

(7.3) ใครควรเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

(7.4) ตัวท่านเอง (ระบุชื่อผู้เรียน) ควรมีส่วนร่วมดำเนินการอย่างไร

(7.5) ขั้นตอนการดำเนินการโดยสรุปควรเป็นอย่างไร

คำถามหรือประโยชน์สนทนาข้างต้นเป็นเพียงแนวทางในการดำเนินการกิจกรรม
ในสถานการณ์จริงผู้สอนต้องปรับคำพูดให้กลมกลืนกับสถานการณ์อย่างเป็นธรรมชาติ

3. การดำเนินการทดลอง

การทดลองเพื่อศึกษาผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมต่อ
กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในครั้งนี้ ได้ทำการทดลองกับนิสิตระดับปริญญาตรีของมหา
วิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ลงเรียนวิชา มน.102 (มนุษย์กับการใช้เหตุผลและ
จริยธรรม) และอาสาสมัครเข้ารับการทดลอง ทั้งนี้เพราะ (1) นิสิตปริญญาตรี เป็นบุคคลที่มีช่วง
อายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ซึ่งมีพัฒนาการทางจริยธรรมในขั้นที่สามารถจะเลือกทางเลือก โดยยึด
หลักการเคารพตนเองได้โดยพื้นฐาน ทำให้การให้การศึกษาตามแนวคิดของการค้นคว้าทดลอง
ครั้งนี้ไม่เป็นเรื่องที่ยากเกินวัย (2) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ได้มีการใช้
หลักสูตรวิชา มน.102 (มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรม) ที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนามา
ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 และนิสิตทุกคณะวิชาต้องเรียนเป็นวิชาพื้นฐาน ทำให้สามารถพิจารณา
ผลการใช้เทคนิควิธีให้การศึกษาของการศึกษาครั้งนี้ได้ ว่าต่างจากที่มีใช้กันอยู่แล้วหรือไม่อย่างไร
และ (3) การใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครเข้ารับการทดลอง เพราะการค้นคว้าทดลอง
ครั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการทดลองต้องไม่มี
ผลกระทบต่อคะแนนผลการเรียนตามปกติเพื่อผู้เรียนจะสามารถตัดสินใจทางจริยธรรมโดยอิสระ
โดยไม่ต้องกังวลว่า จะกระทบต่อผลการเรียนของตน

กลุ่มตัวอย่างของการทดลองนี้มี 32 คน ได้ถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มถูกสุ่ม
ให้กับเงื่อนไขทดลอง 4 แบบ คือ (1) แบบสอบก่อน - จัดกระทำ - สอบหลัง (2) แบบสอบก่อน
- ไม่จัดกระทำ - สอบหลัง (3) แบบไม่สอบก่อน - จัดกระทำ - สอบหลัง และ (4) แบบ
ไม่สอบก่อน - ไม่จัดกระทำ - สอบหลัง กลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มให้กับแต่ละเงื่อนไขทดลองดังกล่าว
มีเงื่อนไขละ 8 คน และทุกกลุ่มมีความใกล้เคียงกันตามตัวแปรแทรกซ้อนดังนี้คือ เพศ ระดับ
ผลการเรียน หรือเกรดเฉลี่ย ระดับชั้นเรียน สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว และลักษณะ
การอบรมเลี้ยงดู

ขนาดของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ทุกกลุ่มซึ่งมีสมาชิกกลุ่มละ 8 คนนี้ โดยอ้างอิงจากแนวทฤษฎีการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) ที่เหมาะสม (6 - 12 คน) ในแนววิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เพื่อให้เกิดพลวัตรของกลุ่ม (Group Dynamic) ทั้งในลักษณะที่คำตอบของคนหนึ่งไปกระตุ้นคนอื่นให้ปราปรณาจะแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเปิดเผย และจริงใจ และพลวัตรของกลุ่มที่จะทำให้คำนึงถึงภาวะองค์รวม (Collective Orientation) ด้วย นอกเหนือจากการคำนึงถึงเพียงภาวะปัจเจกบุคคล (Individual Orientation) เท่านั้น

การได้มาของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัคร

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาวิจัยครั้งนี้ ควรผ่านการเรียนวิชา มน.102 (มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรม) มาแล้วหรือกำลังเรียนเรียนวิชานี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ในแง่ที่ทำให้สามารถพิจารณาได้ว่า การเสนอวิธีให้การศึกษาตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัยครั้งนี้ ให้ผลต่างจากวิธีให้การศึกษาที่มีอยู่แล้ว ซึ่งได้รับการปรับปรุงพัฒนามาสุดหรือไม่ ผู้วิจัยจึงได้ประกาศรับอาสาสมัครในชั่วโมงเรียนวิชา มน. 102 ซึ่งได้ประกาศในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2537 เพื่อทดลองการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 ทั้งนี้ได้ให้นิสิตบอกต่อกันไปยังนิสิตที่เคยเรียนวิชา มน. 102 มาแล้วด้วย ปรากฏว่ามีผู้สมัครเข้ารับการทดลอง 78 คน ในจำนวนนี้ส่วนมากเป็นหญิง จำนวน 60 คน ที่เหลือเป็นชาย 18 คน เมื่อพิจารณาตามชั้นปีการศึกษาของนิสิต พบว่า จำนวนนิสิตมากที่สุด และรองลงมาตามลำดับเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 จำนวน 43 คน ชั้นปีที่ 4 จำนวน 26 คน ชั้นปีที่ 2 จำนวน 6 คน และชั้นปีที่ 3 จำนวน 3 คน จำนวนอาสาสมัครจำแนกตามคณะวิชาจากมากที่สุดและรองลงมาตามลำดับมาจากคณะมนุษยศาสตร์ 45 คน คณะสังคมศาสตร์ 11 คน คณะแพทยศาสตร์ 5 คน คณะพลศึกษาและคณะศึกษาศาสตร์คณะละ 4 คน คณะวิทยาศาสตร์ 3 คน และคณะวิศวกรรมศาสตร์ 1 คน

ตามแผนการวิจัย การทดลองต้องดำเนินการในลักษณะของการจัดกลุ่มสนทนา โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มให้กับ 4 เงื่อนไขทดลองเงื่อนไขละ 8 คน โดยที่ทุกกลุ่มต้องมีความเท่าเทียมกันในเรื่องเพศ ระดับผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย ในที่นี้ใช้ของชั้น ม.6) ระดับชั้นปีการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว และลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว ทั้งนี้เพราะพิจารณาเห็นว่าอาจทำให้การศึกษาลงของการจัดกระทำไม่ชัดเจนเท่าที่ควรด้วยเหตุผลต่อไปนี้

1. เพศ

วัฒนธรรมไทยแต่เดิมนั้นมักเปรียบเทียบสตรีเป็นช้างเท้าหลัง สำหรับปัจจุบันแม้สังคมทันสมัยมากขึ้นแต่ก็ยังคงมีปัญหามากใน เรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างบทบาทของสตรี และบุรุษในทุก ๆ ด้าน เช่น อาชีพการงาน ตำแหน่งหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ฯลฯ ด้วยเหตุนี้เพศจึงอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของลักษณะเชิงกระบวนการของการตัดสินใจทางจริยธรรม

2. ระดับผลการเรียนหรือเกรดเฉลี่ย

เนื่องจากการตัดสินใจทางจริยธรรมต้องอาศัยการคิดพิจารณาไตร่ตรอง ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มียุทธผลการเรียนในระดับสูง ซึ่งบ่งชี้ว่าเป็นผู้ที่มีระดับความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าผู้ที่มีผลการเรียนต่ำ จึงอาจตัดสินใจทางจริยธรรมต่างกันไป

3. ระดับชั้นเรียน

เนื่องจากความรู้ และประสบการณ์เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ ดังนั้นจึงอาจส่งผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างการตัดสินใจทางจริยธรรมได้

4. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู

ในการตัดสินใจทางจริยธรรมต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยสำคัญคือ ค่านิยมซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับกระบวนการสังคมประกิดในส่วนของการครอบครัวยุติมีบทบาทต่อบุคคลตั้งแต่วัยเริ่มต้น และก่อให้เกิดเป็นความเคยชินทางค่านิยมที่ต่าง ๆ กัน

5. สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ความจำกัดทางด้านเศรษฐกิจอาจส่งผลให้บุคคลต้องตัดสินใจ โดยสถานการณ์บังคับ และขาดความเป็นอิสระในหลาย ๆ ด้านต่างจากบุคคลที่ไม่มีความจำกัดด้านเศรษฐกิจจึงอาจทำให้เกิดเป็นรูปแบบการตัดสินใจเฉพาะหนึ่ง ๆ ด้วยความเคยชินจึงอาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระในการตัดสินใจต่างกันได้

ความเท่าเทียมกันในเรื่องต่าง ๆ ข้างต้น ของกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม วิเคราะห์จากข้อมูลที่น่าสนใจต้องกรอรายละเอียดเกี่ยวกับตนเองในแบบฟอร์มสมัครเข้ารับการทดลองในครั้งแรก ซึ่งในแบบฟอร์มนั้นทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครในเรื่อง ชื่อ - สกุล เพศ คณะวิชา ระดับชั้นปีการศึกษา เกรดเฉลี่ย (ของชั้น ม. 6) รายได้ของครอบครัวโดยประมาณต่อเดือน และวิธีการอบรมเลี้ยงดูของผู้อุปการะ ซึ่งสร้างขึ้นโดยอาศัยผลวิจัยของมารีสา รัษฎ์ (2532) ที่มีความเชื่อถือได้ โดยคำนวณสมประสิทธิ์แอลฟา ได้ค่าดังต่อไปนี้

แบบการอบรมเลี้ยงดู	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน)
ประชาธิปไตย	0.8929 (0.3008)
รักและตามใจ	0.8657 (0.3411)
เข้มงวดกวดขัน	0.7974 (0.2250)
ปล่อยปละละเลย	0.6253 (0.3078)

(รายละเอียดของแบบฟอร์มแสดงใน ภาคผนวก ง)

กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มที่ถูกเลือกมาดำเนินการและสุ่มให้กับ 4 เงื่อนไขทดลองของการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีสถานภาพโดยสรุปดังต่อไปนี้

(เกรต) (ชั้นปีการศึกษา) (รายได้ของครอบครัวต่อเดือน)

คณะวิชา

วิธีอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

เงื่อนไข ทดลอง กลุ่มที่	สอบก่อน จัดการทำ สอบหลัง	สอบก่อน ไม่จัดการทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน จัดการทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน ไม่จัดการทำ สอบหลัง
1	(2.30)(1)(9,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.2)(1)(10,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.4)(1)(10,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.35)(1)(10,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ
2	(2.93)(1)(29,000) มนุษยศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย	(2.89)(1)(40,000) สังคมศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย	(2.9)(1)(30,000) มนุษยศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย	(2.8)(1)(30,000) มนุษยศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย

(เกร็ด) (ชั้นปีการศึกษา) (รายได้ของครอบครัวต่อเดือน)

คณะวิชา
วิธีอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

เงื่อนไข ทดลอง กลุ่มที่	สอบก่อน จัดทำ สอบหลัง	สอบก่อน ไม่จัดทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน จัดทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน ไม่จัดทำ สอบหลัง
3	(2.5)(1)(8,100) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.48)(1)(8,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.6)(1)(10,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.56)(1)(12,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ
4	(2.9)(1)(15,000) มนุษยศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย	(2.89)(1)(20,000) สังคมศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย	(2.8)(1)(15,000) มนุษยศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย	(2.9)(1)(15,000) มนุษยศาสตร์ รักและตามใจและ ประชาธิปไตย

(เกร็ด) (ชั้นปีการศึกษา) (รายได้ของครอบครัวต่อเดือน)

คณะวิชา

วิธีอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

เงื่อนไข ทดลอง กลุ่มที่	สอบก่อน จัดทำ สอบหลัง	สอบก่อน ไม่จัดทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน จัดทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน ไม่จัดทำ สอบหลัง
5	(2.4)(1)(25,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.6)(1)(28,000) ศึกษาศาสตร์ (ภาษาไทย) ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.5)(1)(30,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.61)(1)(20,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ
6	(2.4)(1)(12,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.43)(1)(10,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.48)(1)(20,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.55)(1)(20,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ

(เกร็ด) (ชั้นปีการศึกษา) (รายได้ของครอบครัวต่อเดือน)

คณะวิชา

วิธีอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

เงื่อนไข ทดลอง กลุ่มที่	สอบก่อน จัดกระทำ สอบหลัง	สอบก่อน ไม่จัดกระทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน จัดกระทำ สอบหลัง	ไม่สอบก่อน ไม่จัดกระทำ สอบหลัง
7	(2.8)(4)(12,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.75)(4)(10,000) พลศึกษา (สู่ศึกษา) ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.8)(4)(10,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.8)(4)(12,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ
8	(2.63)(4)(28,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.63)(4)(29,000) พลศึกษา (สู่ศึกษา) ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.6)(4)(36,500) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ	(2.6)(4)(30,000) มนุษยศาสตร์ ประชาธิปไตยและ รักและตามใจ

สถานภาพด้านคณะวิชาของตัวอย่าง ส่วนใหญ่เลือกมาจากคณะมนุษยศาสตร์เกือบทั้งหมด ที่มีมาจากคณะอื่นบ้าง เนื่องจากอาสาสมัครจากคณะมนุษยศาสตร์ที่เหลือไม่มีคุณสมบัติ ตามเงื่อนไขของการทดลอง คณะอื่นที่เสริมเข้ามาได้แก่ คณะสังคมศาสตร์ 2 คน คณะศึกษาศาสตร์ (ภาษาไทย) 1 คน และจากคณะพลศึกษา (สุขศึกษา) 2 คน อย่างไรก็ตามได้จัดการให้ตัวอย่างจากคณะที่ต่างกันเหล่านี้อยู่ในกลุ่มเงื่อนไขทดลองเดียวกัน และถูกสุ่มเข้าเงื่อนไข สอบก่อน-ไม่จัดกระทำ สอบหลังหรือกลุ่มควบคุมที่ 1 เพื่อความชัดเจนในขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ในแต่ละเงื่อนไขทดลองประกอบด้วยนิสิตชั้นปีที่ 4 เงื่อนไขละ 2 คน อีก 6 คน ที่เหลือเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ทั้งหมด ระดับผลการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง ล้วนอยู่ในระดับปานกลาง (เกรดเฉลี่ยชั้น ม. 6 มีค่าระหว่าง 2.2 - 2.93) สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวล้วนอยู่ในระดับปานกลาง (รายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 8,000 - 36,500 บาท) วิธีการอบรมเลี้ยงดูของตัวอย่างมี 2 สถานภาพ คือ แบบประชาธิปไตย และรักและตามใจ กับแบบรักและตามใจ และประชาธิปไตย แม้ว่าลักษณะเด่นและรองของทั้ง 2 สถานภาพต่างกัน แต่อาจจัดได้ว่าวิธีการอบรมเลี้ยงดูทั้ง 2 สถานภาพมีคุณลักษณะใกล้เคียงกัน เนื่องจากคะแนนของลักษณะเด่นและรองมีค่าใกล้เคียงกัน (คะแนนโดยเฉลี่ย 28 และ 25 กับ 28 และ 26 ตามลำดับ) และเนื่องจาก คะแนนทั้งสองแบบไม่ต่างกันมาก จึงไม่อาจจะบ่งชี้ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูที่โดดเด่นเพียงลักษณะเดียวได้

การทดลองครั้งนี้ใช้ตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงทั้งหมด ทั้งนี้เพราะประเด็นปัญหาทางจริยธรรมที่นำมาอภิปราย เช่น เรื่องกฎหมายการทำแท้งเสรี และปัญหาโสเภณี อาจส่งผลให้บุคคลเพศหญิงอภิปรายไม่เต็มที่ถ้ามีเพศชายอยู่ด้วย

แผนแบบของการวิจัย (Research Design)

การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนแบบการทดลองแบบสีกกลุ่มทดสอบก่อนและหลัง ประยุกต์จากวิธีของโซโลมอนด้วยการคัดเลือกตัวอย่างด้วยวิธีจับคู่ (Compromise Solomon's Four Group ; Before - After Matched Subjects) แผนแบบนี้ มีลักษณะโดยสรุปดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แบบภาพแบบการวิจัย

✓ ตัวแปรหลักของการวิจัยได้แก่

- (1) ตัวแปรตาม คือ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม
- (2) ตัวแปรต้น คือ การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม

ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ใช้ผลปริญญานิพนธ์ ที่ผ่านการเรียนวิชา มน. 102 (มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรม) และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง ลองสอน เพื่อปรับปรุงการใช้คำถามหรือประโยคสนทนา ตามแนววิธีกระจำค่านิยมของผู้สอนภายใต้การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ (ผู้ทรงคุณวุฒิตลอดการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์)

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแสดงผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมได้อาศัยสถิติ непараметрические (Non-Parametric Procedures) ที่ไม่ต้องขึ้นอยู่กับการแจกแจงของประชากร เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กเพียงกลุ่มละ 8 ราย วิธีทางสถิติที่ใช้คือวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของฟรายด์แมน (The Friedman Two-Ways Analysis of Variance) โดยมีแผนการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติดังนี้

$$F_r = \left[\frac{12}{Nk(k+1)} \sum R_j^2 \right] - 3N(k+1)$$

F_r คือ สถิติทดสอบพรายด์แมน

N คือ กลุ่มตัวอย่างที่ถูกจับคู่เหมือน

k คือ เงื่อนไขของการทดลอง

$\sum R_j$ คือ ผลรวมของอันดับตามแนวหลัก

โดยที่ มีการกระจายใกล้เคียงกับการกระจายแบบไคสแควร์ (χ^2) ด้วยขั้นแห่ง

ความเป็นอิสระ (df) = $k - 1$

การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ ใช้วิธีวิเคราะห์ดังนี้

$$|\bar{R}_j - \bar{R}_j'| > \alpha / k(k-1) \sqrt{\frac{k(k+1)}{6N}}$$

$\bar{R}_j$ คือ ค่าเฉลี่ยของอันดับตามแนวหลัก

คะแนนในแต่ละรายการ คือ ผลรวมของคะแนนทางบวกจากแบบสอบถามเรียง และจากแบบสังเกตของแต่ละคน

เนื่องจากคะแนนจากการสังเกตนั้น ให้คะแนนทุกครั้งที่ตัวอย่างแต่ละคนใช้คำถาวรหรือประโยคสนทนาสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแต่ละข้อ คะแนนในบางข้อของบางคนจึงอาจสูงมาก อันเนื่องมาจากความเป็นคนช่างพูด เพื่อจัดการรวบรวมนจากความเป็นคนช่างพูด และไม่ช่างพูด จึงให้คะแนนเป็น 4 ระดับ ดังนี้

เกิดมากและสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ได้	3	คะแนน
เกิดปานกลางและสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ได้	2	คะแนน
เกิดน้อยและสอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ได้	1	คะแนน
เกิดไม่สอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ได้	-1	คะแนน

และถือว่าคะแนนของข้อที่เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม มากที่สุด ของแต่ละคน คือ คะแนนการเกิดมากของผู้นั้น (คะแนนการเกิดมากของแต่ละคนจึงได้มาจากจำนวนครั้งที่เกิด กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่เท่ากัน) และเทียบอัตราส่วนของจำนวนครั้งที่เกิดกับ คะแนนรองลงมาอีก 2 ระดับ คือ 2 คะแนน และ 1 คะแนน ตัวอย่างเช่น

คนที่ 1 มีการใช้ประโยชน์สนทนาในตนเองพูดคัดค้านหรือสนับสนุนหรือเสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของตนมากกว่าเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงถึง 64 ครั้ง ซึ่งมากกว่าการใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนา ตามคุณสมบัติข้ออื่น ๆ ให้ถือว่า 64 ครั้ง คือการเกิดมากของผู้นี้ แล้วเทียบอัตรา จำนวนครั้งที่เกิดเป็น 3 ช่วงคะแนนได้ดังนี้

เกิด 1 - 21 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน

เกิด 22 - 42 ครั้ง เท่ากับ 2 คะแนน

เกิด 43 - 64 ครั้ง เท่ากับ 3 คะแนน

หรือ คนที่ 2 มีการใช้ประโยชน์สนทนาในตนเองพูดคัดค้านหรือสนับสนุน หรือเพิ่มเติม หรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของตนมากกว่าเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง 11 ครั้ง ซึ่งมากกว่าการใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนาตามคุณสมบัติข้ออื่น ๆ ให้ถือว่า 11 ครั้ง คือการเกิดมากของผู้นี้ และเทียบอัตราจำนวนครั้งที่เกิดเป็น 3 ช่วงคะแนนได้ดังนี้

เกิด 1 - 4 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน

เกิด 5 - 8 ครั้ง เท่ากับ 2 คะแนน

เกิด 9 - 11 ครั้ง เท่ากับ 3 คะแนน

ในส่วนของการให้คะแนนในแบบสอบถามเรื่องนี้เนื่องจากการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม แต่ละข้อมีคำถามไว้ให้ตอบ 1 คำถาม จึงถือว่าการเกิด 1 ครั้ง เท่ากับ 3 คะแนน ยกเว้นข้อ 1 ซึ่งมีคำถามไว้ 3 คำถาม มีช่วงการให้คะแนน ดังนี้

เกิด 1 ครั้ง เท่ากับ 1 คะแนน

เกิด 2 ครั้ง เท่ากับ 2 คะแนน

เกิด 3 ครั้ง เท่ากับ 3 คะแนน

(รายละเอียดของคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ของแต่ละกลุ่ม แสดง ในภาคผนวก จ)

คะแนนของแต่ละคนที่ได้นั้น นำมาจัดลำดับ ตามแนวของแถว แต่ในการคำนวณใช้ ผลรวมของอันดับตามแนวของหลัก

คะแนนทางลบซึ่งแสดงว่าไม่เกิดพฤติกรรมตามที่คาดหวัง หรือเป็นคะแนนพฤติกรรมที่มีอยู่แต่ดั้งเดิม และไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมที่คาดหวังนั้น ได้นำมาศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุง วิธีการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาคำนิยมต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม พิจารณาจากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุภาคีแมน (Fr) พร้อมกับผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม และศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์คะแนนทางลบเพื่อพิจารณาแนวทางสำหรับปรับปรุงการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมให้สมบูรณ์ขึ้นต่อไป

คำย่อเพื่อสื่อความหมายในการเสนอผลวิจัยอย่างกระชับมีดังนี้

กลุ่มทดลอง หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมและถูกจัดให้สอบก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มควบคุมที่ 1 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม แต่ถูกจัดให้สอบก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มควบคุมที่ 2 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม แต่ถูกจัดให้สอบหลังการทดลองเท่านั้น

กลุ่มควบคุมที่ 3 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม แต่ถูกจัดให้สอบหลังการทดลองเท่านั้น

ผลของการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุภาคีแมน (Fr) และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม เพื่อศึกษาผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมแสดงสาระโดยสรุป ในตาราง 1 และ 2 ดังนี้

ตาราง 1 คะแนน (อันดับ) การเกิดกระบวนการตัดสินใจ คำทางจริยธรรม และผล
การวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยวิธีแฟรย์แมน

เงื่อนไข กลุ่ม	คะแนน (อันดับ)					
	กลุ่ม ทดลอง (สอบก่อน)	กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบก่อน)	กลุ่ม ทดลอง (สอบหลัง)	กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบหลัง)	กลุ่ม ควบคุมที่ 2 (สอบหลัง)	กลุ่ม ควบคุมที่ 3 (สอบหลัง)
1	15(6)	17(4)	37(2)	16(5)	38(1)	20(3)
2	19(4)	17(5)	47(1)	15(6)	33(2)	25(3)
3	22(5)	23(4)	41(1)	14(6)	35(2)	25(3)
4	24(5)	26(4)	34(2)	15(6)	37(1)	31(3)
5	25(4)	27(3)	38(2)	18(6)	46(1)	23(5)
6	25(4)	33(3)	50(1)	23(5)	32(2)	21(6)
7	16(6)	25(3)	43(2)	20(5)	45(1)	21(4)
8	23(4)	30(3)	45(1)	20(6)	43(2)	22(5)

$$Fr = 25.9643^*$$

$$*P < .05$$

$$X^2(df = 5, \alpha = .05) = 11.07$$

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนโดยวิธีฟรายด์แมนโดยใช้ข้อมูลในตาราง 1 ข้างต้น พบว่า ค่าสถิติ $F_r = 25.9643$ มากกว่าค่าสถิติ χ^2 ที่ขึ้นความเป็นอิสระ 5 ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $(\alpha) = 0.05$ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 11.07 สามารถสรุปได้ว่า

บุคคลที่ได้รับประสบการณ์ซ้ำ ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมของการให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยมในระยะเวลาหนึ่งที่เหมาะสม ได้เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม สูงกว่าของผู้ที่ไม่ได้ผ่านการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม แสดงสาระโดยสรุปในตาราง 2

ดังนี้

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจ
 คำทางจริยธรรมระหว่าง กลุ่ม

เงื่อนไข กลุ่ม	คะแนน (อันดับ)					
	กลุ่ม ทดลอง (สอบก่อน) $\bar{R} = 4.75$	กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบก่อน) $\bar{R} = 3.625$	กลุ่ม ทดลอง (สอบหลัง) $\bar{R} = 1.5$	กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบหลัง) $\bar{R} = 5.625$	กลุ่ม ควบคุมที่ 2 (สอบหลัง) $\bar{R} = 1.5$	กลุ่ม ควบคุมที่ 3 (สอบหลัง) $\bar{R} = 4$
กลุ่ม ทดลอง (สอบก่อน) $\bar{R} = 4.75$						
กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบก่อน) $\bar{R} = 3.625$	1.125					
กลุ่ม ทดลอง (สอบหลัง) $\bar{R} = 1.5$	3.25*	2.125*				

ตาราง 2 (ต่อ)

เงื่อนไข	คะแนน (อันดับ)					
	กลุ่ม ทดลอง (สอบก่อน) $\bar{R} = 4.75$	กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบก่อน) $\bar{R} = 3.625$	กลุ่ม ทดลอง (สอบหลัง) $\bar{R} = 1.5$	กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบหลัง) $\bar{R} = 5.625$	กลุ่ม ควบคุมที่ 2 (สอบหลัง) $\bar{R} = 1.5$	กลุ่ม ควบคุมที่ 3 (สอบหลัง) $\bar{R} = 4$
กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบหลัง) $\bar{R} = 5.625$	0.875	2	4.125*			
กลุ่ม ควบคุมที่ 2 (สอบหลัง) $\bar{R} = 1.5$	3.25*	2.125*	0	4.125*		
กลุ่ม ควบคุมที่ 3 (สอบหลัง) $\bar{R} = 4$	0.75	0.375	2.5*	1.625	2.5*	

$$ค่าวิกฤต = Z_{.05/5} (5 - 1) \sqrt{\frac{5(5+1)}{6(8)}} = 2.0953 \text{ (One-tailed)}$$

* $P < .05$

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมระหว่างกลุ่ม ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงสอบก่อนการทดลองระหว่าง กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมที่ 1 มีค่าเท่ากับ 1.125 น้อยกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับการตัดสินใจว่าค่าทางจริยธรรมในช่วงก่อนดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองต่างจากของกลุ่มควบคุมที่ 1 หรืออาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมก่อนดำเนินการทดลอง ทั้งของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ 1 มีลักษณะใกล้เคียงกัน

2. ผลการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงสอบก่อน และหลังดำเนินการทดลอง ของกลุ่มทดลอง มีค่าเท่ากับ 3.25 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนและหลังดำเนินการทดลองของกลุ่มทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมมีผลให้กลุ่มตัวอย่างเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เป็นการสรุปโดยยังไม่ได้คำนึงถึงประวัติและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่อาจรบกวนต่อผลการทดลองในระหว่างช่วงเวลาของการดำเนินการทดลอง

3. ผลการวิเคราะห์ที่เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังดำเนินการทดลอง ของกลุ่มทดลอง กับ คะแนนในช่วงก่อนดำเนินการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 มีค่าเท่ากับ 2.125 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุ่มทดลองภายหลังการทดลองสูงกว่า ของกลุ่มควบคุมที่ 1 ช่วงก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมมีผลให้กลุ่มทดลองเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่ประวัติและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างในระหว่างช่วงเวลาดำเนินการทดลอง ไม่มีอิทธิพลต่อการสูงขึ้นจากเดิมดังกล่าว

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนดำเนินการทดลอง ของกลุ่มทดลอง กับ คะแนนในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 มีค่าเท่ากับ 0.875 น้อยกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง ต่างจากในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้ในช่วงเวลาหลังการทดลอง กลุ่มควบคุมที่ 1 ก็ยังคงมีกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่ต่างจากของกลุ่มทดลองช่วงก่อนการทดลอง

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 มีค่าเท่ากับ 2 น้อยกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับการตัดสินใจ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อน และหลังการดำเนินการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 แตกต่างกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม แม้ช่วงเวลาภายหลังการทดลองก็มีกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่ต่างจากเดิม

6. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมที่ 1 มีค่าเท่ากับ 4.125 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุ่มทดลองช่วงหลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าของกลุ่มควบคุมที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลให้กลุ่มทดลองเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงกว่าของกลุ่มควบคุมที่ 1 ที่ไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่ประวัติและบุคลิกภาพของกลุ่มตัวอย่างในระหว่างช่วงเวลาดำเนินการทดลองไม่มีอิทธิพลต่อการสูงกว่าดังกล่าว

7. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองกับคะแนนช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 2

มีค่าเท่ากับ 3.25 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 2 สูงกว่า ของกลุ่มทดลองช่วงก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลให้กลุ่มควบคุมที่ 2 เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม สูงกว่า พฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมที่มีอยู่เดิมของกลุ่มทดลอง

8. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 กับ คะแนนในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 2 มีค่าเท่ากับ 2.125 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 2 สูงกว่า ของกลุ่มควบคุมที่ 1 ช่วงสอบก่อน อย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลให้กลุ่มควบคุมที่ 2 เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม สูงกว่า พฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมที่มีอยู่เดิมของกลุ่มควบคุมที่ 1

9. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง กับของกลุ่มควบคุมที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0 น้อยกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับการตัดสินใจว่า กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มทดลองต่างจากของกลุ่มควบคุมที่ 2 หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลต่อเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมทั้งของกลุ่มทดลองซึ่งมีการสอบก่อน และของกลุ่มควบคุมที่ 2 ที่ไม่มีการสอบก่อน ไม่แตกต่างกัน

10. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 กับกลุ่มควบคุมที่ 2 มีค่าเท่ากับ 4.125 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 2 สูงกว่า ของกลุ่มควบคุมที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลให้กลุ่มควบคุมที่ 2 เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม สูงกว่า กลุ่มควบคุมที่ 1 ที่ไม่มีการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว แม้ว่ากลุ่มควบคุมที่ 1 มีการสอบก่อน แต่กลุ่มควบคุมที่ 2 ไม่มีการสอบก่อน

11. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองกับช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 3 มีค่าเท่ากับ 0.75 น้อยกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (๔) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับการตัดสินใจว่า กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง ต่างจาก ช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 3 หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้เวลาผ่านไปถึงช่วงหลังดำเนินการทดลอง กลุ่มควบคุมที่ 3 หรือกลุ่มที่ไม่ได้ให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม และไม่มี การสอบก่อน ยังคงมีพฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่ต่างจากพฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมดั้งเดิมของกลุ่มทดลอง

12. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 และช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 2 มีค่าเท่ากับ 0.375 น้อยกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (๔) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับการตัดสินใจว่า กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงก่อนการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 ต่างจาก ช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 3 หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้เวลาผ่านไปถึงช่วงหลังดำเนินการทดลอง กลุ่มควบคุมที่ 3 หรือกลุ่มที่ไม่ได้ให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม และไม่มี การสอบก่อน ยังคงมีพฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่ต่างจากพฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมดั้งเดิมของกลุ่มควบคุมที่ 1 ที่ไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว แต่มี การสอบก่อน

13. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มทดลองกับของกลุ่มควบคุมที่ 3 มีค่าเท่ากับ 2.5 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ช่วงหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง สูงกว่าของกลุ่มควบคุมที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลให้กลุ่มทดลองเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม สูงกว่าของกลุ่มควบคุมที่ 3 ซึ่งไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม และไม่มีการสอบก่อน

14. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 กับของกลุ่มควบคุมที่ 3 มีค่าเท่ากับ 1.625 น้อยกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.05

สรุปได้ว่า ไม่มีหลักฐานเพียงพอสำหรับการตัดสินใจว่าการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 1 ต่างจากของกลุ่มควบคุมที่ 3 หรืออาจกล่าวได้ว่า แม้เวลาผ่านไปถึงช่วงหลังการดำเนินการทดลอง กลุ่มควบคุมที่ 1 ซึ่งไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม และมีการสอบก่อน ยังคงมีพฤติกรรมการตัดสินใจทางจริยธรรมไม่ต่างจาก ของกลุ่มควบคุมที่ 3 ที่ไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว เช่นเดียวกันแต่กลุ่มควบคุมที่ 3 นี้ ไม่มีการสอบก่อน ผลสรุปนี้จึงไม่ถูกรบกวนจากเหตุการณ์การสอบก่อน

15. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างคะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ 2 กับของกลุ่มควบคุมที่ 3 มีค่าเท่ากับ 2.5 มากกว่า ค่าวิกฤต ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.0953 ณ ระดับนัยสำคัญ (α) เท่ากับ 0.5

สรุปได้ว่า การเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ของกลุ่มควบคุมที่ 2 สูงกว่าของกลุ่มควบคุมที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม ในช่วงเวลาหนึ่ง ส่งผลให้กลุ่มควบคุมที่ 2 เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงกว่าของกลุ่มควบคุมที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว โดยที่ทั้งสองกลุ่มนี้ ไม่มีการสอบก่อน

จากสรุปผลการทดลอง ข้อ 1 ถึงข้อ 15 ทำให้สามารถ สรุปผล
การทดลอง โดยรวมได้ดังนี้

การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมในช่วงเวลา หนึ่งภาค
การศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านการ
ให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่ผลสรุปนี้ ไม่ถูกรบกวนจากองค์ประกอบ
ทางด้านประวัติและวุฒิภาวะของตัวอย่างระหว่างการทดลอง รวมทั้งการสอบก่อน

การศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์คะแนนทางลบ เพื่อพิจารณาแนวทางสำหรับปรับปรุง
การให้การศึกษา ด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม

คะแนนทางลบพิจารณา จาก แบบสอบถามความเรียง ในตาราง 3 และ จากแบบ
สังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว ในตาราง 4

คะแนนทางลบ (และคะแนนทางบวก) จากแบบสอบถามความเรียง ปรากฏผลดังนี้

ตาราง 3 คะแนนทางลบ (คะแนนทางบวก) จากแบบสอบถามเรียง

เรื่องมุ่งวัด	เงื่อนไขกลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม
		ทดลอง	ควบคุม1	ทดลอง	ควบคุม1	ควบคุม2	ควบคุม3
		สอบก่อน	สอบก่อน	สอบหลัง	สอบหลัง	สอบหลัง	สอบหลัง
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน		-24 (0)	-24 (0)	-11 (13)	-23 (1)	-17 (7)	-24 (0)
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน		-8 (0)	-8 (0)	-2 (6)	-8 (0)	-7 (1)	-8 (0)
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือแนวคิดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน		-5 (3)	-6 (2)	-0 (8)	-7 (1)	-2 (6)	-5 (3)
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อดี		-7 (1)	-6 (2)	-0 (8)	-6 (2)	-0 (8)	-8 (0)
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อเสีย		-1 (7)	-0 (8)	-0 (8)	-2 (6)	-0 (8)	-1 (7)

ตาราง 3 (ต่อ)

เงื่อนไขกลุ่ม สิ่งมุ่งวัด	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม
	ทดลอง สอบก่อน	ควบคุม1 สอบก่อน	ทดลอง สอบหลัง	ควบคุม1 สอบหลัง	ควบคุม2 สอบหลัง	ควบคุม3 สอบหลัง
(6)มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	-1 (7)	-0 (8)	-0 (8)	-6 (2)	-0 (8)	-3 (5)
(7)มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	-3 (5)	-4 (4)	-1 (7)	-8 (0)	-0 (8)	-8 (0)
(8)มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น	-1 (7)	-0 (8)	-1 (7)	-7 (1)	-0 (8)	-1 (7)
(9)มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว	-8 (0)	-7 (1)	-2 (6)	-8 (0)	-0 (8)	-8 (0)
(10)ไม่มีการครอบงำความ คิดผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว	-2 (6)	-3 (5)	-4 (4)	-2 (6)	-0 (8)	-2 (6)
(11)ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่อง มาจากมีอิทธิพลเหนือ	-2 (6)	-1 (6)	-3 (5)	-2 (6)	-3 (5)	-0 (8)
(12)มีการตีความทางเลือก เพื่อจะนำไปปฏิบัติ	-5 (3)	-3 (5)	-0 (8)	-2 (6)	-1 (7)	-2 (6)

จากตาราง 3 ซึ่งแสดงคะแนนจากแบบทดสอบความเรียง พบว่า

1. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ข้อ 1 คือ "มีการคำนึงถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบ หรือเคยชิน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีคุณสมบัติในข้อนี้ แต่เมื่อให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมแล้ว จึงปรากฏคำตอบในแบบทดสอบความเรียงขึ้นบ้าง เช่น ในกลุ่มทดลอง มีความถี่ของคะแนนทางลบลดลงจาก (-)24 เหลือ (-)11 หรือคะแนนทางบวกเพิ่มขึ้นจาก 0 เป็น 13 คะแนน และในกลุ่มควบคุมที่ 2 ซึ่งให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวเช่นกัน มีความถี่ของคะแนนทางลบ ต่ำกว่า หรือ ความถี่ของคะแนนทางบวก สูงกว่า ของกลุ่มที่ไม่ได้ให้การศึกษาด้วยวิธี ดังกล่าว

2. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ข้อ 2 คือ "มีการคำนึงถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน" กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีคุณสมบัติข้อนี้ การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลให้ผู้เรียน เกิดพฤติกรรมในข้อนี้ยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร สังเกตจากที่กลุ่มทดลองมีความถี่ของคะแนนทางลบลดลงจาก (-)8 เป็น (-)2 หรือคะแนนทางบวก เพิ่มขึ้นจาก 0 เป็น 6 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนเพียงกลุ่มเดียว ในขณะที่กลุ่มควบคุมที่ 2 ซึ่งให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวเช่นกัน ยังคงมีความถี่ของคะแนนทางลบใกล้เคียงกับกลุ่มที่ไม่ได้ให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว

3. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 3 คือ "มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือแนวคิดอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคุณสมบัติในข้อนี้อยู่บ้าง แต่ในกลุ่มที่ให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมแสดงให้เห็นแนวโน้มว่า เกิดกระบวนการในข้อนี้เพิ่มขึ้น และมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว เช่น ในกลุ่มทดลอง มีความถี่ของคะแนนทางลบลดลงจาก (-) 5 เป็นศูนย์ หรือคะแนนทางบวกเพิ่มจาก 3 เป็น 8 และในกลุ่มควบคุมที่ 2 ซึ่งให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวเช่นกัน มีความถี่ของคะแนนทางลบเป็น (-) 2 ต่ำกว่า หรือมีคะแนนทางบวกเป็น 6 มากกว่าของกลุ่มที่ไม่ได้ให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว

4. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 4 คือ "มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อดี"

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ แต่เดิมมีคุณสมบัติข้อนี้อยู่น้อย ในกลุ่มที่ให้การศึกษด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมแสดงให้เห็นแนวโน้มว่า เกิดกระบวนการในข้อนี้เพิ่มขึ้น และมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ให้การศึกษด้วยวิธีดังกล่าว เช่น ในกลุ่มทดลอง มีความถี่ของคะแนนทางลบลดลงจาก (-) 7 เป็นศูนย์ หรือคะแนนทางบวกเพิ่มจาก 1 เป็น 8 และในกลุ่มควบคุมที่ 2 ซึ่งได้ให้การศึกษด้วยวิธีดังกล่าวเช่นกัน ไม่มีคะแนนทางลบหรือคะแนนทางบวก (8) มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

5. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 5 คือ "มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อเสีย"

เป็นที่น่าสนใจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้ แต่เดิมอยู่ค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามภายหลังจากให้การศึกษด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมมีผลให้ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมที่ 2 ไม่มีคะแนนของคะแนนทางลบ หรือมีคะแนนทางบวกเต็มบริบูรณ์ ซึ่งหมายถึงเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในข้อนี้สมบูรณ์ขึ้น

6. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 6 คือ "มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนบุคคล"

เป็นที่น่าสนใจพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้แต่เดิมอยู่ค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามภายหลังจากให้การศึกษด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมมีผลให้ทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมที่ 2 ไม่มีคะแนนของคะแนนทางลบ หรือมีคะแนนทางบวกเต็มบริบูรณ์ ซึ่งหมายถึงเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในข้อนี้สมบูรณ์ขึ้น

7. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 7 คือ "มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม"

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้แต่เดิมอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม หลังจากให้การศึกษด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม กลุ่มทดลองมีความถี่ของคะแนนทางลบลดลงจาก (-)3 เป็น (-)1 หรือคะแนนทางบวกเพิ่มขึ้นจาก 5 เป็น 7 คะแนน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในข้อนี้ค่อนข้างสมบูรณ์ขึ้น รวมทั้งกลุ่มควบคุมที่ 2 ซึ่งได้รับการให้การศึกษด้วยวิธีดังกล่าวเช่นเดียวกัน ไม่มีคะแนนของคะแนนทางลบหรือมีคะแนนทางบวกเต็มบริบูรณ์ หรือมีกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในข้อนี้อย่างสมบูรณ์

8. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 8 คือ "มีการคำนึงถึงผลกระทบในระยะสั้น"

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้แต่เดิมค่อนข้างสมบูรณ์ ยกเว้นกลุ่มควบคุมที่ 1 ที่ไม่ได้ให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีความถี่ของคะแนนทางลบเพิ่มขึ้น จากไม่มีเลยเป็น (-)7 ภายหลังสิ้นสุดการทดลอง หรือมีคะแนนทางบวกลดลงจาก 8 เป็น 1 คะแนน ซึ่งแสดงถึงความไม่คงเส้นคงวาของการมีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้

9. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 9 คือ "มีการคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว"

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้ แต่หลังจากให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยม กลุ่มทดลองมีแนวโน้มของความถี่ของคะแนนทางลบลดลงจาก (-)8 เหลือ (-)2 หรือมีคะแนนทางบวกเพิ่มขึ้นจาก 0 เป็น 6 คะแนน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อนี้เพิ่มขึ้น รวมทั้งกลุ่มควบคุมที่ 2 ซึ่งได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีการดังกล่าวเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าไม่มีความถี่ของคะแนนทางลบหรือมีคะแนนทางบวกเต็มบริบูรณ์ (8 คะแนน) หรืออาจกล่าวได้ว่า มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้อย่างสมบูรณ์ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวมีความถี่ของคะแนนทางลบเต็มบริบูรณ์ หรือ ไม่มีคะแนนทางบวกเลยซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ไม่มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้

10. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 10 คือ "ไม่มีการครอบงำความคิดผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว"

คะแนนจากแบบสอบถามเรียงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีความประสงค์จะครอบงำความคิดผู้อื่นให้เหมือนตนและ/หรือก้าวร้าว อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกตคือ ผลสรุปจากแบบสังเกตในกลุ่มสนทนา (ข้อมูลจากตาราง 4) ขัดแย้งกัน ปรากฏว่ามีความถี่ของคะแนนทางลบมากกว่าคุณสมบัติข้ออื่น ๆ อย่างมาก หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้แบบสอบถามเรียงเราให้ตอบ ทำให้บุคคลมีความระวังที่จะตอบให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของสังคมที่ยกย่องพฤติกรรมการไม่ครอบงำความคิดผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว แต่จากการสังเกตพฤติกรรมในกลุ่มสนทนา พบว่า กลุ่มตัวอย่างแสดงพฤติกรรมที่พยายามครอบงำความคิดผู้อื่นให้เหมือนตนตามความเคยชินโดยขาดความระวัง

11. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 11 คือ "ไม่มีการอ้างอิง แนวคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจากมีอิทธิพลเหนือ"

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีพฤติกรรมอ้างอิง แนวคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจากมีอิทธิพลเหนือค่อนข้างสมบูรณ์อยู่แล้ว การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมจึงไม่ปรากฏว่า มีผลให้กลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้อย่างชัดเจน

12. กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมข้อ 12 คือ "มีการตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัติ"

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้ แต่เดิมอยู่แล้วค่อนข้างสมบูรณ์ การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมจึงไม่ปรากฏว่า มีผลให้กลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามคุณสมบัติข้อนี้อย่างชัดเจน

ผลสรุปโดยรวมจากการใช้แบบสอบถามความเรียง เพื่อรื้อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ปรากฏว่า พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีอยู่เดิมค่อนข้างสมบูรณ์ ได้แก่ (1) "มีการคำนึงถึงผลกระทบในระยะสั้น" (2) "ไม่มีการอ้างอิง แนวคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจากมีอิทธิพลเหนือ" และ (3) "มีการตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัติ" ส่วนพฤติกรรมข้ออื่น ๆ ที่การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมมีแนวโน้มว่า มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสูงขึ้น ได้แก่ (1) มีการคำนึงถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ เพื่อย้ายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน (2) มีการคำนึงถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้องเพื่อความเข้าใจตรงกัน (3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริง หรือแนวคิดอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน (4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อดี (5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อเสีย (6) มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนบุคคล (6) มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม (7) มีการคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว และ (8) ไม่มีการครอบงำความคิดผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว

เป็นที่น่าสังเกตว่า หากพิจารณาคำตอบในข้อสอบถามความเรียง ซึ่งแสดงรายละเอียดในภาคผนวก จ. พบว่า พฤติกรรมดั้งเดิมของกลุ่มตัวอย่างที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนคือ การตัดสินใจผัดผ่อนอย่างรวดเร็วด้วยข้อมูลที่มีอยู่เพียงจำนวนน้อย ไม่ชวนขยายที่จะแสวงหาข้อเท็จ

จริงเพิ่มเติม และมักยกเหตุผลหลักฐานหรือแนวคิด เพื่อหว่านล้อมมุ่งสู่คำตอบที่มีอยู่แล้วในใจ
 ตนเป็นสำคัญ พฤติกรรมเหล่านี้ ปรากฏหลักฐานให้เห็นชัดเจนอย่างมากจากการให้สิ่งเร้า
 ประเภทการจัดกลุ่มสนทนา และแสดงผลด้วยคะแนนทางลบในตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 คะแนนทางลบจากแบบสังเกตการครอบงำ ความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าว
 ในการดำเนินกลุ่มสนทนา

เงื่อนไขกลุ่ม สิ่งมุ่งวัด	กลุ่ม ทดลอง	กลุ่ม ควบคุม1	กลุ่ม ทดลอง	กลุ่ม ควบคุม1	กลุ่ม ควบคุม2	กลุ่ม ควบคุม3
	สอบก่อน	สอบก่อน	สอบหลัง	สอบหลัง	สอบหลัง	สอบหลัง
(1) ยกเหตุผลหรือหลักฐาน หว่านล้อมเพื่อมุ่งสู่คำตอบ ในใจตนมากกว่าเพื่อแสวง หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม	-33	-47	-64	-45	-64	-60
(2) พยายามชักชวนของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ	-4	-20	-13	-30	-1	-21
(3) พุดแย้งด้วยประโยคสนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูดไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด	-13	-25	-9	-22	-11	-11
(4) ตั้งคำถาม ขอสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจของตน	-33	-30	-96	-35	-42	-16

ตาราง 4 (ต่อ)

เงื่อนไขกลุ่ม สิ่งมุ่งวัด	กลุ่ม ทดลอง	กลุ่ม ควบคุม1	กลุ่ม ทดลอง	กลุ่ม ควบคุม1	กลุ่ม ควบคุม2	กลุ่ม ควบคุม3
	สอบก่อน	สอบก่อน	สอบหลัง	สอบหลัง	สอบหลัง	สอบหลัง
(5) พุทธศัคคานหรือสนับสนุนหรือ เสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับ แนวคิดตนมากกว่า เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงเพิ่มเติม	-117	-193	-253	-291	-145	-247
(6) พุทธเสียงดังด้วยน้ำเสียง กระดัง	-	-	-	-	-	-
(7) พุทธประชดประชัน	-	-	-	-	-	-

จากตาราง 4 "แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมดั้งเดิมที่กลุ่มตัวอย่างไม่มีแนวโน้มว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลดลง แม้ว่ามีการให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยมในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมที่ 2 แล้ว ความถี่ของคะแนนทางลบไม่มีแนวโน้มว่าลดลง บางข้อยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นด้วย พฤติกรรมดังกล่าวคือ การพยายามยกเหตุผลหรือหลักฐานหรือแนวคิด เพื่อหว่านล้อมมุ่งสู่คำตอบในใจตนในขณะที่มีข้อมูลเดิมอยู่เพียงจำนวนจำกัด ซึ่งไม่แสดงว่ามีพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อความรอบคอบในการตัดสินใจผิด ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการตัดสินใจทางจริยธรรม พฤติกรรมดังกล่าวไม่มีการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ควร จึงควรปรับการให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยมให้มีกิจกรรมละลายพฤติกรรมดั้งเดิมเหล่านี้ด้วย เพราะพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในทุกประการ และยังอาจก่อให้เกิดบรรยากาศการสนทนาที่ตึง

เครียดด้วย อันเนื่องมาจากการพูดแข่ง และการพรับปาก หรือยืนยันทัศนะของตน อาจถึงขั้นนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงได้

การเร้ากลุ่มตัวอย่างด้วยกลุ่มสนทนา บรากฎให้เห็นพฤติกรรมการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาที่สอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุ่มต่าง ๆ แสดงในตาราง 5 ต่อไปนี้

ตาราง 5 คะแนนทางบวกและลบของการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมจากแบบสังเกต

เรื่องวัด	เงื่อนไขกลุ่ม					
	กลุ่มทดลอง สอบก่อน	กลุ่มควบคุม1 สอบก่อน	กลุ่มทดลอง สอบหลัง	กลุ่มควบคุม1 สอบหลัง	กลุ่มควบคุม2 สอบหลัง	กลุ่มควบคุม3 สอบหลัง
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน	-	1	9	-	5	3
(2) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาเพื่อทำความเข้าใจกับความคิดรวบยอดให้ตรงกัน	-	-	43	-	24	6
(3) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาเพื่อแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	1	3	57	1	1	2

ตาราง 5 (ต่อ)

เงื่อนไขกลุ่ม สิ่งมุ่งวัด	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม
	ทดลอง สอบก่อน	ควบคุม1 สอบก่อน	ทดลอง สอบหลัง	ควบคุม1 สอบหลัง	ควบคุม2 สอบหลัง	ควบคุม3 สอบหลัง
(4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อดี	1	3	24	22	8	4
(5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อเสีย	6	13	24	37	15	14
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	3	5	14	9	12	11
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	1	6	6	3	9	4
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น	18	22	59	25	37	18

ตาราง 5 (ต่อ)

เงื่อนไขกลุ่ม สิ่งมุ่งวัด	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม
	ทดลอง สอบก่อน	ควบคุม1 สอบก่อน	ทดลอง สอบหลัง	ควบคุม1 สอบหลัง	ควบคุม2 สอบหลัง	ควบคุม3 สอบหลัง
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว	3	3	9	3	7	7
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม สู่คำตอบในใจตน	-200	-315	-453	-423	-260	-355
(11) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน	55	53	147	70	90	120
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ	12	47	12	50	20	79

จากข้อมูลในตาราง 5 ซึ่งคะแนนทางบวก หมายถึง การเกิดพฤติกรรมที่สอดคล้อง กับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม และคะแนนทางลบ คือ พฤติกรรมที่ไม่สอดคล้อง ปรากฏว่า พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมภายหลังการให้ การศึกษาค้นคว้าวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยม (พิจารณาข้อมูลของกลุ่มทดลองเป็นสำคัญ) ได้แก่ (1) การใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงทางเลือกอื่น เพื่อขยาย ขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบ หรือเคยชิน (2) ใช้ คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับความคิดรวบยอดให้ตรงกัน (3) ใช้คำถาม หรือประโยคสนทนา เพื่อแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน (4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อดี (5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อเสีย (6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล (7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาใน ด้านผลกระทบต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม (8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการ คำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านผลกระทบระยะสั้น (9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อ ให้มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านผลกระทบระยะยาว (10) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนวคิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน ยกเว้น 2 พฤติกรรม คือ (1) เสนอ เหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จจริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อมสู่คำตอบในใจตน (2) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนา เพื่อให้เกิดแนวทางสำหรับนำไปปฏิบัติ ไม่มีแนวโน้มว่า เกิดความเปลี่ยนแปลง

หากพิจารณาการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมจากคะแนนทางบวก ทั้งจาก แบบสอบถามความเรียง และแบบสังเกตรวมกันพบว่า ในกลุ่มทดลองซึ่งให้การศึกษาด้วยวิธี กระบวนการแสวงหาค่านิยมมีแนวโน้มว่า พฤติกรรมตัดสินใจทางจริยธรรมเกิดการเปลี่ยน แปลงในทางสูงขึ้นทุกประการ รายละเอียดแสดงในตาราง 6 ดังนี้

ตาราง 6 (ต่อ)

เรื่องไขกลุ่ม สิ่งมุ่งวัด	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม	กลุ่ม
	ทดลอง สอบก่อน	ควบคุม1 สอบก่อน	ทดลอง สอบหลัง	ควบคุม1 สอบหลัง	ควบคุม2 สอบหลัง	ควบคุม3 สอบหลัง
(9) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึง ผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละ ทางเลือกในด้านผลกระทบ ระยะยาว	3	4	12	3	15	7
(10) มีการใช้คำถามในแนว กระ้างคำนิยมบนฐานของ การเคารพสิทธิการตัดสินใจ โดยอิสระ ไม่ครอบงำความ คิดผู้อื่นให้เหมือนตนและ/ หรือก้าวร้าว	6	5	19	6	8	6
(11) มีการตัดสินใจโดยอิสระ ปราศจากอำนาจครอบงำ หรือชักจูงโน้มน้าวจากผู้มี อิทธิพลเหนือตน	61	50	152	76	75	127
(12) มีการตีความทางเลือกเพื่อ การจะนำไปปฏิบัติ	15	52	20	56	25	82

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลของการทดลองให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาคำนิยามที่มีต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม โดยมุ่งให้ผลของการวิจัยเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี หรือบุคคลที่มีระดับอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไป ที่สามารถตัดสินใจทางจริยธรรมโดยยึดหลักการเคารพความคิดของตนเองได้แล้ว

กลุ่มตัวอย่าง คือ นิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่อาสาสมัครเข้ารับการทดลอง และได้รับการคัดเลือกพร้อมกับถูกแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน โดยที่ทุกกลุ่มมีคุณสมบัติใกล้เคียงกันใน เรื่องเพศ ระดับผลการเรียน ระดับชั้นปีการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว และลักษณะการอบรมเลี้ยงดู กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม ถูกสุ่มเข้าแผนการวิจัยแบบประยุกต์จากวิธีของ โซโลมอน สุ่มทดสอบก่อน-หลัง

(Compromise Solomon's Four Group : Before - After Matched Subjects)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความเรียงวัดการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามแนววิธีกระจำคำนิยาม แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าว และแบบวัดลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามความเรียง และแบบสังเกตอาศัยการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับกรอบทฤษฎี และแนวคิดของการวิจัยภายใต้การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ

ความเชื่อถือได้ของการให้คะแนนในแบบสอบถามความเรียงพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบกิลฟอร์ด (Guilford) ระหว่างคะแนนที่ให้โดยผู้วิจัยต่างเวลากัน 2 ครั้ง มีค่าเท่ากับ 0.8333 และระหว่างคะแนนที่ให้โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย มีค่าเท่ากับ 0.7857 ความเชื่อถือได้ของการให้คะแนนในแบบสังเกต พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสก็อต (Scott) ระหว่างคะแนนการสังเกตที่ให้โดยผู้วิจัยต่างเวลากัน และระหว่างคะแนนการสังเกตระหว่างผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย มีค่าเท่ากับ 0.7047 และ 0.6775 ตามลำดับ สำหรับของแบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจำคำนิยาม มีค่าเท่ากับ

0.8219 และ 0.7950 ตามลำดับ สำหรับแบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่นและ/หรือ ก้าวร้าวแบบวัฏลักษณะการอบรมเลี้ยงดูได้รับจากของมารีสา รัฐบาลย์ (2522) พิจารณาความเชื่อถือได้ด้วยค่าแอลฟามีค่าระหว่าง 0.6253 - 0.8929

แผนการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อศึกษาผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม อาศัยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพรายด์แมน (The Friedman Two - Ways Analysis of Variance) และการพรรณนาวิเคราะห์

การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมและกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนภายหลัง ให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว สร้างขึ้นตามแนวทฤษฎีค่านิยม และเทคนิควิธีกระจำค่านิยม ของ รัธส์ และคนอื่น ๆ (Raths and others. 1966) ผสมผสานกับ ทฤษฎีจริยศึกษาที่เน้นกระบวนการแสวงหาค่านิยม (Harris. 1966 ; Wilson. 1972 ; Downey and Kelly. 1986 ; Sutherland. 1988)

สรุปผลการทดลอง

ผลการทดลอง พบว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมในช่วงเวลาหนึ่งภาคการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่ผลสรุปนี้ปราศจากการรบกวนจากองค์ประกอบด้านประวัติ และวุฒิภาวะของกลุ่มตัวอย่างที่อาจพัฒนาเปลี่ยนแปลงไประหว่างการทดลอง รวมทั้งผลจากการสอบก่อน

จากการพิจารณาการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมผ่านทางการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของคะแนนทางบวก พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลอง หรือกลุ่มที่ได้รับการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม และมีการสอบก่อน มีคะแนนทางบวกในกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นทุกประการ หรือเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นทุกประการ

อย่างไรก็ตามจากการพิจารณาคะแนนทางลบหรือคะแนนที่แสดงถึงพฤติกรรมดั้งเดิมของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สอดคล้องกับกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมดั้งเดิมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม คือ พฤติกรรมการตัดสินใจอย่างรวดเร็วในขณะที่มีข้อมูลอยู่เพียงบางส่วนและพยายามยกเหตุผลหรือแนวคิดหว่านล้อมมุ่งสู่คำตอบในใจตนมากกว่าเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงเพิ่มเติม พฤติกรรมดั้งเดิมนี้อาจหาวิธีปรับการให้การศึกษาให้มีกิจกรรมสำหรับละลายพฤติกรรมดังกล่าวด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการทดลองในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม มีผลให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมได้มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว ในแวดวงการศึกษาจึงอาจได้ประโยชน์จากการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมนี้หลายประการ แม้ว่า เป็นเทคนิควิธีสอนที่อาศัยแนวคิดจากทฤษฎีของประเทศทางซีกโลกตะวันตกทั้งหมด แต่หากพิจารณาเทียบกับวิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2535) ซึ่งเป็นแนวคิดของชาวซีกโลกตะวันออกด้วยตนเองแล้ว จะพบว่า มีแนวคิดที่สอดคล้อง และคล้ายคลึงกันหลายประการ อย่างไรก็ตามก็มีจุดต่างที่อาจให้ประโยชน์เสริมกันได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้ความเชื่อพื้นฐานของแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ กับของหลักการสร้างหลักสูตรตามแนวพุทธศาสตร์จะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีความเชื่อพื้นฐานตามแนวทฤษฎีพหุนิยมทางจริยศาสตร์ (Ethical Relativism) ที่เชื่อว่า ไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวเพียงเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมาใช้ตัดสินค่าทางจริยธรรมของสิ่ง หรือการกระทำใด ๆ ว่า ดี ถูก หรือ ควรได้ โดยไม่มีเงื่อนไขในการตัดสินว่าอะไรถูก ผิด ควรหรือไม่ควร นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น บุคคล ผู้ตัดสิน สภาพการณ์ที่แตกต่างกัน การคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม เป็นต้น

สำหรับหลักการสร้างหลักสูตรตามแนวพุทธศาสตร์นั้น สร้างขึ้นด้วยความเชื่อมั่นในพระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้า เชื่อมั่นในพระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ดีแล้ว และเชื่อมั่นในพระสงฆ์ ซึ่งเป็นแบบอย่างของสังคมอุดมคติ (สุนน อมรวิวัฒน์, 2535 : 142) ความเชื่อ

พื้นฐานลักษณะนี้จัดอยู่ในแนวทฤษฎีสัมบูรณ์นิยมทางจริยศาสตร์ (Ethical Absolutism) ที่เชื่อว่า มีมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัวอันใดอันหนึ่งมาตัดสินความดี ถูก หรือควรได้ เนื่องจากเห็นว่า ถ้าสิ่งหรือการกระทำใด ดี ถูก หรือควร ย่อมต้องดี ถูก หรือควรโดยไม่มีเงื่อนไข ไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นใด

แต่ความแตกต่างของความเชื่อพื้นฐานข้างต้นไม่ได้ส่งผลให้สาระเกี่ยวกับผู้สอน กิจกรรมชั้นสอนที่สำคัญ และขั้นสรุปการเรียนรู้การสอนแตกต่างกันมากนัก ยังคงมีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่หลายประการ เช่น

ก. ด้านผู้สอน และผู้เรียน

วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์ ไม่ว่ารูปแบบใดให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อครูหรือผู้สอน โดยมุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครู และศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มีโอกาสคิดแสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนกระทั่งสามารถใช้ปัญญาได้อย่างเหมาะสม (แหล่งเดิม : 161)

ในส่วนของการให้การศึกษาด้วยวิธีการระบวนการแสวงหาค่านิยมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ก็จะประสบความสำเร็จ ไม่ได้เลย หากขาดครูที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกันตามทฤษฎี จุดเน้นสำคัญจึงอยู่ที่ครูหรือผู้สอนเช่นเดียวกัน และต้องการครูที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกันด้วยคือ ครูต้องแสดงความสัมพันธ์ต่อศิษย์ แบบ ฉัน-เธอ (I-Thou) หรือเป็นความสัมพันธ์ที่ยอมให้มีการดำรงอยู่ของความเป็นอิสระ ความมีเสรีภาพ ความเป็นตัวของตัวเอง เปิดเผยตรงไปตรงมา เคารพซึ่งกันและกัน และมีความผูกพันกันอันจะบังเกิดมาจากการคำนึงถึงความเป็นอยู่ทั้งหมดในความสัมพันธ์ (Buber. 1965 : XV, 109 - 205)

แม้ว่ามีความคล้ายคลึงกันในแง่ของความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับศิษย์ และให้ความสำคัญแก่ศิษย์ในการแสดงความคิดเห็น แต่ก็จะมีจุดต่างกันที่สุดในที่สดุ เรื่องท่วงทำนองและบทบาทของผู้สอนในช่วงสรุปบทเรียน เนื่องจากผู้สอนตามแนวพุทธศาสตร์จะมีคำตอบที่แน่นอนอยู่ในความคิด โดยอาศัยความเชื่อมั่นในพระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ไว้ดีแล้ว จึงพร้อมที่จะชี้แนะ หรือแสดงออกด้วยความเคยชินให้ผู้เรียนซาบซึ้งในความเชื่อมั่นนั้น แต่ผู้สอนตามทฤษฎีของการวิจัยครั้งนี้ต้องไม่ชี้แนะคำตอบใด ๆ ก็ตามให้แก่ผู้เรียน แม้นตนจะมีความเชื่อใด ๆ อยู่ในใจก็ตาม จะมีสิทธิ์เพียงนำเสนอเป็นทางเลือกท่ามกลางทางเลือกอื่น ๆ แล้วให้ผู้เรียนตัดสินใจเองอย่างอิสระ

ในส่วนของผู้เรียน กรที่วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์ให้โอกาสแก่ผู้เรียนวิเคราะห์ตนเองด้วยเหตุด้วยผลด้วยนั้น เนื่องจากความเชื่อตามหลักการพื้นฐานของหลักสูตรนั้นให้ความเชื่อมั่นอย่างยิ่งในพระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้ไว้ดีแล้ว ผู้เรียนย่อมมีบรรทัดฐานที่เป็นคำตอบอยู่ในใจไว้เรียบร้อยแล้ว พฤติกรรมของผู้เรียนจึงอาจแตกต่างกันบ้างดังนี้ คือ เมื่อผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์แสดงความคิดเห็น อาจจะต้องมุ่งสู่บรรทัดฐานที่ได้รับการยอมรับแล้ว หากไม่เห็นด้วยอาจต้องปกปิดไว้ เนื่องจากเกรงว่า ภาวะการไม่ได้รับการยอมรับของกลุ่มจะตกแก่ตน แต่ตามทฤษฎีของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องปกปิดความคิดใด ๆ ไว้ เนื่องจากจะไม่มีผู้ใดแม้แต่ผู้สอนมาเป็นผู้ตัดสินว่า สิ่งใดถูกหรือผิด ตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้แก่ เหตุการณ์ที่ผู้วิจัยทำการศึกษานำ (Pilot Study) วิธีสอนตามทฤษฎีของการศึกษาวิจัยครั้งนี้แล้วให้ ผู้เรียนตอบคำถามที่ว่า เห็นด้วยหรือไม่ที่ทางการอนุญาตให้ ไมเคิล แจ็กสัน เข้ามาแสดงดนตรีในประเทศไทย ผู้เรียนตอบว่า เห็นด้วยพร้อมกับแสดงทัศนะว่ารู้สึกสบายใจที่สามารถแสดงความรู้สึกรักของตนเองได้อย่างเต็มที่ และเล่าว่าได้เคยตอบคำถามนี้ในชั้นเรียนปกติด้วย แต่ต้องฝืนใจตอบว่า ไม่เห็นด้วย เนื่องจากเกรงว่า จะผิดจากทัศนะของผู้สอน จากนั้นจะเห็นว่า คำตอบที่ได้จากผู้เรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามแนวทฤษฎีของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มักจะเป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผย จริงใจ โดยไม่ต้องกังวลว่า จะต้องให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานใด ๆ ซึ่งถ้าหากเปรียบเทียบกับทัศนะทางการแพทย์แล้วอาจกล่าวได้ว่า ได้ประจักษ์ต่อสมุฏฐานของโรคอย่างแท้จริง

ข. กิจกรรมขั้นสอนที่สำคัญ

วิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์ ไม่ว่าด้วยรูปแบบใดมักประกอบขึ้นด้วยกิจกรรมที่สำคัญคือ การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ การให้โอกาสเลือกและตัดสินใจ การให้โอกาสในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสวงหาเหตุผล คิดค้น คิดค้น คล้อยตาม ชักถาม แก้ปัญหา ฝึกปฏิบัติ เป็นต้น (สุมณ อมรวิวัฒน์. 2535 : 161 -163)

ในส่วนของการให้การศึกษาด้วยวิธีการระบวนการแสวงหาค่านิยมของการวิจัยครั้งนี้ นอกจากให้โอกาสเหล่านั้นเช่นเดียวกันแล้ว ยังต้องถือว่า เป็นจุดเน้นที่สำคัญของเทคนิควิธีสอนที่จะใช้เป็นเครื่องมือจัดการให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมต่างไปจากความเคยชินดั้งเดิมอัน

เนื่องมาจากกระบวนการสังคมประภคที่มักส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมดั้งเดิมแบบตัดสินถูกผิดเร็ว บนฐานข้อมูลอันจำกัด มักยืนยันทัศนะของตน ปฏิเสธทัศนะผู้อื่น ข้อมูลหรือแนวเหตุผลใดที่เสนอ ขึ้นมาก็เพียงเพื่อหว่านล้อมมุ่งสู่คำตอบที่มีอยู่แล้วในใจตน ไม่ได้เพื่่อมุ่งขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบ หรือเคยชิน หรือเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ กระจำงแจ่งชัดเจน

จุดเด่นของวิธีสอนตามแนวพุทธศาสตร์ในอีกแง่หนึ่งคือ การนำเอาวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ มาสอดแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น "กิจกรรมประเมินค่าเพื่อหา คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม" ในวิธีสอนแบบใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และการตัดสินใจ แก้ปัญหา วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการนี้จัดได้ว่า เป็นสมบัติทิพย์ของการศึกษาไทย ประกอบด้วย วิธีคิด 10 ประการคือ (1) วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย (2) วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ (3) วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา (4) วิธีคิดแบบแก้ปัญหา (5) วิธีคิดแบบบรรณธรรมสัมพันธ์ (6) วิธีคิดแบบคุณโทษ และทางออก (7) วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม (8) วิธีคิดแบบ อูบายปลูกเร้าคุณธรรม (9) วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน และ (10) วิธีคิดแบบวิภาษวาท (สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ และคนอื่น ๆ. 2534 : 138 - 150) อาจนำเอาวิธีคิดเหล่านี้มา ปรับเสริมเข้าไปในขั้นการตั้งคำถามหรือประโยคสนทนาตามแนวเทคนิควิธีกระจำงคำนิยม เพื่อ ใช้ในขั้นกิจกรรมกลุ่มสนทนา โดยไม่ให้ขัดต่อความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยครั้งนี้ได้

ค. ขั้นสรุปของกระบวนการเรียนการสอน

วิธีการสอนตามแนวพุทธศาสตร์ไม่ว่าด้วยรูปแบบใดล้วนประกอบด้วยขั้นสรุป บทเรียน หรือสรุปผลการปฏิบัติ หรือสรุปสาระความรู้เป็นหลักการร่วมกัน ซึ่งวิธีสอนตามแนวนี้นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบทเรียนทั่ว ไปในชั้นเรียนปกติได้ โดยเฉพาะกับบทเรียนที่มีองค์ ความรู้เป็นข้อสรุปที่แน่นอนแล้ว

ในส่วนของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาคำนิยมตามทฤษฎีของการ ศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะไม่มีการสรุปผลการอภิปรายเป็นองค์ความรู้ร่วมกัน แต่จะดับทสนทนา ทั้งทำให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจด้วยตนเองโดยอิสระ การวัดผลการเรียนจึงจะพิจารณาในแง่ที่ว่า ผู้เรียนมีการใช้กระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรมไปตัดสินค่าทางจริยธรรมหรือไม่เพียงใด วิธีสอนตามทฤษฎีของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงอาจไม่เหมาะกับการสอนวิชาการที่มุ่งหาคำตอบที่ แน่นนอนตายตัว แต่จะเหมาะอย่างยิ่งกับวิชาการที่องค์ความรู้ไม่จำเป็นต้องมีข้อสรุปที่แน่นอน

ตายตัว และเป็นวิธีที่ถูกแนะนำให้ใช้กับหลักสูตรเสริมที่ไม่มีเกรด หรือคะแนนผลการเรียน เข้ามาเกี่ยวข้อง

จากที่อภิปรายมาข้างต้นนี้ก่อให้เกิดแนวคิดที่สำคัญคือ

แนวทฤษฎีทั้งจากภูมิภาคซีกโลกตะวันตก และจากซีกโลกตะวันออกล้วนมีลักษณะเฉพาะ ที่มีคุณค่า ซึ่งถ้าหากสามารถนำมาปรับประยุกต์เพื่อเสริมกันในส่วนที่ขาด ก็อาจจะก่อประโยชน์ ให้แก่สังคมได้อย่างมหาศาล

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยมมีผลให้ผู้เรียน เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมได้สูงกว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านวิธีให้การศึกษาดังกล่าว แต่จากการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ พบว่า ยังคงมีความไม่สมบูรณ์ของการให้การศึกษาด้วยวิธีการ กระบวนการแสวงหาค่านิยมที่ต้องปรับปรุง ได้แก่

1. การให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยม ตามกรอบทฤษฎี และแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยกิจกรรมเฉพาะสำหรับส่งเสริมการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมเท่านั้น แต่ยังคงกิจกรรมประเภทช่วยละลายพฤติกรรมดั้งเดิมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว ทั้งนี้เพราะมีข้อสังเกตจากการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์คะแนนทางลบที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าบุคคลมีพฤติกรรมดั้งเดิมที่อาจเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว ซึ่งได้แก่ พฤติกรรมประเภทตัดสินใจผิดเร็ว โดยอาศัยฐานข้อมูลของแต่ละคนที่มีอยู่เพียงจำนวนจำกัด รวมทั้งการพยายามยกเหตุผล หรือหลักฐานเท่าที่ตนมีอยู่ หวังล่อลวงสู่คำตอบที่มีอยู่แล้วในใจตนโดยไม่พยายามแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม ท่วงท่าเองที่แสดงออกมามากเป็นแบบยืนยันทัศนคติของตน หรือพูดเชิงในขณะที่ผู้อื่นยังพูดไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด ท่วงท่าเองเช่นนี้มีความล่อแหลมที่จะต่อเนื่องไปสู่บรรยากาศแบบตึงเครียด และความขัดแย้งกันได้ในที่สุด

พฤติกรรมดั้งเดิมดังกล่าว ดำรงอยู่ และไม่มีแนวโน้มว่าจะลดลง แม้ในช่วงเวลาภายหลังการทดลอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่สมมติฐานการวิจัยเชื่อในหลักการที่บุคคลได้รับประสบการณ์ซ้ำ ๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมของการให้การศึกษาด้วย วิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยมเท่านั้น โดยไม่จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ทำความเข้าใจกับทฤษฎีของการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว รวมทั้งการที่ไม่ได้มีโอกาสดูตรวจสอบพฤติกรรมดั้งเดิมที่แสดงออกด้วยความเคยชิน ที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการให้การศึกษาด้วยวิธีของการวิจัยครั้งนี้ การให้การศึกษา

ศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม จึงควรเพิ่มเติมกิจกรรมสำหรับช่วยละลายพฤติกรรมดังเดิมเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของสังคมข่าวสารข้อมูลที่บุคคลมีเครื่องมือแสวงหาข้อมูลได้โดยสะดวก รวดเร็ว และกว้างขวาง บุคคลที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับลักษณะสังคมเช่นนี้คือ บุคคลประเภทที่มีทัศนะพื้นฐานแบบเปิดกว้าง พร้อมจะแสวงหาข้อมูลให้ได้มากที่สุดก่อนตัดสินใจ การจะส่งเสริมพฤติกรรมเช่นนี้ให้ได้ผล จำเป็นต้องละลายพฤติกรรมดั้งเดิมที่อาจเป็นอุปสรรคดังกล่าวให้ได้ก่อน โดยอาจเพิ่มกิจกรรมประเภท จัดโอกาสให้ผู้เรียน และผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมของแต่ละคนที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการกลุ่มสนทนาผ่านทางเทปบันทึกภาพจากวิดีโอ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของการให้การศึกษาซึ่งได้แก่ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมกับพฤติกรรมของแต่ละคนที่แสดงออกมาระหว่างการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสนทนาในแต่ละครั้งที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการเกิดพฤติกรรมเป้าหมายดังกล่าวภายหลังจากที่ได้ทำความเข้าใจต่อทฤษฎีของการวิจัยนี้แล้ว

ถ้าสามารถละลายพฤติกรรมดั้งเดิมดังกล่าวได้ โดยสามารถเปลี่ยนจากที่เคยเป็นคนตัดสินใจผิดเร็วบนฐานข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด และขบขันขัน หุตแซง หวานลุ่มมุ้งสู่คำตอบในใจตน มาเป็นผู้ที่มีทัศนะแบบเปิดกว้าง และพร้อมที่จะแสวงหาข้อมูลให้ได้มากที่สุดก่อนตัดสินใจแล้ว น่าจะช่วยเปลี่ยนบรรยากาศแบบต่างฝ่ายต่างยืนยันทศนะของตนมาเป็นแบบต่างฝ่ายต่างพยายามซักถามเพื่อแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมให้ได้มากที่สุด ซึ่งอาจช่วยผ่อนคลายบรรยากาศตึงเครียด และลดแหลมต่อการขัดแย้งกันลงได้อย่างมาก

2. กิจกรรมของการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ทั้งหมดยังคงคงไว้ เนื่องจากสามารถส่งเสริมให้เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่มีหรือมีค่อนข้างต่ำหรือแม้แต่มีอยู่แล้วค่อนข้างสมบูรณ์ ให้สูงขึ้นอย่างชัดเจน หรือที่มีอยู่แล้วค่อนข้างสมบูรณ์โดยไม่เพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่ลดลง

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาโดยอาศัยผลการพรรณาวิเคราะห์แล้ว การจะส่งเสริมให้เกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในแต่ละประการ มีข้อควรพิจารณาในรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

2.1 กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ที่การให้การศึกษาด้วยวิธี

กระบวนการหาค่านิยมส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ค่อนข้างสมบูรณ์ ได้แก่ (1) การพิจารณาไตร่ตรองถึงทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวาง

กว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน (2) การพิจารณาไตร่ตรองถึงการจำกัดความที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้าใจตรงกัน และ (3) การพิจารณาไตร่ตรอง ถึงข้อเท็จจริงและแนวทัศนคติความเห็นที่เกี่ยวข้องกับแต่ละทางเลือก เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่จะแจ่มแจ้ง ชัดเจน

2.2 กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในด้านการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อดี มีข้อนำสังเกต คือ โดยทั่วไปบุคคลมักมีความเคยชินกับการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อเสียอยู่ค่อนข้างมาก แล้วทำให้ละเลยที่จะวิเคราะห์ข้อดีของสิ่งนั้นว่ามีอยู่หรือไม่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสภาพการมองปรากฏต่าง ๆ แบบไม่รอบด้าน ซึ่งขัดต่อ ภาวะการณ์ที่ดำรงอยู่ตามธรรมชาติของสรรพสิ่ง ที่มักดำรงอยู่บนองค์ประกอบของคู่ตรงข้าม (พริตจิว คาปรา. 2530 : 9) การมองด้านเดียวเช่นนี้ อาจส่งผลให้เกิดอคติในการตัดสินใจได้

2.3 กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในด้าน การคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้อื่น และ/หรือส่วนรวม พฤติกรรมข้อนี้เป็นหัวใจสำคัญของคุณสมบัติทางจริยธรรม ผลการพรรณนาวิเคราะห์แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมดั้งเดิม ข้อนี้ค่อนข้างต่ำ และการให้การศึกษาด้วยวิธีการบวนการแสวงหาค่านิยม ตามกรอบทฤษฎี และแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ส่งเสริมให้เกิดสูงขึ้นจากเดิมอย่างชัดเจน แต่ก็ส่งเสริมได้ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร ผู้สอนจะต้องใช้คำถาม หรือประโยคสนทนากะตุ้นในด้านนี้ให้มากขึ้น

2.4 กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมในด้านการคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว พฤติกรรมดั้งเดิมของกลุ่มตัวอย่าง ขาดคุณสมบัติในข้อนี้ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มที่ เนื่องจากประสบการณ์ทางสังคมปัจจุบันแสดงให้เห็นเป็นบทเรียนอย่างชัดเจนว่า การขาด คำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในระยะยาวของคนรุ่นก่อน ๆ ส่งผลให้สังคมเกิดวิกฤตอย่างร้ายแรงในปัจจุบันหลาย ๆ ด้าน เช่น วิกฤตจากการสูญเสียป่าสมบูรณ์ วิกฤตด้านมลภาวะทางอากาศ วิกฤตด้านขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน วิกฤตด้านความแปรปรวนจากภัยแล้งหรือน้ำท่วม ฯลฯ พฤติกรรมในข้อนี้การให้การศึกษาตามกรอบแนวคิดของการวิจัยนี้ยังส่งเสริมได้ไม่เต็มที่ ผู้สอนควรเพิ่มคำถามหรือประโยคสนทนากะตุ้นในเรื่องนี้ให้มากขึ้น

2.5 พฤติกรรมดั้งเดิมที่ปรากฏว่า แม้กลุ่มตัวอย่างมีอยู่แล้วค่อนข้างสมบูรณ์ แต่การให้การศึกษาด้วยวิธีการกระบวนการแสวงหาค่านิยมตามกรอบทฤษฎี และแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ก็สามารถส่งเสริมให้สมบูรณ์ขึ้นจากเดิม ได้แก่ (1) การคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมา

ในด้านข้อเสีย (2) การคำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนบุคคล (3) การคำนึงถึงผลกระทบในระยะสั้น (4) การไม่อ้างอิงแนวคิดผู้อื่นอันเนื่องจากการมีอิทธิพลเหนือ และ (5) การตีความทางเลือกเพื่อการจะนำไปปฏิบัติ จึงควรดำรงกิจกรรมของการให้การศึกษาตามกรอบทฤษฎี และแนวคิดของ การวิจัยครั้งนี้ต่อไป

3. เป็นที่น่าสนใจว่า กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรม ในข้อที่ว่า "ไม่ครอบงำความคิดผู้อื่นให้เหมือนตน และ/หรือก้าวร้าว" นั้นเมื่อใช้เครื่องมือวัดประเภทแบบสอบถามเรียง กลุ่มตัวอย่างแสดงให้เห็นทัศนะอย่างชัดเจนที่ไม่ประสงค์จะครอบงำความคิดผู้อื่นให้เหมือนตน โดยให้ความเห็นว่า แต่ละคนย่อมมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง และเพราะแต่ละคนย่อมมีประสบการณ์ต่างกัน แต่เมื่อวัดด้วยแบบสังเกต โดยสังเกตจากพฤติกรรมการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาระหว่างการดำเนินกลุ่มสนทนา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กลับมีความเคยชินในการยกเหตุผล แนวคิด หลักฐาน พุทธเสริม คัดค้าน ตั้งคำถาม ตั้งข้อสังเกต พร่ำบอกพูดแซง เสนอทัศนะของตนเพื่อหว่านล้อมมุ่งสู่คำตอบที่มีอยู่แล้วในใจตนเป็นสำคัญ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นการพยายามทางอ้อมให้ผู้อื่นมีคำตอบเหมือนตน พฤติกรรมเหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการจะแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แบบสังเกตจึงเป็นเครื่องมือที่ไร้พฤติกรรม ซึ่งดำรงอยู่ในแต่ละบุคคลได้ชัดเจนกว่า แบบสอบถามเรียงที่สะท้อนเพียงแนวคิดที่บุคคลคาดว่าจะนำไปปฏิบัติ แต่ในทางเป็นจริงอาจไม่ปฏิบัติเช่นนั้นก็ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแบบสังเกต ช่วยให้เห็นการตอบสนองของบุคคลในทันทีทันใด เป็นสภาพที่บุคคลไม่มีเวลาสำหรับตระเตรียมความคิดหรือคำตอบให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคม แบบสังเกตจึงสะท้อนพฤติกรรมที่ดำรงอยู่จริงของกลุ่มตัวอย่างได้ดีกว่าแบบสอบถามเรียงดังกล่าว การวิจัยต่อ ๆ ไป ควรพิจารณาจากแบบสังเกตเป็นสำคัญ

เนื่องจากการศึกษาผลการทดลองให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมยังไม่มีผลวิจัยอันเหมาะสม สนับสนุน หรือคัดค้าน จึงควรมีการวิจัยซ้ำเพื่อยืนยันผลวิจัยให้สมบูรณ์ชัดเจนก่อนนำไปใช้ในทางปฏิบัติ ในการเสนอแนะครั้งนี้จึงจะเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยต่อไป เป็นสำคัญดังนี้

1. เนื่องจากการให้การศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยม ซึ่งมีผลในเชิงกระบวนการ (Process) เป็นสำคัญนี้ มีความเชื่อ พื้นฐานตามแนวทฤษฎีสัมพัทธนิยมทางจริยศาสตร์ (Ethical Relativism) ซึ่งต่างจากความเชื่อพื้นฐานของทฤษฎีการสอนที่ใช้

กันอยู่โดยทั่วไปที่มักเป็นไปตามแนวสัมบูรณ์นิยมทางจริยศาสตร์ (Ethical Absolutism) ทฤษฎีหลังนี้อาจมีอิทธิพลต่อผู้สัจจนกระทั่งส่งผลให้แสดงพฤติกรรมแบบดั้งเดิมออกมาด้วยความเคยชิน จึงจำเป็นต้องศึกษาวิจัย เพื่อพัฒนาผู้สอนตามทฤษฎีของการวิจัยครั้งนี้ให้ได้ก่อนเป็นเบื้องต้น

2. ในการวิจัยครั้งนี้ต่อไปควรเพิ่มเติมกิจกรรมของการให้การศึกษาด้วยวิธีการชวนการแสวงหาค่านิยม นอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้แล้วตามกรอบทฤษฎี และแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ประเภทกิจกรรมละลายพฤติกรรมดั้งเดิมในเรื่องการตัดสินใจตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่มียังเพียงจำกัด และขอบเขตนัย พุดแซง คัดค้าน พุดเสริม พุดสรุป ยกเหตุผล แนวคิด หลักฐาน ตั้งข้อสังเกต ตั้งคำถาม พร่ำบอกทัศนะของตนเพื่อหว่านล้อมมุ่งสู่คำตอบที่มีอยู่แล้วในใจตน โดยการเพิ่มกิจกรรมให้ผู้สอน และผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของการให้การศึกษา ซึ่งได้แก่ กระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมกับพฤติกรรมของแต่ละคนที่ปรากฏขึ้นระหว่างดำเนินกิจกรรมกลุ่มสนทนาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิผลของการให้การศึกษาด้วยวิธีดังกล่าว

3. การวิจัยครั้งนี้ ทดลองให้การศึกษาให้กับกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครที่มีคุณสมบัติเฉพาะตามแผนการทดลอง เพื่อศึกษาผลของตัวแปรต้นต่อตัวแปรตามอย่างแท้จริง จึงอาจทำให้ขาดคุณสมบัติของสถานการณ์จริงในทางปฏิบัติ การวิจัยครั้งนี้ต่อไปควรปรับปรุงให้ได้ตัวอย่างมาอย่างสุ่มเพื่ออ้างอิงไปสู่ประชากรได้

4. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ขนาดของกลุ่มสนทนาเพียง 8 คน ตามแนวทฤษฎีการจัดกลุ่มสนทนาที่เหมาะสม (Focus Group) อาจมีปัญหาคือสถานการณ์จริงที่ผู้เรียนมีจำนวนมาก อาจปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้คล้ายกิจกรรมมองต่างมุมของ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง โดยถือว่ากลุ่มสนทนา 8 คน เป็นวิทยากร และผู้เรียนที่เหลือจำนวนมากเป็นผู้ร่วมฟัง และเสนอกระทู้แล้วศึกษาวิจัยผลที่เกิดขึ้นก่อนนำไปใช้จริง

5. เครื่องมือวัดการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมสำหรับการวิจัยครั้งนี้ต่อไป ยังควรใช้ทั้งแบบสอบถามเรียง และแบบสังเกต แต่ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อแบบสังเกต เนื่องจาก แบบสอบถามเรียงนั้นสะท้อนให้เห็นได้เพียงพฤติกรรมที่บุคคลคิดว่าควรจะเป็นเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติจริงอาจมีพฤติกรรมที่ต่างออกไปอันเนื่องมาจากความเคยชินดั้งเดิมได้ ในขณะที่แบบสังเกตสามารถสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกมาจากความเคยชินดั้งเดิมได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม. คู่มือการศึกษาจริยธรรมระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว, 2525.
- งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมนุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2532.
- จารีรัตน์ ประแก้ว. การวิเคราะห์ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปลูกฝังคุณธรรม และ
จริยธรรม. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ,
2534.
- _____. รายงานผลการฝึกงานในโครงการปรับปรุงหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไประดับปริญญาตรี
: กรณีรายวิชา มน. 102 - มุ่งเน้นกับการใช้เหตุผล และจริยธรรม. 2535.
อัสสัณเภา.
- ชัยพร วิชชาวุธ. "แนวความคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม," วารสาร
ครุศาสตร์. 11(1) : 22 - 43 ; กรกฎาคม - กันยายน 2525.
- _____. พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบันศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีสังคมนิยม.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา. กรุงเทพฯ :
บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2524.
- ธีระพร อูวรรณไธ. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2529.
- นภาพร หะวานนท์. การศึกษาความคิด และทัศนะของคนจากการจัดกลุ่มสนทนา. ม.ป.ป.
อัสสัณเภา.
- _____. การจัดระเบียบทางสังคมและโครงสร้างสังคม. ม.ป.ป., อัสสัณเภา.
- นิตยาพร สารบุต. ปฏิกริยาของนักเรียน ครู และผู้ปกครองต่อพฤติกรรมทางการเมือง
ของผู้อื่น. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- "แบล็คเบ็คปี อนิจจัง พุทธทาส," มติชนสุดสัปดาห์. 13(673) : 75 - 76 ;
16 กรกฎาคม 2536.

- พรทิพย์ ททรัพย์สิน. การฝึกพฤติกรรมกล้าแสดงออกที่เหมาะสมเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าว
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนมัธยมด่านสำโรง จังหวัดสมุทรปราการ.
ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2532. อัดสำเนา.
- พรพิมล สันติหิรัญภาค. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ในเขตกรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2522.
- พนัส พันทาคินทร์. การศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- พระมหาประยูร ธมฺมจิตโต. ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม จริยศาสตร์ และ จริยศึกษา.
ม.ป.ท., ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- เพ็ญสิริ จีระเดชากุล. การศึกษาเพื่อให้สามารถคิดอย่างมีจริยธรรม. ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- ไพฑูรย์ สีนารัตน์ และทองอินทร์ วงศ์ไธธร. สภาพ และปัญหาของวิชาพื้นฐานทั่วไป.
รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน ทบวงมหาวิทยาลัย, 2526.
- ไพศาล หวังพานิช. "ข้อสอบความเรียง," วารสารวัดผลการศึกษา. 6(18) :
89 - 97 ; มกราคม - เมษายน 2528.
- พริตจีฟ คาบร้า. เค้าแห่งฟิลิกส์. แปลโดย วเนช พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, 2530.
- มนต์ทิวา ชัยพัฒนานันท์. กำเนิดความคิด. กรุงเทพฯ : วิคตอรีเพาเวอร์พ้อย, 2530.
- วรรณงาม รุ่งพิสุทธิพงษ์. ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับสติปัญญา. ปริญญาณิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- วุฒิชัย จาหงษ์. พฤติกรรมการตัดสินใจ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์, 2523.
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, มหาวิทยาลัย. การสำรวจสภาพ และปัญหาของวิชาพื้นฐาน
ทั่วไป. ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2532.
- สำเร็จ บุญเรืองรัตน์ และคนอื่น ๆ. มนุษย์กับการใช้เหตุผล และจริยธรรม. กรุงเทพฯ :
ห้างหุ้นส่วน จำกัด ไอเดียแอสเคอร์, 2534.
- สุลักษณ์ ศิวลักษณ์. "จริยธรรมในสังคมไทยในทัศนะของนักปรัชญา," รายงานการสัมมนา
จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2522.
- _____. ยูโทไฟร์ (วิธีการของโสกราตีส). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปารยาสา,
2533.

สมบัติ จันทรวงศ์. ปรัชญาการเมืองเบื้องต้น : บทวิเคราะห์ไสกราตีส. กรุงเทพฯ :
ปรัชญาการพิมพ์, 2524.

สามัญศึกษา, กรม. หลักการ และทฤษฎีการปลูกฝังสร้างเสริมจริยธรรม. กรุงเทพฯ :
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2529.

สมน อมรวิวัฒน์. สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย , 2535.

Brown, Frederick G. Principles of Educational and Psychological testing. Illinois : The Dryden Press Inc., 1970.

Buber, Martin. Between Man and Man. New York : MacMillan Publishing Co., Inc., 1965.

Conroy, Barbara J. Case. "Teachers' Moral Reasoning and their Attitudes and Behaviors Regarding Discipline," Dissertation Abstracts International. vol.47 no.11 May 1987, 3917 - A

Cummings, William K. The Revival of Values Education in Asia and the West. New York : Pergamon Press, 1983.

De Bono, Edward. Teaching Thinking. England : Penguin Books Ltd., 1986.

Dillion, J. T. Questioning and Teaching. London : Croom Helm, Ltd., 1988.

Downey, Meriel and A.V. Kelly. Theory and Practice of Education : An Introduction. 3rd edition. London : Harper and Row, Publishers, 1986.

Flew, Antony. A Dictionary of Philosophy. New York : St. Martin's Press Inc., 1979.

Fraenkel, Jack R. How to Teach about Values : An Analytic Approach. New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1977.

Gladychild, Kasen Jean. "The Relationship of Moral Judgement, Empathy and Psychological Need Deprivation to Perceived Moral Behavior," Diissertation Abstract International. 43 : 4012 - A ; January, 1982.

Hare, R.M. Moral Thinking. London : Clarendon Press Oxford., 1982.

Harris, Alan. Teaching Morality and Religion. London : George Allen and Unwin Ltd., 1976.

Jon, D.J. "The Cognitive Effect of Conflict and Dissonance," in Conflict, Decision, and Dessonace. California : Stanford University Press, 1967.

- Jones, Stanley E. and others. The Dynamics of Discussion Communication in Small Group. New York : Harper and Row, Publishers, 1980.
- Joyce, Bruce R. and Marsha Weil. Models of Teaching 3rd edition. New Jersey : Prentice/Hall International Inc., 1986.
- Kugleman - Jaffe. "Ethical Decision - Making of Social Work practitioners in Organization Setting," Dissertation Abstracts International. 51(3) : 1002-A ; September, 1990.
- Miles, Cartis. "Making Choices : It Ought to Be Carefully Taught." in Thinking and Learning Skill. edited by Judith W. E. and Others. London : Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 1985.
- Olsen, Marvin E. The Process of Social Organization. New York : Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1968.
- Raths, Louis E. and others. Values and Teaching : working with Values in the Classroom. Ohio : Charles E. Merrill Books, Inc., 1966.
- Rogers, Carl R. Freedom to Learn. Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company, 1969.
- Schiever, Shirley W. A Comprehensive Approach to Teaching Thinking. Boston : Allyn and Bascon. 1991.
- Schneider, Basery H. "An Elaberration of the Relationship Between Parental Behavior and Children's Moral Development," Dissertation Abstracts International. 39(70) : 4152 -A; 1979.
- Sutherland, Margaret. Theory of Education. London : Longman Group UK. Limited, 1988.
- Taylor, Paul W. Principles of Ethics : An Introduction. California : Wadsworth Publishing Company, Inc., 1975.
- Wilson, John. Practical Methods of Moral Education. London : Heinemann Educational Book, 1972.
- Wilson, John and others. Introduction to Maral Education. England : Penguin Books Ltd., 1967.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประเด็นปัญหาทางสังคมที่ควรนำมาอภิปราย

โปรดจัดอันดับประเด็นปัญหาทางสังคมที่ท่านประสงค์จะนำมาอภิปรายก่อนหลังตามลำดับ ถ้าหากว่าท่านเห็นว่าควรนำปัญหาอื่นที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้มาอภิปราย โดยระบุ

โปรดจัดอันดับ

- _____ ก. การแก้ปัญหาคาทำแท้งเถื่อน โดยการเปิดให้มีกฎหมายทำแท้งเสรี มีความเหมาะสมเพียงใด
- _____ ข. การขยายเวลาเปิดสถานบริการบันเทิง ถึง 3.00 นาฬิกา มีความเหมาะสมเพียงใด
- _____ ค. การจัดสรรงบประมาณโครงการพิเศษ (งบ ส.ส.) ให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) แต่ละท่าน ๑ ละ 20 ล้านบาท มีความเหมาะสมเพียงใด
- _____ ง. การตัดสิทธิ์สอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยของผู้ที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยได้ แต่สละสิทธิ์ มีความเหมาะสมเพียงใด
- _____ จ. มาตรการ 4 ประการ ในการแก้ปัญหาโสเภณี คือ (1) ในระยะสั้นให้ใช้การปราบปรามอย่างเร่งด่วน (2) ให้แก้ไขกฎหมายปราบปรามโสเภณีให้มีประสิทธิภาพ (3) ให้ช่วยเหลือโสเภณีให้สามารถกลับเข้าอยู่ในสังคมปกติได้ และ (4) ให้เพิ่มการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี มาตรการเหล่านี้มีความเหมาะสมเพียงใด
- _____ ฉ. การลดอาหารของพลตรี จุลาด วรจักร เพื่อประท้วงเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ มีความเหมาะสมเพียงใด
- _____ ช. การอนุญาตให้ไมเคิล แจ็กสัน เข้าเปิดการแสดงคอนเสิร์ตในประเทศไทย มีความเหมาะสมเพียงใด
- _____ ญ. ควรมีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดหรือไม่
- _____ ณ. _____
- _____ ท. _____
- _____ ฒ. _____

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างคู่มือเอกสารที่บรรจุด้วยสถานการณ์ของประเด็นทางจริยธรรมและคำถามขั้นต้น
สำหรับผู้เรียนทำเป็นกรณีบ้าน

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างคู่มือเอกสารที่บรรจุด้วยสถานการณ์ของประเด็นทางจริยธรรมและคำถามขั้นต้น
สำหรับผู้เรียนทำเป็นกรณีบ้าน

ตัวอย่างคู่มือเอกสารที่บรรจุด้วยสถานการณ์ของประเด็นทางจริยธรรมและคำถามขั้นต้น

"เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2536 ท่านพุทธทาสภิกขุเกิดอาพาธ เนื่องจากเส้นเลือดในสมองแตก และสติสัมปชัญญะสงบนิ่งไป อาการที่ปรากฏก่อนหน้านี้คือ มีความอ่อนเพลียมาก ไม่สามารถเดินได้ ไม่ฉันอาหาร และเสี่ยงพูดแหว่เบาบางบางครั้งจับถ้อยคำไม่ได้เพราะลิ้นแข็ง ซึ่งแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางสมองได้ตรวจอาการในเบื้องต้นวินิจฉัยว่าท่านมีอาการเส้นโลหิตในสมองแตก และแนะนำให้ควรรักษาส่งโรงพยาบาลเพื่อตรวจสอบด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และเพื่อควบคุมความดันโลหิต จึงจะสามารถวินิจฉัยว่า จะรักษาเยียวยาได้หรือไม่

หลังการเข้ารับการตรวจรักษา 48 ชั่วโมง อาการอาพาธทรุดลงอย่างชัดเจน จำเป็นต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ ซึ่งคณะศิษย์คิดกันว่า จะเป็นการฝืนเจตนารมณ์ของท่าน พุทธทาสที่ปรารถนาว่า ไม่ต้องการที่จะใช้เครื่องมือใด ๆ จุกหรือดิ่งสังขารไว้ แต่เนื่องจากระบบหายใจ อ่อนลงมาก จำเป็นต้องใช้เครื่องช่วยหายใจ คณะศิษย์ แลคณาญาติได้ข้อสรุปจากการประชุมตกลงกันว่า ควรขอท่านพุทธทาสส่งโรงพยาบาลยิ่งเร็วเท่าไรก็ยิ่งมีหวังมากที่จะฟื้นกลับมาพูด และเทศน์ได้อีก

คณะศิษย์ และคณาญาติต่างประชุมตกลงกันอีกครั้ง โดยน้อมเจตนารมณ์ของท่านพุทธทาสต่อไปในการพิจารณา คือ ต้องการให้ธรรมชาติเป็นผู้นำบำบัดรักษาเป็นส่วนใหญ่ ตามเหตุ และปัจจัย โดยไม่ประสงค์จะให้มีการใช้อุปกรณ์แพทย์ที่ฝืนธรรมชาติมากเกินไป และมีความประสงค์ที่จะมรณภาพที่สวนโมกข์" (แปดสิบเจ็ดปี อนิจจังพุทธทาส. 2536 : 75)

หลังจากได้อ่านเรื่องข้างต้นแล้ว โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ด้วยแนวคิดที่แท้จริงของท่าน

1. ถ้าท่านเป็นหนึ่งในคณะศิษย์หรือคณาญาติที่เข้าร่วมประชุมตัดสินใจอยู่ด้วย ท่านคิดว่าควรรักษาท่านพุทธทาสเข้ารับการรักษาดำเนินการตามคำแนะนำของคณะแพทย์จากโรงพยาบาลศิริราชหรือไม่ เพราะเหตุใด

2. ตามเจตนารมณ์ของท่านพุทธทาส ท่านเข้าใจว่าอย่างไร และจากการตีความของท่านได้ข้อสรุปว่า ควรรักษาท่านเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหรือไม่

3. คณะแพทย์ควรรักษาชีวิตท่านพุทธทาสให้มีชีวิตอยู่ได้ยืนยาวที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อจะสามารถสร้างคุณูปการในการเทศนาธรรมต่อชาวโลกต่อไปหรือไม่ เพราะเหตุใด

4. ระหว่างทางเลือกการรักษาชีวิตของท่านพุทธทาสภิกขุไว้กับการปล่อยให้ธรรมชาติเป็นผู้บ้ำัดจะเกิดผลที่ตามมาแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
5. สิ่งที่ท่านตัดสินใจมีความสอดคล้องกับการตัดสินใจของผู้ใด ทำไมจึงสอดคล้องกัน

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคำถามหรือประโยชน์สาธารณะของผู้สอนที่ใช้ใน
การดำเนินการกลุ่มสนทนา

(ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาคำถามหรือประโยชน์สนทนของผู้สอนที่ใช้ในการดำเนินการกลุ่มสนทนา)

ผู้สอนใช้หรือไม่ใช้คำถามหรือ ประโยชน์สนทนาตามกรอบที่วางไว้	ความเหมาะสม/ข้อควรปรับปรุงการใช้ คำถามหรือประโยชน์สนทนาของผู้สอน

1. (กระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรม แต่ละข้อ)

1.1 (คำถามหรือประโยชน์สนทนาตามกรอบ
ที่วางไว้)

☐

ใช้

☐

ไม่ใช้

เช่น .....

.....

.....

(ผู้สอนประเมินตนเอง)

1.1 ความเหมาะสมของการใช้คำถาม
หรือประโยชน์สนทนา

☐

เหมาะสม

☐

ควรปรับปรุงดังนี้.....

.....

.....

.....

ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

แบบฟอร์มสมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย

แบบฟอร์ม
สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัย

ข้าพเจ้า.....นามสกุล.....เพศ.....
 คณะ.....วิชาเอก.....
 ระดับชั้นปี.....เกรดเฉลี่ย.....(ของชั้น ม.6).....
 เคยเรียนวิชา มน.102 มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรมหรือยัง
☐ เคยเรียนเมื่อปีการศึกษา..... ☐ ยังไม่เคยเรียน
 คาดว่าจะเรียนในปีการศึกษา..... ภาคเรียนที่.....
 รายได้ของครอบครัวโดยประมาณ.....บาท/เดือน

ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก

เบอร์โทรศัพท์.....
 บ้านเลขที่.....ซอย.....
 ถนน.....ตำบล/แขวง.....
 อําเภอ/เขต.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....
 ขอสมัครเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการวิจัยเรื่อง "ผลของการให้การ
 ศึกษาด้วยวิธีกระบวนการแสวงหาค่านิยมที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจทาง
 จริยธรรม" และยินดีให้ผลการดำเนินงานกิจกรรมไปเผยแพร่เพื่อ
 การศึกษาได้

ลงชื่อ.....
 (.....)
 ...../...../.....

หมายเหตุ โปรดตอบแบบสอบถามที่แนบมาด้วยกันจำนวน 6 หน้า และส่งคืนพร้อมแบบฟอร์ม
 ที่สมัคร

แบบสอบถามเกี่ยวกับ
การปฏิบัติของผู้ปกครองต่อตัวท่าน

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้มีประเด็นคำถามทั้งหมด 10 ประเด็น แต่ละประเด็นมี 4 เหตุการณ์
โปรดจัดอันดับเหตุการณ์ทั้ง 4 ของแต่ละประเด็นที่ท่านเห็นว่ามีความใกล้เคียงกับที่เกิดขึ้นใน
ชีวิตจริงของท่านโดยที่

- 4 หมายถึง เหตุการณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของท่านอย่างมาก
- 3 หมายถึง เหตุการณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของท่านบ้างพอสมควร
- 2 หมายถึง เหตุการณ์ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของท่านบ้างนาน ๆ ครั้ง
- 1 หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่มีลักษณะใกล้เคียงกับที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงของท่านเลย

ประเด็นที่ 1 การศึกษาเล่าเรียน	โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์ ของประเด็นที่ 1 โดยวงกลม			
ก. ผู้ปกครองของท่านให้โอกาสท่านในการเลือกวิชาเรียน ด้วยตนเอง แต่อยู่ภายใต้การซักถามและโต้แย้ง ถ้าท่าน มีเหตุผลอันควรก็ได้รับการสนับสนุน แต่ถ้าท่านไม่มีเหตุผล อันสมควร ก็จะถูกคัดค้าน การตัดสินใจสุดท้ายจะขึ้นอยู่กับว่า ใครมีเหตุผลสมควรกว่ากัน	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองของท่านเป็นผู้บอกว่าท่านควรเลือกเรียนวิชา อะไร	4	3	2	1
ค. ผู้ปกครองของท่านไม่ค่อยได้สนใจซักถามว่าท่านจะเรียน วิชาอะไร	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองของท่านให้ความสนใจใส่ คุณลักษณะ ว่าท่านต้องการจะเรียนวิชาอะไร และไม่เคย ขัดขวางไม่ว่าท่านต้องการเรียนวิชาอะไร	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1

ประเด็นที่ 2 การแต่งกาย

โปรเจกต์อันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 2 โดยวงกลม

ก. ผู้ปกครองของท่านให้ข้อคิดเห็นหรือโต้แย้งด้วยเหตุผลเกี่ยวกับการเลือกใส่เสื้อผ้าของท่าน ซึ่งถ้าท่านมีเหตุผลสมควรก็จะได้รับการสนับสนุน แต่ถ้าท่านไม่มีเหตุผลอันสมควรก็จะถูกคัดค้าน การตัดสินใจสุดท้ายจะขึ้นอยู่กับว่าใครมีเหตุผลสมควรกว่ากัน	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองของท่านมักเป็นผู้บอกท่านว่าควรเลือกใส่เสื้อผ้าแบบใด	4	3	2	1
ค. ผู้ปกครองของท่านไม่เคยได้สนใจว่าท่านจะเลือกใส่เสื้อผ้าแบบใด	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองของท่านเอาใจใส่ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกใส่เสื้อผ้า แต่ก็ไม่เคยขัดขวางไม่ว่าท่านจะเลือกใส่เสื้อผ้าแบบใด	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1

ประเด็นที่ 3 การเที่ยวเตร่และการพักผ่อนหย่อนใจ

โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 3 โดยวงกลม

	4	3	2	1
ก. โอกาสในการเที่ยวเตร่และพักผ่อนหย่อนใจ ควรเป็น เมื่อใด เวลาใด นั้นเป็นการตกลงร่วมกันระหว่างท่าน กับผู้ปกครองภายหลังจากที่ได้พิจารณาเชิงเหตุผล ร่วมกันแล้ว	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองของท่านเป็นผู้กำหนดเวลา และโอกาสว่า ท่านควรเที่ยวเตร่และพักผ่อนเมื่อใด	4	3	2	1
ค. ท่านเป็นผู้กำหนดโอกาสเที่ยวเตร่และพักผ่อนด้วยตนเอง โดยอิสระ	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองของท่านคอยเอาใจใส่สอบถามเพื่อให้โอกาส แก่ท่านในการเที่ยวเตร่และพักผ่อนหย่อนใจ และให้ โอกาสทุกครั้งตามที่ท่านปรารถนา โดยไม่เคยขัดใจเลย	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1
.....				
.....				

ประเด็นที่ 4 การคบเพื่อน

โปรเจกต์อันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 4 โดยวงกลม

ก. ผู้ปกครองของท่านมักแสดงความคิดเห็นได้แย่งชิงเหตุผลเกี่ยวกับลักษณะการคบเพื่อนของท่าน และข้อสรุปจะขึ้นอยู่กับว่าเหตุผลของใครเหมาะสมกว่ากัน	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองของท่านคอยว่ากล่าวตักเตือนเรื่องการคบเพื่อนของท่านอยู่เสมอ	4	3	2	1
ค. ผู้ปกครองของท่านไม่เคยว่ากล่าวตักเตือนเรื่องการคบเพื่อนของท่าน	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองของท่านคอยเอาใจใส่ดูแลถามไถ่เรื่องการคบเพื่อนของท่านอยู่เสมอ แต่ก็ไม่เคยขัดใจไม่ว่ากรณีใด ๆ	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1

ประเด็นที่ 5 การรักษาความสะอาด

โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 5 โดยวงกลม

ก. การไม่รักษาความสะอาดของท่าน ถ้ามีเหตุผลสมควร ผู้ปกครองของท่านก็ยอมละเว้นให้บ้าง	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองของท่านคอยควบคุมดูแลให้ท่านรักษาความ สะอาดอยู่เสมอ	4	3	2	1
ค. ผู้ปกครองของท่านไม่เคยก้าวท้าวเรื่องการดูแลรักษา ความสะอาดของท่าน	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองของท่านเอาใจใส่ดูแลเรื่องการรักษา ความสะอาดของท่านอยู่เสมอ ถ้าท่านไม่ทำเองผู้ปกครอง ก็จะเป็นผู้ทำให้	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1

ประเด็นที่ 6 การใช้จ่ายเงิน

โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 6 โดยวงกลม

ก. ผู้ปกครองของท่านให้โอกาสท่านใช้จ่ายเงินเมื่อมีเหตุผลอันควร	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเรื่องการใช้จ่ายเงินของท่าน ว่าควรใช้จ่ายอย่างไร	4	3	2	1
ค. ผู้ปกครองไม่เคยใส่ใจกับเรื่องการใช้จ่ายเงินของท่าน	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองไม่เคยขัดใจเรื่องการใช้จ่ายเงินของท่านไม่ว่ากรณีใด ๆ	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1
.....				
.....				

ประเด็นที่ 7 การรักษาเวลา

โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 7 โดยวงกลม

ก. ถ้าท่านไม่รักษาเวลาโดยมีเหตุผลอันสมควร ผู้ปกครองของท่านก็ไม่ได้ว่ากล่าวแต่อย่างใด	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองคอยควบคุมดูแลให้ท่านรักษาเวลาอย่างเคร่งครัด อยู่เสมอ	4	3	2	1
ค. ผู้ปกครองไม่เคยว่ากล่าวตักเตือนแม้ว่าท่านจะไม่รักษาเวลาอยู่บ่อย ๆ	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลเรื่องการรักษาเวลาของท่าน อยู่เสมอ ถ้าท่านผิดเวลาก็ไม่เคยดุว่ากล่าว ได้แต่ให้กำลังใจ และให้โอกาสแก้ตัวใหม่อยู่เสมอ	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1
.....				
.....				

ประเด็นที่ 8 การทำงานบ้าน

โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 8 โดยวงกลม

ก. หากท่านมีเหตุผลอันควรท่านก็จะเว้นไม่ทำงานบ้านได้	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองของท่านคอยควบคุมให้ท่านทำงานบ้านตามหน้าที่ ไม่ให้บกพร่องอยู่ตลอดเวลา	4	3	2	1
ค. ท่านมีความเป็นอิสระเต็มที่ ที่จะทำหรือไม่ทำงานบ้านก็ได้ ผู้ปกครองของท่านไม่เคยใส่ใจ	4	3	2	1
ง. ถ้าท่านทำงานบ้านผู้ปกครองของท่านจะเข้ามาช่วยเหลือเสมอและคอยห้ามปรามว่าไม่ต้องทำ ให้เรียนอย่างเดียว	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1
.....				
.....				

ประเด็นที่ 9 สุขภาพ

โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 9 โดยวงกลม

ก. เมื่อยามที่ท่านเจ็บไข้ ท่านกับผู้ปกครองของท่านจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงเหตุผลถึงวิธีการรักษาที่ถูกต้องอยู่เสมอ และข้อสรุปจะขึ้นอยู่กับว่าเหตุผลของใครเหมาะสมกว่ากัน	4	3	2	1
ข. เมื่อยามที่ท่านเจ็บไข้จะถูกควบคุมให้รักษาตัวตามแต่ผู้ปกครองของท่านจะเห็นสมควร	4	3	2	1
ค. เมื่อยามที่ท่านเจ็บไข้ ผู้ปกครองของท่านจะให้เงินแก่ท่านไปซื้อยามารักษาด้วยตัวท่านเอง	4	3	2	1
ง. เมื่อยามที่ท่านเจ็บไข้ ผู้ปกครองของท่านจะคอยดูแลอย่างใกล้ชิด และพยายามหาวิธีการรักษาพยาบาลที่คิดว่าจะได้ผลทุกวิถีทางตามที่ท่านปรารถนา	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1
.....				

ประเด็นที่ 10 สุนัขพา

โปรดจัดอันดับ 4 เหตุการณ์
ของประเด็นที่ 10 โดยวงกลม

ก. เมื่อท่านแสดงกิริยามารยาท ที่ไม่เหมาะสม ผู้ปกครอง ของท่านจะให้โอกาสแก่ท่านในการชี้แจงเหตุผลเสมอ	4	3	2	1
ข. ผู้ปกครองของท่านคอยว่ากล่าวตักเตือนให้ท่านแสดงกิริยา มารยาทที่เหมาะสมอยู่ตลอดเวลา	4	3	2	1
ค. ผู้ปกครองของท่านไม่เคยก้าวร้าวเรื่องการแสดงกิริยา มารยาทของท่าน	4	3	2	1
ง. ผู้ปกครองของท่านคอยเอาใจใส่และให้กำลังใจ แก่ท่าน เพื่อให้ท่านเป็นผู้มีมารยาทที่เหมาะสม โดย ไม่เคยดูค้ำว่ากล่าวแต่อย่างใด	4	3	2	1
จ. (อื่น ๆ โปรดระบุ).....	4	3	2	1

โปรดกรอกวัน-เวลาที่ท่านสะดวกจะเข้าร่วมกิจกรรม

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

ภาคผนวก จ

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุ่มตัวอย่าง

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมทดลอง (สลับก่อน)

คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8
	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน
ส่ง ม้วน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน
	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน	ความ สับสน
(1) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึง ทางเลือกที่เป็นไปต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวาง กว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือ เคยชิน	%	%	%	%	%	%	%	%
(2) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึง การจำกัดความที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้าใจตรงกัน	%	%	%	%	%	%	%	%

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินค่าทางจริยธรรมของกลุ่มทดลอง (ส่วก่อน)

คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8
ผู้สังเกต	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต
	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง
(5) มีการพิจารณาได้ตรงกัน ผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละ ทาง เลือกในค่าเฉลี่ย	1/3	2/1	1/3	1/1	1/3	1/3	1/3	%
(6) มีการพิจารณาได้ตรงกัน ผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละ ทาง เลือกในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1/3	1/1	1/3	%	1/3	1/3	%	1/1

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกรมทดลอง (สอบกอน)

คณท	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งมวัด	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน
	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง
(9) มีการพิจารณาโดยตรงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาของแต่ละทางเลือกในด้านผลกระทบระยะยาว	%	%	1/1	%	%	%	%	%
(10) มีการใช้คำถามในแนวการจำแนกตามขั้นตอนของการพิจารณาสิทธิการตัดสินใจโดยอิสระของปัจเจกบุคคลไม่ครอบงำความคิดเห็น	1/3	%	%	1/3	%	1/3	%	1/3

คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8
ผู้ สังเกต	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน
	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน
	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน
	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน
(11) มีการตัดสินใจโดยอิสระ	15/3	1/3	8/2	1/3	8/2	1/3	1/3	9/3
ปราศจากอำนาจครอบงำ								
จากมุมมองพลเหนือตน								
(12) มีการตัดสินใจเลือกเพื่อ	2/1	2/1	2/1	1/3	1/1	3/1	1/3	4/1
การจะนำใบตอบ								
รวมคะแนน	22	25	25	19	15	23	24	16

แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าวของ

กลุ่ม ทดลอง (สอบก่อน)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ยกเหตุผลหรือหลักฐาน หว่านล้อมเพื่อมุ่งสู่คำตอบ ในใจตนมากกว่าเพื่อแสวง หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม	-12	-6	-4	-7	-1	-1	0	-2
(2) พร่ำบอกลักษณะของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ	0	0	-1	-1	0	0	0	-3
(3) พุดแข่งด้วยประโยชน์สนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูดไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด	-1	-1	-3	-1	-2	-1	-1	-3
(4) ตั้งคำถามข้อสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจของตน	-4	-3	-5	-6	-5	-2	-2	-6

คนที ลิ่งม่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(5) พุดคัตค้านหรือสับสนุนหรือ เสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดมากกว่า เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง	-17	-14	-18	-25	-14	-6	-10	-13
(6) พุดเสียงดังด้วยน้ำเสียง กระด้าง	0	0	0	0	0	0	0	0
(7) พุดประชดประชัน	0	0	0	0	0	0	0	0

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจำงค่านิยมของ

กลุ่ม ทดลอง (สอบก่อน)

คนที ลิ่งม่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคานึงถึงทางเลือก อื่น เพื่อยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่า ลิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน	0	0	0	0	0	0	0	0
(2) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับความ คิดรวบยอดให้ตรงกัน	0	0	0	0	0	0	0	0
(3) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน	0	0	0	0	0	0	0	1
(4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคานึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อดี	0	0	1	0	0	0	0	0
(5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคานึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อเสีย	2	2	1	1	0	0	0	0

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1	0	0	1	0	0	0	1
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	0	1	0	0	0	0	0	0
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น	4	3	2	3	1	1	0	4
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว	0	1	1	1	0	0	0	0
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม สู่คำตอบในใจตน	0	0	0	0	0	0	0	0

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(11) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน	13	8	8	13	3	1	0	9
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ	2	2	0	1	3	0	0	4

แบบบันทึกคะแนนจากแบบสอบถามเรียงของ

กลุ่ม ทดลอง (สอบก่อน)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่น เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่า สิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความที่เกี่ยวข้องเพื่อความ เข้าใจตรงกัน	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือ แนวคิดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	-1	1	1	-1	-1	-1	1	-1
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อดี	-1	-2	-1	-1	-1	1	-1	-1
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อเสีย	1	1	1	1	1	1	1	-1
(6) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1	1	1	1	1	1	1	-1

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(7) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	1	1	1	-1	-1	1	1	-1
(8) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น	1	1	1	1	1	1	1	-1
(9) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(10) ไม่มีการครอบงำความคิด ผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว	1	-1	1	1	-1	1	1	1
(11) ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจาก มีอิทธิพลเหนือ	-1	1	1	-1	1	1	1	1
(12) มีการตีความทางเลือก เพื่อ จะนำไปปฏิบัติ	-1	-1	-1	1	-1	-1	1	1

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมทดลอง (สอบหลัง)

คะแนน	1	2	3	4	5	6	7	8
ผู้สังเกต	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน
	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่
	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่
(3) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อเท็จจริงและแนวหาคำตอบที่เกี่ยวของเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน	1/3	10/3	1/3	3/1	4/1	1/3	5/1	1/3
	1/3	10/3	1/3	3/1	4/1	1/3	5/1	1/3
	1/3	10/3	1/3	3/1	4/1	1/3	5/1	1/3
(4) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในด้านผลดี	1/3	10/3	1/3	3/1	4/1	1/3	5/1	1/3
	1/3	10/3	1/3	3/1	4/1	1/3	5/1	1/3
	1/3	10/3	1/3	3/1	4/1	1/3	5/1	1/3

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุ่มทดลอง (สอบหลัง)

คะแนน	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งมีชีวิต	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
	เร็ว	เร็ว	เร็ว	เร็ว	เร็ว	เร็ว	เร็ว	เร็ว
(5) มีการพิจารณาได้ตรงถึง ผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละ ทางเลือกในด้านผลเสีย	1/3	1/1	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	2/1
(6) มีการพิจารณาได้ตรงถึง ผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละ ทางเลือกในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1/3	1/1	1/3	1/3	1/3	1/3	2/1	1/1

คะแนนการเกิดกระบวนกาตัดสินค่าทางจริยธรรมของกลุ่มทดลอง (สอบหลัง)

ค.น.ท.	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งมีชีวิต	ความ/คะแนน	ความ/คะแนน	ความ/คะแนน	ความ/คะแนน	ความ/คะแนน	ความ/คะแนน	ความ/คะแนน	ความ/คะแนน
	สูง/คะแนน	สูง/คะแนน	สูง/คะแนน	สูง/คะแนน	สูง/คะแนน	สูง/คะแนน	สูง/คะแนน	สูง/คะแนน
	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง
(9) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาของแต่ละทางเลือกในด้านผลกระทบระยะยาว	1/3 %	1/3 %	1/3 1/1	1/3 %	1/3 2/1	1/3 1/1	% %	2/1 %
(10) มีการใช้คำถามในแนวภาระจำเพาะด้านมนุษยธรรมของการเคารพสิทธิการตัดสินใจโดยอิสระของปัจเจกบุคคลไม่ครอบงำความคิดผอม	1/3 2/1	1/3 2/1	1/3 2/1	% 0/0	% 2/1	1/3 3/1	% 2/1	% 1/1

แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าวของ

กลุ่ม ทดลอง (สอบหลัง)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ยกเหตุผลหรือหลักฐาน หว่านล้อมเพื่อมุ่งสู่คำตอบ ในใจตนมากกว่าเพื่อแสวง หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม	0	-2	-8	-8	-17	-12	-14	-3
(2) พร่ำบอกทัศนคติของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ	0	0	-2	-1	-4	-1	-3	-2
(3) พุดแข่งด้วยประโยชน์สนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูดไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด	-1	-1	-1	-3	0	-1	-1	-1
(4) ตั้งคำถามข้อสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจของตน	-6	-9	-8	-7	-17	-19	-20	-10

คนที่ สิ่งมุงวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(5) พุดคัตค้านหรือสนับสนุนหรือ เสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดตนมากกว่า เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง	-11	-20	-29	-35	-49	-48	-32	-29
(6) พุดเสียงดังด้วยน้ำเสียง กระด้าง	0	0	0	0	0	0	0	0
(7) พุดประชดประชัน	0	0	0	0	0	0	0	0

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนาตามวิธีกระจ่างค่านิยมของ

กลุ่ม ทดลอง (สอบหลัง)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่น เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่า สิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน	5	0	0	1	0	2	1	0
(2) ใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับความ คิดรวบยอดให้ตรงกัน	7	4	4	5	10	4	6	3
(3) ใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนา เพื่กระแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน	10	3	4	5	12	13	4	6
(4) ใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อดี	0	1	3	0	6	10	1	3
(5) ใช้คำถามหรือประโยชน์สนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อเสีย	0	1	4	1	2	8	6	2

สิ่งมุงวัด คนที่								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	0	1	0	1	5	4	2	1
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	0	1	1	0	1	1	2	0
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น	2	3	9	3	17	11	10	4
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว	0	0	1	0	3	2	0	3
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม สู่คำตอบในใจตน	2	2	2	1	2	3	2	1

คนที่ สิ่งมุ่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(11) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน	5	5	14	17	36	25	30	15
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ	1	0	2	2	4	3	0	0

แบบบันทึกคะแนนจากแบบสอบถามเรียงของ

กลุ่ม ทดลอง (สอบหลัง)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นเพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่า สิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน	-3	1(-2)	2(-1)	1(-2)	3	2(-1)	2(-1)	2(-1)
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความที่เกี่ยวข้องเพื่อความ เข้าใจตรงกัน	1	-1	1	-1	1	1	1	1
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือ แนวคิดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	1	1	1	1	1	1	1	1
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อดี	1	1	1	1	1	1	1	1
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อเสีย	1	1	1	1	1	1	1	1
(6) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1	1	1	1	1	1	1	1

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(7) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	1	-1	1	1	1	1	1	1
(8) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น	1	1	1	1	1	1	-1	1
(9) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว	1	1	1	1	1	1	-1	-1
(10) ไม่มีการครอบงำความคิด ผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว	1	1	1	-1	-1	1	-1	-1
(11) ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจาก มีอิทธิพลเหนือ	-1	-1	-1	1	1	1	1	1
(12) มีการตีความทางเลือก เพื่อ จะนำไปปฏิบัติ	1	1	1	1	1	1	1	1

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจตามลำดับที่ 1 (สอบก่อน)

อันดับ	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งมีชีวิต	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน
	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
(1) มีการพิจารณาได้ตรงกัน	1/1	%	%	%	%	%	%	%
	ทางเลือกที่เป็นไปได้ต่าง ๆ							
	เพื่อขยายขอบข่ายความถี่							
(2) มีการพิจารณาได้ตรงกัน	%	%	%	%	%	%	%	%
	การจำกัดความถี่ของ							
	เพื่อความเข้าใจตรงกัน							

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจระหว่างจริยธรรมของกลุมควบคุมที่ 1 (สอบก่อน)

ข้อ	1	2	3	4	5	6	7	8
ผู้ สังเกต	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง
	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง	ความ เห็น ตรง
(3) มีการพิจารณาได้ตรง ข้อเท็จจริงและแนวค ความเห็นที่เกี่ยของเพื่อ เกิดความเข้าใจที่กระจ แจ้ง ชัดเจน	% 3/1	% %	% %	% %	% %	% 1/3	% 1/3	% %
(4) มีการพิจารณาได้ตรง ผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละ ทางเลือกในดำเนินการ	% 2/1	% 1/1	% %	% 1/1	% %	% %	% 1/3	% %

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมควบคุมที่ 1 (สอบก่อน)

ค.ม.ท	1	2	3	4	5	6	7	8
ส.ม.ว.ด	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	ส.ก.	ส.ก.	ส.ก.	ส.ก.	ส.ก.	ส.ก.	ส.ก.	ส.ก.
	ร.ย.ง	ร.ย.ง	ร.ย.ง	ร.ย.ง	ร.ย.ง	ร.ย.ง	ร.ย.ง	ร.ย.ง
(5) มีการพิจารณาได้ตรงกอง	1/3	2/1	1/3	1/1	3/1	1/3	1/3	1/1
ผลที่จะเกิดตามมาของแต่ละ								
ทางเลือกในด้านผลเสีย								
(6) มีการพิจารณาได้ตรงกอง	1/3	1/3	1/3	1/1	3/1	1/3	1/3	1/3
ผลที่จะเกิดตามมาของและ								
ทางเลือกในด้านผลกระทบ								
ต่อส่วนบุคคล								

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของ กลุ่มควบคุมที่ 1 (ก่อนก่อน)

อันดับ	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งมีชีวิต	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน
	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
(7) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในด้านผลกระทบต่อตนเองและ/หรือส่วนรวม	1/3	%	%	1/3	1/1	%	1/3	%
	1/3	5/1	1/3	1/3	3/1	1/3	2/1	1/1
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
(8) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึงผลกระทบที่จะเกิดตามมาของแต่ละทางเลือกในด้านผลกระทบระยะสั้น	1/3	5/1	1/3	1/3	3/1	1/3	2/1	1/1
	1/3	5/1	1/3	1/3	3/1	1/3	2/1	1/1
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมควบคุมที่ 1 (สอบก่อน)

คนที่	1	2	3	4	5	6	7	8
ผู้ สังเกต	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน	ความ สังเกต/คะแนน
	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ
	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ	สังเกต ความ
(9) มีการพิจารณา ผลกระทบของ ทางเลือกในด้านผลกระทบ ระยะยาว	1/1	%	%	1/1	%	1/3	%	1/1
	%	%	%	%	%	%	%	%
	%	%	%	%	%	%	%	%
(10) มีการใช้ความ กระตือรือร้น ในการพิจารณา โดยอิสระของปัจเจกบุคคล ไม่ครอบงำความคิดเห็น	1/3	%	1/3	1/3	%	%	1/3	%
	%	%	%	%	%	%	%	%
	%	%	%	%	%	%	%	%

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุ่มคณบดี 1 (สอบก่อน)

ค.ร.	1	2	3	4	5	6	7	8
ส่งงวด	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน
	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่
	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่	ความถี่
(11) มีการตัดสินใจโดยอิสระ	1/3	10/1	1/3	2/1	1/3	20/2	1/3	7/2
ปราศจากอำนาจครอบงำ								
จากมติของคณาจารย์								
(12) มีการตัดสินใจเลือกเพื่อ	2/1	2/1	3/1	1/3	16/2	1/3	2/1	1/3
การจะนำใบเสนอ								
รวมคะแนน	26	17	25	30	27	17	33	23

แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าวของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบก่อน)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ยกเหตุผลหรือหลักฐาน หว่านล้อมเพื่อมุ่งสู่คำตอบ ในใจตนมากกว่าเพื่อแสวง หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม	-8	-4	-13	-4	-12	-1	-4	-1
(2) พร่ำบอกทัศนะของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ	-4	0	-10	-3	-3	-1	0	-1
(3) พุดแข่งด้วยประโยชน์สนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูด ไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด	-15	0	-5	-3	-2	0	0	0
(4) ตั้งคำถามข้อสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจของตน	-17	0	-6	-3	-3	-1	0	0

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(5) พุทธคัมภีร์หรือสัทสนธิหรือ เสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดตนมากกว่า เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง	-67	-13	-39	-19	-28	-9	-10	-8
(6) พุทธเสียงดังด้วยน้ำเสียง กระด้าง	0	0	0	0	0	0	0	0
(7) พุทธประชดประชัน	0	0	0	0	0	0	0	0

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจ่างค่านิยม

กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบก่อน)

คน ที่ สิ่งม่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่น เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวางกว่า สิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน	1	0	0	0	0	0	0	0
(2) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับความ คิดรวบยอดให้ตรงกัน	0	0	0	0	0	0	0	0
(3) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	3	0	0	0	0	0	0	0
(4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อดี	2	1	0	0	0	0	0	0
(5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อเสีย	2	2	1	3	3	0	1	1

คนที่ สิ่งมั่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	0	0	1	3	1	0	0	0
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	1	0	0	1	1	0	2	1
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น	8	1	3	4	3	0	2	1
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว	1	0	0	1	0	0	1	0
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม ผู้คำตอบของตน	0	0	0	0	0	0	0	0

สิ่งที่มุ่งวัด	คนที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
(11) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน	11	2	20	7	9	2	2	1
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ	12	3	16	2	9	1	3	1

แบบบันทึกคะแนนจากแบบสอบถามเรียงของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบก่อน)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบ ข่ายความคิดและแนวทางให้ กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความเกี่ยวข้องเพื่อความ เข้าใจตรงกัน	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริง หรือแนวคิดอื่น ๆ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	-1
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อดี	-1	-1	-1	-1	-1	-1	1	1
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อเสีย	1	1	1	1	1	1	1	1
(6) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1	1	1	1	1	1	1	1

สิ่งมุ่งวัด	คนที่							
	1	2	3	4	5	6	7	8
(7) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	1	-1	-1	1	1	-1	1	-1
(8) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น	1	1	1	1	1	1	1	1
(9) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว	-1	-1	-1	-1	-1	1	-1	-1
(10) ไม่มีการครอบงำความคิด ผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว	1	-1	1	1	1	-1	1	-1
(11) ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจาก มีอิทธิพลเหนือ	1	1	1	1	1	-1	1	1
(12) มีการตีความทางเลือก เพื่อ จะนำไปปฏิบัติ	-1	-1	1	1	1	-1	1	1

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจด้านจริยธรรมของกลุมความคมท 1 (สอบหลัง)

คนท	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งม่งวด	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน
	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด
	ความแรง	ความแรง	ความแรง	ความแรง	ความแรง	ความแรง	ความแรง	ความแรง
(1) มีการพิจารณาตรงองก ทาง เลอกทเป็นไปตต่าง ๆ เพอขยายขอบข่ายความคค และแนวทาง ใ้ท่างขวาง กว่าสงทคนเคยประสบหรือ เคยชน	%	1/1	%	%	%	%	%	%
(2) มีการพิจารณาตรงองก การจกความทเกยของ เพอความเขาใจตรงกัน	%	%	%	%	%	%	%	%

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมความคมท 1 (สอบหลัง)

คะแนน	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งม่วัด	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน
	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด	สิ่งเกิด
	ความเรียง	ความเรียง	ความเรียง	ความเรียง	ความเรียง	ความเรียง	ความเรียง	ความเรียง
(5) มีการพิจารณาไตรตรองกั ผลทจะเกิดตามมายองแต่ละ ทางเลือกในด้านผลเสีย	1/3	19/1	3/1	1/3	5/1	1/3	1/1	1/3
(6) มีการพิจารณาไตรตรองกั ผลทจะเกิดตามมายองแต่ละ ทางเลือกในด้านผลกระทบ ต่อส่วนคค	1/3	4/1						

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมความคมที่ 1 (สอบหลัง)

คณท	1	2	3	4	5	6	7	8
สณมวุด	ความค/คะแน	ความค/คะแน	ความค/คะแน	ความค/คะแน	ความค/คะแน	ความค/คะแน	ความค/คะแน	ความค/คะแน
	สงเกด	สงเกด	สงเกด	สงเกด	สงเกด	สงเกด	สงเกด	สงเกด
	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง
(7) มกการพการณาตรององกง	%	%	%	%	%	%	%	1/1
ผลทงจะเกดตามมายองแตละ								
ทางเลอกในตามผงการทบ								
ดอผอมและ/พรอส่วนรวม								
(8) มกการพการณาตรององกง	1/3	5/1	%	2/1	%	1/1	%	5/1
ผลทงจะเกดตามมายองแตละ								
ทางเลอกในตามผงการทบ								
ระยะสน								

คะแนนการเกิดกระแวนการตัดสินค่าทางจริยธรรมของกลมความคุมที่ 1 (สอบหลัง)

คนท	1	2	3	4	5	6	7	8
สิ่งม่งวัด	ความมก/คะแนน	ความมก/คะแนน	ความมก/คะแนน	ความมก/คะแนน	ความมก/คะแนน	ความมก/คะแนน	ความมก/คะแนน	ความมก/คะแนน
	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก
	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก	ความมก
(9) มกการพจารณาไตรตรองมก	%	%	%	%	%	%	%	%
ผลทจะเกิดตามมกของแต่ละ								
พางเลือกในดำมผลกระทบ								
ระยะยาว								
(10) มกการใช้คำกามในแนว	%	1/3	%	1/3	%	1/3	%	1/3
การจะจำคำมกแบบมกของ								
การเคาพมกการตัดสินใจ								
โดยมกของมกเจกบคค								
มกมกความมกมก								

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจรับทราบทางจริยธรรมของกล่มความคุมที่ 1 (สอบหลัง)

คน	1	2	3	4	5	6	7	8
ส่งมจวด	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน
	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
(11) มีการตัดสินใจโดยอิสระ	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
ปราศจากอำนาจครอบงำ	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
(12) มีการตัดสินใจเลือกเพื่อ	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
การจะนำไปปฏิบัติ	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
รวมคะแนน	20	15	15	14	16	23	20	18

แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าวของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบหลัง)

คน ที่ สิ่ง มุ่ง วัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ยกเหตุผลหรือหลักฐาน หว่านล้อมเพื่อมุ่งสู่คำตอบ ในใจตนมากกว่าเพื่อแสวง หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม	-12	-2	-3	-2	-2	-6	-11	-7
(2) พร่ำบอกลักษณะของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ	-10	0	-2	0	0	-1	-12	-5
(3) พุดแข่งด้วยประโยคสนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูด ไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด	-5	-1	-4	-1	-1	-3	-4	-3
(4) ตั้งคำถามข้อสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจของตน	-14	0	-4	-2	0	-1	-8	-6

คนที่ สิ่งม่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(5) พุดคัดค้านหรือสนับสนุนหรือ เสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดตนมากกว่า เพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง	-64	-11	-61	-10	-16	-27	-65	-37
(6) พุดเสี่ยงดังด้วยน้ำเสียง กระด้าง	0	0	0	0	0	0	0	0
(7) พุดประชดประชัน	0	0	0	0	0	0	0	0

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจำงำนค่านิยมของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบหลัง)

คนที สิ่งมุงวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบ ข่ายความคิดและแนวทางให้ กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตน ประสบหรือเคยชิน	0	0	0	0	0	0	0	0
(2) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับความ คิดรวบยอดให้ตรงกัน	0	0	0	0	0	0	0	0
(3) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	0	1	0	0	0	0	0	0
(4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อดี	11	0	1	2	1	0	3	4
(5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อเสีย	19	3	5	1	0	0	8	1

คนที สิ่งม่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	4	0	0	1	0	1	1	2
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	0	0	1	0	0	0	2	1
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น	5	2	2	2	1	3	5	5
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว	0	0	0	0	1	1	0	1
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม สู่คำตอบของตน	0	0	0	0	0	0	0	0

คนที ลิ่งม่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(11) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน	0	3	12	2	2	6	24	15
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ	9	3	6	0	0	8	14	10

แบบบันทึกคะแนนจากแบบสอบถามเรียงของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 1 (สอบหลัง)

คน ที่ สิ่งมั่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบ ข่ายความคิดและแนวทางให้ กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน	-3	1(-2)	-3	-3	-3	-3	-3	-3
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความที่เกี่ยวข้องเพื่อ ความเข้าใจตรงกัน	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริง หรือแนวคิดอื่น ๆ เพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่กระจ่างแจ้ง ชัดเจน	-1	-1	-1	-1	-1	1	-1	-1
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อดี	-1	-1	-1	-1	-1	1	1	-1
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อเสีย	1	-1	1	1	1	1	1	-1
(6) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1	-1	-1	-1	1	-1	-1	-1

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(7) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(8) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น	1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(9) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(10) ไม่มีการครอบงำความคิด ผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว	-1	1	-1	1	1	1	1	1
(11) ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจาก มีอิทธิพลเหนือ	1	1	1	-1	-1	1	1	1
(12) มีการตีความทางเลือก เพื่อ จะนำไปปฏิบัติ	1	1	1	1	1	1	-1	1

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจตามทางจริยธรรมของกลุมความคมท 2 (ลอมพอง)

คณท	1	2	3	4	5	6	7	8
ลอมพอง	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน
	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
(1) มการพจารณาไดรตรงก	2/2	3/1	2/2	%	1/1	1/1	1/1	1/1
ทางเลอกทเบนเปคตาง								
เพอชยชอชยความคค								
และแนวทางเพากาง								
กาสงทดนเคบประสบหรือ								
เคชช								
(2) มการพจารณาไดรตรงก	%	3/1	%	2/1	%	3/1	7/4	3/1
การจากคความทเกวของ								
เพอความเคาใจตรงก								

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจรับทราบของกรมควบคุมมลพิษ 2 (สอบหลัง)

คะแนน	1	2	3	4	5	6	7	8
ผู้สังเกต	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน	ความบก/คะแนน
	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
	กลาง	กลาง	กลาง	กลาง	กลาง	กลาง	กลาง	กลาง
	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
(3) มีการพิจารณาได้ตรงกอง ข้อเท็จจริงและแนวทศนะ ความเห็นทศภยของเพอให้ เกิดความเข้าใจทศภยจาง นึ่ง ชัดเจน	1/3	1/1	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3	1/3
(4) มีการพิจารณาได้ตรงกอง ผลทศเกิดตามมาของแต่ละ ทางเลือกในคณผลลต	1/3	1/3	2/1	1/3	1/1	1/3	4/1	1/3

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจสรรหาทางจริยธรรมของกลุ่มความคมที่ 2 (สอบหลัง)

คณท	1	2	3	4	5	6	7	8
	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน	ความก/คะแนน
สงพวด	ความ	สงเกิด	ความ	สงเกิด	ความ	สงเกิด	ความ	สงเกิด
	ความ	ความ	สงเกิด	ความ	สงเกิด	ความ	สงเกิด	ความ
	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง	เรยง
(11) มีการตัดสินใจโดยสระ ปราศจากอำนาจครอบงำ จากผลประโยชน์เหนือตน	1/3	14/3	%	16/3	1/3	26/3	1/3	1/3
		%	15/2	%	4/1	1/3	1/1	6/2
								1/3
								8/2
(12) มีการตีความทางเลือกเพื่อ การจะนำเบบปฏิบัติ	1/3	2/1	1/3	6/1	1/3	5/1	1/3	1/3
		1/3	2/1		1/3		%	3/1
					%	1/3		1/3
								2/1
รวมคะแนน	43	38	37	46	33	35	32	45

แบบสังเกตการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าวของ
กลุ่ม ควบคุมที่ 2 (สอบหลัง)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) ยกเหตุผลหรือหลักฐาน หวานล่อมเพื่อมุ่งสู่คำตอบ ในใจตนมากกว่าเพื่อแสวง หาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม	-4	-6	-23	-14	-4	-1	-7	-5
(2) พร่ำบอกทัศนะของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ	0	0	0	-1	0	0	0	0
(3) พุดแข่งด้วยประโยชน์สนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูดไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด	-3	0	-2	-2	-1	-1	-1	-1
(4) ตั้งคำถามข้อสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจของตน	-15	-6	-5	-14	0	0	0	-2

คนที สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(5) พุดคัตค้านหรือสนับสนุนหรือเสริมหรือสรุป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดมากกว่าเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง	-17	-28	-22	-28	-12	-11	-14	-13
(6) พุดเสียงดังด้วยน้ำเสียงกระด้าง	0	0	0	0	0	0	0	0
(7) พุดประชดประชัน	0	0	0	0	0	0	0	0

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจำงค่านิยมของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 2 (สอบหลัง)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบ ข่ายความคิดและแนวทางให้ กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน	3	0	1	1	0	0	0	0
(2) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อทำความเข้าใจกับความ คิดรวบยอดให้ตรงกัน	3	2	3	7	1	2	3	3
(3) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิด ความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	1	0	0	0	0	0	0	0
(4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อดี	0	2	1	4	0	0	1	0
(5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านข้อเสีย	0	1	3	5	2	1	1	2

คนที่ สิ่งมุ่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	2	1	4	2	1	1	0	1
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	2	0	2	1	1	0	2	1
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น	8	3	3	10	3	1	4	5
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว	0	1	3	3	0	0	0	0
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม สู่คำตอบในใจตน	0	0	0	0	0	0	0	0

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(11) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน	14	15	16	26	4	1	6	8
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ	2	2	6	5	0	0	3	2

แบบบันทึกคะแนนจากแบบสอบถามเรียงของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 2 (สอบหลัง)

คน ที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบ ข่ายความคิดและแนวทางให้ กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน	2(-1)	2(-1)	1(-2)	-3	-3	-3	-3	2(-1)
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความที่เกี่ยวข้องเพื่อความ เข้าใจตรงกัน	-1	-1	-1	1	-1	-1	1	-1
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงหรือ แนวคิดอื่นๆ เพื่อให้เกิดความ เข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	1	1	-1	1	-1	1	1	1
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อดี	1	1	1	1	1	1	1	1
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อเสีย	1	1	1	1	1	1	1	1
(6) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	1	1	1	1	1	1	1	1

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(7) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	1	1	1	1	1	1	1	1
(8) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น	1	1	1	1	1	1	1	1
(9) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว	1	1	1	1	1	1	1	1
(10) ไม่มีการครอบงำความคิด ผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว	1	1	1	1	1	1	1	1
(11) ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจาก มีอิทธิพลเหนือ	1	-1	-1	1	1	1	-1	1
(12) มีการตีความทางเลือก เพื่อ จะนำไปปฏิบัติ	1	1	1	1	1	1	-1	1

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมความคมที่ 3 (สอบหลัง)

คนท	1	2	3	4	5	6	7	8
	ความ สิ่งเกิด	ความ สิ่งเกิด	ความ สิ่งเกิด	ความ สิ่งเกิด	ความ สิ่งเกิด	ความ สิ่งเกิด	ความ สิ่งเกิด	ความ สิ่งเกิด
สิ่งมวด	เรื่อง	เรื่อง	เรื่อง	เรื่อง	เรื่อง	เรื่อง	เรื่อง	เรื่อง
(1) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึง ทางเลือกที่เป็นไปได้ต่าง ๆ เพื่อขยายขอบข่ายความคิด และแนวทางให้กว้างขวาง กว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือ เคยชิน	1/1	2/1	%	%	1/1	%	%	%
(2) มีการพิจารณาไตร่ตรองถึง การจำกัดความทักทายของ เพื่อความเข้าใจตรงกัน	%	3/1	%	1/1	%	%	2/1	%

คะแนนการเกิดกระบวนการตัดสินใจทางจริยธรรมของกลุมควบคุมที่ 3 (สอบหลัง)

ข้อ	1	2	3	4	5	6	7	8
ผู้สังเกต	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน	ความถี่/คะแนน
	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง	สูง
	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
(9) มีการพิจารณาได้ตรงต่อ	1/1	%	%	2/1	%	1/1	%	1/1
เมื่อพิจารณาของคณะ								
ทางเลือกในแผนกลยุทธ์								
ระยะยาว								
(10) มีการใช้คำถามในแนว	1/3	%	%	1/3	%	1/3	%	1/1
การจ้างค่านิยมพื้นฐานของ								
การเคารพสิทธิการตัดสินใจ								
โดยอิสระของปัจเจกบุคคล								
ไม่ครอบงำผู้อื่น								

คะแนนการเกิดกระบวนทัศน์ด้านการจัดอันดับกิจกรรมของกลุมคำศัพท์ 3 (สอบหลัง)

คณ	1	2	3	4	5	6	7	8
ส่งมวัด	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ	ความ
	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต	สังเกต
	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง	เรียง
(11) มีการจัดสนใจโดยอิสระ	1/3	17/2	1/3	3/2	1/3	39/2	1/3	32/2
ปราศจากอำนาจครอบงำ								
จากมุมมองพลเรือน								
(12) มีการจัดความเลือกเฟ้น	✗	18/2	1/3	1/1	1/3	✗	32/2	1/3
การจะนำไปปฏิบัติ								
รวมคะแนน	22	21	25	31	23	20	25	21

บั้งเกิดการครอบงำความคิดผู้อื่น และ/หรือก้าวร้าวของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 3 (สอบหลัง)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบ ข่ายความคิดและแนวทางให้ กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน	-8	-4	-2	-19	-9	0	-15	-3
(2) พร่ำบอक्तณะของตนเพื่อ ให้ผู้อื่นเชื่อตามหรืออธิบาย ด้วยแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ	-8	-1	-1	-4	-2	-1	-2	-2
(3) พุดแข่งด้วยประโยชน์สนทนา ของตน ขณะที่ผู้อื่นพูดไม่จบ หรือไม่เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูด	-1	0	-1	-4	0	0	-4	-1
(4) ตั้งคำถามข้อสงสัยหรือข้อ สังเกตเพื่อมุ่งสู่แนวคิดหรือ คำตอบในใจของตน	-8	-1	0	0	-1	0	-3	-3

คนที สิ่งม่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(5) พุดคัคค่านหรือสนับสนุนหรือเสริมหรือสรูป เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดตนมากกว่าเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริง	-43	-13	-6	-76	-20	-13	-60	-16
(6) พุดเสียงดังด้วยน้ำเสียงกระด้าง	0	0	0	0	0	0	0	0
(7) พุดประชดประชัน	0	0	0	0	0	0	0	0

แบบสังเกตการใช้คำถามหรือประโยคสนทนาตามวิธีกระจ่างค่านิยมของ

กลุ่ม ควบคุมที่ 3 (สอบหลัง)

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือกอื่นที่เป็นไปได้ เพื่อขยายขอบข่ายความคิดและแนวทางให้กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคยประสบหรือเคยชิน	2	0	0	1	0	0	0	0
(2) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาเพื่อทำความเข้าใจกับความคิดรวบยอดให้ตรงกัน	3	1	0	0	0	0	2	0
(3) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาเพื่อแสวงหาหลักฐานเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่กระจ่างแจ้งชัดเจน	2	0	0	0	0	0	0	0
(4) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาเพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อดี	0	0	0	2	1	0	1	0
(5) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนาเพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิดตามมาในด้านข้อเสีย	3	0	2	5	1	0	2	1

คนที สิ่งมุงวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(6) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	3	1	1	3	1	0	1	1
(7) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	1	0	0	1	1	0	1	0
(8) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะสั้น	3	1	3	4	3	0	2	2
(9) ใช้คำถามหรือประโยคสนทนา เพื่อให้มีการคำนึงถึงผลที่จะ เกิดตามมาในด้านผลกระทบ ระยะยาว	1	0	2	2	1	0	1	0
(10) เสนอเหตุผลหรือหลักฐาน เพื่อการตรวจสอบข้อเท็จ จริงมากกว่าเพื่อหว่านล้อม สู่คำตอบในใจตน	0	0	0	0	0	0	0	0

คนที่ สิ่งมุ่งวัด								
	1	2	3	4	5	6	7	8
(11) เสนอแนวคิดเชิงเหตุผล มากกว่าการอ้างอิงตามแนว คิดของผู้มีอิทธิพลเหนือตน	17	7	3	39	16	2	32	4
(12) ใช้คำถามหรือประโยค สนทนาเพื่อให้เกิดแนวทาง สำหรับนำไปปฏิบัติ	18	1	0	32	8	1	14	2

แบบบันทึกคะแนนจากแบบสอบถามเรียง

กลุ่ม ควบคุมที่ 3 (สอบหลัง)

คนไข้ สิ่งมุ่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) มีการคำนึงถึงทางเลือก อื่นที่เป็นไปได้ เพื่อย้ายขอบ ข่ายความคิดและแนวทางให้ กว้างขวางกว่าสิ่งที่ตนเคย ประสบหรือเคยชิน	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3	-3
(2) มีการคำนึงถึงการจำกัด ความที่เกี่ยวข้องเพื่อความ เข้าใจตรงกัน	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(3) มีการคำนึงถึงข้อเท็จจริง หรือแนวคิดอื่นๆ เนื่องจาก ข้อมูลของตนอาจไม่สมบูรณ์	1	-1	1	1	-1	-1	-1	-1
(4) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อดี	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(5) มีการคำนึงถึงผลที่จะเกิด ตามมาในด้านข้อเสีย	-1	1	1	1	1	1	1	1
(6) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อส่วนบุคคล	-1	1	-1	1	1	1	-1	1

คนที่ สิ่งมุ่งวัด	1	2	3	4	5	6	7	8
(7) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ต่อผู้อื่นและ/หรือส่วนรวม	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(8) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะสั้น	-1	1	1	1	1	1	1	1
(9) มีการคำนึงถึงผลกระทบ ในระยะยาว	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
(10) ไม่มีการครอบงำความคิด ผู้อื่นและ/หรือก้าวร้าว	1	-1	1	1	-1	1	1	-1
(11) ไม่มีการอ้างอิงแนว ความคิดผู้อื่น อันเนื่องมาจาก มีอิทธิพลเหนือ	1	1	1	1	1	1	1	1
(12) มีการตีความทางเลือก เพื่อ จะนำไปปฏิบัติ	-1	1	1	1	-1	1	1	1

ภาคผนวก จ

คำตอบจากแบบสอบถามเรียงและ
บทสนทนาในการดำเนินการกลุ่มสนทนาของกลุ่มทดลอง

คำตอบจากแบบสอบถามเรียง

กลุ่มทดลอง

(กลุ่มสอบก่อน - จัดกระทำ - สอบหลัง)

สอบก่อน

คนที่ 6

1. ความเห็นของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าคิดว่า "การทำแท้งเสรี" มีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีก็ได้แก่ในกรณีที่มาตราไม่มีความพร้อมทางร่างกาย คือเป็นหัดหรือเป็นโรคร้ายแรง การทำแท้งก็สามารถช่วยลดประชากรที่ด้อยคุณภาพ (ในด้านสุขภาพ) ในสังคม และช่วยลดภาระสังคมได้วิธีหนึ่ง

แต่ในกรณีที่นับเป็นผลเสียก็ได้แก่ การที่เด็กวัยรุ่นจะถือหลักชิงสุกก่อนห่าม ไม่ต้องกังวลเมื่อตนปฏิบัติตัว ควบคุมตัวเองไม่ได้ จนกระทั่งปล่อยให้ตั้งครรภ์ จะด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือจะรู้ก็แล้วแต่ เด็กวัยรุ่นเหล่านั้นก็จะเห็นเป็นเรื่องธรรมดา ไม่น่ากลัวอะไร คือ เมื่อท้องแล้วก็สามารถทำแท้งได้ ไม่ต้องมีเด็กในวัยที่ไม่พร้อม โดยที่ตนอาจกำลังศึกษาอยู่ หรือฐานะการเงินไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูเด็กได้

แต่ในความเห็นของข้าพเจ้าโดยจริงแล้ว ข้าพเจ้าก็คิดว่าอย่างไรก็ดี ผลเสียย่อมจะมีมากกว่าผลดีแน่นอน เพราะการฆ่าเด็กที่ไม่รู้อิโหนอเห็นเป็นการผิดศีลธรรม และขัดต่อความรู้สึกของผู้คนที่ทราบเรื่อง แม้จะเป็นการแก้ไขปัญหาการเพิ่มประชากรที่ด้อยคุณภาพหรือด้อยคุณค่า (ในความรู้สึกของมารดา) แต่ก็ไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหการทำแท้ง (เถื่อน) ได้ ควรจะเป็นการป้องกันมากกว่าที่จะแก้ไข

2. ไม่เคยคิดจะตอบคำตอบอื่น เนื่องจากคำตอบที่ตอบไปนั้น ชัดเจนอยู่ในตัวของมันเอง

3. ไม่เคยลังเลในคำตอบ (เหตุผลเหมือนข้อ 2)

4. หลังจากที่มีข่าวการบุกทำลายแหล่งบริการรับทำแท้งที่โรงพยาบาลพัฒนาแล้ว พบข้อความในหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องการทำแท้ง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้สื่อข่าวจะประณามการกระทำเช่นนั้น หลายฝ่ายไม่เห็นด้วยทั้งผู้เกี่ยวข้อง ทั้งรัฐบาล หรือประชาชนส่วนใหญ่อีกตาม

และตามที่ข้าพเจ้าได้ฟังจากสื่อทางวิทยุ ก็เป็นการอภิปรายความคิดเห็นระหว่างผู้จัดรายการวิทยุ และผู้ฟังที่ได้โทรศัพท์แสดงความคิดเห็น เสียงส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการที่จะมีกฎหมายการท่างั๋งเสรี

5. เหตุผลที่ใช้สนับสนุนนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าเพียงพอแล้ว

6. ข้าพเจ้าเคยคิดว่า การจะเปิดให้มีการท่างั๋งเสรี หรือไม่มีกฎหมายให้ทำ ก็ไม่ต่างกันเท่าใดนัก ถึงมีกฎหมายเปิดให้ท่างั๋งเสรี ผู้คนก็สามารถพากันไปท่างั๋งได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม หรือถ้าไม่มีกฎหมายท่างั๋ง ก็ยังต้องมีคนไปท่างั๋งอยู่แน่นอน จะต่างกันตรงที่ว่า เป็นการท่างั๋งอย่างเปิดเผย เห็นชอบโดยกฎหมาย กับเป็นการลักลอบท่างั๋งเท่านั้นเอง

7. ไม่เคยคิดว่าจะให้ผู้ใดตอบเหมือนข้าพเจ้า เพราะความคิดของแต่ละคนถือเป็นสิทธิส่วนบุคคล ความคิดเป็นอิสระ

8. อิทธิพลต่อการให้คำตอบของข้าพเจ้า ก็เห็นจะเป็นตัวข้าพเจ้าเอง เพราะเป็นความคิดเห็นของข้าพเจ้าเอง

9. ไม่เคยคิดผลักดันให้แนวคิดของตัวข้าพเจ้าเป็นจริง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าคิดไว้เท่านั้น ข้าพเจ้าคิดว่าถ้าจะทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นจริงหรือเกิดประโยชน์ขึ้นมาได้ ก็ควรที่จะมีการสำรวจความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่เสียก่อน เพราะความคิดเห็นของข้าพเจ้าผู้เดียวลาพังอาจจะไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องเสมอไป

คนที่ 1

1. การแก้ปัญหาเรื่องการท่างั๋งโดยให้มีการออกกฎหมายท่างั๋งเสรีนั้น ตามความคิดแล้วคิดว่าไม่เหมาะสม เพราะว่าอย่างแรกการท่างั๋งโดยเสรี เป็นการขัดกับวัฒนธรรมและประเพณีของสังคมไทย เพราะเนื่องจากคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยเป็นพวกที่มีจิตใจโอบอ้อมอารีและค่อนข้างยึดมั่นในเรื่องศีลธรรม อย่างที่สองก็คือการท่างั๋งเสรีไม่ใช่การแก้ปัญหา เรื่องการท่างั๋ง แต่เหมือนจะเป็นการปิดปัญหา หรือการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุอย่างไร้ความรับผิดชอบจริงอยู่ที่ว่าผู้ที่ท่างั๋งนั้นจะมีสักกี่คนที่กลัวกฎหมาย ถ้ากลัวคนพวกนี้ก็คงไม่ทำหรอก แต่เมื่อมีข่าวออกมาว่ามีการบุกทำลายแหล่งบริการท่างั๋ง พบซากเด็กทารกหรือการจับผู้ที่มาใช้บริการไป

ดำเนินคดีตามกฎหมายก็อาจทำให้คนที่คิดว่ากำลังจะไปทำแท้งคิดได้หรือได้รับความสะเทือนใจกับภาพของเค็ดทารก หรือเกรงกลัวในการถูกจับไปดำเนินคดี อาจเปลี่ยนการตัดสินใจโดยไม่ทำแท้ง ซึ่งจากตรงนี้ก็อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้จำนวนการทำแท้งลดลง

การออกกฎหมายทำแท้งเสรี อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้อัตราการแท้งสูงขึ้นก็ได้ เพราะถ้าทำแท้งยังเป็นเรื่องผิดกฎหมาย ผู้หญิงเท่านั้นนอกจากเสี่ยงที่ถูกสังคมลงโทษแล้วก็ยังเสี่ยงกับการโดนจับอีกด้วย เรียกว่าใครที่กล้าทำต้องมีใจกล้าหน้าดูเหมือนกัน และอีกอย่างก็คือ อัตราค่าแท้งนั้น (ในขณะที่ไม่เป็นการทำแท้งเสรี) ค่อนข้างสูงอย่างเช่น เด็กที่มีอายุ 2 - 3 เดือน อาจจะ 5,000 - 6,000 บาท และก็จะมากขึ้นตามจำนวนเดือนของเด็ก เงินจำนวนนี้สำหรับผู้ที่มีสภาพครอบครัวไม่ค่อยดีนักหรือเด็กวัยรุ่นที่มีฐานะปานกลางก็นับว่ามากทีเดียว ถ้ามีการเปิดการทำแท้งเสรีนั้นหมายความว่าอัตราค่าบริการน่าจะถูกลง ซึ่งก็จะมีอัตราผู้ที่ทำแท้งมากขึ้นอย่างแน่นอน

ถ้ามีการเซ็นกฎหมายทำแท้งเสรีออกมาก็เท่ากับว่า การทำแท้งเป็นสิ่งที่ถูกหรือถ้าใช้คำว่าว่าคนโดยถูกกฎหมายก็คงไม่ผิดนัก ซึ่งก็จะเป็นการขัดกับกฎหมายของสิทธิและหน้าที่พลเมือง (ไม่ทราบว่าจะจริง ๆ แล้ว เขาเรียกกฎหมายฉบับนี้ว่าอะไร เพราะขาดการหาข้อมูล ต้องขอภัยด้วย) ที่ว่าคนทุกคนมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายตั้งแต่อายุในท้อง ถ้ากฎหมายทำแท้งเสรีผ่านออกมาก็เท่ากับลบล้างกฎหมายข้อนี้ ดังนั้นเราจึงควรพิจารณาว่าสมควรที่จะให้กฎหมายฉบับนี้ได้อยู่ต่อหรือไม่

2.1-2.3 ไม่เคยคิด เพราะว่าไม่เห็นด้วยกับกฎหมายฉบับนี้มานานแล้ว เด็กทุกคนเกิดมาก็สมควรมีสิทธิที่จะมีชีวิตเท่าเทียมกัน แต่ทำไมต้องเอาปัญหาที่ผู้ใหญ่ก่อมาโยนให้กับเด็กทั้ง ๆ ที่เด็กเองไม่มีความผิด ไม่รู้ไม่เห็นอะไรทั้งสิ้น การแก้ปัญหามาโดยวิธีนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่เป็นคนไร้ความรับผิดชอบ

3.1-3.4 เคยลังเล เพราะว่าปัญหานี้เป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อน การจะตัดสินใจอย่างหนึ่งจะต้องคำนึงถึงว่า จะกระทบถึงอะไรอีกหลาย ๆ อย่างหรือไม่จึงทำให้ยากในการตัดสินใจ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ลังเลแล้ว ตามเหตุผลข้อ 2

4.1-4.2 คิดถึงคำว่าทำแท้ง เพราะว่าปัญหาหลาย ๆ ปัญหาน่าจะเกิดขึ้นจากตรงนี้ ถ้าเราคิดว่าถ้าแก้ปัญหาดังนี้ได้ คงแก้ อีกหลาย ๆ ปัญหาได้เช่นกัน

5.1-5.3 ยัง เพราะหลักฐานหรือข้อมูลขนาดนี้ถือว่าเลือนลอยมาก เขียนออกมาในรูปแบบการแสดงความคิดเห็น ไม่สามารถอ้างอิงเป็นหลักฐานได้คือพอ ถ้าจะทำให้คนอื่นเห็นด้วยก็คงต้องทำการบ้านให้มากกว่านี้

6. ไม่

7. ไม่ เพราะว่า แต่ละคนก็มีความคิดเห็นของตนเอง มีสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้การคิดไม่เหมือนกัน บางคนอาจมีภาวะบังคับไม่เหมือนกัน ซึ่งพื้นฐานของแต่ละคนต่างกัน จะทำให้คิดเหมือนกันคงยาก

8. มี คือ แม่กับน้อง เพราะว่าภายในครอบครัวจะมีการพูดคุยกันในเรื่องปัญหาต่าง ๆ เสมอ ๆ

9. ไม่ เพราะว่าปัญหาเรื่องนี้ เป็นปัญหาใหญ่จะแก้ก็คงไม่ใช่เรื่องง่าย

คนที่ 5

1. ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับการให้มีกฎหมายการท่าง้างเสรี

เพราะถ้าเกิดมีกฎหมายขึ้นมาจริง คงจะมีสถิติที่คนท่าง้างมากขึ้นแน่ แต่เราก็คงต้องดูเหตุผลของแต่ละคน แต่ในความเป็นจริง ถ้าผู้ตั้งครรภ์มีโรคแทรกซ้อนที่เป็นอันตราย หรืออยู่ในสถานการณ์ที่จำเป็น กฎหมายก็อนุญาตในการท่าง้างอยู่แล้ว สำหรับบุคคลทั่ว ๆ ไป ที่อาจจะท่าง้างโดยไม่ เหตุที่ตัวเองก่อขึ้น ข้าพเจ้าว่าไม่ควร เพราะถ้ามีการท่าง้างเสรี ต่อไปผู้คนก็คงไม่กลัวเหตุที่จะทำให้เกิดการตั้งครรภ์ก็ได้

2.3 ข้าพเจ้าไม่เคยคิดถึงเหตุผลที่ลึกซึ้งมากนัก เพียงแต่ติดตามข่าวและคอยดูว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นเท่านั้น

3. ข้าพเจ้าไม่ลังเลในคำตอบของข้าพเจ้า เพราะความคิดของข้าพเจ้าเป็นแบบนี้ตั้งแต่ต้น

4. ข้าพเจ้าคิดถึงผู้หญิงที่มีอาชีพบริการ ซึ่งอาจไม่ใช่เฉพาะคนในกลุ่มนี้ แต่ยังมีคนอื่นอีก และคำว่า ศีลธรรมกับความเป็นแม่

5. ยังไม่หนักแน่นเพียงพอ เพราะบางทีมนุษย์เราอาจมีสาเหตุที่แตกต่างกันมาก เราควรดูถึงเหตุผลของแต่ละคน

6. ผลที่จะเกิดตามก็คือ ผู้หญิงมีอัตราการเสี่ยงที่จะเสียชีวิตสูง หรือไม่ก็อาจมีโรค ภายหลัง
7. เคย เพราะธรรมชาติของคนเรา ย่อมอยากให้เห็นด้วยกับตนเอง
8. ไม่มี
9. ไม่เคย ข้าพเจ้า สนใจติดตามก็เพียงว่า รัฐบาลจะทำอย่างไรต่อไป

คนที่ 4

1. ไม่สมควร เพราะเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม และผิดต่อค่านิยมของคนไทย แต่เด็กผู้หญิงหรือหญิงที่ถูกข่มขืน และมารดาที่เป็นโรคติดต่อสามารถติดถึงเด็กได้ หรือมีภาวะผิดปกติในครรภ์มารดาควร ได้รับการทำแท้งอย่างถูกต้อง ตามกฎหมายถ้าหญิงนั้นต้องการจะทำแท้ง แต่จะต้องอยู่ในความควบคุมของแพทย์ตลอดเวลา

2.1-2.3 ไม่เคยคิดถึงคำตอบอื่นเพราะคำตอบที่ว่ากฎหมายทำแท้งเสรี เป็นการ ไม่สมควรที่จะออกมาใช้นั้น เหมาะสมตามความคิดของดิฉันแล้ว ถ้าเคยคิดคำตอบอื่น จะตอบว่าสมควร เพราะปัญหาการลักลอบทำแท้งอาจลดน้อยลง

3.1-3.4 ไม่เคยลังเล เพราะมั่นใจในคำตอบ

ถ้าเคยลังเล เพราะอาจจะคิดถึงการลักลอบทำแท้งของหญิงสาว นั้นมีจำนวนมากขึ้น ในตอนนี้คงจะไม่ลังเลเหมือนเดิมเพราะเป็นคำตอบที่ดีแล้ว

4.1-4.2 เคยคิดคือ การทำแท้ง เพราะคิดว่าการทำแท้งนั้นเป็นเรื่องที่ อันตราย และน่ากลัว

5.1-5.3 ยัง คิดว่าจะมีการนำเอามาพ และเรื่องราวของการทำแท้งมา เผยแพร่มากขึ้น

6.1-6.2 เคยเพราะ ผู้หญิงที่ลักลอบทำแท้งนั้นยังคงจะมีมากเหมือนเดิม

7.1-7.2 ไม่เคย เพราะคนเรามีการแสดงเหตุผลหรือให้ความคิดเห็นไม่ เหมือนกัน ถ้าเคยที่ต้องการจะให้คนอื่นตอบเหมือนเราเพราะเราจะได้สามารถพูดคุยแสดง ความคิดเห็นเรื่องราวที่คล้ายกันหรือก็รู้สึกว่ามีเพื่อนที่มีความคิดเหมือนเรา

8.1-8.2 ไม่มี

ถ้ามีคงจะเป็นพ่อแม่ เพราะสอนเรื่องคนไทยจะต้องรักษาวลและสงวน
ตัวเองไว้

9.1-9.3 เคย เพราะ คิดว่าการทำแท้งเป็นเรื่องที่น่ากลัว เกิดผลกระทบ
บางอย่างตามมา ควรมีการบอกถึงผลกระทบตามมาของผู้ที่ทำแท้ง เกิดผลร้ายหรืออันตรายอย่าง
ไร แก่ผู้คนที่ไปอย่างจริงจังหรือให้ความรู้และข้อเสนอแนะในการป้องกันที่ถูกต้องด้วย

คนที่ 8

1. ไม่เหมาะสมที่จะทำกฎหมายทำแท้งเสรี เพราะว่าในภาวะเช่นนี้ คือยังไม่มี
กฎหมายทำแท้งเสรี ก็มีคนลักลอบทำแท้งกันมากมาย แต่เมื่อใดก็ตามที่มีการทำแท้งเสรี เมื่อนั้น
จำนวนคนทำแท้งก็คงมากกว่าปัจจุบันแน่นอน

2.

2.1 ไม่

2.2

2.3 เพราะว่า ไม่เคยเห็นด้วยกับการทำแท้งอยู่แล้ว

3.

3.1 เคย

3.2 เพราะ ไม่แน่ใจ คิดไปถึงคนที่ถูกข่มขืน จะทำให้เขาทำแท้งไม่ได้ ซึ่งเป็น
กรณีที่น่าสงสาร

3.3

3.4 ไม่ลังเล เพราะเคยได้ยินจากเพื่อนและจากวารสารว่า ถ้าในกรณี
ข่มขืนแพทย์จะทำแท้งให้ทันทีถือว่า ถูกกฎหมาย เพราะฉะนั้นจึงเห็นว่าการทำแท้งในกรณีที่ผู้หญิง
ถูกข่มขืน กับการลักลอบข่มขืนมันคนละกรณีกัน

4. ไม่เคย เพราะคิดเพียงอย่างเดียวว่า ไม่อยากให้มีการทำแท้ง จึง ไม่สนใจ
อย่างอื่น

5.

5.1 หนักแน่นเพียงพอแล้ว

5.2 เพราะว่า เหตุผลมีน้ำหนัก อย่างที่บอกในข้อ 1 ถ้ายังเปิดให้มีการทำแท้งเสรีมากเท่าไรคนก็จะยังทำแท้งมากเท่านั้น ขนาดที่ยัง ไม่มีการเปิดก็มีคนลักลอบทำแท้งมากมายขนาดนี้ ซึ่งเปรียบเสมือนว่าประเทศไทยเรากำลังส่งเสริมเช็กเสรีกันมากยิ่งขึ้น

6.

6.1 เคย

6.2 คิดว่าการทำแท้งก็ยังมีลักลอบเช่นเดิม แต่คง ไม่มากเกินไปกว่าที่จะเปิดให้ทำแท้งเสรี

7.

7.1 ไม่เคย

7.2 เพราะสิทธิส่วนบุคคลใครจะคิดอย่างไรก็ได้

7.3

7.4 อธิบายเหตุผลให้ฟัง

8.

8.1 มี

8.2 เพื่อน และวารสาร เพราะว่าความคิดของเขาค่อนข้างหลักแหลมและมีเหตุผล

9.

9.1 เคย

9.2

9.3 เพราะ ไม่เคยต้องการให้มันขัดแย้งกับศีลธรรมมากนักคิดไว้คือ จะคอยพูดความคิดของตนเองให้เพื่อนฟัง และพยายามไม่ทำในสิ่งที่ตนเองเห็นขัดแย้ง คือ ไม่ชิงสุกก่อนห่าม

คนที่ 9

1. ข้าพเจ้าคิดว่าควรแล้วที่จะออกกฎหมายทำแท้งโดยเสรี เพราะถ้ามีกฎหมายฉบับนี้แล้ว ก็จะได้ไม่มีปัญหาการลักลอบทำแท้ง ไม่ต้องมีปัญหาคดีกัญหทั้งเป็นปัญหาของสังคมต่อไป ซึ่งผู้ที่เป็นแม่และต้องการจะทำแท้งควรมีเหตุผลส่วนตัวที่จำเป็นอยู่แล้ว ที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกที่เขาเป็นคนทำให้เกิดมาได้

2. ก่อนให้คำตอบในข้อ 1 ข้าพเจ้าเคยคิดที่จะตอบคำตอบอื่น

คือ อยากจะตอบว่าไม่ควรจะให้มีกฎหมายฉบับนี้ขึ้นมา เพราะ ถ้ามีขึ้นมาเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้คนทำแท้ง ได้โดยเสรี ทำให้ขัดต่อขนบธรรมเนียมอันดีของไทย และอาจเป็นการยุยงส่งเสริมให้ผู้หญิงและผู้ชายมีเพศสัมพันธ์ต่อกันตั้งแต่อายุยังน้อย และยังอยู่ในวัยเรียน ยังไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อปัญหาที่จะตามมาภายหลัง

3.

3.1 ข้าพเจ้าลังเลในการให้คำตอบในข้อ 1

3.2 ที่ลังเลเพราะไม่รู้ว่า ทางเลือกอันไหนจะเหมาะสมและดีกว่ากัน

3.4 ก็ยังลังเลอยู่บ้างนิดหน่อย เพราะถ้าให้ออกมาเป็นกฎหมายทำแท้งเสรีแล้ว ก็จะเป็นการขาดมนุษยธรรม ขาดศีลธรรมอันดีงาม จะเกิดปัญหาคีชาย - หญิง มั่วสุมกัน อย่างไม่เกรงกลัวต่อเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป

4. เคยคิด เช่น ข้อความที่เขียนในหนังสือฉบับหนึ่งที่ลงบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า พ่อ-แม่ที่ไม่ต้องการเด็กที่จะเกิดมา และต้องการจะทำแท้ง โดยในข้อความนั้นแทนคำพูดเหล่านี้ว่า เด็กที่เกิดมาเป็น "มารหัวชน" ซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่า ทำไมเมื่อไม่ต้องการให้เด็กเกิดมาเป็นภาระ และคิดว่าจะไม่สามารถดูแลเด็กได้ทำไมไม่หาทางป้องกัน หรือยับยั้งชั่งใจ กลับไปโทษเด็กที่จะเกิดมาโดยไม่รู้เรื่องเลย เช่นนี้ มันสมควรแล้วหรือ

5. คงจะยังหนักแน่นไม่เพียงพอ และควรหาหลักฐานต่าง ๆ มาอ้างอิงเพิ่มเติม เพราะผลที่ตามมามันใหญ่หลวงนัก และมีผลกระทบอย่างมากต่อสังคมไทยในอนาคต หากยังหาเหตุผลที่ใช้สนับสนุนไม่เพียงพอ จึงควรหาเหตุผลข้อสนับสนุนให้เพียงพอและแน่ใจก่อนออกเป็นกฎหมาย

6. เคยคิด คิดว่าจะเกิดกรณีเด็กหนุ่ม - สาว มั่วสุมกันตามสถานที่ต่าง ๆ อย่างไม่เกรงกลัว ด้วยความสนุกและความคึกคะนอง

7. เคยเพราะว่าคนส่วนใหญ่คิดอย่างนี้ กฎหมายก็จะได้ออกมาจะได้ไม่มีปัญหาลักลอบทำแท้ง สามารถทำได้โดยการค้นคว้าใช้สื่อต่าง ๆ เป็นตัวเสนอความคิดเห็น

8. ไม่มี

6. ไม่เคย เพราะคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่เกินไป เกินกว่าที่เด็กอย่างเราเพียงคนเดียวจะทำได้และเป็นเรื่องรับผิดชอบทางสภา ที่จะใช้วิจรรณญาณไตร่ตรองเอาเองว่าเหมาะว่าควรหรือไม่ ในการที่จะออกมาเป็นกฎหมาย

คนที่ 2

1. คิดว่าเหมาะสม เพราะ น่าจะเป็นผลดีกว่าที่จะปล่อยให้เด็กเกิดมาแล้วเป็นปัญหาสังคมภายหลัง เนื่องจากพ่อแม่ไม่ต้องการ จึงไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ บ่อยปะละเลย

2.

2.1 เคย เคยคิดจะตอบว่าไม่ควรให้มีกฎหมายทำแท้งเสรี เพราะจะทำให้มีผู้มาทำแท้งมีจำนวนมากขึ้น

2.2 เหตุที่เคยคิด เพราะเนื่องมาจาก ข้อ 2.1 เพราะ เมื่อมีกฎหมายทำแท้งเสรีขึ้นมาก็คจะมีคนไปทำมากขึ้น เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่กฎหมายเปิดกว้าง ไม่มีความผิด แต่ในทางศีลธรรมแล้วถือว่าเป็นเรื่องผิดอย่างร้ายแรง

3.

3.1 เคย

3.2 เพราะคิดว่า กฎหมายทำแท้งเสรีมีทั้งด้านดี และเสีย จึงไม่แน่ใจว่าที่คิดว่ากฎหมายทำแท้งเสรีควรให้มันนั้น เป็นความคิดที่ถูกต้องหรือผิด

3.4 ยังลังเลอยู่ เพราะไม่ทราบว่ากฎหมายทำแท้งเสรีนั้น มีกฎเกณฑ์จำกัดเรื่องอะไรบ้าง สมควรหรือไม่

4. ไม่เคยคิด

5.

5.1 ยัง ไม่หนักแน่น

5.3 ถ้ามีการทำแท้งเสรีขึ้นมา หน่วยงานที่ทำการเปิดคลินิกทำแท้งคงหมดไป ช่วยลดอัตราเสี่ยงต่ออันตรายของคนๆ หนึ่งที่ไปทำแท้ง เพราะสถานที่ลักลอบนั้นอาจจะมีแพทย์ที่ไม่เชี่ยวชาญ เครื่องมือไม่ทันสมัย ฯลฯ

6.

6.1 เคย

6.2 อาจจะทำให้คนไทยขาดศีลธรรมมากขึ้น ไม่คิดถึงบาป บุญคุณโทษ ทาลาย ชีวิตเด็กโดยไม่นึกถึงความถูกต้อง

7.

7.1 เคย

7.3 เพราะคิดว่า น่าจะเป็นความคิดที่ถูกต้อง และคิดว่าส่วนใหญ่จะตอบเช่นนั้น เหมือนกัน

7.4 ไม่ทราบ เพราะคิดว่าคง ไม่มีโอกาสที่จะทำอะไรแบบนี้

8.

8.1 ไม่มี

9.

9.1 ไม่เคย

9.2 เพราะคิดว่าคง ไม่มีโอกาสที่จะทำ

คนที่ 3

1. ตามความเชื่อ แล้ว การทำแท้งเป็นเรื่องผิดศีลธรรม ซึ่งข้าพเจ้าก็เชื่อในข้อความนี้แต่ก็เห็นด้วยบางส่วนที่จะทำให้กฎหมายนี้เกิดขึ้น ถ้าตามความเชื่อข้าพเจ้าเห็นด้วยกับความเชื่อที่การทำแท้งเป็นสิ่งไม่ดี ซึ่งอาจแปลความหมายได้ว่า ไม่เห็นด้วย กับกฎหมายนี้ เพราะการทำแท้ง หมายถึง การต้องสูญเสียทรัพยากรอันมีค่าไป เสียชีวิตของคน ๆ หนึ่งไป

2.

2.1 ไม่เคย

2.3 เพราะคำตอบนี้ตรงกับที่ข้าพเจ้าคิดมากที่สุด

3.

3.1 ไม่เคย

3.3 เพราะคิดว่าเป็นคำตอบที่เหมาะสมแล้ว

4.

4.1 ไม่เคย

5.

5.1 ยังไม่หนักแน่น

5.3 ข้าพเจ้าอยากจะค้นคว้าข้อมูล เช่น อะไรคือสาเหตุ ที่ทำให้คนทำงานหนักมาก

ทั้ง ๆ ที่ผลิตศีลธรรมของบ้านเรา โดยการถามหรือสัมภาษณ์คนทั่วไป

6.

6.1 ไม่เคย

7.

7.1 ไม่เคย

7.2 ที่ไม่คิด เพราะทุกคนเมื่ออิสระเสรีในการคิด จะคิดอย่างไรก็ได้

8.

8.1 ไม่

9.

9.1 ไม่

9.2 เพราะ มันเป็นไปได้ยาก ทำได้ก็เพียงแค่เดือนคนรอบข้างเท่านั้น

คนที่ 7

1. การแก้ไขปัญหารื่องการทำงานทั้งโดยมีการออกกฎหมายทำงานทั้งเสรีนั้น ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย เนื่องจากคนส่วนใหญ่ของไทยยังไม่มีควมรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนั้น ในสังคมยังประกอบด้วยคนที่มีคุณภาพ และวุฒิภาวะที่แตกต่างกัน จึงทำให้ประชากรของสังคมมีความแตกต่างกัน จึงทำการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไปอย่างล่าช้า ซึ่งบางคนที่เห็นกับประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะตามมาจากการปล่อยให้ทำงานทั้งได้เสรี อาจทำให้จิตใจ

ของคนอันมหัศจรรย์ ไม่มีความเมตตา ใครคิดจะทำก็ได้ โดยไม่คำนึงถึงมนุษยธรรม การทำแท้งควรจะทำในเหตุการณ์ที่จำเป็นสุดวิสัยจริง ๆ ที่ไม่สามารถให้เด็กเกิดมาได้ แล้วเป็นปัญหาของสังคม แต่ไม่ได้หมายความว่าถึง ไม่มีปัญหาเลี้ยง ความไม่พร้อม ซึ่งเป็นข้ออ้างแบบขอไปที ซึ่งจริง ๆ แล้วไม่น่าเป็นไปได้ เพราะก่อนเราจะทำอะไรทุกครั้ง ทุกคนย่อมมีสติที่จะทำ ที่จะคิด ไม่ใช่ทำโดยไม่รู้ตัว คงเป็นไปได้ นอกเสียจากทุกคนต่างไม่ต้องการ การทำแท้งเสรีจึงไม่ใช่วิธีการแก้ปัญหาคำถามที่ถูกต้อง

2. ไม่เคยคิดว่าจะตอบคำถามอื่น เพราะ การทำแท้งเสรีไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหากับคนมากมาย เช่น ปัญหาการ ไม่ยอมรับของสังคมเป็นอันตรายต่อผู้ทำและเด็ก ฯลฯ

3. ไม่เคยลังเล เพราะการกระทำเช่นนี้เป็นการทำร้ายผู้อื่นคนหนึ่ง

4. การทำแท้งเสรี คือ การที่เอาเด็กออกจากครรภ์โดยไม่ผิดกฎหมายคำว่า เสรีเป็นการกระทำโดยไม่มีอุปสรรค ทำโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น แต่ในความเป็นจริงแล้ว การฆ่าเด็กโดยวิธีนี้ ก็น่าจะเป็นการผิดกฎหมาย เหมือนกับการฆ่าผู้ใหญ่คนหนึ่ง ถ้าปล่อยให้ทำแท้งเสรีก็เป็นการสนับสนุนการฆ่าฟันกันโดยไม่ผิดกฎหมาย

5. เหตุผลนี้ยังไม่เพียงพอกับการสนับสนุน เราควรค้นคว้าหลักฐานข้อเท็จจริงกับโรงพยาบาล มูลนิธิเกี่ยวกับผู้หญิงต่าง ๆ สำนักงานวางแผนครอบครัว ร้านขายยา เพราะสถานที่เหล่านี้มักพบปัญหาเกี่ยวกับการทำแท้ง

6. ผลที่จะตามมา คือ อาจสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนบ้าง เป็นแนวทางในการคิดที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ อย่างระมัดระวัง รอบคอบ มากกว่านี้ มีสติมากขึ้น

7. ไม่เคยคิดให้คนอื่นตอบเหมือนกัน เพราะทุกคนต่างคนต่างจิตต่างใจกัน ขึ้นอยู่กับสถานะของแต่ละคน ถ้าเราต้องการให้ทุกคนเห็นด้วยกับเรา เราควรบอกโทษ ประโยชน์ของสิ่งนั้นได้ โดยการรณรงค์ทางสื่อมวลชนต่าง ๆ ทั่วถึง ทุกสถานที่

8 สื่อมวลชนมีส่วนอย่างมากในการแสดงความคิดเห็น เพราะสามารถเข้าถึงประชาชนทุกชนชั้น สถานที่ต่าง ๆ ทุกเพศทุกวัย

9. แนวความคิดจะเป็นจริงหรือไม่ขึ้น ย่อมขึ้นอยู่กับการศึกษา การรณรงค์ของสื่อมวลชน ว่ามีความจริงใจแค่ไหนในการรณรงค์ทั้ง วิทยุ โทรทัศน์ แผ่นปลิว ตามสถานที่ต่าง ๆ การให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ ของชาติ รู้จักการวางแผนที่ดี และความมีคุณธรรม ศีลธรรมที่มากพอให้กับประชาชนต่าง ๆ ของประเทศ

กลุ่มทดลอง

สอบหลัง

คนที่ 4

1. ข้าพเจ้าคิดว่า ยังไม่เหมาะ เพราะข้าพเจ้าคิดว่าประเทศไทยยังไม่เหมาะกับกฎหมายทาแท้งเสรีนี้ ในต่างประเทศที่ได้มีการใช้กฎหมายตัวนี้ ประชาชนในประเทศนั้นต้องมีความพร้อมทางด้านสุขภาพ และการศึกษาของประชาชน และสังคมวัฒนธรรมของประเทศนั้นยอมรับในกฎหมายตัวนี้ แต่สำหรับประเทศไทยอาจยังไม่พร้อมในอีกหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านศีลธรรม ซึ่งคนส่วนใหญ่อาจจะไม่ยอมรับ เพราะถือเป็นการฆ่าคน ฆ่าสิ่งมีชีวิต

2. ในคำตอบอื่นที่ข้าพเจ้าคิดไว้นั้น มีทั้งเหมาะสมและไม่เหมาะสม ในด้านเหมาะสมอาจจะหมายถึงสุขภาพของผู้ตั้งครรภ์ จะไม่มีโรคแทรกซ้อน ไม่ต้องมีการทำแท้งเถื่อน แต่ก็เหมือนกับการส่งเสริมให้เด็กผู้หญิงมีความกล้ามากขึ้น ซึ่งความกล้านี้ไม่ได้เป็นสิ่งดีสำหรับตัวเด็กเองเลย

3. เคยลังเล เพราะว่า คำตอบที่ไม่มีข้อมูลอย่างเพียงพอ ไม่แน่ใจว่าจะถูกต้องได้จนถึงตอนนี้ก็ยังลังเลอยู่ เพราะข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการตัดสินใจยังไม่มากพอ ต้องการจะหาข้อมูลมากกว่านี้

4. การทำแท้งเสรีในแต่ละประเทศนั้นมีมาตรการเหมือนกันหรือไม่ หรือทุกคนมีความเข้าใจในความหมายของการทำแท้งเสรีตรงกันหรือไม่

5. ยังไม่เพียงพอ ควรต้องการข้อมูลเพื่มาอ้างอิงเพิ่มเติมมากขึ้น จะต้องหาสถิติในการทำแท้งและสาเหตุต่าง ๆ เพราะการรู้ข้อมูลมากขึ้นเท่าไร ก็จะทำให้การตัดสินใจของเราชัดเจน และแน่นอนมากขึ้น

6. ผลในระยะสั้น ก็จะมีทั้งผลดี ผลเสีย คนที่ไปทำแท้งนั้นจะมีความปลอดภัยมากขึ้น อัตราการทำแท้งจะมีสูงขึ้นไปด้วย

ผลในระยะยาว ก็จะมีทั้งผลดี ผลเสีย คือ ถ้าผลดี เด็กที่เกิดมาจะมีคุณภาพและสามารถควบคุมประชากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านของผลเสีย จะอยู่ในแง่ศีลธรรมและ

จิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของคน จะอยู่ในสภาพแย่ง จะไม่มีความละเอียดในสิ่งที่ตนกระทำ เพราะการท้อแท้ทั้งนี้เหมือนกับการฆ่า 1 ชีวิต ถ้าใคร ๆ ก็สามารถท้อแท้ได้โดยไม่มีความคิดใด ๆ ก็จะไม่มีความขี้คิด และทำให้มีผลต่อจิตใจของผู้ตั้งครมด้วย

ข้าพเจ้าเองคิดว่า ผลที่จะเกิดตามมา ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นภายในจิตใจคนมากกว่า เช่น เด็กผู้หญิงจะมีความกล้าในการกระทำสิ่งที่ผิด ๆ มากขึ้น โดยคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่เสียหายอะไร และถ้าปล่อยไปเรื่อย ๆ วัฒนธรรมของไทย ก็ต้องเหมือนของชาวตะวันตกไปเลย ผลของส่วนรวม อาจจะมีข้อดี เช่น สุขภาพของประชากรดีขึ้น

เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น เพราะไม่ต้องมีรายจ่าย สำหรับเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือพิการต่าง ๆ แต่วัฒนธรรมบางอย่างอาจเปลี่ยนแปลงไป

7. อยากให้คนอื่นคิดเหมือนข้าพเจ้า เพราะถ้าทุกคนมีความคิดที่ไม่ขัดแย้งกันมากนัก การแก้ปัญหา ก็จะเป็นไปในทางเดียวกัน

8. ไม่มีใครมีอิทธิพล

9. ข้าพเจ้าคิดอยากให้แนวคิดของข้าพเจ้าเป็นจริง เพราะถ้าเราสามารถปฏิบัติตามความคิดในแนวเดียวกัน การปฏิบัติให้บรรลุผลก็จะช่วยมากขึ้น ข้าพเจ้าต้องเริ่มจากคนรอบตัวของตัวเอง จากญาติ เพื่อน และก็จะขยายไปเรื่อย ๆ

คนที่ 6

1. ยังไม่สามารถตอบได้ เพราะข้อมูลยังไม่เพียงพอ ข้อมูลที่มีจำกัดแต่ที่ตัวเราเท่านั้น รวมทั้งหลักฐานต่าง ๆ ยังไม่มากพอ

2. เคย คิดว่าน่าจะสมควร เพราะทำให้ผู้หญิงได้มีทางเลือก มากกว่าเดิม มีอนาคต กฎหมายนี้น่าจะนำมาลองใช้ดู

3. ไม่เคยลังเล เพราะข้อมูลที่เรามียังไม่เพียงพอ ตัดสินลงไปไม่ได้ว่าสมควรหรือไม่

4. เคย คิดถึงคำว่า "กฎหมายทำแท้งเสรี" ว่าทุกคนเข้าใจความหมายตรงกันหรือไม่ รายละเอียดของกฎหมายฉบับนี้เป็นอย่างไร เหมาะสมกับเราหรือไม่

5. ยังไม่หนักแน่นเพียงพอ น่าจะหาข้อมูล สถิติ เพิ่มขึ้น

6. คิดไว้ คิดถึงหลายด้าน เช่น

ผลดี

อาจทำให้ผู้หญิงมีอนาคตมากขึ้น สุขภาพปลอดภัยขึ้น เพราะรับการทำงานทุกอย่างถูกต้อง ด้วยเครื่องมือที่สะอาด

ผลเสีย

เรื่องนี้ขัดต่อศีลธรรมอย่างรุนแรง สำหรับในประเทศไทย แต่อาจจะไม่มีผลเสียเท่าไร เพราะข้อมูลยังไม่พอ

ผลกระทบต่อส่วนตัว

สำหรับตัวผู้ที่ทำแท้งเองจะปลอดภัย สะอาดขึ้น มีอนาคตมากขึ้น เพราะมีเครื่องมือทันสมัยปลอดภัย

ผลกระทบต่อส่วนรวม

ในด้านภาพพจน์ของประเทศ คงสูญเสียไปเลยกลายเป็นประเทศที่เป็นเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ เป็นเรื่องธรรมดา

ด้านผลกระทบในระยะสั้น

ผู้ทำแท้งจะปลอดภัยกว่าที่จะไปหาแท้งเถื่อนค่าใช้จ่ายก็จะถูกลง สถานที่สามารถเลือกได้ตามความสะดวก

ด้านผลกระทบในระยะยาว

กลายเป็นเรื่องที่มีการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติ ทำให้มีสุขกันมากขึ้น

7. ไม่เคย เพราะทุกคนมีความคิดเป็นของตนเอง สามารถแสดงความคิดเห็นออกมาได้อย่างเสรี

8. ไม่มีใครมีอิทธิพลต่อความคิด

9. เคย ควรร่วมรณรงค์หาข้อมูลให้เพียงพอ ตัดสินวางแผนขึ้นมา

คนที่ 7

1. ยังไม่สามารถตอบได้ เพราะข้อมูลในการสนับสนุนการตัดสินใจยังไม่เพียงพอ

2. เคยคิดว่า สมควรที่จะผ่านกฎหมายนี้ออกมา เพราะถ้าเราทำให้เรื่องการทำแท้งเป็นเรื่องถูกกฎหมายแล้ว อัตราการเสี่ยงที่จะเสียชีวิตก็ควรจะลดลง ความปลอดภัยมีเพิ่มมากขึ้น เพราะผู้ให้บริการสามารถจะเลือกได้ว่าที่ไหนดีสะอาด ปลอดภัย และเหมาะกับภาวะทางเศรษฐกิจ

3. เคยลังเล เพราะเคยคิดว่า ไม่สมควรที่จะผ่านร่างนี้ออกมาแต่ในตอนนั้นข้อมูลยังมีน้อย ตอนนั้นไม่ลังเลแล้ว

4. เคย คือ คำว่ากฎหมายทำแท้ง ควรจะมีการระบุถึงขอบเขตและคำจำกัดความของกฎหมายทำแท้งให้ตรงกันและให้กระจ่างชัดว่าเป็นอย่างไร เหมือนต่างประเทศหรือไม่ เหตุที่ทำให้คิดเพราะว่าความจำเป็นด้านสังคมอาจทำให้ขอบเขตการทำแท้งแคบลงโดยกำหนดระยะว่าถ้าถึงกี่เดือนแล้วห้ามทำ หรือกำหนดมาตรฐานของเครื่องมือ รวมทั้งความปลอดภัยด้วย

5. ยังไม่เพียงพอ ควรมีหลักฐานข้อมูลด้านสถิติต่าง ๆ ให้ครบถ้วนและมากพอก่อน

6. เคย คิดถึงหลายด้าน เช่น

ผลดี คือ ทำให้ผู้หญิงมีอนาคตมากขึ้น มีความปลอดภัยมากขึ้น เพราะได้รับการรักษาที่มีคุณภาพ และอาจทำให้อัตราการทำแท้งลดลง และทำให้เด็กที่เกิดมามีคุณภาพมากขึ้นสามารถพัฒนาสังคมได้ง่ายขึ้น

ผลเสีย คือ คุเป็นความเห็นแก่ตัว และเพิ่มความไม่รับผิดชอบของคนที่ เป็นพ่อแม่ และเป็นเรื่องที่ขัดต่อศีลธรรม

ผลกระทบต่อส่วระกัว คือ สำหรับคนที่ทำแท้งก็จะมีความปลอดภัยมากขึ้น

ผลกระทบต่อสังคม คือ ทำให้เด็กที่เกิดมามีคุณภาพ พัฒนาได้ง่าย และทำให้อัตราการทำแท้งลดลง

7. ต้องการ เพราะจะได้ช่วยกันรณรงค์ เผยแพร่ถึงอันตรายของการทำแท้งเถื่อน

8. ไม่มีเลย

9. เคยคิด อยากจะให้มีการเผยแพร่ความรู้ของกฎหมายเสียก่อน

คนที่ 8

1. ยังตัดสินใจอะไรตอนนี้ไม่ได้ เพราะว่าหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ประกอบในการตัดสินใจนั้นยังมีน้อยเกินไป

2. เคยคิดจะตอบว่า เหมาะสมแล้ว เพราะว่ามันจะลองนำกฎหมายนี้มาใช้ดูเพื่อว่าหลาย ๆ อย่างอาจจะดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสุขภาพของผู้ทำ คือถ้าได้รับการทำอย่างถูกต้อง ด้วยเครื่องมือเฉพาะ และสะอาดก็อาจจะช่วยลดอัตราการเสี่ยงได้

3. ไม่เคยลังเล เพราะว่าการที่เรายังไม่มียุทธศาสตร์อย่างเพียงพอ เขาก็ไม่ควรที่จะตัดสินใจว่าเหมาะสม หรือไม่เหมาะสม

4. เคยคิด เคยคิดว่า ข้อความหรือคำบางคำนั้นเรายังมีความเข้าใจ ไม่ตรงกันอยู่ เช่น คำว่า กฎหมายทำแท้งเสรีนั้น เรายังไม่แน่ใจว่า ความหมายที่แท้จริงของมันคืออะไร กฎหมายทำแท้งเสรีในบ้านเรา กับเมืองนอกเหมือนกันหรือเปล่า และกฎหมายทำแท้งเสรีที่จะใช้ในบ้านเมืองเรานั้น มีขอบเขตในการใช้อย่างไร

5. ยังไม่หนักแน่นพอ ต้องการที่จะหาหลักฐานหรือข้อมูลมาช่วยในการตัดสินใจอีกมาก ต้องการทราบสถิติของหญิงที่มาทำแท้ง และสาเหตุของการทำแท้ง ปัญหาที่หญิงพวกนั้นประสบ รวมทั้งความคิดเห็นของคนรอบข้าง

6. คิด ผลที่เกิดกับตัวผู้หญิงที่มาทำแท้งเองนั้น อาจจะรู้สึกไม่สบายใจไปตลอดชีวิต และก็อาจจะได้รับอันตรายจากการทำแท้ง ซึ่งอาจจะมาจากสาเหตุ เช่น เครื่องมือไม่ดี ไม่สะอาด ผู้ทำ (หมอ) อาจไม่เชี่ยวชาญพอ หรืออาจได้รับการติดเชื้อได้ ผลกระทบต่อส่วนรวมคือ ภาพพจน์ของประเทศไทยคงต้องเสียไป กฎหมายอันนี้จะขัดกับหลักศีลธรรมจรรยาของเมืองไทยอย่างมาก คนไทยก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งคนรุ่นเก่า รุ่นใหม่ ยิ่งคนรุ่นเก่าอาจจะเกิดการต่อต้านกฎหมายนี้อย่างแน่นอน ถ้าคิดในแง่ดีของกฎหมายนี้ในระยะสั้นก็คงจะเป็นด้านตัวผู้ทำแท้งเอง ดังที่กล่าวไปแล้วคือ จะได้รับความปลอดภัยกว่าการทำแท้งเถื่อน อีกทั้งถ้าทำเป็นกฎหมายเสรีแล้ว ด้านการเงินก็คงจะถูกกว่า และสามารถเลือกสถานที่ทำได้ไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลของรัฐ หรือเอกชน ผลเสียก็คือ คงมีผู้ไม่เห็นด้วยออกมาต่อต้านมากอย่างแน่นอน และถ้ากฎหมายนี้ไม่เหมาะสมกับสังคมไทย คือยิ่งให้เสรีคนเราก็นิ่งเอาใหญ่ ถือว่าเป็นเรื่องปกติ ก็ยิ่งเกิดการมั่วสุมมากขึ้น ก็อาจจะเกิดปัญหาได้

7. เคย เพราะว่าไม่ยอม เกรให้ตัดสินใจอะไรออกไปง่าย ๆ โดยขาดข้อมูลที่เพียงพอ และเรื่องนี้ก็เป็นเรื่องใหญ่ระดับประเทศก็น่าจะใช้เวลาในการหาหลักฐานและตัดสินใจได้ดี

8. ไม่มีใครมีอิทธิพลต่อการให้คำตอบเลย

9. เคยคิด เพราะอย่างที่พูดไปแล้ว คือ อยากให้มีการตัดสินใจที่ละเอียดถี่ถ้วน ก่อนที่จะลงมือเข้าไปปฏิบัติ ทุก ๆ อย่าง ถ้ามีข้อมูลมีหลักฐาน เพียงพอในการตัดสินใจ การตัดสินใจก็คงจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และก็จะได้ไม่ต้องมาเกิดปัญหาภายหลัง

คนที่ 2

1. ยังไม่สามารถหาข้อสรุปที่แท้จริงของปัญหานี้ได้ เพราะหลักฐานข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาตัดสินใจยังมีน้อยมาก จึงไม่สามารถยืนยันได้ว่า กฎหมายนี้เหมาะสม

2. เคยคิด 2 กรณี ด้วยกันคือ ถ้าเปิดให้ทำแท้งได้เสรีจะเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมขาดศีลธรรมมากขึ้น ทำให้ขาดความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต อีกกรณีคือการไม่เปิดให้ทำแท้งก็อาจทำให้คนที่เกิดมาขาดคุณภาพ เป็นปัญหากับสังคมมากขึ้น

3. ลังเล การเปิดให้ทำแท้งได้อย่างเสรี นั้นถ้าประสบปัญหาทางด้านถูกข่มขืน หรือเหตุจากสุขภาพ ที่ไม่สามารถให้ลูกเกิดมาได้ แต่ถ้าปล่อยให้ทำก็จะทำให้คนขาดศีลธรรม ไม่มีความระมัดระวัง

4. เคย ความหมายของคำว่า เสรี คือสามารถทำได้ทุกกรณี ไม่ว่าเหตุใดก็ตาม หรือจะทำขอบเขตจำกัดโดยกำหนด ระยะเวลาการทำแท้งให้แน่นอน การคิดมาตรฐาน การทำแท้งโดยมีการรับรองของกรมการแพทย์ให้ชัดเจน

5. ยังไม่เพียงพอ เพราะต้องค้นคว้าหลักฐานเพิ่มเติมหาข้อเท็จจริงให้มีข้อมูลให้มากกว่านี้ จากหลาย ๆ ฝ่าย

6. เคยคิด ถ้าเปิดให้ทำแท้งเสรีจะทำให้เกิด

- ข้อดี
1. ทำให้คนมีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของสังคม
  2. ทำให้ลูกและแม่มีความปลอดภัยมากขึ้น
  3. อัตราการทำแท้งน้อยลง

ข้อเสีย 1. ทำกิจศีลธรรม

2. ทำให้ขาดความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต

3. ประชาชนขาดความรับผิดชอบ

ผลกระทบต่อตนเอง ทำให้ผู้หนึ่งมีความปลอดภัยมากขึ้นในการทำงาน มีความ
มั่นใจมากขึ้น

ผลในระยะสั้น ผู้หนึ่งจะปลอดภัยมากขึ้น มีความมั่นใจมากขึ้น

ผลในระยะยาว ทำให้คุณภาพของเด็กดีขึ้น ประชากรลดลง ขาดคุณธรรมมากขึ้น

7. ไม่เคยคิด ความคิดของแต่ละคนย่อมต่างกัน แต่ถ้าเราสามารถชักจูงใจคนให้
มาร่วมมือกันจะได้ช่วยกันแรงรงค์ เผยแพร่ความเข้าใจที่ดีในการทำแท้งที่ถูกต้องเหมาะสม

8. บุคคลที่มีอิทธิพล คือ บิดา - มารดา และเพื่อนที่เราคบด้วย และสื่อมวลชนที่
เผยแพร่ข่าวที่มีข้อเท็จจริงแตกต่างกัน

9. เคยคิด อยากให้เผยแพร่ความเข้าใจที่ตรงกันของการทำแท้งเสรีว่าเป็นอย่างไร
มีผลดี ผลเสีย อย่างไร และแนะนำการวางแผนที่ถูกต้องเหมาะสม

คนที่ 1

1. ข้าพเจ้าคิดว่ายังไม่สามารถหาข้อสรุปที่แท้จริงได้ว่า ควรจะแก้ปัญหาคาทำแท้ง โดยการออกกฎหมายให้มีการทำแท้งเสรี เพราะเป็นเรื่องที่ตัดสินใจได้ยาก การตั้งครรภ์ของสตรีนั้นเกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน การออกกฎหมายทำแท้งเสรีอาจจะแก้ปัญหาคาทำแท้งให้หมดไปได้เป็นบางกรณีเท่านั้น

ดังนั้น จึงไม่สามารถยืนยันได้ว่า เมื่อมีการออกกฎหมายทำแท้งเสรีแล้วจะเป็นการเหมาะสมแก่การแก้ปัญหาคาทำแท้งได้ แต่ในทางกลับกัน บางประเทศ เช่น เนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นประเทศที่อนุญาตให้มีการทำแท้งได้โดยเสรี แต่กลับมีสถิติ จำนวนผู้ทำแท้งน้อยลง

2.. เคยคิด คิดใน 2 กรณี คือ กรณีแรกถ้ามีการเปิดให้มีการทำแท้งเสรีขึ้นในประเทศเราจะเป็นการส่งเสริมให้คนไม่ระแวงระวังตัวเอง เมื่อพลาดพลั้งท้องแล้ว ก็สามารถแก้ปัญหาคาของตัวเอง ได้โดยการเข้าทำแท้งได้เลย อีกกรณีหนึ่งอาจเกิดผลดีในการออกกฎหมายทำแท้งเสรีก็เป็นได้ เพราะอาจจะเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกแก่หลาย ๆ คน ทำให้เกิดความละอายที่จะทำแท้ง (ในบุคคลที่รักสนุก)

3. ลังเล ข้าพเจ้ามาคิดในมุมหนึ่ง การเกิดให้มีการทำแท้งเสรี เนื่องจากปัญหาทางสุขภาพจิต ในกรณีที่สตรีถูกข่มขืน และสุขภาพกาย ในกรณีที่ไม่สามารถให้บุตรเกิดมาได้ การทำแท้งเสรีก็คาดว่าเป็นผลดี เพราะเป็นการปลดปล่อยแก่ตัวสตรีผู้นั้นด้วยโดยไม่ต้องไปหลบ ๆ ซ่อน ๆ ทำแท้ง ซึ่งอันตรายถึงชีวิต (รวมถึงผู้ที่ตั้งครรภ์ในกรณีอื่น ๆ ด้วย) และไม่ถูกสังคมตราหน้าเท่าใดนัก

4. คิด คือ ความหมายของคำ "ทำแท้งเสรี" เสรีในที่นี้ หลายคนเข้าใจไม่ตรงกันว่า เสรี หมายถึง สามารถทำแท้งได้ในทุกกรณีไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม หรือเสรี หมายถึง ไม่มีการจำกัดระยะเวลาการตั้งครรภ์ หรือเสรี โดยจำกัดระยะเวลาตั้งครรภ์อย่างประเทศเนเธอร์แลนด์ ที่อนุญาตให้ทำแท้งโดยเหตุผลทางสังคมได้โดยเสรี แต่ก็มีคำถามถึงสุขภาพของสตรีในการตั้งครรภ์ โดยกำหนดว่า ถ้าครรภ์มีอายุเกิน 16 สัปดาห์ การทำแท้งต้องให้คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาว่าสมควรหรือไม่

5. ยังไม่เพียงพอ คาดว่าต้องค้นคว้าหลักฐานข้อเท็จจริงจากเอกสารอื่น ๆ มาเพิ่มเติม เพราะข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์นั้น ต้องนำมาจากหลายฝ่าย และหลายประเด็นมิใช่มองอยู่เฉพาะจุด ๆ เดียว ตามความคิดของตน

เคยคิด คิดว่าถ้ามีการเปิดโอกาสให้มีการทำแท้งเสรี จะเกิดผลต่าง ๆ ตามมา โดยจะจำแนกออกเป็นหลายๆ ด้าน ดังนี้

(1) ด้านผลดี

ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าจะเกิดผลดีหรือไม่ถ้าให้มีการทำแท้ง เสรีเกิดขึ้นแต่ถ้าจะดูตัวอย่างบางประเทศที่ได้ออกกฎหมายทำแท้งเสรีแล้ว ผลดีที่ตามมาก็คือ อัตราการทำแท้งจะลดลงอย่างรวดเร็ว

(2) ด้านผลเสีย

ยังหาข้อสรุปไม่ได้ (เหมือนด้านผลดี)

(3) ด้านผลกระทบต่อส่วนตน

ในกรณีนี้ หากมีการทำแท้งเสรีโดยรัฐบาลออกกฎหมายแล้วนั้น ข้าพเจ้า คาดว่าถ้าเป็นจริง ตัวสตรีผู้ตั้งครรภ์จะปลอดภัยขึ้น เนื่องจากการใช้เครื่องมือในการทำแท้งและวิธีการทำแท้งก็ต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง และปลอดภัยแก่ตัวเอง (ถ้าสตรีที่มีครรภ์) นั้น

(4) ด้านผลกระทบต่อส่วนรวม

อาจเป็นเรื่องของหลายฝ่าย หรือบางฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยต่อการให้มีการออกกฎหมายทำแท้งเสรี โดยเฉพาะประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศชาวพุทธโดยส่วนใหญ่ ดังนั้นสังคมส่วนใหญ่อาจคิดว่าขัดกับหลักศีลธรรมอย่างมาก

เพราะเท่าที่เคยทราบมาเพียงพอว่า "ทำแท้ง" ไม่ว่าจะด้วย สาเหตุใดก็ตามไม่ว่าแม่จะถูกข่มขืน หรือเป็นโรคหัดเยอรมัน คนส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยเห็น ด้วยเท่าใดนัก แต่นี้เป็นเรื่องของ "การทำแท้งได้โดยเสรี" คาดว่ายิ่งจะเป็นเรื่องใหญ่กว่าการทำแท้งธรรมดาหลายเท่าตัว ดังนั้นจึงไม่แน่ใจว่าโดยส่วนใหญ่จะเกิดผลกระทบอย่างไรตามมาบ้าง

(5) ด้านผลกระทบในระยะสั้น

อาจจะมีเสียงไม่เห็นด้วยบ้าง ถ้าให้มีการออกกฎหมายทำแท้งเสรีในบุคคลบางกลุ่ม

(6) ด้านผลกระทบในระยะยาว

ดังกล่าวมาบ้างแล้วว่า การเปิดให้มีการทาแท้งเสรี ก็อาจเกิดผลกระทบในทางที่ดีในอนาคตต่อไปว่า จะสามารถลดอัตราผู้ทาแท้งลงได้

หรืออีกด้านหนึ่งถ้าไม่เกิดผลดีก็ต้องเป็นผลเสีย ซึ่งเป็นผลกระทบระยะยาวที่สังคมต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นกัน

7. ไม่เคยคิด เพราะเป็นความคิดเห็นของแต่ละบุคคล แต่อยากจะทำให้มีการเปิดทัศนะและมุมมองให้กว้างขึ้น อย่างมองและตัดสินใจในสิ่งที่ตนคิดฝ่ายเดียว ควรนำปัญหาแต่ละประเด็นมาใคร่ครวญว่าเป็นอย่างไร

8. บุคคลที่มีอิทธิพลต่อคำตอบ ได้แก่ บิดามารดา และอาจารย์และเพื่อน ๆ เพราะเป็นบุคคลที่ต่างวัย ต่างความคิดกันที่ถ่ายทอดทัศนะออกมาหลาย ๆ แง่มุม ให้ข้าพเจ้าได้ข้อมูลบางอย่าง

9. ถ้าข้าพเจ้ามีโอกาส ข้าพเจ้าจะลงมือกระทำโดยการเปิดโอกาสให้บุคคลองค์กรของหลาย ๆ ฝ่ายมาแสดงความคิดเห็น แล้วนำข้อมูลของแต่ละฝ่ายมาอภิปรายวิเคราะห์กันอย่างเปิดกว้างในความคิด เพื่อที่จะนำคำตอบและข้อสรุปที่ดีที่สุดที่ได้มาให้กับปัญหาการทาแท้งให้ได้ดีที่สุด

คนที่ 3

1. ยังให้คำตอบไม่ได้ เพราะว่าหลักฐานและข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำมาสรุปปัญหานี้มันยังน้อยเกินไป เพราะจากการที่คุยกัน ความขัดแย้งของประเด็นต่าง ๆ ก็ยังมีอย่างเช่น บางประเทศที่มีการทาแท้งเสรี จะมีจำนวนการแท้งลดลง ซึ่งเราจะเอาข้อสรุปจากตรงนี้ไม่ได้ เพราะยังไม่มีมีการสำรวจอย่างแน่ชัดจากหลาย ๆ ประเทศที่เปิดให้มีการทาแท้งเสรี ว่ามีจำนวนลดลงทุกประเทศจริง ๆ หรือไม่

2. เคยคิดว่าสมควรให้เปิดทาแท้งเสรี และไม่สมควรเปิดให้ทาแท้งเสรี เพราะว่า การออกกฎหมายให้คนทาแท้งเสรีได้ นั้นจะช่วยรักษาชีวิตของผู้ที่แอบไปทาแท้งกับหมอเถื่อน ซึ่งจำนวนผู้ที่แอบไปทาแท้งเถื่อนนี้เกิดการติดเชื้อระหว่างทาแท้ง และตายไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้ตายนี้ส่วนมากเป็นแรงงานสำคัญของประเทศไทย ทำให้ประเทศขาดแรงงานไป ซึ่งมีผล

ทำให้มีการพัฒนาของประเทศช้าลง และในทางตรงข้ามไม่สมควรให้มีกฎหมายทำแท้งเสรี เพราะว่าทำให้ผู้คนในสังคมขาดศีลธรรมและขาดความรับผิดชอบแก่ตนเองมากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อทุกคนสามารถทำแท้งเสรีได้ ความระมัดระวังหรือความรับผิดชอบก็จะมี เมื่อมีสิทธิท้องก็มีสิทธิทำแท้ง ซึ่งถือว่าเป็นการสนับสนุนให้ทุกคนทำแท้งมากขึ้น

3. ลังเล เพราะคิดไม่ตกว่าควรจะให้เปิดทำแท้งเสรีหรือไม่ ถ้าให้เปิดการทำแท้งเสรีก็จะเป็นการบั่นทอนศีลธรรมผู้คนในสังคม แต่ถ้าไม่เปิดให้ทำแท้งเสรีก็จะเป็นอันตรายแก่ผู้ที่แอบไปทำแท้งเถื่อน และตอนนี้ก็ยังลังเลในคำตอบอยู่ เพราะหลักฐานหรือข้อมูลยังไม่เพียงพอ

4. คิด คือ ความหมายของคำว่า "ทำแท้งเสรี" ซึ่งในที่นี้ หลายคนอาจเข้าใจความหมายของคำว่า เสรี ไม่ตรงกัน ถ้าให้ความหมายก็ควรตกลงให้ตรงกันเสียก่อนเสรีในที่นี้มีความหมาย 3 อย่างคือ

(1) เสรี หมายถึง สามารถทำแท้งได้ตลอด ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตาม

(2) เสรี หมายถึง การทำแท้งที่จำกัดอายุครรภ์ เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ ถ้าสตรีมีครรภ์อายุเกิน 16 สัปดาห์ จะต้องมีการให้คณะกรรมการร่วมพิจารณาก่อนว่า สมควรให้ทำแท้งหรือไม่

(3) เสรี หมายถึง การทำแท้งที่สามารถทำแท้งได้ในทันทีในกรณีที่มีอันตรายต่อตัวมารดาหรือบุตร หรือในกรณีที่มีการตั้งครรภ์โดยไม่ยินยอม เช่น การข่มขืน เป็นต้น

5. ยังไม่หนักแน่นเพียงพอ เพราะว่าหลักฐานยังไม่เพียงพอ เพราะฉะนั้นจะต้องอ่านตามวารสารอื่น ๆ อีก เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร รวมไปถึงการพูดคุยกับบุคคลอื่น เช่น ครู อาจารย์ เพื่อน ๆ และคนใกล้ตัว เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเก็บเป็นข้อมูลไว้

6. เคยคิดว่าถ้าเปิดให้มีการทำแท้งเสรีจะเกิดผลกระทบด้านต่าง ๆ ดังนี้

(1) ด้านผลดี ทำให้ปลอดภัยจากอันตรายที่อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ ซึ่งอาจเกิดการติดเชื้อระหว่างการทำแท้งเถื่อน และเป็นการเปิดโอกาสแก่หญิงสาวที่พลาดไปให้มีโอกาสแก้ตัวใหม่ (แต่ก็เป็นคำตอบที่ไม่แน่นอนว่าจะแก้ตัวใหม่หรือไม่)

(2) ด้านผลเสีย ทำให้ศีลธรรมของคนในสังคมเสื่อมลง และเป็นการเปิดให้คนได้ทำแท้งกันอย่างเสรียิ่งขึ้น โดยไม่คิดถึงความดีงามที่อยู่ในศีลธรรม รวมไปถึงเป็นการเปิดโอกาสให้คนฆ่กกันในด้าน Sex มากยิ่งขึ้น

(3) ด้านผลกระทบต่อส่วนตน ความปลอดภัยของหญิงสาวที่ไปทำแท้งมีมากขึ้น เพราะไม่ต้องเสี่ยงกับการติดเชื้อในการทำแท้งเถื่อน

(4) ด้านผลกระทบต่อส่วนรวม จากการสำรวจพบว่าหญิงที่อยู่ในวัยแรงงาน เสียชีวิตจากการทำแท้งเถื่อนเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลทำให้แรงงานของประเทศสูญเสียไป และมีผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นถ้าเปิดให้มีการทำแท้งเสรี แรงงานที่จะมาพัฒนาประเทศ ก็ไม่สูญหายไป การพัฒนาประเทศก็จะไปเร็วยิ่งขึ้น และปัญหาเด็กกำพร้าหรือเด็กพิการต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัญหาระดับประเทศจะลดลงมาก

(5) ด้านผลกระทบในระยะสั้น - เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์กรต่าง ๆ

(6) ด้านผลกระทบในระยะยาว - เป็นการทำลายศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

7. ไม่เคยคิด เพราะแต่ละคนย่อมมีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และความคิดของตนเองนั้น ยังมองอยู่ในมุมแคบ ถ้ามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันจะดีกว่าชักจูงความคิดคนอื่น

8. มี มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อน ๆ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสารต่าง ๆ

9. ถ้ามีโอกาสก็จะให้ทุกคน ทุกฝ่ายทุกองค์กรมาร่วมกันอภิปราย แลกเปลี่ยนทัศนะความคิดเห็นกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด

คนที่ 5

1. ยังตัดสินใจไม่ได้ว่ากฎหมายทำแท้งเสรีนั้นมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุว่าหลักฐานที่จะเอามาใช้ประกอบเหตุผลสนับสนุนนั้นยังมีไม่เพียงพอ

2. เคยคิดถึงคำตอบอื่นเพราะจะพยายามหาคำตอบที่เป็นไปได้และมีความเหมาะสมที่สุด

3. เคยลังเลเพราะไม่แน่ใจว่าการหาคำตอบในขณะที่มีข้อมูลไม่เพียงพอจะมีความถูกต้องมากแค่ไหน

4. เคยคิดเพราะการให้คำจำกัดความของคำที่ให้มายังไม่มีความเข้าใจกันอย่างถูกต้อง จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจความหมายให้เป็นอย่างเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น คำว่า "กฎหมายทำแท้งเสรี มีเนื้อความอย่างไรบ้าง ครอบคลุมหรือให้เสรีในขอบเขตแค่ไหน

5. หลักฐานสนับสนุนยังไม่เพียงพอการค้นคว้าหลักฐานจะต้องจากการสำรวจและรวบรวมสถิติทั้งจากหญิงที่มาทำแท้งแล้วเกิดผลกระทบมากน้อยอย่างไรบ้าง แล้วอัตราการตาย

หลังจากการทําแท้งเป็นจำนวนเท่าใดรวมทั้งต้องสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายทําแท้งเสรี (โดยที่ประชาชนจะต้องมาจากทุกกลุ่มชน)

6. ผลกระทบส่วนตัว (หญิงที่มาทําแท้ง)

หญิงที่มาทําแท้งจะต้องมีอันตรายหลังจากการทําแท้งแน่นอนทั้งทางด้านสุขภาพของกาย และสุขภาพของจิตใจทางด้านร่างกายอาจเนื่องจากการติดเชื้อหรือเกิดโรคอื่น ๆ ตามมา หลังจากการทําแท้งเพราะอาจไม่มีความสะอาดเพียงพอหรือวิธีการทําแท้งรุนแรง เกินไปซึ่งอาจจะกระทบกระเทือนต่ออวัยวะทางร่างกาย ส่วนในด้านสุขภาพจิตอาจจะมีภาพที่กระทบจิตใจของตนไปตลอด

ผลกระทบต่อส่วนรวม

ผลกระทบต่อส่วนรวมอาจเป็นในแง่ของศีลธรรมของสังคมเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือศาสนาพุทธ การที่จะเปิดให้มีการแท้งเสรีเป็นเรื่องที่ยอมรับกันอย่างเปิดเผยไม่ได้ในสังคม ดังนั้นอาจจะมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยออกมาคัดค้านอย่างแน่นนอน อย่างไรก็ตามควรที่จะมีการอธิบายหรือบอกถึงขอบเขตที่กำหนดขึ้นในกฎหมายทําแท้งเสรี ให้ประชาชนทั่วไปได้รู้กันอย่างชัดเจนก่อนที่จะมีการตัดสินใจกัน

ผลดีในระยะสั้น

จะเกิดผลดีแก่ตัวของหญิงที่มาทําแท้งในแง่ของความปลอดภัยกว่าการไปทําแท้งเถื่อน หรือในแง่ของค่าใช้จ่ายที่จะต้องให้กับสถานบริการทําแท้งเถื่อนจะถูกลงเมื่อมีการใช้บริการของโรงพยาบาลที่ทําแท้งโดยถูกต้องตามกฎหมาย

ผลดีในระยะยาว

การที่หญิงที่มาทําแท้งเนื่องจากมีปัญหาต่าง ๆ นั้นการทําแท้งอาจเป็นบทเรียนที่สำคัญ ซึ่งถ้าเป็นพวกรักสนุกชอบมั่วเพศหรือโดยการล่อลวงของผู้ชายก็อาจจะเข็ดและไม่กล้าที่จะทำอีก ดังนั้นซึ่งถ้าการคิดที่จะมีลูกอีกครั้งของหญิงเหล่านั้นอาจจะเป็นไปอย่างรอบคอบมากขึ้น ฉะนั้นเด็กที่เกิดมาก็จะได้รับการเลี้ยงดูไม่ปล่อยปละละเลย ซึ่งเมื่อเป็นอย่างนี้คุณภาพของประชาชนในอนาคตก็จะดีขึ้น และอัตราการเพิ่มของประชากรก็จะน้อยลง

ผลเสียในระยะสั้น

กิจการทําแท้งน่าจะเป็นผู้ที่ถูกกระทบกระเทือนมากที่สุดเมื่อเปิดให้มีการใช้กฎหมายทําแท้งเสรี เพราะผลประโยชน์จำนวนมากของเขาจะต้องสูญเสียไปอีกประการหนึ่ง

ที่จะเห็นได้ชัดอย่างที่กล่าวไว้แล้วก็คือ ในด้านศีลธรรมและจรรยาจะต้องมีผู้คนที่ไม่เห็นด้วย ออกมาต่อต้าน และทางด้านของหญิงที่มาทำแท้งอาจจะคิดว่าถ้าเธอ (หมายถึง เธอกำลังเลือก เพศบุตร) ไม่ต้องการลูกที่อยู่ในท้องคนนี้ก็ยังสามารถทำแท้งโดยถูกกฎหมายได้ทั้งที่เธอไม่มี ภาวะอะไร (เช่น โดนข่มขืน หรือเป็นเอดส์) (หรืออยู่ในวัยเรียน) ซึ่งถ้าเป็นอย่างนี้จะต้อง กำหนดกฎเกณฑ์ในการทำแท้งเสรีอย่างเข้มงวด

ผลเสียในระยะยาว

เด็กถ้าขาดการดูแลความรักความเอาใจใส่ของพ่อและแม่เพราะพ่อแม่คิดว่า เด็กคนนั้นไม่เป็นที่ต้องการของคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคน เด็กก็จะต้องมีปัญหาเพราะขาด ความอบอุ่นและอาจจะก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอีกประการหนึ่ง เด็กที่กำลังโตขึ้นมาอยู่ใน สังคมที่สามารถทำแท้ง ได้โดยถูกกฎหมาย เด็กอาจมีความคิดที่เธอสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้โดย ไม่ต้องเตือนหรือเตือนเรื่องทำแท้งสำหรับการป้องกันก็จะต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องมีการ อบรมสั่งสอนลูกให้ถูกต้องและให้เด็กเข้าใจอย่างแท้จริง ถ้ามีการเปิดใช้กฎหมายทำแท้งเสรี

7. เคยคิดที่จะให้คนอื่นตอบเหมือนเราเพราะจะได้มีการช่วยกันแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นมาได้ถูกต้องและตรงกับความเป็นไป ได้มากที่สุด

8. ไม่มี

9. เคย เพราะคิดว่าปัญหาเรื่องการทำแท้ง เป็นปัญหาที่สำคัญมากของผู้หญิงคิดว่า การที่จะรณรงค์บอกถึงอันตรายจากการทำแท้ง ถิ่นและทางที่ดีควรป้องกันอย่างรอบคอบเมื่อจะมี เพศสัมพันธ์จะได้ไม่เกิดปัญหาทำแท้งตามมา

*อาจารย์คะตามกฎหมายเดิมมีการลงโทษต่อหญิงที่ทำแท้งแต่ทำไมไม่มีการเอาผิดกับผู้ชาย ที่ทำให้ผู้หญิงเขาท้องแล้วต้องมาทำแท้งเพราะอย่างไรก็ไม่ใช้ความผิดของผู้หญิงฝ่ายเดียว เพราะถ้าไม่มีผู้ชาย ผู้หญิงก็ท้องไม่ได้

กลุ่มสนทนา

กลุ่มทดลอง (สอบก่อน)

เล่าวลีขณ (เกียง) : เมื่อบระมาสองเดือนที่แล้ว เราก็ได้อ่านพบข่าวที่ดังมากเลยในหน้าหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับ ทลายโรงพยาบาลทำแท้งเถื่อน ก็เลยเกิดความรูสึกว่า ทำไมต้องทลายโรงพยาบาลทำแท้งเถื่อนด้วยในเมื่อบางที่ การทำแท้งเถื่อนก็มีเหตุผลสมควรที่จะทำแท้ง แล้วสำหรับบางที่มันก็ไม่ใช่ว่าเหตุผล แต่ก็ไม่ว่าใจว่าโรงพยาบาลที่ททำแท้งเถื่อนมันมีจุดมุ่งหมายยังงัยกันแน่ แต่เรื่องที่ถกเถียงกันมาตั้งนานก็คือเรื่องของการทำแท้งเถื่อน กับเรื่องของการทำแท้งเสรี หรือทำแท้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย กับไม่ถูกต้องตามกฎหมาย อยากจะมากุกันว่าการทำแท้งนี้มีความคิดเห็นยังงัยบ้าง ถ้าเราจะเปิดให้ทำแท้งเสรี โดยมีกฎหมายรับรองว่าทุกคนสามารถทำแท้งเสรี กับการที่ว่ารัฐบาลไม่รับรองว่าให้มีการทำแท้งได้ แต่สำหรับตัวที่คิดว่ามันไม่น่าจะให้มีการทำแท้งอย่างในกรณีคนที่ยังไม่คลอดลูกคนที่แม่เป็นหัดเยอรมันหมอก็อนุญาตให้ทำแท้งได้ ในกรณีนี้ก็ตัดไปบางอย่างที่จำเป็น เราก็คงไม่พูดถึงแต่สำหรับ จะบอกอะไร (หัวเราะ) ช่วย ๆ หน่วยข

แล้วอย่างถูกข่มเป็น รัฐบาลก็รับรองอยู่แล้ว ฉะนั้นก็ไม่จำเป็นเลยว่รัฐบาลต้องออกกฎหมายมารับรองให้ทำแท้ง

คุณคะ ขนาดที่ยังไม่มีกฎหมายรับรอง จำนวนหรือเปอร์เซนต์ผู้หญิงที่ททำแท้งต่อวันจากที่อ่าน ๆ มาประเทศไทยมีประมาณ 2 แสนคน ต่อวัน ซึ่งถือว่าสูงมาก แล้วถ้าสมมติว่า รัฐบาลออกกฎหมายมาให้ทำแท้งมันก็เหมือนกับว่า เป็นการเปิดให้ฟรีเช็กส์กันมากขึ้นใช่มั้ยคะ ขนาดว่าไม่ได้ตั้งกฎหมายให้ทำแท้งยังมีเยอะขนาดนั้น ถ้าสมมติว่าไม่ได้ตั้งไว้ก็คงจะมีเยอะกว่านั้นใช่มั้ยคะ ลีมีความคิดยังงัยบ้าง

- สิริพร (ลี) : จริง ๆ แล้วไม่เห็นด้วย เพราะคนไทยไม่นิยมฟรีเซ็กส์ มันไม่ใช่
นิสัยคนไทยถ้าให้เห็นด้วยก็คือ เห็นด้วยกับที่แม่มีลูก แล้วก็
หัดเยอรมัน แล้วก็เอดส์
- มยุรี (เปิ้ล) : เด็กหนึ่งในสามที่เป็น
- สิริพร (ลี) : เป็นเอดส์นี่เด็กหนึ่งในสามที่เป็น แล้วก็บางทีเขามีข้อโต้แย้งมาว่า
แล้วเด็กอีก 2 คน ที่ไม่เป็นเอดส์ละ เขาโดนทาแทงไปแล้วจะทำ
ยังไง แล้วเขาก็บอกว่าผู้หญิงที่โดนข่มขืน สามารถทาแทงไปแล้ว
จะทำยังไง แล้วเขาก็บอกว่าผู้หญิงที่โดนข่มขืน สามารถทาแทงได้
แต่ต้องไปแจ้งความก่อนอย่างนี้ แล้วผู้หญิงที่โดนข่มขืน แล้วไม่กล้าจะ
ไปแจ้งความ เขาก็รับสภาพอยู่อย่างนั้น แล้วก็ไปทาแทงอีก
เห็นด้วยที่ว่าหญิงที่เป็นหัดเยอรมัน แล้วมีลูก แล้วไปทาแทงหมอก็
ต้องให้ทำอยู่แล้ว กับที่เป็นเอดส์ ความจริงเราน่าจะมีวิธีตรวจ
ว่าเด็กในท้องเป็นเอดส์หรือเปล่า ถ้าเพื่อเป็นก็ให้ทาแทงได้ ตอน
อยู่ในท้อง
- วิไล (ปิ๊ปป) : แต่พอรู้ว่าแม่เป็นเอดส์ ถ้าออกมาเขาก็รังเกียจอยู่แล้ว
- สิริพร (ลี) : แล้วอีกอย่างหนึ่งที่เขายกมาว่า พอลูกออกมาแล้วเด็กเป็นเด็กปกติ
แต่แม่เป็นเอดส์อยู่ อีกหน่อยแม่ก็ต้องตาย เขาก็ต้องกำพร้าอยู่
จริงหรือเปล่าเพราะแม่ส่วนใหญ่ก็ติดมาจากพ่อ ถ้าพ่อกับแม่
ไม่มีแล้ว ยังมี ปู่ ย่า ตา ยาย ถ้าเพื่อเขารับเลี้ยงได้ จะรับได้
เท่าไรอย่างน้อยคนเป็นเอดส์ก็คือติดต่อเขาได้
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : ไม่เห็นด้วย มันเหมือนกับว่าส่งเสริมให้คนชิงสุกก่อนห่ามเยอะขึ้น
วัยรุ่นก็อย่างที่ว่ากัน ในที่วีนี่ แต่ว่าอย่างนี้น้องลัษฏาก็
ถูกต้อง คือ มันจะมีส่วนดีตรงที่ถ้าแม่เป็นหัดเยอรมันหรือถูก
ข่มขืน เป็นส่วนดีที่แม่ไม่ต้องรับผลกระทบที่ติดมาด้วย
- กฤษฎา (แมว) : ก็ทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย เห็นด้วยก็คือเขาไม่ฆ่าเด็กอย่างถูก
ศีลธรรมอย่างที่สองก็คือใครจะไปรู้ว่าเด็กที่เกิดมาจะเป็นอัจฉริยะ
หรือเปล่า
(หัวเราะพร้อมกัน)

ที่ว่ามันน่าจะมีท่าแห่งเพราะว่าอย่างบางคน เขาไม่พร้อม ปัญหาก็คือ
เด็กเกิดมาแล้วมีความพร้อมแค่ไหนว่าจะเกิดมาเป็นคนดี พ่อแม่จะมี
เวลาให้เด็กหรือเปล่า ขอยกตัวอย่าง อย่างพวกคนงานก่อสร้าง
เร่ร่อนไปเรื่อย ๆ ไปทำงานที่นั่นที่นั่นลูกก็ตามไปเรื่อย ๆ เขาเอง
ก็ไม่มีเวลาดูแลลูกเขา แล้วลูกเขาก็ถ้าเทียบกันกับการตัดปัญหา
เขาทำแห่งไปเลย อาจจะตัดปัญหาอย่างอื่น ถ้าเด็กเกิดมาอาจจะ
สร้างปัญหาอย่างอื่น เพราะว่าพ่อแม่ก็ยังไม่มีความดูแล ไม่มี
เวลาอบรม แล้วที่เห็นด้วยว่าให้ทำแห่งได้ คืออ่านมาจาก
หนังสือพิมพ์เขาว่าเด็กช่วงอายุ 12 สัปดาห์ ยังเป็นก้อนเลือดอยู่
ยังไม่เป็นตัวตนก็สามารถทำได้ ก็เท่ากับว่าเด็กยังไม่มีชีวิต ก็
เท่ากับว่าไม่ช้าคนเขาเปรียบเทียบกับพวกนี้ออกก็คือสามารถ
ทำได้ ที่ไม่เห็นด้วยก็คือมันไม่ค่อยดี

เสาวลักษณ์ (เกียง) : ผิดศีลธรรม

กฤษฎา (แมว) : คือเป็นเรื่องโหดร้าย เรียกตัวเองว่าคิวิไลซ์ แต่ว่าสำหรับคนอื่น
เหมือนกับฆ่าคนโดยเจตนา แล้วผู้หญิงเองถ้าเกิดไปทำ มีความ
ปลอดภัยมากแค่ไหนก็ 모르 ถ้าเกิดไปทำกับหมอเถื่อนโอกาสติดเชื้อ
ก็มาก เพราะหมอมือเถื่อนก็ผู้ช่วยหมอ มีความรู้บ้างนิดหน่อยเรา
ก็ไม่ปลอดภัย

นภาพรณี (แอน) : ก็คล้าย ๆ กับแมวคือ มันเป็นการผิดศีลธรรมจริง ๆ ถ้าเผื่อให้เขา
เกิดมาอย่างที่เขาบอก มันอาจจะปัญหาสังคมได้ ถ้าสมมติ
คือ พ่อแม่ไม่ยอมรับในตัวเขา ถึงให้เกิดมาเขาก็อาจเป็นเด็กมี
ปัญหา สู้ถ้าไม่ชอบเขาแต่แรก ๆ เลย ถ้าเราตัดเขาไป ถึงมันจะ
ผิดศีลธรรมก็เถอะ แต่ว่ามันน่าจะเป็นอะไรที่เบากว่าที่จะให้เขา
เกิดมาแล้วเป็นปัญหาต่อสังคม

เสาวลักษณ์ (เกียง) : ก็ให้ทำแห่ง

นภาพรณี (แอน) : ก็เป็นประเด็นหนึ่ง คิดว่าน่าจะมี แต่ไม่ถึงกับฟรี เช็กสละไรขนาดนั้น
ถ้าเขา แบบไม่ได้จริง ๆ คือ เผอิญเกิดมาแล้วมีปัญหาหนัก ถ้าจะ
ปล่อยให้เขามีต่อไป ปล่อยให้เขาเกิดมาแล้วมีปัญหาหนักจริง ๆ
เขารับไม่ได้ น่าจะให้เขาทำแห่งได้โดยไม่ผิดอะไร

- วิไล (ป๊อบ) : ก็เห็นด้วย ถ้าปล่อยให้ลูกเขาโตขึ้นมาเหมือนอย่างละครที่เขาทำให้ดูอยู่ทุกวัน เรื่องปัญหาเด็กพ่อแม่ไม่เอาอย่างนี้ หรืออย่างแม่เป็นโสเภณี ไม่มีลูกปล่อยทางไหนที่ทางนี้ทำอะไรอย่างนี้ ก็เหมือนกับเป็นบมด้อย ไม่ดี ถ้าทำทั้งไปก็จบเรื่อง เด็กคนนั้นก็อาจจะไม่เกิดมา ไคนล่อ หรืออะไรทุกอย่างเขาจะไม่ค่อยใจว่าเกิดมาคนไม่เอา หรือไม่มีใครเอา แม่ยังไม่เอาเขาแล้วคนอื่นจะเอาเขาหรือเปล่า หรือมีบมด้อย เป็นคนคิดมาก หรือบางทีแบบบ้าไปเลย
- จิราพร (อ้อ) : คิดว่าเห็นด้วยถ้าจะให้มีความหมายทำทั้ง แต่ว่าควรระบุให้ชัดเจนกว่านี้ ว่าอนุญาตให้ทำทั้งได้เฉพาะคนที่ปัญหาจริง ๆ ไม่สามารถจะเลี้ยงดูบุตร ได้เพราะว่าถ้าปล่อยต่อไปเด็กก็จะเป็นปัญหาสังคมต่อไป ปัญหาเด็กกำพร้า หรือว่าล็กเล็ขไม่ยอมต่อไป เพราะว่าเขาไม่สามารถจะรับการศึกษาหรือได้รับการเลี้ยงดูอย่างดีก็ควรจะอนุญาตให้มีการทำทั้งได้ แต่ควรที่จะเจาะจงเฉพาะลงไปคือระบุว่าในกรณีนี้ ในกรณีถ้าเพื่อนอกกรณี อย่างเด็กอาจจะไปมั่วสุมกันก็คือ มันก็ไม่ค่อยดี ถ้ามีความหมายมากก็จะเกิดปัญหาการมั่วสุมของเด็กอย่างวัยรุ่น อยากรู้ยากเห็นอะไรที่ตนเองนั้น คงต้องพิจารณาอีกทีว่าระบุให้มันชัดเจนขึ้น
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เปล่าพูดไปหรือยัง
- มยุรี (เปิ้ล) : ถ้าเราแก้ปัญหาตั้งแต่ผู้ใหญ่เลย อย่างกรณีที่มีวู้เช็กส์ ผู้หญิงวัยรุ่นอย่างนี้ ปัจจุบันคนตะวันตกมันเข้ามาเยอะก็ทำให้คิดสั้น ๆ แค่มัธยมก็มีพมมีแฟนแล้ว อย่างมีครูคนหนึ่งเคยพูดว่า ต่อไปเด็กอนุบาลก็คงจูมมือกันเข้าห้อง ตั้งแต่ผู้ใหญ่เลย คือเริ่มสอนเด็ก
- สิริพร (ลิ้) : อนุบาลก็เป็นแล้ว บางคนยังจับคู่กันเลย
- มยุรี (เปิ้ล) : ต้องมีการสอนเรื่องเพศกัน ไม่ใช่ว่าเด็กต้องไปเรียนรู้กันเอง
- นภาพร (แอน) : อะไรที่ไม่ดี (หัวเราะพร้อมกัน)
- มยุรี (เปิ้ล) : คล้าย ๆ ปรับปรุงหลักสูตรการสอนใหม่ บางที่เราอาจจะสอนกันจับกลุ่ม

- สิริพร (ลิ้) : สาธิต (หัวเราะพร้อมกัน)
 อย่างค่ายในอเมริกา พอจับวัยรุ่นเข้าค่าย อาจารย์จะสอนว่า
 คุยกางอนามัยเป็นอย่างไร ใช้ยังงัย อะไรเป็นยังงัย แน่นนอน
 ไปค่ายฤดูร้อน แล้ววัยรุ่นด้วยกันโอกาสจะมีเพศสัมพันธ์กันมันง่าย
 ถ้าเพื่อเอามาใช้ในเมืองไทย ผู้ใหญ่บางคนอาจจะมองว่าเป็นการ
 ชู้ไพร่งให้กระรอกคล้าย ๆ เป็นการส่งเสริมให้มีเพศสัมพันธ์มากขึ้น
 เขาคิดกันอย่างนี้
- มยุรี (เปิ้ล) : มันต้องมีวิธีการสอนว่า สอนให้เด็กรู้ว่านี่ไม่ใช่การ.....
- วิไล (เป๊อป) : ขนลุก
 (หัวเราะพร้อมกัน)
 คือสอนไปมันไม่มีวิธี จะบอกได้ยังงัย เรื่องแบบนี้
- มยุรี (เปิ้ล) : มันต้องมีวิธีสอนบ้างแหละ
- กฤษฎา (แมว) : จะสอนตั้งแต่.....
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ตกลงจะเถียงกันแล้วว่าจะสอนดีหรือไม่สอนดี (หัวเราะพร้อมกัน)
- นภาพร (แอน) : จริง ๆ แล้ว สงสารผู้หญิงที่เป็นอย่างนั้น เพราะว่าพอเกิดมีขึ้นมา
 พ่อแม่ก็รุมว่ารุมค่า เพราะสิ่งแวดล้อมที่มันเห็น ๆ กันอยู่ทำให้เขา
 เป็นไป อย่างเช่น วิดีโอ
 (หัวเราะพร้อมกัน)
 มีอะไรหลาย ๆ อย่างเป็นสิ่งที่เรา
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ถ้าฉันก็ต้องแก้ที่จิตใจคนมากกว่า
 (หัวเราะพร้อมกัน)
- กฤษฎา (แมว) : แก้ที่จิตใจของคนไม่ได้หรอก จะอาศัยที่สำนักคน จะอีกก็สิบปี
- จิราพร (อ้อ) : เคียวฉันมีสื่อ.....
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : อย่างน้อยมันมีความรู้มันก็มีจิตสำนึก
- กฤษฎา (แมว) : เท่าไหร่ ถ้าปลูกจิตสำนึกก็ยิ่งไปกันใหญ่ กว่าจะปลูก กว่าจะทำให้
 คนเราเห็นค่า ผู้หญิงที่นับถือศาสนาพุทธ 95% ที่เห็นด้วยกับการ
 ทำแท้ง มีแค่ 8% เท่านั้นที่เห็นว่าการทำแท้ง เป็นบาป ส่วนใหญ่
 เห็นว่า เด็กยังไม่มีชีวิต เขาสามารถทำได้ไม่บาป แล้วถ้าจะ

ปลูกจิตสำนึก ขนาดใช้ศาสนาแล้วเขายังไม่สนเลย แล้วอะไร
เขาจะสนอย่างตรงรณรงค์เลือกตั้ง ไบรโหมไปเท่าไร แล้วไป
ใช้สิทธิ์เท่าไรกลายเป็นว่าแล้วเรื่องอย่างนี้ผู้ใหญ่บางคนก็รับ
ไม่ได้ การจะเอามาประกาศโฆษณาหรือประกาศทั่วไปอย่างนี้
มันก็ไม่ได้อยู่แล้ว หรือการอบรมในโรงเรียน อย่างกระทรวง
ศึกษาธิการ อาทิตย์หนึ่งเรียนเท่าไร (พร้อมกัน : ชั่วโมงเดียว)
บางครั้งครูก็ไม่เข้าห้องสอน

- สิริพร (ลิ) : มีอันหนึ่งที่เขายก ขนาดพ่อแม่บางคนก็กรู๊ป เพศศึกษาใน...
- นภาพร (แอน) : เขาไม่เข้าใจหลักการสอน เขาไม่รู้ว่ในนั้นเขาสอนอะไร
เขานึกว่ามาชี้ให้ลูกเห็น
- สิริพร (ลิ) : ใช่เขาเห็นว่ามีรูปแบบนี้เขาก็ฉีกไปเลย เด็กคนนั้นเขาก็ไม่รู้เรื่อง
ว่าอะไร อย่างนี้
- จิราพร (อ้อ) : แต่เดี๋ยวนี้มันมีสื่อประเภทนี้ แบบชักจูงเยอะ ในการ์ตูนมันก็
สอดแทรกมาก ในวิดีโอก็เยอะ รัฐบาลไม่ควบคุม แต่ก่อนวิดีโอ
พวกนี้จะวางขายได้จะยากมาก เดี๋ยวนี้วางขายเยอะมากใน
ปั๊สเตอร์อีก
- สิริพร (ลิ) : ปัญหามันเป็นยังงี้ แต่มันใช้สื่อในงานที่ผิด
- จิราพร (อ้อ) : อย่างในการ์ตูน เยอะ คิดว่าสำหรับเด็กอ่านแต่รูปที่ออกมา
มันเกินเด็ก
- มยุรี (เปิ้ล) : มันต้องพิจารณาว่าจะสอนเด็กได้แค่ไหน
- วิไล (ป๊อป) : มันต้องมาจากรากฐาน
- นภาพร (แอน) : ต้องบูรณาการตั้งแต่เด็ก ๆ
- กฤษณา (แมว) : ก็วิธีแก่น ๆ ก็ คือ ไม่ใช่ทำแท้งเสรี เพราะมันไม่ใช่ ทางแก้
ให้ปัญหา มันอาจเป็นตัวเพิ่มปัญหาก็ได้ เพราะว่าทำแท้งเสรีแล้ว
ใคร ๆ จะทำก็ได้
- จิราพร (อ้อ) : มันเป็นการแก้ที่ปลายเหตุ
- ชลนภา (จอม) : ไม่พอใจลูกตัวเอง ตอนแรกชอบลูกมาก สมมุติชอบลูกผู้ชาย ถ้าลูก
ออกมาเป็นผู้หญิงล่ะ พอรู้ลูกเป็นผู้หญิงคนนี้ก็ไปทำแท้ง

- สิริพร (ลี้) : ก็เหมือนอย่างประเทศจีน
- ศลนภา (จคม) : มันเหมือนปิดกัน
- สิริพร (ลี้) : ก็เหมือนที่มีข่าวออกมาว่าประเทศจีนทำแท้งเยอะ เพราะว่า
(พร้อมกัน : ต้องการลูกผู้ชาย)
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เหมือนกับการทำแท้งเสรีนี้ถ้าทำได้ครั้งหนึ่งมันก็มีครั้งต่อ ๆ ไป
เพราะฉะนั้นในเรื่องกฎหมายทำแท้งเสรีมันก็ควรจะเปิดโอกาสให้
บางอย่าง ที่ในปัจจุบันนี้มีอยู่ อย่างที่พ่อแม่เป็นโรคหรือว่าส่งผล
กระทบมาถึงลูก อย่างแม่ถูกข่มขืน อันนี้ก็มีให้ทำได้ แต่สำหรับใน
กรณีพวกนั้น กรณีที่เป็นที่ตัวเองไม่มีความรู้สึกรับผิชอบของ
มันเอง มันเป็นเรื่องที่ไม่อนุญาต
- สิริพร (ลี้) : แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่า เขาเต็มใจหรือถูกข่มขืน
- สิริพร (อ้อ) : มันตรวจได้ไม่ใช่เหรอ ก็เหมือนกับที่โดนข่มขืนเขาตรวจได้
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : แล้วคนที่ไม่โดนข่มขืน ถ้าไปแจ้งตำรวจว่าโดนข่มขืนก็ต้องตรวจเช็ค
ผู้หญิงที่ไหนจะให้ไปตรวจเช็ค
- สิริพร (ลี้) : อธิปไตยประชาสงเคราะห์ เขาบอกว่า เขาสนับสนุนเต็มที่
ในการทำแท้งเสรี เพราะว่าเด็กที่เกิดมา โอกาสที่แม่..
- จิราพร (อ้อ) : ได้เด็กที่มีคุณภาพ และพร้อมที่จะเลี้ยง
- สิริพร (ลี้) : คืออาจจะไปฆ่ามา หรือไม่กี่โดนข่มขืนเขาแต่ปล่อยไว้ ทานองนี้ก็
เลยฆ่าลูก โอกาสที่แม่จะฆ่าลูกอย่างนี้เยอะ อีกอย่างหนึ่งกินยาขับ
เลือด เด็กไม่ออกมา เด็กเกิดมาก็พิการ แม่ก็ทิ้ง กรมประชา
สงเคราะห์ต้องรับ เด็กที่โดนทิ้งมีสามรายต่อวัน ลองคิดดูซิ
ปีหนึ่งมีกี่รายเราก็เลยต้องการให้มีกฎหมายทำแท้งเสรี ทำให้
เสร็จโดยเร็ว แต่กฎหมายก็ต้องมีข้อยกเว้นสำหรับคนที่มีความ
จริง ๆ ถึงจะทำได้
- จิราพร (อ้อ) : แต่ให้มีกฎหมายทำแท้งเสรีก็ดี เด็กเกิดมาจริง ๆ จะได้มีคุณภาพ
พ่อแม่ พร้อมจะเลี้ยงดูได้จริง ๆ ไม่ใช่เกิดมาแล้วเลี้ยงตามบุญ
ตามกรรม

- วิไล (ป๊อป) : อย่างเราไปโรงพยาบาลเด็ก พอเราจะกลับ เขาจะร้องให้ตาม เหมือนกับว่าไม่เคยมีใครมาเยี่ยมเขา แล้วเลี้ยงแบบอนาถา สกปรก
- สิริพร (ลิ้) : เห็นด้วยว่าอนาถามาก ไม่ใส่ใจ แล้วเขาก็นึกว่าไม่ใช่ลูกของเขา อย่างบางคนเขาชอบมากก็ตีหน่อยแต่คนที่ไม่ได้โดนชอบจะทำยังงัย อย่างที่เมื่อกี้ว่าแม่ยังไม่รับเลี้ยงเลย
- นภาภรณ์ (แอน) : ที่อ่านในละคร อย่างดาวพระศุภร์ เขาเกิดมามีบุญหน้าตาดี เศรษฐีรับเลี้ยง แต่จะมีสักกี่ราย ชีวิตจริงคนเราถ้าเกิดมาหน้าตาไม่ดีใครจะรับ สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงพยาบาล บ้านโน้นนี่ เกิดมาเป็นปัญหาอีก เพิ่มจำนวนประชากรโดยใช้เหตุ
- วิไล (ป๊อป) : ก็ใช้อะไรไม่ได้
- สิริพร (ลิ้) : ก็เลยกลายเป็นเห็นด้วยไปเลย
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ยังงัยก็ยังไม่เห็นด้วย คิดว่ายังงั้นมันก็ต้องอยู่ที่ตัวบทกฎหมาย ถ้ากฎหมายหนักแน่นพอ ศักดิ์สิทธิ์พอลงโทษได้ คนเขาก็อาจไม่กล้าทำยังงั้น ที่ไหนมีการรับทำแท้งเถื่อน ใช้บทลงโทษหนัก ๆ เขาก็จะไม่ค่อยกล้า ถึงจะกล้าก็จะมีจำนวนน้อยลง ถ้ามีน้อยลงคนเขาก็ไม่ค่อยกล้าเลี้ยงเข้าไปทำแล้ว อีกอย่างหนึ่ง ถ้าจะกินยาขับเลือดเอง เขาก็จะน้องห่วงตัวเขา ถ้าเขาขับเลือดเอง ถ้าไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของหมอ ตัวเขานั้นแหละจะเป็นคนตายเอง เพราะฉะนั้นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดคือ ตัวบทกฎหมาย และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคนที่ว่า มีความรับผิดชอบมากเท่าไร ปัญหาอันหนึ่งก็คือจะทำยังงัยให้เรามีความรับผิดชอบภายในตัวเองให้ได้มากที่สุด ให้รู้ว่าสิ่งไหนควรทำ หรือว่าไม่ควรทำ
- นภาภรณ์ (แอน) : เคยฟังทางวิทยุนะส่วนใหญ่แล้ว หมอเขาจะไม่ค่อยเห็นด้วยก็มี มูลนิธิดาวพระศุภร์ เขาจะรับปรึกษาผู้หญิงคนไหนท้องขึ้นมาก็มี กรณีหนึ่งที่เป็นนักศึกษาเรียนอยู่ ท้องขึ้นมาอยากทำแท้ง เขาเข้าไปปรึกษาแต่หมอเกลี้ยกล่อม และแจ้งไปทางแม่ แม่เขาก็ยอมรับได้ คล้าย ๆ กับว่า ปัญหาทุกปัญหามันมีทางแก้ไม่จำเป็นต้องทำแท้ง

(พร้อมกัน : ไข่...แบบนี้ก็ไข่ แบบนี้ก็ไข่ เอาแล้ว : หัวเราะ)

เสาวลักษณ์ (เกียง) : การแก้ไขอยากรู้ว่า เราจะทำยังไงให้ทุก ๆ คนมีความรู้สึก
รับผิดชอบในตัวเอง

วิไล (ป๊อป) : เพราะมันอยู่ที่แต่ละคน ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม

สิริพร (ลี้) : ความจริงถ้าเผื่อพวกที่มีความคิดอย่างเดียวกัน อย่างพวกเรา
ตอนแรกเห็นว่าไม่ควร แต่คุ้ยไปคุ้ยมา กฎหมายมัน... ถ้ากฎหมาย
มันรัดกุมพอ และควบคุมอย่างเข้มงวดมันก็ได้ แต่พวกที่เป็นผู้หญิง
แบบรักสนุกก็เลยเป็นทุกข์ แต่เขาไม่ถือ เขาทำได้เขาก็เอาออกได้
แต่...แล้วจะไปปลูกจิตสำนึกเขาได้ยังไง ตัวเขาเองเขายังไม่
เป็นห่วงเลย เขามัวแต่สนุก

จิราพร (อ้อ) : รักสนุกก็อย่าให้เป็นปัญหาต่อสังคมสิ ต้องมีการป้องกันอะไรอย่างนี้

กฤษฎา (แมว) : ความคิดเรานะว่า สมควรที่จะเปิดเผยเรื่องนี้ ถ้าสังคมไทย

: เราปิด อย่างฉีกภาพออก หรืออย่างพ่อแม่ไม่พูดเกี่ยวกับเรื่องนี้

ทำให้เรื่องนี้เป็นเรื่องน่าสงสัย เด็กก็เลยอยากรู้อยากลอง ถ้า

พ่อแม่เห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องคุยกันได้ ไม่เห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่

น่าเกลียด หรือน่ากลัว ปัญหาตรงนั้นก็จะหมดไป

นภาพร (แอน) : ให้คำปรึกษากับเด็กใจ

สิริพร (ลี้) : แล้วครอบครัวที่พ่อแม่ไม่ให้

(พร้อมกัน : หัวโบราณ)

อย่างเมื่อกี้ยกตัวอย่าง วัน ๆ หนึ่งทำงาน ๆ แล้วลูกเขาก็ไป

เล่นไม่มีโอกาสสั่งสอนลูกเขา มีแต่เวลาทามาหากิน คิดแต่ว่าพุงนี้

จะกินอะไร จะทำอะไร เขาไม่คิดอย่างนี้ แล้วพวกนี้จะทำยังไง

กฤษฎา (แมว) : ความคิดเรานะ เริ่มจากคนที่มีความรู้อย่างเพื่อนที่รู้จัก

เขามีบ้านอยู่กับพ่อแม่ เขาสนิทกัน แต่เรื่องนี้ไม่พูด เพราะแม่เขา

คิดว่าเรื่องอย่างนี้ไม่สมควรกับผู้หญิง แล้วถ้าเราเริ่มจากจุดของคน

มีความรู้ก่อน ทำให้เขาคิดว่า เรื่องนี้ปกติธรรมดาแล้วก็ค่อย ๆ

กระจายความรู้ออกไป คือ เริ่มจากสูงกว่า แล้วก็ต่ำมาเรื่อย ๆ

- วิไล (ป๊อบ) : แต่ว่าบางทีความรู้การศึกษา มันก็ไม่ได้ช่วย ถ้าคนโง่มันอยาก
(พร้อมกัน : หัวเราะ)
อย่างทีลี้วาร์กสนุก การศึกษาก็ไม่ได้ช่วยใช้มัย
- จีราพร (อ้อ) : มันก็ช่วยให้มีความนึกคิดดีขึ้น
- กฤษณา (แมว) : มันอาจจะน้อยลง
- ชลณา (จอม) : ก่อนจะทำก็คงจะมีความนึกคิดหน่อย
- วิไล (ป๊อบ) : ก็มีความรู้ทั้งนั้น แต่เขาไม่คิด
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : แต่อย่างน้อย ก็ต้องสอนวิธีป้องกันแก่เขา อย่างน้อยก็ดูยางอนามัย
อะไรอย่างนี้ น่าจะสอนวิธีใช้ดูยางอนามัย สอนวิธีป้องกันดีกว่า
จะให้เกิดก่อนแล้วแก้ทีหลังยังงี้ไปเลย ถ้าใส่เข้าไปหนึ่งหลักสูตร
ไปให้เขา รู้จักไว้ก่อน อย่างน้อยถ้าเขานึกถึงอะไร ไม่มีใครรอก
หือยากนอนกับแฟนตัวเอง โดยที่ยังไม่แต่งงาน ต้องการแบบตั้งครรภ์
แต่บางทีมันเพลอตัวเพลอใจ แต่ที่นั่นไปแล้วก็ไม่มีอะไรจะช่วย
เขาได้ ควรจะสอนเขาไปเลยก่อนให้เขา รู้ อย่างน้อยก็ไม่มีใคร
อยากจะทำให้ตัวเองตั้งท้องก่อนจะแต่งงาน
- กฤษณา (แมว) : มีโรงเรียนสหที่กรุงเทพมหานคร ทำโครงการนี้ คือให้ความรู้แบบนี้
2 ชั่วโมง แต่ได้ผลหรือเปล่าไม่รู้ เขาก็บอกยังงี้ว่าทำยังไง ผู้หญิง
ทำยังไง ะ
- ชลณา (จอม) : ต้องเป็นเรื่องที่น่าเบื่อ ต้องคุยสนุก ะ
- กฤษณา (แมว) : เขาก็คุยสนุก ะ และสาธิตด้วยนะ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : สาธิตวิธีใส่
- กฤษณา (แมว) : ไข่ ทำยังไงอะไรอย่างนี้
- นภาพรณ (แอน) : ชั่วโมงสุขศึกษาที่โรงเรียน เขาใช้กล้วยหอมสาธิต
(หัวเราะ)
- สิริพร (ลี้) : เด็กบางคน ถ้าเพื่อไปสาธิต ถ้าเขาปลุกฝัง แล้วเขาซื้อใส่ลงไป
นี้อะไรอย่างนี้ แล้วมันได้ผลหรือเปล่า
- (พร้อมกัน) : (หัวเราะ)

- จีราพร (อ้อ) : ก็ที่ทำงานแม่เรา เขาไปสาธิต ตามชนบท เอาใสนี้ให้ดู พอหลายเดือนต่อมา ติดตามผล เขาบอกว่า ผมใช้ตามที่หมอบอก แล้วทำไมยังท้องอยู่เลย เขาก็เอาใสนี้
- นภาพร (แอน) : เคยได้ยินแบบเพื่อนผู้ชายเยอะ แก่ลึงพูดว่าผู้ชายส่วนมาก จะไม่ชอบใช้ ส่วนมากจะทำก็ทำเลยปล่อยเป็นภาระของผู้หญิง ให้กินยา กินยาโอกาสพลาดมันก็เยอะ ก็ไม่รู้ะว่ามันเป็นยังไงก็เลยมีปัญหาเยอะ คนเราจะกินทุกวันนี้ไม่ได้ แล้วพอมี ผู้ชายก็ตัดปัญหาทิ้งหนีไปเลย ทานองนี้ไม่รับเลี้ยง
- สิริพร (ลิ้) : มันจริง ๆ นะ
- นภาพร (แอน) : ถูกยางอนามัย แค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น ไม่ช่วยอะไรมากมาย
- สิริพร (ลิ้) : คนไม่นิยมใช้
- จีราพร (อ้อ) : ยังงี้ ยาคูมิให้ผู้หญิงกิน น่าจะทำให้คุมได้ร้อยเปอร์เซ็นต์
- ชลภา (จอม) : กินครั้งเดียวคุมได้ทั้งเดือน
- จีราพร (อ้อ) : ปัญหาส่วนบุคคลมันก็ไปเป็นปัญหาสังคมด้วย
- นภาพร (แอน) : ถ้าจะแก้จิตสำนึกคนมันก็ยาก ทางเดียวก็คือป้องกัน มันก็ดีที่สุด
- จีราพร (อ้อ) : แก่ที่ต้นเหตุ ไม่ใช่แบบทาแท้งแก้ปลายเหตุ
- กฤษฎา (แมว) : ส่วนมากเขาบอกว่า คนที่ทาแท้งคือคนที่มีความรอบคอบแล้วแต่ว่าคนส่วนใหญ่จะมองไปที่เด็กวัยรุ่น เขาคิดว่าเด็กวัยรุ่นคงจะมากกว่านี้ แต่จริง ๆ แล้ว ผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า 20 ปี มี 3 เปอร์เซ็นต์ มากกว่า 20 ปี มี 5 เปอร์เซ็นต์ พวกนี้ยังไม่ได้แต่งงาน

เนื่องจากฐานะยากจน 26 %

มีบุตรมาก 18 %

ตั้งครรถ์บ่อยเกินไป 17 %

ครอบครัวยากจน 11 %

ขัดต่ออาชีพ 7 %

ขัดต่ออาชีพนี้อย่างเอร์ไฮสเตส ทาสัญญากับบริษัทการบินไว้ว่า
ถ้าท่อก่อน 2 เดือนแรก ในปีแรกที่ทำงานต้องเสียเงิน 2 หมื่น
ย้งถ้าเกิดพลาดขึ้นมาจะเลือกอะไรระหว่างเด็กกับงาน
เขาก็ต้องเลือกงานอยู่แล้ว

พวกที่มีการศึกษาระดับสูง 20 % จะเห็นได้ว่าผู้หญิงพวกนี้โตแล้ว
มีครอบครัวแล้ว มีความรู้แล้ว

- สิริพร (ลิ้) : เช่น...
- มยุรี (เปิ้ล) : เขาเป็นโรค เป็นอะไร
- สิริพร (ลิ้) : มันเป็นโรคอย่างเดี่ยวหรือ อย่าง...
- จีราพร (อ้อ) : ไม่ต้องเป็นโรคก็ได้ อย่างเด็กดกแต่ ไม่นำให้เกิดมาเลย
- มยุรี (เปิ้ล) : เขาจะรู้ได้ไง
- จีราพร (อ้อ) : ไปตรวจสิ
- (พร้อมกัน) : จนนะ
- สิริพร (ลิ้) : นึกถึงพวกที่ไม่มีฐานะสิ
- จีราพร (อ้อ) : คลอดออกมาเห็นเป็นอย่างนั้นไม่น่าช่วยเอาไว้
- (พร้อมกัน) : จะบ้าหรือ - (หัวเราะ)
- วิไล (ป๊อป) : แล้วถ้าอ้อเป็นหมอ อ้อจะฆ่าเลยหรือ
- จีราพร (อ้อ) : ต้องให้พ่อแม่อนุญาต
- (พร้อมกัน) : ลูกจะเป็นยังงี้ก็เป็นลูก)
- กฤษฎา (แมว) : เขาไม่ฆ่า เขาก็ไม่มีสิทธิ์ เพราะกฎหมายคุ้มครองตั้งแต่อยู่ในท้อง
เด็กมีสิทธิ์จะเกิด
- จีราพร (อ้อ) : ถ้าเกิดออกมาแล้วเป็นอย่างนี้ เป็นเด็กดาว เป็นอะไร
อย่างนี้เด็กดกแต่
- วิไล (ป๊อป) : แต่เด็กนั้นออกมาหายใจแล้ว สามารถหายใจอยู่ได้
- จีราพร (อ้อ) : แต่ที่เขาช่วย ตอนแรก ๆ เขาก็ช่วย
- (พร้อมกัน) : จรรยาบรรณละ)

มันก็ถูก แต่แบบ ทำไมไม่คิดให้ไกลกว่านั้น วัน ๆ นอนอยู่แต่ใน
ตู้อบ แม่ไม่... ขนาดตอนนี้ก็ขอให้คนช่วยเหลือ บริจาคเงินมามันก็
เป็นปัญหาแล้ว

- กฤษฎา (แมว) : ถ้าเด็กเกิดมาแบบนี้ เด็กจะอยู่ได้นานแค่ไหน
- จีราพร (อ้อ) : ทำไมไม่คิดถึงจิตใจเขาบ้างล่ะ ถ้าเขาโตขึ้นมาล่ะ
- สิริพร (ลิ้) : แล้วจิตใจเด็กล่ะ จิตใจพ่อแม่ตอนนั้นล่ะ
- จีราพร (อ้อ) : ถ้า พ่อแม่อนุญาตไ้
- วิไล (ป๊อป) : พ่อแม่ไม่อนุญาต ไม่มีทาง
- จีราพร (อ้อ) : ทำไมจะไม่มี ฉันคนละสงสาร
- กฤษฎา (แมว) : เกิดมาร่างกายไม่สมบูรณ์ คงอยู่ไม่ได้นาน
- สิริพร (ลิ้) : เหมือนกับเรื่องนี้ใจหน้ากากชีวิต ที่เอามาฉาย
- วิไล (ป๊อป) : หนึ่งแล้ว
- สิริพร (ลิ้) : เป็นเรื่องจริงนะ เป็นเด็กที่หน้าตายาวผิดปกติ แม่เขาก็รับเลี้ยงมา
แต่เขาอยู่ได้ไม่กี่ปีก็ต้องตายไปอยู่ดี
- (พร้อมกัน : เริ่มจะเป็นหนึ่งแล้ว หัวเราะ)
- สิริพร (ลิ้) : ก็แม่อังใจก็ไม่ทำแท้งใช่ไหม ในเมื่อ..
- วิไล (ป๊อป) : ถ้าเด็กมันอัจฉริยะล่ะ
- จีราพร (อ้อ) : ไม่มีทาง
- วิไล (ป๊อป) : คูหรือเปล่า รายการเจาะใจ คนที่เป็นง่อย ตั้งแต่กำเนิด
เป็นต้อกระจกแล้วปัจจุบัน สมอง 180
- จีราพร (อ้อ) : เป็นง่อยไม่เกี่ยวนี้
- วิไล (ป๊อป) : เป็นง่อยก็พิการเดินไม่ได้
- จีราพร (อ้อ) : พิการแต่สมองเขาปกติดี
- (พร้อมกัน : ไม่ล่ะ)
- วิไล (ป๊อป) : อย่างเด็กดัดดัด แต่ถ้าเขาสามารถเดินได้ วิ่งได้
- จีราพร (อ้อ) : จะบ้าเหรอ เดินได้ วิ่งได้
- (พร้อมกัน : หัวเราะ)

- วิไล (ป๊อป) : แต่ถ้าเขาเดินได้ วิ่งได้ แล้วสมองเขา 180 ละ
- จีราพร (อ้อ) : แกจะไปตรวจเขาได้ยังไงล่ะ
- วิไล (ป๊อป) : เคยได้ยินหรือเปล่าคนเป็นง่อยมักสมองดี
- นภาพรณ (แอน) : เขาจะสร้างอะไรมาแทน
- วิไล (ป๊อป) : ถ้าปกติ มันจะไฉ่
- (พร้อมกัน) : หัวเราะ)
- จีราพร (อ้อ) : หมายถึง ถ้าดูแล้วไม่มีทางรอดอย่างนี้
- วิไล (ป๊อป) : ถ้าใครเสียอะไร ไปสักอย่างเขาจะมีอะไรดีสักอย่างแบบดีเลิศ
- จีราพร (อ้อ) : ไม่รู้ ไม่เห็นด้วย ไปเถียงกันข้างนอกดีกว่า
- กฤษฎา (แมว) : อย่างกฎหมายที่ไปทำแท้งได้มี 3 อย่างใช้มั้ย
1. สามารถตรวจได้ว่า เด็กคนนั้นพิการ ไม่สามารถอยู่ได้
  2. พวกที่คิดว่าแม่เป็นโรค หรือเกิดมาไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพ
- แต่รวมไปถึงสุขภาพจิตด้วย แล้วอย่างนี้ถ้าผู้หญิงอ้างว่าเขาไม่สามารถให้กำเนิด เพราะจิตไม่ปกติอย่างนี้ก็คือตรวจได้หรือ
- สิริพร (ลิ้) : เขาว่าคนที่ไปทำแท้งส่วนใหญ่ก็อ้างว่าตัวเองจิตไม่ปกติไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ แต่กายพร้อม
- นภาพรณ (แอน) : ทำไมจิตจะตรวจไม่ได้ ตรวจได้นะ
- มยุรี (เปิ้ล) : หมอโรคจิตยังมีเลย
- สิริพร (ลิ้) : แต่ส่วนน้อยที่จะหาหมอ
- กฤษฎา (แมว) : คนที่ไปหาหมอโรคจิต จะถูกว่าเป็นบ้าตลอด เขาเลยไม่ไปหา
- สิริพร (ลิ้) : คนที่ทำแท้งส่วนใหญ่จะอ้างว่าตัวเองจิตไม่ปกติ ไม่ถึงกับรุนแรง เป็นบ้า คือในระหว่างท้อง 9 เดือนไม่สามารถทำใจได้ว่า มีลูกอยู่ในท้อง ทานองนี้
- จีราพร (อ้อ) : หงุดหงิดแล้ว จะส่งผลต่อลูกในท้อง
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เหตุผล แค่นี้เขาคงไม่ให้ทำแท้งหรอก หงุดหงิดก็เหมือนกับอาการทั่วไปที่เป็นอาการอย่างหนึ่ง
- จีราพร (อ้อ) : กฎหมายอาจจะระบุว่า กรณีนี้ไม่ให้ทำแท้งอย่างนี้ต้องมากกว่านี้

- สิริพร (ลิ้) : โดนขุมคตลูก วิธีทำแท้งมีตั้งหลายอย่างมีวิธีฉีดยาเกลือเข้าไปให้
เด็กตื่นกระตุก ๆ แล้วก็ตายเขาเห็นว่าง่าย บางคนอาจจะไม่รู้
เสียด้วยซ้ำว่าวิธีทำแท้งทำยังงัยนอกจากขุมคตลูก ยังมีวิธีฉีดยา
น้ำเกลือเข้าไป อย่างรุนแรงให้เด็กตาย มีอีกวิธีคือ กินยาขับ
อย่างโนเฟริงเศสให้คนกิน
- กฤษฎา (แมว) : เร่งฮอร์โมน เอสโตรเจน ฮอร์โมนผู้หญิงผู้ขายอะไรทานองนี้
ให้สูงขึ้นมา แล้วร่างกายจะขับเด็กออกมาเอง แต่ว่ามันจะมีผล
ข้างเคียง ตัวยานี้มีขายในเมืองไทย ซื้อได้โดยเสรี ไม่ต้องมีใบสั่ง
แพทย์เพราะว่ากฎหมายไม่เข้มงวดพอ
- สิริพร (ลิ้) : ในฝรั่งเศส นั้นคนที่จะใช้ยานี้ได้ต้องใช้เวลาลี้ลับคาร์ท์ สับคาร์ท์แรก
ต้องไปแจ้งความจนางว่าจะใช้ตัวยานี้ อาทิตยที่สอง กรอก
แบบฟอร์มแล้วจะได้ยาไป 3 เม็ด อาทิตยที่สี่ ก็จะมาตรวจสอบว่า
ลูกจะออก หรือเปล่า มันต้องมีกฎหมายกำหนด ถ้าจะให้ยาตัวนี้มา
- มยุรี (เปิ้ล) : แต่ฝรั่งเศสเขามีสวัสดิการดีใช้มัย
- สิริพร (ลิ้) : ข้อกำหนดอย่างนี้คนไทยทำได้หรือ ในเมื่อกฎหมายง่าย ๆ ไม่รัดกุม
ยังไม่ทำเลย ถ้าเราไม่เปิดให้มีกฎหมายทำแท้ง เสรีคนที่ทำแท้งอยู่ก็
จะมีเยอะ ถ้าเปิดมาคนที่ลักลอบก็จะหมดไป
- กฤษฎา (แมว) : ที่รู้มาเขาบอกว่า เขานับตามจำนวนเดือน ว่าจำนวนเดือนเท่านี้
เงินเท่านี้ ยิ่งจำนวนเดือนของเด็กมากยิ่งแพง ถ้าไปทำแท้งเสรี
คนไทยประเภทชอบตัดราคา ยิ่งถูก ๆ แล้วก็จะยิ่งจะเยอะเพิ่มขึ้น
- มยุรี (เปิ้ล) : ยิ่งไม่มีประสิทธิภาพ
- กฤษฎา (แมว) : ถ้าตอนนั้นแพง ประสิทธิภาพก็จะมี ถ้าเป็นอย่างนี้ อาจจะตั้งราคา
ถูกกว่าปัจจุบัน ความปลอดภัยไม่เท่ากัน ราคาต่างกัน
- มยุรี (เปิ้ล) : ถ้าเกิดมีกฎหมายมาจริง ๆ ก็ต้องดูโรงพยาบาลแล้ว ไม่ใช่ที่ไหนก็
เปิดได้ ขึ้นป้ายทำแท้ง
- (พร้อมกัน) : หัวเราะ)
- กฤษฎา (แมว) : ไม่ ถึงตอนนี้ก็ยังมีบางที่ที่ทำเป็นกิจการเลยแต่ว่าถึงไม่ขึ้นป้ายก็รู้กัน
ว่ารับทำไม่ใช่มีแพนเวทที่เดียว ที่เปิดอยู่ก็ยังมีอยู่

- เสาลักขณ์ (เกียง) : ตอนี่หลาย ๆ คนก็ไม่วับสนุนไ่มัยแล้วอ้อละ
- จิราพร (อ้อ) : ก็ยังวับสนุนอยู่
- มยุรี (เปิ้ล) : ยังกำกั่ง คิดว่าถูกก็ถูก ผิดก็ผิด
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เราว่าที่ถูกในกรณีทีจาเป็นเค้นั้น แต่ไม่วรก็คือในกรณีที่หลงระเรึง ที่แน่นอน ภายหลังการทาแท้ง ไม่วาจะเสรีหรือไม่เสรีก็ตาม ผู้หญิง ที่ทาแท้ง ไม่วาจะเสรีหรือไม่เสรีก็ตาม ผู้หญิงที่ทาแท้ง ผลที่ส่งมา ก็คือสุขภาพจิต แม้จะทาแท้งเสรีก็ตาม ลูกไบแล้ว โลงอกไบแล้ว แต่ภายหลังก็คืออยู่ภายใต้จิตสานึก ยังใจก็ไม่วายนั่นแหละสรุป
- สิริพร (ลี้) : เขาจะออกกฎหมายมาไ่มัย
- กฤษฎา (แมว) : เขาตุ้ไบแล้ว พับไบเลย แต่ว่าคนไทยลิมง่ายจะตาย
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : คนทีจะทาแท้งก็ทาอยู่นั่นแหละ อย่างพวกเราก็ไม่วา
- วิไล (ป๊อบ) : อยู่ทีจิตสานึก
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ทีเขาห้วง ห่วงประชากรมากกว่ามั่ง
- นภาพรณ (แอน) : อาจะลดประชากรมั่ง ถ้าเพื่อให้ทาแท้งเสรี
- สิริพร (ลี้) : สิ่งคไปร้ต้องออกกฎหมายมาว่าใครมีลูก 3 คน หรือมากกว่านั้นเขา จะให้ความช่วยเหลือ

กลุ่มสนทนา

กลุ่มทดลอง (สอบหลัง)

- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : วันนี้ก็เป็นการสัมมนาในเรื่องกฎหมายท่าแท้ง ครั้งที่แล้วก็พูดกันถึงที่ว่า ได้มีข่าวมาว่ามีการบุกทลายโรงพยาบาลพัฒนาเวช ซึ่งมีการลักลอบการทำแท้ง จากเหตุการณ์ในวันนั้นก็ทำให้มีเสียงเรียกร้องมาว่าจะให้มีการออกกฎหมายท่าแท้งเสรี คิดกันหรือเปล่าว่าการให้มีการออกกฎหมายท่าแท้งเสรีนี้เหมาะหรือเปล่า
- ณภาพรณี (แอน) : คิดว่าเหมาะสมแล้ว เพราะว่าก็อย่างที่...ความจริงแล้วการทำแท้งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย แต่ก็ยังมีคนที่ปฏิบัติกันเรื่อย ๆ แอบทำบ้างถึงขนาดมีโรงพยาบาลลักลอบคิดว่าถ้าเราทำให้ออกกฎหมายไปเลยมันคงจะดีทั้งในด้านสุขภาพของคนที่ทำแท้งแล้วก็...ถ้าลักลอบทำไปหมอก็เหมือนกับว่าเป็นหมอเถื่อน ไม่มีใบรับรองแพทย์โดยตรง หรือว่าใบประกาศ ก็จะทำให้พวกเขาได้รับเชื้อเปล่า ๆ ถ้าทำโดยตรงมีกฎหมายบังคับก็จะทำให้มีความปลอดภัยมากขึ้น
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : มีใครบ้างที่ไม่เห็นด้วย มีหรือเปล่า
- ชลลภา (จอม) : ไม่เห็นด้วย ให้ทำแท้ง ก็เหมือนกับยุ่งส่งเสริมให้รู้จักว่าถ้าเรามีลูกไม่พอใจก็ทำแท้งได้ น่าสงสารเด็ก เด็กบางคนอาจจะเก่งก็ได้ไม่น่าทำผิดศีลธรรม ผิดหลายอย่าง ถึงจะให้ทำแท้งถูกกฎหมายอย่างเสรีก็อาจจะเป็นอันตรายกับแม่อยู่ดีเพราะว่าถ้าทำแท้งบ่อย ๆ สุขภาพเราก็เสื่อมโทรม อาจถึงตายในการทำแท้งก็ได้
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : อย่างจอมเคยย้อนไปคิดว่า ที่เราตอบว่าไม่ควรออกกฎหมายท่าแท้ง จอมเคยคิดบ้างมั๊ยว่า น่าจะมีการออกกฎหมายท่าแท้งเสรี เคยคิดในอีกด้านหนึ่งหรือเปล่า

- คลนภา (จอม) : ไม่เคยคิด เพราะว่ามันก็มีกฎหมายออกมาเป็นกรณี ๆ ไปถ้าเรา ถูกข่มขืนก็ให้ทำแท้งได้ แต่มันจริงจังเกินไป เป็นการที่พ่อแม่ ผิดพลาดพ่อแม่ต้องรับผิดชอบในเรื่องนี้
- กฤษฎา (แมว) : อย่างความคิดเห็นของนายแพทย์สุพร เกิดสว่าง ที่บอกว่าปัจจุบัน 63 เปอร์เซ็นต์ ของประชากรโลกทั้งหมด ที่อยู่ในประเทศที่อนุญาต ให้ทำแท้งได้โดยเหตุผลทางสังคมการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอนุญาต ให้ทำแท้งได้กว้างขวาง ไม่ได้ทำให้จำนวนการทำแท้งเพิ่มขึ้น อย่างเช่น ในประเทศเนเธอร์แลนด์หรือว่าฮอลแลนด์ เป็นประเทศ ที่อนุญาตให้ทำแท้งได้โดยเสรี แต่ว่ามีสถิติจำนวนผู้ที่ทำแท้งน้อยที่สุด คิดยัง ใจกับความเห็นของนายแพทย์สุพร
- สิริพร (ลิ้) กำลังงงอยู่ว่า ให้ทำแท้งได้กว้างขวางขึ้นไม่ได้ทำให้จำนวนการ ทำแท้งเพิ่มขึ้น มันเป็นอย่างนี้
- จิราพร (อ้อ) : เขาให้ทำแท้งเสรี แต่ว่าคนที่ไปทำมีจำนวนน้อยลง
- มยุรี (เปิ้ล) : คนในประเทศนั้นมีสิทธิมากขึ้น ในประเทศไทยนั้นเหมือนกับเป็น เรื่องธรรมดา เพราะว่าเราจับไม่ได้เยอะ
- นภาพรณี (แอน) : ดูจากเรื่องที่ผ่านมา ๆ มารู้อีกว่า ผลสรุปเขาออกมาคือ ถ้าทำแท้งโดยเสรี สถิติมันจะออกมาน้อยลงทุกอย่างเลย
- สิริพร (ลิ้) : แล้วความเป็นจริงมันจริงแค่ไหนคะ
- จิราพร (อ้อ) : เขาหาข้อมูลมาได้ก็ต้องจริง มันต้องมีหลักฐานมีข้อมูล
- กฤษฎา (แมว) : อย่างประเทศเนเธอร์แลนด์ หรือเดนมาร์ก เป็นประเทศที่ พัฒนาแล้ว ประชาชนของเขามีความรู้ มีการศึกษาพอที่จะคิดเป็น มีความสำนึก เมื่อเปิดให้มีกฎหมายทำแท้งเสรีก็ไม่มีอะไร เกิด ขึ้น แต่ว่าในประเทศไทย การศึกษาของคนยังไม่ค่อยดีนัก
- สิริพร (ลิ้) : ใช่ ถ้าเผื่อออกกฎหมายทำแท้งเสรีมาจริง ๆ แล้วก็ทุกคน มีสิทธิ์ทำแท้งได้ ยิ่งงี้แล้วจะมีกฎบังคับมัยว่า ในกรณีไหนทำแท้งได้ หรือว่าพอท้องมาก็ไปทำแท้งได้เลย

- จี้ราพร (อ้อ) : ใครจะอยากทำแท้งบ่อย ๆ ละสิ มันต้องแสดงว่าเกิดการผิดพลาดขึ้นมาใครจะมาอยากทำแท้งทุกวัน ๆ หรือว่าบ่อย ๆ ไม่มี แสดงว่าเราผิดพลาด ไม่อยากให้มันเกิดขึ้นอยู่แล้ว เราจึงต้องไปทำแท้ง
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : แล้วทำไมก่อนที่จะจะทำแท้งต้องขึ้นมาจึงไม่นึกก่อนว่าจะเกิดผิดพลาดขึ้นมา
- จี้ราพร (อ้อ) : เขาอาจจะป้องกันแล้ว อาจจะเกิดการผิดพลาดขึ้นมาได้
- สิริพร (ลิ้) : ตอนนั้นทำแท้งยังไม่ถูกกฎหมายใช้มัย แต่คนหนึ่ง ๆ ก็ 2 - 4 ครั้ง
- จี้ราพร (อ้อ) : ไปรู้เขาได้ยังไง
- สิริพร (ลิ้) : จากที่อ่าน แล้วก็เพื่อน ๆ ก็มี ก็นักเรียนนั่นแหละคะ
- นภาพรณี (แอน) : จริง ๆ แล้ว เรื่องแบบนี้ ถึงเขาจะรักสนุกก็เถอะ แต่ใครอยากจะทำแท้ง แล้วให้คนอื่นมาขุดมดลูก
- วิไล (ป๊อบ) : เขาพลาดไปแล้ว
- นภาพรณี (แอน) : เขาพลาดไปจริง ๆ ใครจะไม่อยากป้องกันตัวเอง แล้วก็ทำแท้ง ๆ ก็ทำไป เดี๋ยวไปเอาออกเอง ไม่ใช่เรื่องง่าย
- กฤษฎา (แมว) : ก็ถ้ามีกฎหมายทำแท้งเสรี อาจจะวางตัวน้อยก็ได้
- สิริพร (ลิ้) : เขาอาจจะคิดว่าเดี๋ยวทำแท้งก็ไปทำแท้งได้
- วิไล (ป๊อบ) : แต่ว่าเด็กที่จะเกิดมาจะได้ไม่ลำบากเหมือนเด็กเดี๋ยวนี้นะ
- จี้ราพร (อ้อ) : ไม่เกิดปัญหาสังคมด้วย อย่างเช่นประเทศเดนมาร์ก ก็มีแต่เด็กที่ปัญหาดี ๆ แสดงว่าเด็กเขามีคุณภาพ ในการที่จะเกิดมาแต่ละคนต้องพร้อมจริง ๆ ดีกว่าให้เกิดมาแล้วเป็นปัญหา ไม่ใช่ว่ากลัวผิดศีลธรรมแต่จะต้องเป็นปัญหาต่อสังคมต่อไป อันไหนน่าพิจารณากว่ากัน
- สิริพร (ลิ้) : แล้วอย่างนั้นเขาบอกว่า จิตใจคนจะเสื่อมลง
- จี้ราพร (อ้อ) : จิตใจของใคร
- สิริพร (ลิ้) : จิตใจของคนทั่ว ๆ ไป
- จี้ราพร (อ้อ) : มันเป็นเรื่องธรรมดา เป็นธรรมชาติของคนอยู่แล้ว มันเป็นเรื่องจิตใจของคน แม้ไม่ให้เสรี แต่ถ้าเขาจะทำ ก็ทำจนได้
- ชลนภา (จอม) : แล้วทำไมยังให้จิตใจคนมีศีลธรรมในตัวเอง

- จีราพร (อ๋อ) : ก็ปลุกฝัง
- พร้อมกัน : ปลุกฝังยังไง
- จีราพร (อ๋อ) : ถึงตอนนี้ที่ยังไม่เป็นเสรี ก็ปลุกฝังกันได้แหละ และถ้าเป็นเสรีแล้ว ก็ปลุกฝังกันไม่ได้ ถ้าจะ ไม่ปลุกก็ให้เป็นเสรีไปก็สิ้นเรื่อง ไม่ต้อง มาล้กลอบผัดกฏหมาย
- วิไล (ป๊อป) : เห็นด้วยกับอ๋อ
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : มีอีกเรื่องที่น่าสนใจก็คือ เขาทำวิจัยทัศนคติของหญิงในเขต เมืองและชนบทแล้วได้ผลว่า สตรีทั้งในเขตเมืองและชนบท ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการทำแท้งเสรี คิดว่ายังไงคะ
- วิไล (ป๊อป) : อาจเป็นเพราะสตรีในชนบทเขามีลูกมาก ถ้าเขาทำแท้งแล้วจะ หมดปัญหาเรื่อง...
- คลณา (จอม) : ลู้ทำหมันไม่ดีกว่าทำแท้งเหรอ
- วิไล (ป๊อป) : เออว่ะ
(หัวเราะพร้อมกัน)
- วิไล (ป๊อป) : ก็หมายถึงคนชนบทความรู้ไม่มี ลูกส่วนใหญ่ออกมาอาจไม่สม ประกอบ
- สิริพร (ลิ้) : จากข้อมูลของประเทศทำแท้งเสรี ถ้าผู้มีกฎหมายทำแท้งเสรี ในบ้านเรา ก็ไม่ใช่เรื่องเสียหาย ถ้า...
- มยุรี (เปิ้ล) : ตัวอย่างของประเทศทำแท้งเสรีก็มีให้เห็น แต่ว่าในประเทศเรา จะเหมือนกับว่าจิตใจของคนของเราเริ่มเสื่อมลง
- จีราพร (อ๋อ) : นั่นประเทศที่มีกฎหมายทำแท้งเสรีก็เสื่อมหมดหรือ
- มยุรี (เปิ้ล) : แต่ที่เขานั้น เขาพัฒนาแล้ว
- จีราพร (อ๋อ) : เขาก็ทำได้ แต่ทำไมเราทำไม่ได้
- มยุรี (เปิ้ล) : ก็มันคนละปัญหา
- คลณา (จอม) : แล้วอยู่ที่ ๆ เราบ่บับก็เปิดเลยหรือ
- จีราพร (อ๋อ) : ก็ไม่ใช่บ่บับ ขว้านี้มีมาตั้งนานแล้ว

- กฤษฎา (แมว) : ต้องดูความพร้อมก่อน ไม่ใช่ว่านี่จะทำก็ได้เลย เพราะการทานทั้งมันมีผลกระทบหลายอย่าง ถ้าทานทั้งสุขภาพแม่ก็อาจจะมียผลกระทบ อัตราการตายก็จะเพิ่มมากขึ้น แล้ว..
- จีราพร (อ้อ) : อย่างของประเทศที่เปิดให้มีการกฎหมายทานแท้งเสรีก็ยอมให้สตรีตัดสินใจด้วยตนเอง เมื่อตั้งท้องได้ 16 สัปดาห์ แต่เกินจากนั้นต้องให้กรรมการพิจารณา 16 สัปดาห์ นี่ยังไม่มีความรู้สึกไม่มีจิตใจ ถือว่ายังเป็นเพียงก้อนเลือดเท่านั้น
- (พร้อมกัน) : 4 เดือน มีแขน ขาแล้ว
- ชลนภา (จอม) : เป็นตัวแล้ว
- จีราพร (อ้อ) : จริงหรือ ไม่รู้
- วิไล (ป๊อป) : แต่กฎหมายทานแท้งเสรีของเขาไม่ใช่ว่าเปิดกว้าง 9 เดือนก็ทำได้ 7 เดือนก็ทำได้ เขาก็ยังมีมาตรการตั้งหลายอย่าง
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : จากที่ฟังมา กฎหมายเขามีว่าไง เขาไม่ได้กำหนดอายุไว้เลยว่าอายุเท่าไรถึงทานแท้งได้
- สิริพร (ลิ้) : ถ้าเผื่อมีกฎหมายออกมาจริง ๆ เราจะต้องกำหนดอายุของเด็กในท้องด้วย แต่ทานแท้งเดือนปัจจุบัน มีข่าวว่าเด็ก 9 เดือน 8 เดือน จะคลอดอีกไม่กี่เดือน แต่แม่ก็ไปทานแท้ง
- นภาพรณ (แอน) : อย่างนี้ไม่ควรเลย
- วิไล (ป๊อป) : ในต่างประเทศเขากำหนดไว้ 16 สัปดาห์ ของเราควรกำหนดให้น้อยกว่านั้นสัก 12 สัปดาห์หรือว่าแค่ 10 สัปดาห์
- กฤษฎา (แมว) : อย่างประเทศเนเธอร์แลนด์ เดนมาร์ก อาจประสบปัญหาประชากรน้อยเกินไป อย่างเช่นประเทศสิงคโปร์ ประชากรเขาน้อยเกินไป ใครมีลูกสองสามคนขึ้นไปเขาจะส่งเสริมการเปิดให้มีการกฎหมายทานแท้งเสรีก็ไม่ใช่ผลดี เพราะชากรเขาน้อยเกินไป เข้าใจหรือเปล่า
- พร้อมกัน : เข้าใจ

- จีราพร (อ้อ) : อย่างประเทศไทยมีลูกเยอะก็เลยมีการทำแท้งเถื่อน ประเทศเขามีลูกน้อย เลยทำแท้งเสรี
- (หัวเราะพร้อมกัน)
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : เมื่อก็อ้าวว่าเห็นคล้าย อย่างอ้าวว่าเราปลูกฝังได้ เราปลูกฝังในด้านไหน
- จีราพร (อ้อ) : คือ อาจจะมีอยู่ในแบบเรียน เช่น ศีลธรรมให้การศึกษาแก่นักเรียนอย่างถูกต้อง มากกว่านี้ ไม่ใช่ว่ากีดกันหรือเรียนอะไรก็ไม่รู้
- มยุรี (เปิ้ล) : เรื่องเรียน เรื่องปลูกฝังมันมีมานานแล้ว คนที่ทำแท้งไม่ใช่ว่ามีสามเป็นตัวเป็นตน เพียงส่วนน้อยส่วนใหญ่จะเป็นคนทำงาน นักศึกษาก็มีเยอะ
- จีราพร (อ้อ) : อย่างนี้พ่อแม่ต้องช่วยด้วยต้องให้คำปรึกษา ไม่เช่นนั้นจะทำให้ผลิตได้
- กฤษฎา (แมว) : อย่างพิจารณาความหมายสุขภาพ จะครอบคลุมทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต การทำแท้งคือการรักษาสุขภาพใช้มัย เพราะฉะนั้นก็คือทำแท้งเสรีนั่นเอง อย่างนี้ถ้าผู้หญิงอ้างว่า ตัวเองจิตใจไม่ปกติทำได้แล้ว ฉะนั้นไม่จำเป็นต้องออกมาดูว่าให้ทำแล้วนะ
- วิไล (ปิ๊อป) : มันจะมีเครื่องวัดจิตใจว่าปกติหรือไม่ปกติและเสแสร้งก็ลำบาก
- จีราพร (อ้อ) : ก็ออกมาเป็นกฎหมายไม่ดีกว่าหรือ ไม่ต้องแก่งว่าจิตใจไม่ปกติ
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : อ้าว...ปิ๊อปว่ามีเครื่องวัดจิตใจมันเป็นยังไง
- วิไล (ปิ๊อป) : ก็อย่างสมมุติว่า จิตใจคนไม่ปกติ ก็จะมีเครื่องวัดก็ไม่เคยศึกษาว่าเครื่องวัดนั้นมันทำงานอย่างไร มีรูปร่างยังไง มันเหมือนกับ การทดสอบ I.Q. อะไรทำนองนี้ ว่าจิตใจปกติหรือไม่ปกติ
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : อย่างในเมืองไทยเรา ก็ยังคงมีการขัดแย้งกันเรื่องจะยอมให้มีการทำแท้งเสรีหรือเปล่า คิดว่าน่าจะทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องของกฎหมายทำแท้งที่มีอยู่ในเมืองไทยว่ามีขอบเขตแค่ไหนบ้าง อย่างเช่น มาตรา 301 กำหนดให้หญิงที่หาตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นให้ตนแท้งลูก จะต้องโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

แล้วมาตรา 302 และ 303 กำหนดให้ผู้ที่ทำให้หญิงตั้งครรภ์
 จาคูไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท จนถึงจาคู 20 ปี
 ปรับไม่เกิน 40,000 บาท แล้วแต่ว่าเกิดอันตรายแก่หญิงนั้นสาหัส
 แค่ไหน

มาตรา 305 กำหนดให้มีการทำแท้งโดยไม่มีข้อห้าม
 ในกรณีที่ถูกข่มขืน เพื่อความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพของผู้เป็น
 แม่ มีใครเคยรู้เรื่องกฎหมายนี้มาก่อนบ้างมั๊ยคะ

มยุรี (เปิ้ล) : พอรู้อย่างไรในเรื่องทำแท้งได้ในกรณีที่ถูกข่มขืน รู้เรื่องนี้บ้างถึง
 เขาจะไม่ยอมให้ทำแท้งเสรี แต่ถ้ามันเป็นอันตรายก็จะให้ทำ

วิไล (ป๊อป) : อย่างในมาตรา 304 เน้นหลบหลวมไปหรือเปล่า

สิริพร (ลิ้ม) : อันนี้กฎหมายเก่า มันไม่ใช่กฎหมายทำแท้ง

ชลนภา (จอม) : มันก็เหมือนพยายามล่า มันน่าจะต้องโทษเหมือนกันนะ

วิไล (ป๊อป) : มันก็เหมือนพยายามล่า

จิราพร (อ้อ) : มันอาจทำให้เด็กพิการ

กฤษฎา (แมว) : ตั้งแต่เกิดขึ้นมา ก็มีกฎหมายคุ้มครองแล้วว่า เด็กมีชีวิตถ้าเกิด
 ไปทำแท้ง ก็เหมือนไปฆ่าเขา

วิไล (ป๊อป) : แต่มาตรการนี้กลับบอกว่า ไม่ต้องรับโทษ

สิริพร (ลิ้ม) : เหมือนกับถ้าเพื่อทำแท้ง แต่ไม่สำเร็จ แม้ก็ต้องมีผลกระทบ
 เหมือนกับใช้กรรมไปเถอะ อยากทำแท้งอะไรอย่างนี้

เสาวลักษณ์ (เกียง) : กฎหมายพวกนี้แล้วค่อนข้างหลบหลวม บทลงโทษพวกนี้น้อยมาก
 รู้สึกว่าต่ำ เทียบกับการฆ่าชีวิตชีวิตหนึ่ง
 ถ้าอย่างนี้ควรแก้ที่ตัวกฎหมายให้มีโทษที่รุนแรงกว่านี้ ถ้ามีการ
 ทำโทษที่รุนแรง การหลบหนีหรือว่าหลีกเลี่ยงในการทำแท้ง
 ก็ค่อนข้างมีน้อยลง ต่างคนก็ต่างกลัว ส่งผลให้แต่ละคนมีการ
 ควบคุมมากขึ้นอย่าปล่อยอารมณ์ตัวเองมากเกินไป จะดีมั๊ยถ้าเรา
 เข้มงวดทางด้านกฎหมาย เพื่อว่าจะได้ทำให้ปริมาณการทำแท้ง
 ก็ค่อนข้างน้อยลง แทนที่จะเปิดให้มีการทำแท้งเสรีเลย

- จีราพร (อ้อ) : อย่างนั้นแหละ สมมติว่าคนที่แต่งงานกันเขามีลูก 4 คน คิดว่าพอแล้ว แต่ยัง ไม่ได้ทำแท้งเอ๊ย
- (พร้อมกัน) : ทำหมัน - หัวเราะ
- จีราพร (อ้อ) : ยังไม่ได้ทำหมัน จนก็จนมาก ถ้าเกิดท้องขึ้นมาจะทำยังไง ถ้ามีกฎหมายอย่างนั้น
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : กฎหมายในที่นี้ไม่ใช่ว่าจะลงโทษทุกคน แต่จะต้องมีเหตุผล ในกรณีที่ถูกข่มขืน หรือแม่ไม่สบายก็กรณีหนึ่งอยู่แล้วที่ไม่ได้ลงโทษ แต่ในกรณีบางอย่างเราก็อาจมีกฎหมายให้ยกเว้น ต้องไปปรึกษาแพทย์ก่อนทำแท้ง แต่ในกรณีที่ไม่มีความสะดวกสบายที่จะต้องทำแท้ง อันนั้นเราต้องควบคุมกันให้มาก เพราะส่วนมากที่ทำแท้งเถื่อนมักเกิดจากสาเหตุที่ไม่พึงประสงค์ คิดว่าจะดีมี
- จีราพร (อ้อ) : ถ้าไม่พึงประสงค์ก็ต้องควรทำแท้ง
- นภาพร (แอน) : ที่บอกว่าจะให้ออกกฎหมายให้เข้มงวดขึ้นใช้มี พังคุดี้ แต่ในทางปฏิบัติจะทำได้หรือ ขนาดสำคนตายกฎหมายบัญญัติโทษไว้ตั้งสูง ดูในหน้าหนังสือพิมพ์ยังฆ่ากันได้ทุกวัน
- จีราพร (อ้อ) : จริง ๆ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ฆ่าคนตายนั้นมันฆ่าหลักฐานอะไรไม่ค่อยได้
- มยุรี (เปิ้ล) : ประเทศไทยเรามีการอภัยโทษ ทุกปีก็ลด ๆ โทษจะออกมาได้
- วิไล (ป๊อบ) : บางที่ไม่ได้รับอภัยโทษ เนื่องมาจากในหลวงอย่างเดียว บางทีมาจากใต้โต๊ะด้วย
- สิริพร (ลิ้) : ลองดูกฎหมายอันนั้นมันแปลก ๆ หรือเปล่า เหมือนกับจะทำโทษแค่ผู้หญิง ตัวคนที่ท้องแล้วจะไปทำแท้ง แต่ไม่เห็นบรรจุไว้เลยว่าจะทำโทษสถานที่ทำแท้ง
- (พร้อมกัน) : มี
- กฤษณา (แมว) : ผู้ทำให้ผู้หญิงแท้งลูกไป
- สิริพร (ลิ้) : มันเหมือนกับ...
- จีราพร (อ้อ) : ทำไมไม่โทษผู้ชายบ้าง

- วิไล (ป๊อป) : ขอดถามหน่อยผู้ที่ทำให้ผู้หญิงแท้งลูก ถ้าเกิดไปทำในโรงพยาบาล
แห่งหนึ่ง ผู้อำนวยการจะรับโทษหรือเปล่าหรือว่าหมอที่ทำเป็นคน
ทำ
- มยุรี (เปิ้ล) : ถ้าทำในโรงพยาบาลเขาต้องตรวจก่อนไม่ใช่เหรอ
(พร้อมกัน) : หมายถึงทำแท้งเถื่อน
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : เหมือนข่าวที่ออกไปแล้ว ผู้อำนวยการก็ถูกด้วย โรงพยาบาลก็ถูก
สั่งปิด ไม่ต้องทำอีกเลย
- กฤษฎา (แมว) : ในกรณีเป็นอุบัติเหตุ คือถ้าผู้หญิงท้องแล้วโดนรอนคน คนขับรถจะ
โดน 2 กระบะเลย
(พร้อมกัน) : หัวเราะ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : อย่างนี้ตัวบทกฎหมายคงมีคำจำกัดความให้
สิริพร (ลี) : ถ้าจะมีจริงก็หละหลวม เพียงจากคุณไม่เกิน 5 ปี ปรับไม่เกิน
หมื่นบาท อย่างนี้เขาก็เรียกค่าปรับอยู่แล้วใช่ไหม คงไม่เข้าคุก
รายหนึ่งไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท แต่เขาทำได้ไม่รู้จำเท่าไร
- จิราพร (อ้อ) : อย่างที่จอมเคยบอกว่า เด็กที่ทานทั้งไปอาจเป็นอัจฉริยะขึ้นมา
ก็ได้ แต่ทำไมไม่คิดอีกแง่หนึ่งด้วยว่าเด็กที่เกิดขึ้นมาอาจเป็น
ปัญหาต่อสังคมมาก ๆ เลยก็ได้
อาจเป็นโจรผู้ร้าย ทำไมเขาไม่คิดอย่างนี้บ้าง ควรทานทั้งไปดีกว่า
- สิริพร (ลี) : แต่ถ้าเพื่อคิดว่าออกมาเป็นอาชญากร มันต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่ด้วย
ไม่ใช่เหรอ
- วิไล (ป๊อป) : มันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เด็กผู้นั้นถูกเลี้ยงดูมา แต่ว่าเด็กส่วนใหญ่
ที่พ่อแม่ไม่พอใจให้เกิดมาจะอยู่ในสภาพการเลี้ยงดูที่ไม่ดี
- จิราพร (อ้อ) : แล้วอีกอย่าง 16 สัปดาห์ ที่ว่ากลุ่มผู้สนับสนุนการทานทั้งเสรีเห็น
ว่าชีวิตสมบูรณ์ที่นับได้จะต้องผ่าน 10 สัปดาห์ไปแล้ว หมายถึงว่า
ต่ำกว่า 10 สัปดาห์ สมองอาจเจริญไม่เต็มที ก็คืออาจให้ทานทั้ง
ได้ เขาน่าจะคิดไว้แล้ว ไม่เช่นนั้นจะกำหนดไว้ทำไม 10 สัปดาห์

- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : แล้ว คนที่คัดค้าน เคยคิดบ้างหรือเปล่าว่า ถ้าเรา
คัดค้านกฎหมายทาแท่งเสรีจะทำให้เกิดผลอะไรตามมาบ้าง เคย
ลองคิดดูบ้างหรือเปล่า
- กฤษฎา (แมว) : ที่เขาคัดค้านกฎหมายทาแท่งเสรีโดยให้เหตุผลว่า เด็กที่เกิดมาจะ
ไม่มีคุณภาพ คิดว่ายังไม่เหมาะให้มีกฎหมายทาแท่งเสรีอยู่ดี
เพราะว่า การใช้กฎหมายทาแท่งเสรี ไม่ใช่การแก้ปัญหาเพื่อให้
เด็กเกิดมามีคุณค่า... คือมันแก้ปัญหาไม่ถูกจุด
- จีราพร (อ้อ) : แต่มันเป็นธรรมชาติของกามารมณ์ของมนุษย์อยู่แล้ว มันห้ามกันไม่ได้
ของอย่างนี้
- (พร้อมกัน) : หัวเราะ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ก็เท่ากับยังสนับสนุนให้เขามั่วนะซี
- กฤษฎา (แมว) : ไม่เห็นด้วยที่ว่ามันเป็นธรรมชาติ แล้วทำไมพระเจ้าไม่ทำได้
- (พร้อมกัน) : คดีพระยังไม่จบเลย
- วิไล (ป๊อบ) : พระนิกร
- จีราพร (อ้อ) : มีอยู่ทีว่าจะเป็นข่าวหรือเปล่า
- วิไล (ป๊อบ) : กฎหมายนี้จะขัดศีลธรรมของศาสนาในบ้านเรา ขัดอย่างแรงเลย
- สิริพร (ลิ้) : ถ้าเมื่อเราให้มีกฎหมายทาแท่งเสรีขึ้นมาจริง ๆ แล้วเกิดผลดีขึ้นมา
คือประชากรเกิดก็จะลดน้อยลง อาจจะมีผลในอนาคตคือ เด็กที่เกิด
มาจริง ๆ จะมีคุณภาพทางศาสนาอาจจะยอมรับ พวกที่คัดค้าน
อาจเห็นด้วยก็ได้คือ เกิดผลดีขึ้นมาจริง ๆ
- วิไล (ป๊อบ) : เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย แล้วลืมนึกว่าผลเสียมันเยอะหรือเปล่า
- มยุรี (เปิ้ล) : คิดได้ไงว่าศาสนาเห็นด้วย เพราะว่าถ้าเกิดทาแท่งเสรีมากขึ้น
การมั่วกันก็มากขึ้น
- จีราพร (อ้อ) : แต่ว่าเราต้องยอมรับหน่อยว่า เราเปิดประเทศ เรื่องอย่างนี้
ต้องเข้ามาอยู่แล้ว ถ้ารับไม่ได้ก็ต้องปิดประเทศไปเลย
- สิริพร (ลิ้) : จริง ๆ แล้วเขาน่าจะเปิดรับอะไร ๆ ที่มีประโยชน์ต่อประเทศ
อย่างแท้จริงบ้าง

- วิไล (ป๊อป) : ผลดีที่คัดค้านกฎหมายนี้ ถ้ากฎหมายทำแท้งเสรีไม่มีขึ้นมา จะแก้ไขอย่างไรบ้าง
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : กำลังคิดอยู่ว่า ถ้าให้มีกฎหมายทำแท้งเสรี คิดว่าเด็กจะมีคุณภาพจริง ๆ หรือ ในเมื่อพ่อแม่ก็ยังเป็นเช่นนั้นมีโอกาสสักทำแท้ง ถ้าต้องการมีลูกจริง ๆ สภาพสังคมก็ยังเป็นเช่นนี้ จะดีได้หรือเปล่า คิดว่าประเทศพัฒนาสังคมอยู่แบบนี้ คิดว่าก็คงไม่ได้เด็กอย่างที่เราต้องการ
- จิราพร (อ้อ) : แต่การที่เขาจะมีลูกออกมา แสดงว่าเขาต้องพร้อมแล้วสามารถส่งให้ลูกเรียนได้ ถ้าเขาทำแท้งไปหลาย ๆ ครั้งแล้ว แสดงว่าเมื่อปล่อยให้ออกมา เขาต้องพร้อมจริง ๆ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : กว่าจะพร้อมแล้วสุขภาพล่ะ
- จิราพร (อ้อ) : ก็ไม่จำเป็นต้องทำแท้งเสมอไป ก็ต้องป้องกัน
- (พร้อม ๆ กัน) : ใครจะไปทำแท้งหลาย ๆ คน (หัวเราะ)
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : อย่างคำ 2 คนก็ไม่ได้แล้ว
- สิริพร (ลี้) : ครั้งเดียวก็อาจจะเกินพอแล้ว สำหรับคนที่ทำแท้ง
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : สำหรับผู้ที่ไปเที่ยวมักจะทำแท้งบ่อย จากที่อ่าน ๆ มา บางคนทำแท้ง ทั้ง ๆ ที่ไม่ยากทำ แต่ก็ต้องทำ จนกระทั่งลูกคนที่ 3 ก็ต้องทำแท้ง
- สิริพร (ลี้) : อย่างนี้แล้วหญิงคนนั้นอาจไม่มีสิทธิ์มีลูกอีกได้
- วิไล (ป๊อป) : ทำให้ประชากรลดน้อยลงโดยปริยาย
- สิริพร (ลี้) : ก็เหมือนเป็นประโยชน์ไปเลย
- กฤษฎา (แมว) : เกี่ยวกับปัญหาโสเภณี ถ้าเปิดให้มีกฎหมายทำแท้งเสรี ก็เหมือนกับว่า ให้อาชีพนี้ได้ไม่เป็นไร
- สิริพร (ลี้) : ในปัจจุบันก็เหมือนกับว่าให้อยู่แล้ว
- (พร้อมกัน) : เยอะแยะมากเลย
- สิริพร (ลี้) : ก็เริ่มเห็นความดีบ้าง คือถ้าเผื่อเราไม่เปิดเลย ปิดอยู่อย่างนี้แล้วหาวิธีแก้ปัญหายังไม่ได้ ปัญหาก็จะเรื้อรังต่อไป

- กฤษฎา (แมว) : ถ้าปิดเลยหรือ ความจริงไม่ได้ปิดเลย เพราะกฎหมายเขา
เปิดให้ผู้ที่ไม่มีความพร้อม
- สิริพร (ลิ้) : ส่วนน้อย
- กฤษฎา (แมว) : แต่ว่าถ้าเกิดเปิดกฎหมายขึ้นมา สุขภาพของมารดา ก็จะเสีย ทั้ง
สุขภาพจิตก็จะเสีย ถ้าเปิดทำแท้งเสรีก็เชื่อว่าคนอื่นจะรับได้หมด
ตอนนี้ถ้าไปทำจะถูกมองว่าไม่ดี ถ้าเปิดให้ทำแท้งเสรีก็จะถูกมอง
ว่าอะไรทำอีกแล้วเหรอ
- จิราพร (อ้อ) : ในการทำแท้งเถื่อนนั้นจะเกิดผลตามมาคือสูญเสียทางเศรษฐกิจ
มากกว่าปกติ แล้วส่วนใหญ่ที่มาโรงพยาบาลของรัฐ สุขภาพแย่
จนเกือบสุดความสามารถของแพทย์ที่จะช่วยไว้ได้ บางรายเสียถึง
70,000 บาท ถ้าปกติเสียแค่ 1,500 - 3,000 บาท เอง
ไม่ดีกว่าเหรอ ข่าวนอกว่า ปีหนึ่ง ๆ มีผู้ตายเพราะหมอเถื่อนถึง
กว่า 2 แสน คน
- วิไล (ป๊อป) : ก็เห็นมีคนได้แต่พูดว่ามีประชากรมาก แย่งทำมาหากิน ตายไป
ก็ดีเหมือนกัน
(หัวเราะพร้อมกัน)
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : จะได้ไม่มาแย่งทำมาหากิน
- นภาพรณ (แอน) : มีผลดีระยะยาวด้วย
(พร้อมกัน) : ใช่
- วิไล (ป๊อป) : มีผลดีเช่นประชากรก็ลดลง สุขภาพแม่ก็ดีขึ้น
(พร้อมกัน) : ใช่
- จิราพร (อ้อ) : เศรษฐกิจอีก
- วิไล (ป๊อป) : ผลเสียนี้หายไปเลย อาจจะมีบ้างที่ขัดกับวัฒนธรรม ก็เหมือนกับที่วิ
ตุ้ยเนี่ยเมื่อก่อนเราเอามาเราก็รับไม่ได้ใช่มั้ยบางอย่างเช่น เทค
เอามาจากตะวันตก เรารับไม่ได้ เดียวนี้เราได้รับได้สนุกสนาน
- นภาพรณ (แอน) : อย่างแมวบอกว่า ถ้าเปิดอย่างเสรีก็จะมีคนมองว่า "ทำอีกแล้ว"
ถ้าเปิดไปจริง ๆ ต่อไปเขาก็รับได้
- จิราพร (อ้อ) : มันก็เหมือนกับปัญหาน้ำท่วมทุ่ง เดียวก็หายเอง

- กฤษฎา (แมว) : อย่างเปิดเทค ให้เปิดเสรีก็หมายความว่า จะมีการมั่วสุมมากขึ้น
มากขึ้น แล้วปัญหาจะไม่ได้หยุดแค่เท่านั้น ถ้ามั่วสุมมากขึ้น
ยาเสพติดก็จะมากขึ้น
- สิริพร (ลิ้) : เพิ่มขึ้นยิ่ง
- กฤษฎา (แมว) : ก็พวกนี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวมีปัญหา จะสนิทกับเพื่อนมากกว่า
มีแฟนแล้ว ทะเลาะกับที่บ้านก็ไปกับแฟน
- วิไล (ป๊อบ) : ใช่เหอ (หัวเราะพร้อมกัน)
- กฤษฎา (แมว) : ถ้ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่ ถ้ามีปัญหาย่างนี้ จะมีปัญหายาเสพติด
เกิดขึ้นแน่นอน เพราะวัยรุ่นนอยากรู้อยากลอง มีใครเสนอให้ก็
อยากลอง นอกจากปัญหายาเสพติดแล้ว ปัญหาที่ตามมาอีกก็คือ
โรคที่ติดต่อกันจากเพศสัมพันธ์ พวกนี้จะไม่มียศกับใครก็ได้ จะทำให้
ปัญหาเรื่องโรคมากขึ้น ยากแก่การควบคุม รัฐบาลก็ต้องเสียเงิน
ให้ เช่นพวกเป็นเอดส์ รัฐบาลต้องเสียเงินจำนวนหนึ่งเพื่อเลี้ยงดู
พวกนี้ เพราะไม่มีใครเอา รัฐบาลก็ต้องรับภาระไว้
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : แล้วลี้คิดยังไงกับที่แมวพูดมา
- สิริพร (ลิ้) : จริง ๆ ก็เหมือนกับที่พูดไปว่าคนหนึ่ง limit ก็คงไม่เกิน 2 - 3
ครั้ง แล้วสุขภาพจิตครั้งเดียวก็เกินพอ สำหรับคนที่ทำแท้ง
เพราะว่า มีเพื่อนคนหนึ่งไปทำแท้งมา แล้วจิตใจร้อน เขาเป็นคน
อ่อนไหวอยู่แล้ว คนพวกนี้เป็นคนมีปัญหา จิตใจมักจะโลเลหรือไม่ก็
ไม่ปกติ พอทำแท้งมาเขาก็เหมือนกับมีภาพหลอนว่า ได้ยินเสียงเด็ก
ร้องไห้ เหมือนกับว่าตัวเองทำไม่ดีไปแล้ว แล้วก็ไม่ได้คิดหรือว่า
เขาทำครั้งเดียว ก็อาจมาปรับปรุงตัวเองก็ได้
- กฤษฎา (แมว) : แล้วทำไมเราจึงไม่ป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น
- สิริพร (ลิ้) : มันเป็นไปได้
- จีราพร (อ้อ) : มันเหมือนกับเป็นการอยากลอง
- สิริพร (ลิ้) : ก็ในเมื่อการมั่วสุมมันมีอยู่ในทุกคนอยู่แล้ว
- มยุรี (เปิ้ล) : เขาก็มีสติให้คำปรึกษา จะไม่ดีกว่าแบบเปิดเสรี ใครจะทำ
อะไรก็ได้ แทนที่จะมีการให้คำปรึกษากันก่อน

- กฤษฎา (แมว) : หมายถึง เราจะเปิดให้คำปรึกษากันก่อน ถ้าสมมุติว่าไม่ต้องการ ลูก จะทำยังไง เขาจะเกลี้ยกล่อมพวกนี้ปัญหาสุขภาพจิตก็จะน้อยลงอย่างที่ไม่เอื่อก็คือพูดว่า เพื่อนมีปัญหาอย่างนี้ใช้มั๊ย
- สิริพร (ลี้) : แต่เขายังอยู่ในวัยเรียนนะ
- จิราพร (อ้อ) : ทำไมไม่ลองสมมุติว่าเป็นเราละ เป็นตัวเองจะกล้าไปมั๊ย ไปปรึกษาเขาอย่างนี้
- สิริพร (ลี้) : ถ้าเพื่อนอยู่ในภาวะจำยอมเราก็คงจะต้องไป ถ้าเกิดเป็นอย่างนั้น
- วิไล (ป๊อป) : ถ้าไม่มีทางเลือกแล้วบีบเราทุกทาง
- มยุรี (เปิ้ล) : ทำไมเพื่อนถึงตัดสินใจไปทำ เขาถามใครหรือยัง ทำแท้งเถื่อนใช้มั๊ย
- สิริพร (ลี้) : ใช่ เพราะว่าอาจไม่ปรึกษาใครหนึ่ง สองไปกับแฟน แล้วก็ผิดพลาดกระทบกับตัวเอง คืออาจจะไม่กล้าปรึกษากับพ่อแม่ะ ใช้อย่างนี้มั้ง
- วิไล (ป๊อป) : แล้วแฟนเขาว่าอย่างไรบ้าง
- สิริพร (ลี้) : เขาก็ยอม
- จิราพร (อ้อ) : ลองคิดดูสิ ปรึกษาพ่อแม่ พ่อแม่จะรับได้มากแค่ไหน
- มยุรี (เปิ้ล) : มันเกิดมาแล้ว พ่อแม่ต้องรับได้
- วิไล (ป๊อป) : พ่อแม่เขาเป็นคนหัวโบราณหรือเปล่า
- สิริพร (ลี้) : อาจจะเป็นอย่างนั้น
- จิราพร (อ้อ) : ถ้าเป็นเรา เรากล้าปรึกษาพ่อแม่หรือ
- กฤษฎา (แมว) : กล้าปรึกษาแฟนหรือ
(หัวเราะพร้อมกัน)
- จิราพร (อ้อ) : แต่คลีนิกมันจะมีทั้งแพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ อาจจะมีการจัดตั้งทางโทรศัพท์ ในเรื่องจิตใจเคย์วันทางโทรศัพท์เยอะ
- ชลณา (จอม) : แล้วจะมีใครรู้สึกว่ามีคลีนิกนี้
- จิราพร (อ้อ) : ถ้ามีทางโทรศัพท์ ก็จะเป็นการทำแท้งเสรีอยู่ดี ถ้าเขาสรุปว่าสมควรไปทำแท้งอย่างนี้ แล้วตามปกติ เขาออกมาอย่างนี้ก็ต้องไปทำแท้ง เหมือนกับไปเปิดเสรีแล้วให้คำปรึกษาด้วยไม่ดีกว่าหรือ

- มยุรี (เปิ้ล) : สมมุติว่าตอนนั้นเราต้องอยู่ จะทำยังไงล่ะ ตอนแรกทีบอกให้ตั้งที่ปรึกษาใช้มั้ย จะได้ลดปัญหาการทำแท้ง ถ้าเป็นตอนนี้จะเอาไว้หรือไม่คิดจะทำแท้งหรือ
- มยุรี (เปิ้ล) : ถ้าเรารู้ว่าคลินิกดาวพระศุกร์ ตั้งขึ้นมาแล้ว ตอนแรกเราไม่กล้าโทรไปถามเขาก่อน พวกนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาเขาจะมีวิธีพูด
- จีราพร (อ้อ) : ร้อยทั้งร้อยเขาจะพูดไม่ให้ทำแท้ง
- มยุรี (เปิ้ล) : ถ้าอยู่ดี ๆ อะไรก็ทำแท้ง
- จีราพร (อ้อ) : มันเป็นไปได้ เออะอะอะไรก็ทำแท้ง (หัวเราะ)
- วิไล (ป๊อป) : ผู้หญิงที่ทำแท้ง 2 - 3 ครั้ง ก็เกินพอเพราะว่าแค่ 2 - 3 ครั้งสุขภาพก็เริ่มแย่แล้ว คนเราย่อมท่วงชีวิตตนเองมากกว่าใครอยู่แล้ว ทำไม่ได้มากกว่านี้หรอกเพราะรักชีวิตตนเอง
- กฤษฎา (แมว) : เพราะฉะนั้นก็ไม่จำเป็นต้องเปิดกฎหมายทำแท้งเสรีใช้มั้ย แค่ 2 - 3 ครั้ง (พร้อมกัน : ไม่ ๆ)
- กฤษฎา (แมว) : เพราะฉะนั้นก็ทำแท้งเถื่อนไปเถอะแค่ไม่กี่หมื่น (พร้อมกัน : หัวเราะและไห้)
- จีราพร (อ้อ) : แล้วทำไมไม่ให้ถูกกฎหมายไปเลยในเมื่อ 2 - 3 ครั้งก็พอแล้ว
- สิริพร (ลี้) :แล้วยังงี้มันไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมจริง ๆ หรือ
- ณารณ (แอน) : ในเมื่อ 2 - 3 ครั้งคงไม่มีใครทำถึงขนาดนั้น งั้นก็ให้ทำแท้งเสรีไปเถอะ คงไม่มีใครทำถึงขนาดนั้น
- วิไล (ป๊อป) : ถ้าทำแท้งเถื่อนจะขัดต่อศีลธรรม แล้วก็กฎหมายก็ขัดเพียงอย่างเดียวดีกว่าขัดทั้งสองอย่าง
- สิริพร (ลี้) : สมมุติว่าถ้าเผื่อเรามีการทำแท้งเถื่อนจะขัดทั้งกฎหมายและศีลธรรม ถ้ามีกฎหมาย ก็ขัดศีลธรรมเพียงอย่างเดียว
- วิไล (ป๊อป) : แต่ที่นี้ศีลธรรมมันไม่ใช่ค่านิยม
- สิริพร (ลี้) : แล้วโอกาสที่พวกยัดมันในศีลธรรมจะยินยอมล่ะ
- จีราพร (อ้อ) : พวกยัดมันในศีลธรรมเขาไม่ทำแท้งอยู่แล้ว แล้วเขาก็ไม่มีปัญหา

- สิริพร (ลิ้) : หมายถึงเขาจะเห็นด้วยหรือเปล่า
- วิไล (ป๊อบ) : เขาแย้งมีเหตุผลเพียงพอหรือเปล่าผลดีผลเสีย
- กฤษฎา (แมว) : อยากจะถามนิดหนึ่งว่า ไม่คิดหรือว่าถ้าทำแท้งเสรีก็จะเปิดกันได้
เยอะ เปิดให้หลายที่หลายคน พวกทำแท้งก็จะมีมากขึ้น คราวนี้
ก็ขึ้นอยู่กับว่าสภาพเศรษฐกิจใครสามารถเลือกที่ทำแท้งได้ดีมากกว่า
ถ้าสมมุติว่ามีเงินเท่านั้นก็จะทำตรงนี้ได้ปลอดภัย คนที่ไม่มีก็ต้องไปหา
ที่ถูกต้องว่า ซึ่งไม่แน่ว่าคุณภาพก็จะต่างกัน
- นภาพรณี (แอน) : ถ้าเปิดทำแท้งเสรีขึ้นมา ก็คงไม่มาตั้งศูนย์เสรี คงไปอยู่ตาม
โรงพยาบาลต่าง ๆ ก็เหมือนกับทำคลอดทั่วไป ใครมีเศรษฐกิจ
แค่ไหนก็โรงพยาบาลรัฐ เอกชน ก็ว่าไป
- จิราพร (อ้อ) : ก็มีห้องอนาถา
(หัวเราะพร้อมกัน)
- นภาพรณี (แอน) : ก็คงเหมือนกับตามโรงพยาบาล
- สิริพร (ลิ้) : เหมือนกับการรักษาพยาบาลทั่วไป
- นภาพรณี (แอน) : คงไม่ใช่ว่าเป็นคลินิกทำแท้ง
- มยุรี (เปิ้ล) : มันน่าจะมีขึ้นมา
- กฤษฎา (แมว) : การทำแท้งจะง่ายกว่าการทำคลอด ใคร ๆ มีใบประกอบโรคศิลป์
ก็ทำได้
- มยุรี (เปิ้ล) : ในเมื่อเปิดเสรีแล้วก็น่าจะทำได้
- สิริพร (ลิ้) : ถ้าเขามีกฎหมายควบคุมอย่างรุนแรง คือเราทำแท้งต้องได้รับ
การดูแลอย่างเคร่งครัด หมายถึงไม่ใช่ชั่วทำ
- มยุรี (เปิ้ล) : ก็นี่กฎหมายทำแท้งเสรีแล้วไม่ใช่เหรอ
- วิไล (ป๊อบ) : กฎหมายทำแท้งเสรีของเขาหมายถึง สามารถทำแท้งได้แต่เขา
ไม่ได้ระบุว่าใครเปิดศูนย์ทำก็ได้
- มยุรี (เปิ้ล) : ที่เรารู้ว่าคนไหนเปิดก็ได้ หมายถึงคนที่ไม่มีใบประกอบโรคศิลป์
แล้วก็เปิดคลินิก เหมือนโรงพยาบาลพัฒนาเวชรับทำถูกกฎหมาย
ขึ้นมา

- สิริพร (ลี้) : ก็หมายถึงว่า โอกาสเปิดแบบร้านขายยาก็คงไม่มีจะต้องเป็นคลินิกไป
- กฤษฎา (แมว) : ตามที่เขา ถ้าเปิดทางทั้งเสรี คนทั่วไปก็มีสิทธิ์ทำได้ หมอก็มีสิทธิ์ทำได้ ถ้าเกิดหมอหนึ่งคนมีสิทธิ์ทำได้ทุกคน เราก็ไม่แน่ใจว่า หมอมีความสามารถมัย
- จิราพร (แอน) : ธรรมชาติของมนุษย์ อย่างในโรงเรียนนี้ชอบแหกกฎ เขาห้ามใส่กระโปรงแคบ มันก็ใส่กระโปรงแคบ ถ้าเขาบังคับให้ใส่แคบ มันก็ใส่บาน จ๊นปล่อยมันไปเลยมันจะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น จริงมัย อย่างเหมือนทางนี้เหมือนกับเขาห้ามทานมันก็ต้องแอบทานกัน ถ้าปล่อยให้ทำเลย มันก็จะลดลงเอง
- นภาพรณี (แอน) : ไม่แน่อาจจะไม่ทำก็ได้
- วิไล (ป๊อบ) : คนไทยทำเรื่องถูกกฎหมายไม่เป็น พอถูกกฎหมายบีบก็อาจกลับหน้ามือเป็นหลังมือ อาจจะเป็นว่าไม่มีการทำแท้งเลยในประเทศไทยอาจเป็นหนึ่งในโลก ลงกินเนสบุ๊กเลย
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ถึงยังงั้นเขียวเหรอ
- มยุรี (เปิ้ล) : แต่ฉันไม่ใช้เรื่องกระโปรงแคบ
- จิราพร (อ้อ) : หมายถึงนั้นเป็นการยกตัวอย่างให้เห็นได้ง่าย ๆ ลองดูทุกเรื่องจะเป็นอย่างนี้ทั้งนั้น
- กฤษฎา (แมว) : แต่ความจำเป็นมันต่างกัน ไม่ใช้เรื่องกระโปรงแคบ
- มยุรี (เปิ้ล) : เมืองไทยยังมีโสเภณีเยอะอยู่
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : เมื่อกี้เห็นลี้จะพูดอะไร
- สิริพร (ลี้) : :: คิดว่าคนที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้นจึงทำแท้ง ถ้าลองมาคิดดูมีเพื่อนอีก
- (พร้อมกัน) : เพื่อนอีกแล้ว
- วิไล (ป๊อบ) : เพื่อนนี้อยู่ในวัยนี้หมดเลยหรือเปล่า
(หัวเราะพร้อมกัน)
เพื่อนคนแรกที่ทำแท้งมีลูกก็เดือน
- สิริพร (ลี้) : มันตรวจเจอ 2 - 3 เดือน

- วิไล (ป๊อป) : มันก็แค่ก้อนเลือดใช้เปล่า
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : มีแขนมีขาแล้ว
- คลนทา (จอม) : มีแขนมีขาแล้ว
- สิริพร (ลี้) : มีแขนมีขาแล้วนะ แล้วก็คนนี้พ่อแม่เขา ไม่ยอมให้ทำแท้ง แล้ว เขาก็ยื่นดิลึงลูก
- วิไล (ป๊อป) : รายนี้เขาปรึกษาพ่อแม่ใช้เปล่า
- สิริพร (ลี้) : ใช่
- วิไล (ป๊อป) : แล้วพ่อแม่ก็รับได้
- สิริพร (ลี้) : พ่อแม่รับได้และจะไม่ให้ผู้ชายเขามายุ่ง ให้ตัดขาดไปเลย
เหตุผลที่ต้องปรึกษาพ่อแม่ จริง ๆ แล้วกฎหมายทำแท้งมีก็จริง
แต่การที่ครอบครัวอบอุ่นมันก็มีส่วนช่วยลดปัญหาการท้องโดยไม่
ได้แต่งงาน
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ดังนั้นการเปิดให้ทำแท้ง เสรีก็ไม่ได้ผล มันอยู่ที่การอบรมของ
ครอบครัวมากกว่า
- กฤษณา (แมว) : เมื่อไหร่จะไรนะ เขาจะทำแท้งต่อเมื่อจำเป็นใช้มั้ยแต่บางคน
รักสนุก ถ้าอย่างนั้นใคร ๆ ก็จำเป็นหมด
- สิริพร (ลี้) : รักสนุก
(พร้อมกัน) คือทำตัวเอง
- วิไล (ป๊อป) : ส่วนใหญ่พวกรักสนุกมักไม่ค่อยปล่อยให้มียูกออกมา ส่วนใหญ่ที่เขา
ไปสัมภาษณ์มา คุณทิวี่ ไม่ใช่รักสนุกแต่โดนผู้ชายทะเล่ล่อมา
เหมือนกับไร่เคี้ยงสามากกว่า
- ณาภรณ์ (แอน) : พวกนี้ พวกรักสนุกคงไม่ปล่อยให้ตัวเองท้อง
(พร้อมกัน) เขาคงมีวิธีป้องกัน
ในเมื่อเขาเข้ามาในเส้นทางแบบนี้ก็ต้องรู้รักษาตัวเอง
- วิไล (ป๊อป) : เพราะเมื่อท้องขึ้นมา ก็จะไม่สามารมีเชื้อสืใช้เปล่าคงไม่ปล่อย
หรอก

- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : ก็คือทั้งฝ่ายที่ไม่อยากจะให้มี และมีฝ่ายที่อยากจะให้มี กล่าวโดยรวมก็คือ ทั้งสองฝ่ายจะคิดมัยว่า การที่ให้มีการทำแท้ง เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ คิดเหมือนกันหรือเปล่า
(พร้อมกัน) ใช่มั้ยส่วน
- สิริพร (ลี) : อย่างที่พูดที่แรกก็คือ ความอบอุ่นของครอบครัวอีกทีหนึ่ง
(พร้อมกัน) เป็นต้นเหตุหรือว่าจะไร
- มยุรี (เปิ้ล) : เป็นต้นตอทางด้านอารมณ์ ทั้งอะไร
- สิริพร (ลี) : ทั้งด้านจิตใจของเด็กด้วย ถ้าพ่อแม่ยอมรับได้จริง ๆ แล้ว ก็สपोर्टพอที่จะให้ลูกตัวเอง ยอมเสียอนาคตของลูกในการเรียน แล้วให้ลูกปลอดภัย เพราะถ้าไปทำแท้งสุขภาพลูกสาวตัวเอง ก็ต้องเสีย ไม่เหมือนปกติแล้ว มันรุนแรงกว่าการคลอดลูกธรรมดา อย่างน้อยคลอดลูกธรรมดาจะมีสิทธิ์จะมีลูกใหม่ได้ อาการข้างเคียง ไม่มี ถ้าไปทำแท้งจริงอาการข้างเคียงจะรุนแรง แล้วก็อาจมีลูกไม่ได้ มดลูกก็เสียไปเลย
- มยุรี (เปิ้ล) : แล้วยังสภาพจิตใจ
- จิราพร (อ้อ) : ถ้าดูต้นเหตุจริง ๆ น่าจะลงโทษพวกผู้ชายนะ ในกฎหมายที่เขียนไว้ไม่เห็นลงโทษผู้ชายเลย
- กฤษฎา (แมว) : ถ้าผู้ชายเขาบอกว่าไม่ใช่เป็นพ่อเด็กละ
- จิราพร (อ้อ) : ก็ตรวจได้ ตรวจจกรู๊ปเลือดได้ DNA (พร้อมกัน)
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : มันอยู่ที่การสั่งสอนมาตั้งแต่แรก ถ้าได้รับการสั่งสอนที่ดีมีจิตใต้สำนึกที่ดี ผู้หญิงก็คงไม่ปล่อยตัวปล่อยใจ แล้วผู้ชายก็คงรู้จักยับยั้งอารมณ์ ให้รู้ว่าแต่งงานก่อนนะ
- สิริพร (ลี) : ถ้าผู้ชายเขาบอกขอเถอะ ะ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ก็คงไม่ให้หรอก
(หัวเราะพร้อมกัน)
- สิริพร (ลี) : ถ้าผู้หญิงดีจริง ๆ จะเลิกก็ต้องเลิก ถ้ามีผู้ชายมาเป็นแฟนเราคบกับมา 2 ปี ขอเถอะนะ ถ้าผู้หญิงดีจริงก็เลิกเพราะว่าไม่คุ้มกับการมีท้องขึ้นมา แล้วมันมีปัญหามากมาย

- กฤษฎา (แมว) : เคยดูรายการริมระเบียง ช่อง 11 เคยดูนานแล้ว เขาออกไปสัมภาษณ์คนทั่วไปเกี่ยวกับผู้หญิงผู้ชายเกี่ยวกับเรื่องนี้ ตามผู้หญิงเกี่ยวกับเรื่องแฟน คล้าย ๆ ว่า ผู้หญิงตอบว่าคบผู้ชายแค่บางวันมาส่งที่บ้านหรือโทรมาก็สุขแล้ว กินอัมมอนหลับ แต่ผู้ชายจะคบกับผู้หญิงเรื่องเพศสัมพันธ์เป็นหลัก
- สิริพร (ลิ้น) : แต่ก็ส่วนน้อย พวกที่คบเพื่อเพศสัมพันธ์ก็คือผู้ชายแล้วละ อะไรหวังมาคบแล้ว อ้อมอย่างเดียว แสดงว่าผู้ชายคนนี้ (หัวเราะ พร้อมกัน) ไม่ได้รักผู้หญิงจริง ๆ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : น่าจะบอกว่าอารมณ์พาไป ถ้าได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดีต่างคนก็จะยับยั้งชั่งใจได้
- สิริพร (ลิ้น) : จุกคิดได้
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ปัญหาการทำแท้งมันคงไม่เกี่ยวข้อง
- จิราพร (อ้อ) : ถ้าคิดกันได้อย่างนี้ ถ้ามีกฎหมายทำแท้งเสรีก็ไม่เกิดอะไรขึ้น
- กฤษฎา (แมว) : ถ้าเนื่องมาจากปัญหาครอบครัว ถ้าเปิดให้ทำแท้งเสรี ก็จะมั่วสุมมากขึ้น เวลาให้ความอบอุ่นในครอบครัวก็ยิ่งน้อยลง ปัญหาที่น่าจะเกิดมากยิ่งขึ้น
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เดียวนี้การทำแท้งเสรีมีการยอมรับกันเยอะ เคยอ่านหนังสือสารคดีเล่มหนึ่ง อ่านสัมภาษณ์คนทำแท้งเถื่อน เขาบอกในหมู่บ้านของเขามีเขาทำแท้งเถื่อนคนเดียว
- วิไล (ป๊อป) : ทำแท้งเถื่อนนี้ เขาทำแบบถูกหรือเปล่า
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : แบบกระหีบท้อง (พร้อมกัน) ฮ้า จริงเทร่อ
- วิไล (ป๊อป) : แบบใช้ไสยศาสตร์เทร่อ (พร้อมกัน) ทำแบบชาวบ้าน ๆ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เขาถือว่าเป็นคนปกติ พอตอนกลางวันก็ปิดประตูบ้านแล้วทำแท้งซึ่งคนแถวนั้นก็รู้ว่าทำแท้ง ตำรวจมาก็ไม่บอก พวกลูก ๆ ใครท้องมา เขาจะแนะนำให้มาที่นี่ ซึ่งทุกคนก็ยอมรับ

- จีราพร (อ้อ) : อย่างนี้ทำให้ให้มันถูกต้องไม่ดีกว่า เหรอ
- วิไล (ป๊อบ) : กระต๊อบ ๗
- (พร้อมกัน) : น่ากลัวนะ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เขาจะบีบท้องข้างนอกนะ บีบ ๗ ๗ แล้วก็ให้กินยาขับ ก็ไว้อย่างนี้ กลับไปบ้าน 2 - 3 วัน ถ้าปวดท้องมาก ๗ เขาบอกว่าก็ไม่ต้อง เป็นห่วง เคี้ยวมันออกมาเอง แล้วก็ตกลือคออกมา
- วิไล (ป๊อบ) : ยาพวกนี้เหมือนกับยาที่ซื้อมาจากหมอตัวอย่างนี้หรือเปล่า
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เขาบอกเป็นยาสมุนไพร
- สิริพร (ลี้) : แล้วความปลอดภัยมันมีมากแค่ไหน
- จีราพร (อ้อ) : ก็กระต๊อบก็ไม่ปลอดภัยแล้วละเธอ
- (หัวเราะ พร้อมกัน)
- สิริพร (ลี้) : มันปลอดภัยกว่าโรงพยาบาลหรือเปล่า
- จีราพร (อ้อ) : โรงพยาบาลเขาคงไม่กระต๊อบ
- นภาพร (แอน) : แบบนี้ถ้าขับออกมาไม่หมด มันต้องมีอะไรตกค้าง ทำให้กลายเป็น โรค
- มยุรี (เปิ้ล) : อย่างที่คนชนบทเขาทำแท้ง เขาไปท้องแบบนี้มาแล้วเพื่อน ๆ ก็ แนะนำ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : อารมณ์พาไป
- นภาพร (แอน) : คนชนบทเขาไม่มีความรู้
- ชลลภา (จอม) : ที่บ้านไม่มีไฟฟ้า
- (หัวเราะ พร้อมกัน)
- นภาพร (แอน) : คือเขาไม่มีความรู้ ถึงเขาจะไม่สามะเลเทเมา แต่เขาอาจจะ มีแฟนของเขา อยู่กินกันมา แต่ไม่มีเงินเลี้ยง ไม่รู้จักคุมกำเนิด แล้วเขาอยากจะเอาออก เขาก็ต้องทำ
- วิไล (ป๊อบ) : แล้วอย่างในเมืองทำไมถึงทำ
- กฤษณา (แมว) : ไม่มีความรับผิดชอบ
- วิไล (ป๊อบ) : อย่างเดียวเหรอ

- ลิริพร (ลิ้) : บางประเภท มันจะมีประเภทที่จำเป็นก็คือโดนข่มขืน แล้วก็โดนใครพวกที่ขาดความรับผิดชอบก็คือ พวกที่ไปสามะเลเทเมา แล้วมีอีกมัย
- วิไล (ป๊อบ) : คุณกานิดพิศพลาด
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ถูยารูแตก
(หัวเราะ พร้อมกัน)
- วิไล (ป๊อบ) : เจาะรู
- นภาพรณ (แอน) : คงไม่ใช่ใครไปเจาะไว้ ทำไม่ได้
- วิไล (ป๊อบ) : มีมัยที่ใช้แล้วมาใช้อีก
(พร้อมกัน : ไม่มีหรอก หัวเราะ)
- ชลนภา (จอม) : ใช้ไม่ได้
- นภาพรณ (แอน) : อยากรู้ว่าทำไมจึงใช้ไม่ได้
- ชลนภา (จอม) : มันมีวาสลิน
- นภาพรณ (แอน) : มันมีวาสลินด้วยหรอ
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : เคยอ่านหนังสือเจอหรือเปล่า คนทำแท้งส่วนมากเป็นวัยทำงานมากกว่าวัยรุ่นอีก แล้วเขาบอกว่าทำแท้งเถื่อนคนจะตายเยอะ บางทีก็ติดโรคมาบ้าง แล้วก็ทำแท้งผิดวิธีบ้าง แล้วเขาก็พวกผู้รู้ เขาก็วิเคราะห์กันว่า ส่วนมากแรงงานที่ตายไป ก็คือคนทำงานซึ่งเป็นแรงงานของประเทศชาติทั้งนั้น เพราะรายได้หรือเศรษฐกิจที่ได้ก็มาจากคนทำงาน เพราะฉะนั้นผู้หญิงที่ตายไป เขาก็คำนวณออกมาว่าอย่างต่ำแล้ว ผู้หญิงนั้นได้รายได้ต่อเดือนประมาณ 5,000 บาท ก็คือทำรายได้ให้กับประเทศต่อปีคุณ 12 เข้าไปคือเท่าไรนะ
(พร้อมกัน 6 หมื่นบาท)
- ก็ประมาณ 6 หมื่นใช่เปล่า แต่คนทำแท้งปีหนึ่ง ๆ ไม่ใช่คนเดียวหรือ 2 คน แต่มันเป็นจำนวนหมื่น ๆ ขึ้นไป คนที่ตายก็คือแรงงานที่ต้องไปพัฒนาประเทศ หายไปจำนวนมาก ฉะนั้นเคยคิดถึงสิ่งเหล่านี้บ้างมั๊ยว่าสนับสนุนให้คนไปทำแท้งเถื่อน เป็นการทำลาย

ชีวิตคนและทำลายแรงงาน ถ้าเปิดเสรีจำนวนคนตายน่าจะน้อยลง
แรงงานของประเทศก็จะเพิ่มขึ้นไม่สูญหาย

- สิริพร (ลี) : เหมือนกับจะบอกว่าการทำแท้งเสรีจะปลอดภัยกว่าทำแท้งเถื่อน
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ใช่ เป็น การช่วยประเทศด้วย เพราะคนที่ตายไปก็คือแรงงาน
ประเทศ
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : ลองวกมาดูที่สาเหตุก่อน จะมีประมาณ 4 - 5 สาเหตุ ที่เกิดขึ้น
อันแรก เป็นสาเหตุทางสังคมที่เร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้
ครอบครัวขาดความอบอุ่น
สาเหตุที่ 2 เกิดจากคุมกำเนิดผิดพลาด
สาเหตุที่ 3 สาเหตุทางด้านสุขภาพ อาจจะถูกข่มขืนหรือว่ามี
ครรภ์เกรงจะเกิดอันตรายต่อสุขภาพของมารดา ต่อมาเป็นเรื่อง
ของกามรมณ์ เป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์แล้วก็อีกสาเหตุหนึ่งคือ
บุคลิกขาดการศึกษา ก็คือ ไม่มีความคิดอะไรมา
และ ไม่มีความรู้ในเรื่องการคุมกำเนิดอย่างเพียงพอ คิดว่าทั้งหมด
ที่พูดมาสาเหตุไหนจะนำไปสู่การทำแท้งมากที่สุด
- วิไล (ปิ๊อป) : สาเหตุที่บุคลิกขาดการศึกษา คิดว่ามากที่สุด เพราะปัญหานี้จะ
สืบเนื่องเกี่ยวกับว่าไม่มีความรู้เรื่องคุมกำเนิดด้วยแล้วก็...
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : โยงไปทุกอย่าง
- วิไล (ปิ๊อป) : สุขภาพ โยงไปทุกอย่าง
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : โยงไปทุกอย่าง ถ้าคนไม่มีความรู้ ด้านสุขภาพด้วย
- มยุรี (เปิ้ล) : ถ้ามีความรู้แล้วไม่มีการยับยั้งชั่งใจ อาจผิดหวังจากครอบครัว
ก็อาจพลาดได้
- สิริพร (ลี) : อย่างที่พี่เกียงบอกเมื่อกี้นี้ว่าพวกที่ทำแท้งมาก คือพวกคนทำงาน
แล้ว เพราะฉะนั้นเขาจะต้องมีความรู้เหมือนกัน แต่ทำไมเขายัง
ทำแท้งมากอยู่

- คลณา (จอม) : ที่ว่าคนทำงานนั้น ทำงานประเภทไหน เป็นพวกสาวโรงงาน เพราะว่าสาวโรงงานก็คือทำงาน สาว Office ก็ทำงาน ทำงานนี้คือทำงานประเภทไหน ทำงานที่ต้องใช้ความรู้มากหรือ ทำงานที่ต้องใช้ความรู้น้อย
- จีราพร (อ้อ) : คนทำงานจะไม่พร้อมที่จะเลี้ยงเขา
- สิริพร (ลิ้) : ก็คือระดับการรณรงค์ไม่ได้ วิธีการคุมกำเนิด
- มยุรี (เปิ้ล) : วิธีการคุมกำเนิดอีก
- จีราพร (อ้อ) : ปัญหาทั้งหมดนี้ ถ้าไม่ให้มีการทำแท้งเสรี การที่แก้ปัญหาพวกนี้จะต้องใช้เวลายาวมาก มันก็ต้องมีต่อไปเรื่อย ๆ จึงปล่อยให้ มีเสรีเลย แล้วค่อยมาแก้ตรงนี้ไม่ยากกว่าเธอ
- สิริพร (ลิ้) : ไม่แก้
- จีราพร (อ้อ) : ค่อยมาแก้ทีหลัง
- คลณา (จอม) : ค่อยมาแก้ทีหลัง
- จีราพร (อ้อ) : ออกกฎหมายให้เป็นเสรีเลย แล้วค่อยมาแก้ตรงนี้ ถ้าเราไม่ออก กฎหมายให้เป็นเสรี ต้องมาแก้ตรงนี้ ต้องใช้เวลานานดีไม่ดีอาจ แก้ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ด้วย
- กฤษฎา (แมว) : แล้วมันไม่ขัดกันเหรอ
- จีราพร (อ้อ) : ก็เปิดทางทำแท้งเสรีแล้วกลับไป..... ครอบครัวย กลับไปแก้ที่ ครอบครัวยที่หลัง
- จีราพร (อ้อ) : ก็ทำแท้งเสรีไปเลย มันขัดกันยัง ไง
- สิริพร (ลิ้) : อย่างแมวคงต้องบอกว่า ตอนนั้นแก้ที่ต้นเหตุก่อนแล้วค่อยกลับไปถึง..
- มยุรี (เปิ้ล) : ทำแท้งเสรี
- สิริพร (ลิ้) : ใช้ยังงี้มัย
- กฤษฎา (แมว) : เข้าใจว่ามันน่าจะขัดกัน คือ เปิดให้ทำแท้งเสรี แล้วค่อยกลับมา แก้ทีหลัง ก็ไม่ได้ผล ยังไงก็เปิดให้ทำแท้งเสรีไปแล้ว จะกลับมาแก้ทำไม
- จีราพร (อ้อ) : แล้วจะไม่แก้เลยเหรอ

- สิริพร (ลี) : คือออกกฎหมายมา แล้วเราย้อนกลับมาที่ต้นเหตุ คืออย่างน้อย พ่อแม่ก็ต้องสอนว่า ลูกสาวทำแท้งเป็นอย่างนี้นะ คือยังงี้ เขาก็ต้องเปิดให้รับรู้แล้วไม่ใช่เหรอ
- จิราพร (อ้อ) : ที่เราพูดเราหมายถึงว่า สาเหตุทั้งหมดตอนนี้ก็ยังมีอยู่ แต่เขายังไม่เปิดให้ทำแท้งเสรี ปัญหามันก็ยังคงมีมาก ถ้าเปิดให้ทำแท้งเสรีแล้ว ปัญหานี้มันก็จะแก้ไขได้ไม่ดีกว่าเหรอ
- สิริพร (ลี) : อ้อหมายถึงแก้ปัญหาดirect ที่ทำแท้งเถื่อนก่อน
- จิราพร (อ้อ) : ทำให้เป็นเสรี
- สิริพร (ลี) : หมายถึงทำให้ความปลอดภัยของผู้ทำแท้งมีมากกว่าเดิมก่อน แล้วค่อยย้อนกลับ
- จิราพร (อ้อ) : ปัญหาการทำแท้งเถื่อนจะให้ลดน้อยลง เหมือนกับที่ยกตัวอย่างของประเทศต่าง ๆ ตอนแรก ที่ว่าประเทศที่เขาเจริญแล้ว เขาเปิดให้ทำแท้งเสรี แต่เขาก็ทำแท้งน้อยจะได้ไม่ต้องมีปัญหาว่าประเทศเขาเจริญแล้วประเทศเราเจริญน้อย
- สิริพร (ลี) : แล้วถ้าเพื่อเราแก้ปัญหาดirect สมมติเรายังไม่เปิดให้มีกฎหมายทำแท้งเสรีแล้วยังเป็นทำแท้งเถื่อนอยู่ แล้วระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาก็จะยาวนานม๊าย
- จิราพร (อ้อ) : มันต้องยาวอยู่แล้ว
- กฤษฎา (แมว) : เอาใหม่
- สิริพร (ลี) : คือเรายังไม่ได้แก้กฎหมายทำแท้งเสรีตอนนี้ ตอนนี้เรายังมีการทำแท้งเถื่อน แล้ววิธีการแก้ปัญหาก็จะใช้ระยะเวลานานกว่าม๊าย ถ้าจะแก้ที่ต้นเหตุ จะต้องใช้เวลาอันแสนนาน
- กฤษฎา (แมว) : ถ้ายังงี้ก็เท่ากัน ถ้าเปิดให้ทำแท้งเสรีก่อนแล้วค่อยมาแก้ที่ต้นเหตุ ยังไงก็ต้องกลับมาแก้ที่ต้นเหตุอยู่แล้ว ระยะเวลาการแก้ต้นเหตุมันก็เท่ากัน
- นภาพรณี (แอน) : แล้วเราจะแก้ต้นเหตุตรงขาดการศึกษานี้เหรอ

- กฤษฎา (แมว) : ก็ที่บอกว่าให้เปิดทำแท้งก่อนค่อยมาแก้ที่ต้นเหตุ ที่เกิดจาก
 คุณกำเนิดผิดพลาด หรือขาดการศึกษาถ้าเปิดไปแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องมาเน้นว่า ต้องทำยังงี้ ๗ มันปลอดภัยสำหรับผู้เป็นแม่อยู่แล้ว
- สิริพร (ลี) : ทำไมแมวไม่คิดว่า ตอนนั้นเราเปิดเสรีก่อน อย่างน้อยจำนวนคนที่
 จะมาทำแท้งต่อไป ลดจำนวนการตายลง ปลอดภัย ถ้าเราคิดว่า
 ภายหลังจากจะไปทำแท้งพอตีกฎหมายทำแท้งเสรีออกมา วิธีการก็
 จะปลอดภัยขึ้น คือรักษาชีวิตตัวผู้ทำแท้งไว้ ส่วนด้านอื่น ๆ อย่าง
 น้อยพ่อแม่ก็ต้องอธิบายให้ลูกฟังได้ มันเหมือนกับว่าแมวบอกว่า
 แก่ที่ต้นเหตุคือการศึกษาก่อน แต่สมมุติเราจะไปทำแท้งเย็นนี้
 มีสิทธิ์ตายได้เหมือนกัน
- นภาพรณ (แอน) : เห็นด้วย
- กฤษฎา (แมว) : แล้วทำไมจึงคิดว่า ถ้าเปิดทำแท้งเสรีถึงจะปลอดภัย อย่างเรา
 ก็ยังมีความคิดว่า ถึงยังงี้ ยังเปิดทำมากขึ้นก็เลยเป็นคลินิก
 เลยถึงจะเปิดเป็นเสรี เขาก็ยังทำอยู่อย่างเดิม คนที่ไม่มีความ
 พร้อมทางเศรษฐกิจก็ยังไม่ไปทำกัน ถ้าเปิดใหม่ความปลอดภัย
 มากขึ้น ราคาก็เพิ่มขึ้น เขาก็ต้องทำที่เดิม
- วิไล (ป๊อป) : ถ้าเราเปิดในนามของรัฐบาล มันน่าจะถูก อย่างที่ข้อมูลตอนต้น
 พวกทำแท้งเถื่อนมาโรงพยาบาลรัฐ ต้องเสียค่ารักษาเพิ่มถึง
 7 หมื่น ถ้ารักษาอย่างถูกกฎหมายตามปกติ จะเสียเพียง
 3,000 บาท อย่างสูง อย่างต่ำ 1,500 บาท
- นภาพรณ (แอน) : ถ้าเข้าไปอยู่ตามโรงพยาบาลทั่วไป รัฐบาลเขาก็ต้องคุ้มครอง
 ความปลอดภัย แน่แน่นอน ไม่ใช่ไรคมะเร็งถึงขนาดรักษาไม่หาย
 ก็เหมือนทำคลอด อย่างหนึ่งคนที่ทำคลอดก็รอดมาได้ แล้วทำ
 แท้งจะไม่รอด
- สิริพร (ลี) : แล้วอีกอย่างหนึ่ง เหมือนกับโรงพยาบาลยินดีต้อนรับอย่างน้อย
 ก็ได้รายได้เพิ่มขึ้น แม้จะเล็กน้อย อย่างน้อยเขาก็ยังมีจรรยาบรรณ
 ที่จะให้คนไข้คนนั้นปลอดภัย กว่าทำแท้งเถื่อน

- นภาพรณี (แอน) : แล้วมันเรียกว่าทาแท้งเสร็จแล้วใช่ไหม ต่อไปมันก็เหมือนกับโรคชนิดหนึ่งที่ทุกคนรับรู้. เข้าใจได้ คงจะฟังดูไม่แตกต่างอะไรเข้าไปแล้ว ถูกถามเป็นไรคะ มาทาแท้งมันก็คงไม่แปลก
- วิไล (ป๊อป) : แมวคิดว่า ถ้าแก้ปัญหาคือต้นเหตุคือแก้ที่ให้การศึกษา คิดว่าผลในระยะยาว มันจะดีกว่าแก้ที่ปลายเหตุหรือเปล่า ดีกว่าแค่ไหน
- กฤษฎา (แมว) : คงดีกว่ามากเลย ถ้าให้การศึกษา
- วิไล (ป๊อป) : จะให้อย่างไร
- นภาพรณี (แอน) : คิดว่าให้การศึกษา แก่คงแก้ได้ แต่ระยะที่มันจะเห็นผลมันยาวมาก แล้วคนที่เขากำลังจะไปทาแท้งอยู่เดี๋ยวนี้แล้ว คงไม่รอไปปีหนึ่งรับการศึกษา
(หัวเราะพร้อมกัน)
- จีราพร (อ้อ) : กว่าการศึกษาคงจะเห็นผล ระยะเวลายาวนานมาก
- นภาพรณี (แอน) : จึงอยากให้กฎหมายทาแท้งเสร็จเกิดขึ้นมาก่อน
- จีราพร (อ้อ) : มันก็ต้องมีปัญหามาราทาแท้งเกิดขึ้นมาเรื่อย ๆ
- วิไล (ป๊อป) : อยากจะรู้ว่าจะแน่เพียงพอหรือเปล่า ถ้าเราให้การศึกษาก่อนพื้นฐานมันจะแน่น ถ้าเราแก้ที่ปลายเหตุก่อนพื้นฐานมันจะหละหลวม
- กฤษฎา (แมว) : ถ้าพูดถึงว่า ยาวนานกว่าจะได้ผล แต่ถ้าได้ผลแล้ว ผลนั้นก็จะอยู่ยาวนานกว่าการเปิดทาแท้งเสร็จ
- สิริพร (ลิ้ม) : ถ้าพูดถึงว่า ยาวนานกว่าจะได้ผล แต่ถ้าได้ผลแล้ว ผลนั้นก็จะอยู่ยาวนานกว่าการเปิดทาแท้งเสร็จ
- สิริพร (ลิ้ม) : นานแค่ไหน ข้อมูลบอกว่าปีหนึ่ง ๆ คนจะตายถึง 2 แสน ไม่ลดจำนวนประชากร เศรษฐกิจก็แย่อยู่
- นภาพรณี (แอน) : ทำอย่างนี้ไม่ได้หรอก ก็เปิดเสร็จไปตามปกติ อย่างการศึกษาทุกประเทศก็ต้องพัฒนาขึ้นไปตามลำดับอยู่แล้ว เราก็พัฒนาของเรา
- วิไล (ป๊อป) : ก็ทำควบคู่กันไปเลยดีมัย
- สิริพร (ลิ้ม) : ใช่

- นภาพรณี (แอน) : มันไม่น่าจะเป็นอะไรที่ขัดกัน
- สิริพร (ลี้) : . . . จริง ๆ แล้ว การศึกษาตอนนี้ไม่ใช่จะน้อย ก็เยอะเหมือนกัน
ทางที่วิก็ยังมีถึงโฆษณาเรื่องเอดส์ แต่ก็โฆษณาป้องกันไม่ให้
ท้องไปด้วย ยังไงผู้หญิงก็ไม่ท้องมาอยู่ดี การให้ความรู้ตรงนี้
เราคิดว่ายังน้อยอยู่แต่ก็มีไม่ใช่ว่าไม่มีเลย
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : ที่เรารุณกันมาทั้งหมด คิดว่ายังจะควรให้มีการเปิดกฎหมายทาง
เสรี ขึ้นหรือไม่
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ไม่อยากสรุปนะ ถ้าเปิดทางเสรี ผลระยะยาวมันจะเป็น
ยังไงถ้าไม่เปิดทางเสรีผลระยะยาวมันจะเป็นยังไง
ขอฟังแอนก่อน
- นภาพรณี (แอน) : ถ้าทางเสรีผลระยะยาว จริง ๆ ยังไม่แน่ใจว่าทาง
เสรีแล้ว ตามความคิดของตนเองจะมีผลดี แต่ผลเสียก็มี
ยังไม่แน่ใจถ้าหากกับไม่ทำอันไหนจะดีกว่ากัน แต่ถ้าคิดถึง
ผลระยะยาว ทางเสรีคง... ถ้าพูดไปก็เหมือนกับว่า
เราไม่อยากให้เขาทำ ก็คงจะใช่ เหมือนกับว่าสนับสนุน
ให้ทำกันไปเรื่อย ๆ หรือไม่ก็อาจจะเหมือนบางประเทศว่า
ต่อไป อาจจะไม่มีการทำทางก็ได้ ยังสรุปไม่ได้
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : แมว
- กฤษณา (แมว) : ก็ยังไม่เห็นด้วยกับการทางเสรี เพราะยังไม่รู้ว่าเปิดทาง
เสรีแล้วจะมีผลดี ผลเสียมากแค่ไหน
- วิไล (ป๊อบ) : ไม่รู้ว่าเปิดแล้วจะเหมือนประเทศที่พัฒนาแล้วหรือเปล่า
อย่างเนเธอร์แลนด์กับเดนมาร์กเขาได้ผลดี แต่เรายังไม่แน่ใจ
ว่าของเราได้หรือเปล่า แต่ก็อาจจะมีหวังว่าได้ พอจะเห็น
กลาง ๆ โครงการอาจจะวางไว้ดี
- ชลนภา (จอม) : ถ้าได้ผลดีจะได้กับใคร ถ้าเปิดทางแล้ว
- วิไล (ป๊อบ) : ถ้าเปิดทางแล้ว มันจะได้ประโยชน์กับรัฐบาลเพราะ รัฐบาลจะ
ได้ไม่ต้องเสียด้านเศรษฐกิจ และผลดีกับแม่เอง

- มยุรี (เปิ้ล) : ยังไม่อยากจะสรุปแบบ Sure Sure ว่าเปิดดีหรือไม่เปิดดี บางช่วงก็เห็นด้วยกับสาเหตุพวกนี้ จริงอยู่มันต้องทำแท้ง เสรี แล้วค่อย ๆ แก້ไป มีโอกาสเป็นไปได้ แต่ถ้าให้เปิดไปเลยเรายังไม่แน่ใจกับประเทศของเราเลยว่าจะมีผลต่อจิตใจของคนของเราอย่างไร ก็อยากให้มันตั้งขึ้นมาแบบคลีนิก
- (พร้อมกัน) : คลินิกดาวพระศุกร์
- มยุรี (เปิ้ล) : ก็ดีกว่า เหมือนตาบอดแล้ว ไปทำอะไรไม่มีการไตร่ตรองก่อน
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : แล้วเคยคิดหรือเปล่าว่า ผลดีกับผลเสียอันไหนจะมากกว่ากัน
- วิไล (ปิ๊อป) : แต่ว่าการทำแท้งเสรีที่พูดกันมา ผลดีจะมากกว่าผลเสีย ถ้าทำได้อย่างที่เราพูด ๆ กัน ก็จะได้ผลดีมากกว่าผลเสีย แต่ถ้าเกิดทำไม่ได้จะกลับกันผลเสียอาจมากไปเลยก็ได้
- สิริพร (ลิ้) : ผลเสียเช่นอะไรบ้าง
- วิไล (ปิ๊อป) : ก็อย่างขัดกับศีลธรรม คนส่วนใหญ่รับไม่ได้ อาจจะมีคนมาทำแท้งมากขึ้น
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : ยิ่งมีมากขึ้นใหญ่เลย
- สิริพร (ลิ้) : ถ้ามีคนมาทำแท้งมากขึ้นกว่าเดิมจริง แต่เขาปลอดภัยมากกว่าเดิมละ ดีกว่าการไปทำแท้งเถื่อน
- วิไล (ปิ๊อป) : อย่างนี้นั่นขัดกับหลักการที่ว่า ส่วนใหญ่ประเทศที่เปิดทำแท้งเสรี ประชากรจะน้อยลง คนจะตายน้อยลง
- สิริพร (ลิ้) : ก็หมายถึงว่าคนมาทำแท้งเสรี คือมีคนมาทำแท้งมากขึ้น แต่ความปลอดภัยของคนไข้จะมีสูง ถ้าเรายึดหลักการกับแค่ 2 ประเทศที่มีข้อมูลมันน้อย ไปยึดติดกับประเทศฮอลแลนด์ เดนมาร์ก เป็นไปไม่ได้ อีกอย่างประเทศไทยก็ไม่เหมือนกับใครด้วยเหมือนกับเป็นการลองยา หมายถึงว่าถ้าเพื่อเสี่ยงดู มีกฎหมายทำแท้งออกมาจริงเปิดเสรี ผลที่ตามมาเป็นผลดี ผลเสียเรายังสรุปแน่นอนไม่ได้

- วิไล (ป๊อบ) : อย่างนั้นมันขัดกับหลักการที่ว่า ส่วนใหญ่ประเทศที่เปิดท่าแห่งเสรีประชากรจะน้อยลง
- จีราพร (อ้อ) : ถ้าไม่ลองจะรู้หรือว่าผลมันเป็นอย่างไรมากกว่าปล่อยให้บุคลากรคาซัง
- วิไล (ป๊อบ) : ของอ้ออาจหมายถึงลองทั่วประเทศ แต่เราหมายถึงอาจลองในที่เล็ก ๆ ก่อน
- ศลมา (จอม) : เหมือนรัฐธรรมนูญ
- วิไล (ป๊อบ) : ไข่ เราต้องลองกับคนกลุ่มน้อยก่อนว่า ผลมันเป็นอย่างไร ผลดีผลเสียมากกว่าอย่างไร
- จีราพร (อ้อ) : มีได้ก็ยกเลิกได้
- กฤษฎา (แมว) : มันยกเลิกได้ก็จริง แต่กว่าจะยกเลิกได้ต้องผ่านหลายขั้นตอนแน่นอนขณะนี้จะตั้งขึ้นมาก็ยังมีคนคัดค้าน ถ้าเกิดเคยชินแล้วแล้วต่อมาพบว่าไม่ดีแล้วมายกเลิก ผู้เสียผลประโยชน์เขาย่อมไม่ยอมอยู่แล้ว ไม่ใช่ว่าตั้งแล้วจะคว่ำไปง่าย ๆ
- วิไล (ป๊อบ) : แล้วมันผ่านขั้นตอนมามากกว่าจะประชุมกันอีก
- จีราพร (อ้อ) : แต่กว่าเขาจะผ่านมาได้ มันต้องดีพอไม่เช่นนั้นเขาจะผ่านมาเป็นกฎหมายมาได้ยังไง ต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชนส่วนมากอยู่แล้ว ข้อมูลในนี้ยังแสดงว่าคนส่วนมากเห็นด้วยในระบบประชาธิปไตย สมควรให้มีการทำแท้งเพราะคนส่วนมากก็เห็นด้วย
- สิริพร (ลิ้) : คนส่วนมาก อ้อเป็นการวิจัยของไทย
- มยุรี (เปิ้ล) : อย่างเห็นด้วย ไม่เห็นด้วยต้องดูข้อมูลว่าเขาไปสัมภาษณ์ใครอย่างคนกลุ่มนี้ เป็นโสเภณี เขาก็คงเห็นด้วยแน่นอน
- วิไล (ป๊อบ) : มันแล้วแต่อาชีพของบุคคล
- มยุรี (เปิ้ล) : ถ้าพูดถึงข้อมูล ยังไม่มีข้อมูลที่แท้จริง
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : มีผู้เสนอวิธีแก้ปัญหากการทำแท้งหลายวิธีด้วยกันวิธีแรก นายแพทย์อุดมศิลป์ ศรีแสงนามก็ให้ตั้งคลินิกดาวพระศุกร์ในโรงพยาบาลของรัฐที่ประกอบด้วยแพทย์ พยาบาล นักสังคม

สงเคราะห์ จิตแพทย์ เจ้าหน้าที่จาก NGO ที่ให้ความช่วยเหลือ
แก่หญิงที่มีปัญหาคลีนิกนี้จะให้คำปรึกษาแก่หญิงภายใต้กฎหมาย
ของรัฐเพื่อสะกิดกันไปหาแท้งเถื่อน

วิธีที่ 2 กระทรวงสาธารณสุขจะตั้งคณะกรรมการช่วยเหลือ
หญิงตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์ เพื่อช่วยเหลือด้านสุขภาพ
เพศศึกษา และการวางแผนครอบครัว

วิธีที่ 3 คณะกรรมการชุดต่าง ๆ ของรัฐบาลก็เสนอว่า
จะให้แก้กฎหมาย 305 เพิ่มเติมเงื่อนไขการทำงานได้ เพื่อ
สุขภาพของมารดาทั้งร่างกายและจิตใจ หรือเพราะความพิการ
ของทารก หรือกรณีถูกข่มขืน

แล้วก็มาตรการให้ความรู้ทางเพศสัมพันธ์ในระบบการศึกษา
มาตรการทางด้านศาสนา อบรมคุณธรรม จริยธรรม ในครอบครัว
สุดท้าย รัฐบาลสงเคราะห์ผู้มีปัญหาโดยให้งบประมาณ
อย่างเพียงพอ ทุกคนคิดว่าแนวทางแก้ไขปัญหาลำนี้จะได้ผล
อย่างน้อยเพียงใด

เสาวลักษณ์ (เกียง) : ถ้าทำได้ทุกข้อก็สามารถแก้ปัญหาไปได้ประการหนึ่ง ถ้าทำได้
ทุกข้อ ถ้าไม่สามารถทำได้ทุกข้อคิดว่ามันก็ไม่มีผลอะไร มันไม่
สามารถช่วยเหลืออะไรได้

วิไล (ป๊อบ) : ถ้าทำแล้วมีคนให้ความสนใจมาก

มยุรี (เปิ้ล) : มีคนให้ความร่วมมือในการที่จะรับความรู้จากเขามา

นภาพร (แอน) : โดยเฉพาะคลีนิกดาวพระศุภร์ น่าจะช่วยปัญหาได้เยอะ เรามัก
ขาดคำปรึกษา ที่นี้ก็จะเป็นที่สุดท้ายที่จะให้คำปรึกษาเราได้

หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : แล้วใครคิดว่าจะมีข้อเสนอแนะนอกเหนือจากนี้หรือเปล่า

สิริพร (ลี) : บทลงโทษของกฎหมายเดิมยังไม่รัดกุมพอ ที่พูดกันตอนแรก
ถ้าโทษแค่นี้ก็มีสิทธิ์ทำผิดได้เหมือนอย่างเก่า ไม่เห็นมีการ
เพิ่มบทลงโทษอะไรเลย

วิไล (ป๊อบ) : แล้วคิดว่าประมาณไหนจึงสาสม
(หัวเราะ)

- กฤษณา (แมว) : ผู้หญิงแต่งงานแล้วยังถูกทำโทษ
- สิริพร (ลี้) : ไม่ได้หมายถึงบทลงโทษผู้หญิง หมายถึง ผู้หญิงจริง ๆ
 ไม่มีใครอยากท้องโดยไม่จำเป็นหรอก ผู้หญิงที่แต่งงานเหมือนถูกทำ
 โทษโดยธรรมชาติอยู่แล้วยังโดนปรับเหมือนฆ่าคนตาย
 โดยเจตนา เขาทำแท้งก็ถูกทำโทษโดยธรรมชาติอยู่แล้ว
 เขาก็พอแล้ว เหมือนอู่พุดตอนแรกไม่มีบทลงโทษผู้ชาย
 แล้วก็สถานรับทำแท้งก็น้อย ถูกปรับหมื่นบาทจนถึงจำคุก 20 ปี
 และปรับสี่หมื่นบาท วันหนึ่ง ๆ เขาได้มากกว่า
 นั้นเลย เขาอาจจะยอม โอกาสที่เขาจะโดนปรับจริง ๆ มีมากแค่
 ไหน หมายถึงบุกตะลุยแบบพัฒนาเขามีมากแค่ไหน
- วิไล (เป๊อบ) : เท่าที่เห็นที่ใหญ่มากก็มีพัฒนาเวช
- มยุรี (เปิ้ล) : คิดว่ายังมีอีกเยอะ
- สิริพร (ลี้) : แล้วที่พี่เกียงเล่าให้ฟังก็ไม่มีใครรู้
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : มันลับสายตาคน
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : แล้วการควบคุมสื่อชั่วๆทางกามรมณ์ จะมีผลมาน้อยแค่ไหน
- สิริพร (หนึ่ง) : เขาควบคุมอยู่แล้วไม่ใช่หรอตอนนี้
- มยุรี (เปิ้ล) : สิ่งชั่วๆเช่นหนังเอ็กซ์
 (พร้อมกัน : แต่เขาก็มีเซ็นเซอร์)
- มยุรี (เปิ้ล) : เทปวีดีโอไปมันเคลื่อนมากกว่าอีก
- คลนทา (จอม) : เคยเห็นคอมพิวเตอร์ไปมัย
- กฤษณา (แมว) : มันน่าจะมีมาตรการอย่างอื่นควบคุมด้วย
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : ก็เหมือนกับไม่ได้ผล ตัวเราเองจะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
 อย่างไร
- สิริพร (ลี้) : อย่างน้อยก็เอาคนใกล้ชิดไว้ก่อน มีแผนก็ควรยับยั้งั้งใจ
 ไว้ก่อนอย่างน้อยแผนเพื่อนก็...
- (พร้อมกัน) : ก็เหมือนแผนเรา (หัวเราะพร้อมกัน)

- สิริพร (ลิ้) : แฟนเพื่อนก็เหมือนเพื่อนเรา ถ้าผู้หญิงไม่ได้รับน้ำอสุจิก็น่าหมายถึง
ไม่ต้องท้อง เอากับคนใกล้ตัวเราก่อน
- กฤษณา (แมว) : แต่ถ้าเพื่อนเราท้องล่ะ
- สิริพร (ลิ้) : พ่อแม่ว่าอย่างไร
- วิไล (ป๊อป) : ถ้าพ่อแม่ว่าไม่เป็นไรเลี้ยงกันได้ก็ไม่ต้องทำแท้ง แต่ถ้าเขามี
ปัญหามาก ๆ
- สิริพร (ลิ้) : อย่างน้อยเราก็ต้องแนะนำสถานบริการที่ดีที่สุด ถ้าต้องการ
ทำจริง ๆ
- วิไล (ป๊อป) : จะดูเขาว่าคิดอย่างไร
- เอ วลักษณ์ (เกียง) : จะสนับสนุนหรือเปล่า ตัวเราเองไม่ไปทำผิดทำนองคลองธรรม
มีน้อง ๆ ลูก ๆ หลาน ๆ ก็คอยพูดให้เขาฟังว่าไม่ดีนะ
- ชลลภา (จอม) : เขามาปรึกษาว่าจะทำแท้งตั้มย
- จีราพร (อ้อ) : ถ้าเขาท้อง และเขากำลังเรียนอยู่ มันต้องเจออยู่แล้ว
- สิริพร (ลิ้) : มัน Drop ได้
- จีราพร (อ้อ) : ถ้า Drop ได้ เลี้ยงได้ก็ O.K. ถ้าผู้ชายไม่รับ กำลังเรียน
อยู่ด้วย ท้องอีก เลี้ยงลูกอีกจะอยู่ได้อย่างไร
- มยุรี (เปิ้ล) : ผู้ชายไม่ใช่ผิดเสมอไป มีเพื่อนเขามีลูกแล้ว ผู้ชายรับผู้หญิง
และลูก พ่อแม่ผู้ชายก็รับ แต่ผู้หญิงเป็นคนไม่เอาไปอยู่กับแฟน
คนอื่น
- วิไล (ป๊อป) : ผู้หญิงไม่ดีเอง
- จีราพร (อ้อ) : อย่างนี้ผู้หญิงไม่ดี แนะนำไปก็เท่านั้น
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : ก็ยังสรุปไม่ได้ว่าจะให้ทำแท้งเสรีดีหรือไม่
(พร้อมกัน : ใช่)
- กฤษณา (แมว) : ข้อมูลที่มีอยู่เหมือนกับเห็นด้วยแต่กับทำแท้งเสรี
- มยุรี (เปิ้ล) : มีที่คัดค้านด้วย
- เสาวลักษณ์ (เกียง) : มีแต่ผลในแง่ของศีลธรรมจรรยาเท่านั้น

- สิริพร (ลี้) : เหมือนขัดกับศีลธรรมอย่างเดียว ถ้าเรามีโอกาสพูดถึง
ผลกับตัวเด็ก ถ้าเอาเด็กอยู่ตลอดไปเหรอ พวกที่ยังขัดกับศีลธรรม
กำลังเรียน อนาคตของเด็ก เด็กที่เกิดมาอาจไม่ได้รับการ
เลี้ยงดูเพียงพอ ยายรับเลี้ยง ได้ทุกคนรีเปล่า
- วิไล (ป๊อบ) : เด็กไม่มีพ่อด้วย
- สิริพร (ลี้) : ถ้าผู้ชายก็ตีไป
- วิไล (ป๊อบ) : ส่วนใหญ่พ่อแม่รับเลี้ยง เขาจะ ไม่ให้ผู้ชายมาอยู่
- จิราพร (อ้อ) : เด็กไม่มีพ่อ
- กฤษณา (แมว) : คนแถวบ้านเขามีปัญหา เขาไปปรึกษากับมีชัย ทางบ้านรู้แล้วทาง
บ้านก็ยุให้ไป แต่ตัวแม่ไม่ยอมทำแท้งตัวพ่อยอมรับตัวแม่ก็อ่อนแอ
ไม่แข็งแรง
- สิริพร (ลี้) : ถ้าเขาทำแท้ง สุขภาพเขาไม่ยิ่งกว่านี้ ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล
ถ้าจะมีการทำแท้งควรมีการตรวจสอบสุขภาพแม่อย่างแน่ชัดว่าถ้าเพื่อ
ลูกออกมา แม่ไม่มีปัญหาอะไรด้วย
- หนึ่งฤทัย (หนึ่ง) : มีอะไรอีกหรือเปล่า

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวจารีรัตน์ ชื่อสกุล พรกแก้ว

เกิดวันที่ 14 เดือน ตุลาคม พุทธศักราช 2495

สถานที่เกิด อำเภอไพศาราม จังหวัดราชบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 199/5 ประชาชื่น 37 บางซื่อ คลิต
กรุงเทพฯ

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ 5

สถานที่ทำงานปัจจุบัน กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ จตุจักร กรุงเทพมหานคร

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2517 กศ.บ. (คณิตศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
บางเขน

พ.ศ. 2529 ค.ม. (วิจัยการศึกษา) จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538 กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) จากมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร